AL. Dumas

*

Signora San-Felice

EDITURA ALBATROS

Alexandre Dumas
SIGNORA SAN-FELICE

In româneşte de
LIVIA STORESCU

Signora San-Felice nu-i o plăzmuire, ci a trăit aievea la Neapole, în timpul Revoluţiei din 1799.

„Execuţia nenorocitei signora San-Felice fu ultima ce avu loc la Neapole. Bonaparte, pe care căpitanul Skinner îl văzuse trecând pe Muiron, după prevederile regelui Ferdinand, înşelând vigilenţa amiralului Keith, debarca, la 8 octombrie, la Frejus; la 9 noiembrie următor, dădea lovitura de stat cunoscută sub numele de 18 Brumar «1799»; la 14 iunie, câştiga bătălia de la Marengo şi, iscălind pacea cu Austria şi cele Două-Sicilii, pretindea lui Ferdinand sfârşitul supliciilor, deschiderea porţilor închisorilor şi întoarcerea exilaţilor."
Al. Dumas

1. CORESPONDENŢĂ REGALĂ

Din proclamaţia regelui[1], se vede în ce stare era curtea din Palermo la vestea trecerii flotei franceze în Mediterana.

În capitolul acesta vom pune sub ochii cititorilor noştri

[1] Proclamaţia dată de Ferdinand al IV-lea la Roma în ziua de 7 decembrie 1788 chema Neapolul împotriva trupelor franceze, menţionînd că cine nu-1 va urma pe rege „va fi considerat trădător de patrie şi pedepsit ca rebel şi inamic al Bisericii şi Statului".

La 23 ianuarie 1799 la Neapole a fost instaurată Republica Parthenopeană, care avea să fie sîngeros reprimată de către Ferdinand, înainte de debarcarea lui Napoleon Bonaparte. De fapt, înfruntarea dintre forţele republicane şi monarhiste constituie subiectul acestui roman al lui Al. Dumas.

scrisori ale reginei. Ele întregesc tabloul temerilor regale şi, totodată, vor da o idee exactă de felul cum privea lucrurile Carolina[2].

17 mai

„Prin prezenta, vin să vorbesc cu Eminenţa Voastră despre ştirile bune şi rele pe care le-am primit. începând cu cele triste, veţi şti că flota franceză, plecată din Brest la 25 aprilie, a trecut prin strâmtoarea Gibraltar şi a intrat în Mediterana la 5 iunie, înşelând vigilenţa flotei engleze, al cărei comandant îşi băgase în cap că Directoratul hotărâse să întreprindă o expediţie în Irlanda, şi, încredinţat că într-acolo se îndrepta flota, nu se îngrijorase. Fapt este că a trecut prin strâmtoare şi că, împreună cu bastimente de război cât şi cu altele, numără treizeci şi cinci de vase. Or, sporind sau fiind sigur că flota franceză nu va scăpa de vegherea a două flote engleze şi că, păzită de amiralul Bridgeport şi de amiralul Jarvis, strâmtoarea Gibraltar îi era închisă, lordul Nelson şi-a împărţit şi subîmpărţit escadra în aşa fel, încât se afla la Palermo cu o singură navă şi un vas de război portughez, adică doi împotriva a douăzeci şi doi sau douăzeci şi trei. Vă daţi seama că ne-am alarmat şi am trimis mesageri în toate părţile pentru a reuni la Palermo cât mai multe bastimente cu putinţă. Aşa că, total sau în parte, blocada de la Neapole şi de la Malta se va ridica, dat fiind că Nelson trebuie să adune cât mai multe forţe pentru a ne scăpa de un bombardament sau de un atac. Dar, cum au şi trecut unsprezece zile fără să se fi zărit vreun vas francez, încep să sper că escadra republicană s-a dus la Toulon să ia trupe de debarcare şi că, deci, armata contelui de Saint-Vincent va avea răgazul să se alipească de cea a lordului Nelson, iar amândouă, reunite, vor putea nu numai să ţină piept francezilor, ba chiar să-i şi bată.

---

[2] Soţia lui Ferdinand de Burbon (1751—1825), regele celor Două Sicilii, — fiica Mariei-Tereza, împărăteasa Austriei şi sora reginei Franţei, Maria-Antoaneta.

Cât despre mine, iată ce-mi închipui: expediţia franceză are drept scop să ridice asediul Maltei, iar de acolo să alerge în Egipt să-l ia pe Bonaparte şi să-l readucă în Italia. Oricum ar fi, vestea ne-a tulburat cu desăvârşire.

S-ar mai putea ca, ridicând blocada Neapolului, flota franceză să apuce de-a dreptul spre Constantinopol ca să provoace o mare diversiune ruşilor şi turcilor.

De asemenea, se prea poate ca flota franceză să aibă misiunea de-a ridica blocada Neapolului, de-a lua trupele franceze şi, adăugându-le câteva mii dintre fanaticii noştri, să atace Sicilia.

Dar cum toate aceste operaţii cer timp, vom avea şi noi când să-i dăm o escadră lui Nelson, care se va uni cu contele Saint-Vincent, şi atunci va putea să lupte împotriva francezilor cu puteri egale. Acum, singura frică este ca flota din Cadix, găsindu-se fără blocadă şi, deci, liberă de-a se mişca, să nu vină să sporească numărul inamicilor noştri. Şi tot părerea mea e ca francezii se vor strădui din răsputeri să ajungă la rezultatul ăsta. În sfârşit, mai sunt câteva zile şi vom şti de ce să ne temem sau ce să sperăm. în tot cazul, dacă avem norocul să învingem această escadră, totul se va isprăvi, francezii nemaiavând altele să ni le opună. Dar cine poate spune ce se va întâmpla, dacă se aruncă asupra noastră, înainte de reunirea lui Nelson cu contele Saint-Vincent?

Acum, pentru a veni la veştile bune, vă voi spune că s-a aflat de la o fregată engleză, plecată în ziua de 5 din Livorno, că mai toată armata franceză fusese nimicită la Lodi, într-o bătălie din cele mai sângeroase, în urma căreia imperialii au intrat fără împotrivire în Milano, fiind aclamaţi de poporul care înjurase şi pălmuise pe guvernatorul francez. De asemenea, aliaţii noştri au cucerit Ferrara şi Bolonia, unde ruşii au trecut prin foc şi sabie pe toţi cei care, în timpul retragerii, insultaseră pe nevinovatul mare-duce şi familia lui. în dimineaţa zilei de 5, chiar în ziua plecării fregatei, armata imperială avea să reintre la

Florenţa, readucându-l pe marele duce. Afară de aceasta, o coloană austriacă se îndrepta spre Genova şi alta spre Piemont, în fortăreţele căruia s-au retras francezii. După toate aceste victorii, mai rămân aliaţilor noştri 40.000 de oameni, trupe proaspete, gata să lupte sub generalul Strasoldo, şi care, sper, vor fi de ajuns pentru a libera curând Italia.

În clipa de faţă, voi face buletinul tuturor evenimentelor, pe care, când va fi tipărit, îl voi trimite Eminenţei Voastre, după cum îi trimit şi două copii ale proclamaţiei regelui către sicilieni ce va fi expediată în provincie, dat fiind că acum nu vrem să aţâţăm prea mult patimile în capitală.

Mai e oare nevoie să vă spun că aştept cu cea mai mare nerăbdare ştiri despre Eminenţa Voastră? Tot ce face, îl asigur, îmi stârneşte admiraţia prin adâncimea gândirii şi înţelepciunea preceptelor. Totuşi, trebuie să-i mărturisesc că nu sunt cu totul de părerea sa, adică de-a nu mai pomeni nimic şi de-a uita, cu privire la şefii briganzilor noştri, mai ales când Eminenţa Voastră merge până la a vorbi să-i cumpărăm cu recompense. Şi nu-s de aceeaşi părere, nu din spirit de răzbunare, patima aceasta e necunoscută inimii mele şi, dacă vă vorbesc de parcă, dimpotrivă, aş vrea să mă răzbun, vorbesc fiindcă-mi inspiră cel mai mare dispreţ şi nu-i iau în seamă pe nelegiuiţii noştri, care nu merită să fie câştigaţi, nici cumpăraţi pentru cauza noastră, ci trebuie despărţiţi de restul societăţii pe care o corup. Pildele de clemenţă, de iertare şi mai ales de răsplată, departe de a insufla unei naţiuni atât de coruptă ca a noastră sentimente de recunoştinţă şi de gratitudine, dimpotrivă, n-ar insufla decât remuşcarea de a nu fi făcut de o sută de ori mai mult… Aşa că spun cu durere, şi nu se poate şovăi, toţi oamenii aceştia trebuie să fie condamnaţi la moarte, şi îndeosebi Caracciolo, Maliterno, Rocca-Romana, Frederici, etc.

Cât despre ceilalţi, trebuie toţi să fie deportaţi cu

legământul de a nu se mai întoarce niciodată şi cu consimţământul lor scris că de cumva se reîntorc, să fie închişi pe tot restul vieţii la puşcărie şi să li se confişte bunurile. Aceia nu vor mări forţele francezilor, căci nu vor avea nici curajul nici energia de-a lupta împreună cu ei; nu vor spori pagubele noastre, tot din laşitate, şi vom scăpa astfel de o seminţie primejdioasă, fără moravuri, care niciodată n-ar reveni cu bună credinţă la noi, şi pierderea a câtorva mii de asemenea nemernici e un bine pentru Stat care se curăţă de ei, şi curăţirea aceasta îndepliniţi-o, nu pe temeiul denunţărilor, ci pe fapte, pe servicii făcute, pe alianţe iscălite cu duşmanii regelui şi ai patriei; îndepliniţi-o, zic, fără deosebire de rang şi de sex, fie că-i vorba de nobili, de mezzo ceto, de femei şi fără a ţine seamă de familii şi de nimic. în America toţi aceştia! în America… sau în Franţa, dacă cheltuiala e prea mare.

Şi atunci, când unii vor fi morţi iar ceilalţi exilaţi, vom putea uita nemerniciile săvârşite. Dar mai întâi, dar înainte de toate, dar la început, cred că-i absolută nevoie de cea mai mare asprime; căci a te fi închinat altui suveran e nu numai o felonie, dar e şi încălcarea tuturor principiilor religiei şi uitarea tuturor îndatoririlor. Aşa că aş crede fatală iertarea, întrucât ei ar socoti-o ca pe o slăbiciune, iar poporul a cărui credinţă n-a şovăit nicio clipă, ca pe o nedreptate. Deci, pentru siguranţa şi liniştea viitoare a Statului, trebuie, v-o repet, o bună curăţire de toţi ticăloşii aceştia, a căror plecare, fără a spori puterile Franţei, ne asigură cel puţin liniştea. Şi aceasta-i până într-atâta convingerea mea, încât, mai degrabă, nici măcar n-aş încerca să recuceresc Neapole, ci aş aştepta forţe însemnate ca să-l iau cu asalt, şi atunci să-i impun — nu voi obosi zicând şi repetând acelaşi cuvânt, fiindcă el singur corespunde gândului meu — şi în baza celor spuse, această curăţire care numai ea ne poate garanta liniştea viitoare. Dacă, astăzi, n-aveţi forţele necesare pentru a proceda astfel, mai bine nici n-aş încerca să mă întorc în capitala

mea, decât să mă întorc lăsând în ea toată putreziciunea aceasta. Armatele austro-ruse se apropie de Neapole. Mi-ar fi plăcut mai mult să fi sosit ruşii noştri, şi cu ei să fi recucerit regatul. Dar, în tot cazul, părerea mea e să primim ajutorul de oriunde ne-ar veni. Totuşi, de oricine am fi ajutaţi, când Neapolul va fi reluat, nu trebuie să iertăm pe acei care sunt singura cauză a pierderii regatului… Să mă scuze Eminenţa Voastră c-am stăruit atâta asupra pedepsirii vinovaţilor, dar, în privinţa aceasta, am vrut să vă spun sentimentele şi intenţiile mele, ca să nu pretindeţi că nu le-aţi cunoscut. La urma urmelor, sper că Eminenţa Voastră ştie ce are de făcut şi că o va face.

Să nu creadă Eminenţa Voastră că am inimă rea, nici spirit tiranic, nici suflet vindicativ. Sunt gata să primesc vinovaţii şi să-i iert; dar sunt convinsă că ar fi pierderea regatului, când o dreaptă asprime îl poate scăpa.

Adio. Doresc din suflet să primesc veşti de la Eminenţa Voastră, iar veştile să fie bune.

Sunt cu adevărată şi recunoscătoare stimă, prietena devotată pentru totdeauna,

Carolina”

Veştile pe care le aştepta Carolina de la cardinal fuseseră, într-adevăr, bune. Cardinalul înaintase spre Neapole, fusese ajuns din urmă, după cum am spus, de ruşi şi de turci şi, oricare ar fi fost apărarea pregătită de patrioţi, nu era nicio îndoială că, într-un timp mai mult sau mai puţin lung, Neapole nu va fi reluat.

Aceasta dăduse atâta încredere tuturor, încât ducele de Calabria se hotărâse, în sfârşit, să intre în joc. Auguştii săi părinţi îl încredinţaseră lui Nelson, şi trebuia să-şi facă prima campanie sub pavilionul englez împotriva drapelului Republicii.

Se va vedea, printr-o nouă scrisoare a reginei, ce evenimente, spre marea lui părere de rău, împiedecară pe tânărul prinţ să câştige toată gloria si toată popularitatea

care se aşteptau din această expediţie.

A doua scrisoare a reginei nu ni se pare mai puţin ciudată şi mai ales mai puţin caracteristică decât prima.

14 iunie 1799

„Scrisoarea aceasta, după cât se pare, Eminenţa Voastră o va primi la Neapole, adică atunci când va fi recucerit regatul.

Fatalitatea, care-i totdeauna împotriva noastră, a silit ieri flota engleză, plecată spre Neapole, să se întoarcă la Palermo. Ieşită din port pe vremea cea mai frumoasă şi pe cel mai bun vânt cu putinţă, şi-a luat rămas bun de la noi pe la ora unsprezece dimineaţa şi, la patru după-amiaza, dispăruse din vederea noastră. Vântul neîncetând să fie prielnic, probabil că ar fi fost astăzi la Procida. Din păcate, între insule şi Capri, a întâlnit două vase de întărire care anunţau amiralului că flota franceză abia pornise din Toulon şi înainta spre coastele de sud ale Italiei. S-a ţinut un consiliu de război, unde Nelson declară că întâia lui datorie e de-a veghea asupra Siciliei şi, scăpând de trupele de debarcare şi de artilerie, să alerge întru întâmpinarea inamicului şi să-l combată. După această hotărâre, Nelson s-a întors în grabă astă-seară la Palermo să debarce trupele şi să iasă din nou în largul mării.

Închipuiţi-vă ce dezamăgire pe noi! Orice-aş spune, nu v-aş putea face s-o înţelegeţi. Escadra era frumoasă, impunătoare, superbă şi toate bastimentele ei ar fi produs cea mai mare impresie. Fiul meu, îmbarcat în prima lui expediţie, era plin de entuziasm. Pe scurt, întâmplarea potrivnică m-a deznădăjduit. Scrisorile primite din Procida, la 11 şi la 12, mă înştiinţează că bomba e gata să explodeze. Lipsa de merinde şi de apă trebuie să le grăbească predarea. Vă las grija de a conduce totul. Dar mai doresc, împreună cu Eminenţa Voastră, să se măcelărească şi să se prade cât mai puţin, dat fiind

convingerea mea că napolitanii nu se vor apăra. Cât despre clasele răzvrătite, ele n-au niciun curaj, iar poporul, care singur s-a arătat curajos, e pentru cauza cea dreaptă. Cred dar că veţi relua Neapolul fără mare, ba chiar fără nicio greutate. Mă încurcă numai fortul Sant-Elmo cu francezii lui. în locul Eminenţii Voastre, aş propune comandantului, cu somaţia de a răspunde în douăzeci şi patru de ore: sau se va preda chiar în ziua aceea şi, dându-i-se un bilet de liberă trecere ori o escortă, se va retrage luând cu sine cinzeci sau chiar o sută de iacobini, dar lăsând muniţii, tunuri şi ziduri, totul în bună stare; sau, dacă nu primeşte; nu va avea de aşteptat nicio milă, iar el şi garnizoana lui vor fi trecuţi prin foc şi sabie. Astfel, s-ar paraliza fortul Sant-Elmo. Şi, de s-ar încăpăţâna comandantul, chiar în aceeaşi clipă să pornească la asalt ruşi, turci şi câţiva de-ai noştri, cei mai bine aleşi! O *uncie*[3] de aur la asalt şi alta la întoarcere. Cu această făgăduială, sunt sigură că în mai puţin de-o jumătate de oră, Sant-Elmo e al nostru. Dar atunci, să ne ţinem cuvântul faţă de toţi, asediatori ca şi asediaţi. Cât despre deputaţi şi cei aleşi, înţelegeţi bine că numai regele îi poate numi, *sedilii* fiind desfiinţaţi; e cel mai mic lucru pe care-l merită felonia lor de a-şi fi detronat regele şi a-i fi alungat vicarul, luându-şi răspunderea fără învoirea lui. Dar ceea ce, îndeosebi, mi se pare mai grabnic, e a face ordine, a împiedica furturile, a încredinţa fortul Sant-Elmo unui comandant cinstit, brav şi credincios, a organiza o armată, a pune portul în stare de apărare şi a lua îndată socoteala exactă a forţelor maritime, ale artileriei şi a tot ce se găseşte în depozite; pe scurt, a repune puţină unitate în roţile maşinii. Şi, dacă în prima clipă de entuziasm, poporul ar putea fi îndemnat să intre în Statele romane, să libereze Roma, s-o înapoieze păstorului ei, şi să ne dea nouă munţii ca frontieră, ar fi o lovitură de maestru ce-ar vindeca rana făcută onoarei noastre.

Dacă oricare altul decât Eminenţa Voastră ar avea

[3] Veche unitate de măsură pentru greutăţi de circa 35 gr.

sarcina unei astfel de munci, aş muri de îngrijorare; dar, dimpotrivă, sunt foarte liniştită, cunoscând toată întinderea şi profunzimea spiritului vostru, ce nu se pot asemui decât cu zelul şi activitatea voastră.

Am primit scrisoarea Eminenţei Voastre din Bovino, cu data de 4, – cea din 6, de la Ariano; mai am aici şi pe cea trimisă din Acton, şi am admirat înţeleptele şi adâncile cugetări cuprinse în ele şi, cu toate că intima mea convingere, întemeiată pe o lungă şi dureroasă experienţă, nu-i de acord cu Eminenţa Voastră, m-au făcut să gândesc cu pătrundere, rezultatul fiind că vă admir şi mai mult. într-adevăr, cu cât judec, cu atât sunt mai încredinţată că guvernarea Neapolului va fi peste măsură de grea şi va avea nevoie de toate cunoştinţele, de toată destoinicia şi de toată dârzenia Voastră. Deşi, precât se pare, trecutul prezintă poporul napolitan drept un popor supus, totuşi, ura, patimile personale, temerile vinovaţilor care se văd dezvăluiţi vor face ca guvernarea să fie cumplit de grea; dar geniul Eminenţei Voastre va îndrepta totul.

Lăsaţi-mă să vă mai spun că doresc cu înfocare, după ce Neapolul va fi luat, să cădeţi la învoială cu Sant-Elmo şi comandantul francez. Dar, înţelegeţi! Niciun tratat cu vasalii noştri răzvrătiţi. Regele, în clemenţa lui, îi va ierta sau le va uşura pedeapsa, dat fiind bunătatea sa; dar a trata cu vinovaţi răzvrătiţi, care-s în agonie şi nu pot face mai mult rău decât şoarecele în capcană, nu, nu, niciodată! Dacă binele Statului o vrea, voi consimţi să-i iert; dar să pactizez ca nişte nelegiuiţi atât de laşi, niciodată!

E umila mea părere pe care o supun, ca toate celelalte, înţelepciunii şi aprecierii Voastre.

Dealtfel, să creadă Eminenţa Voastră că simt cu vie gratitudine tot ce-i datorăm şi că, dacă uneori părerile noastre se deosebesc în privinţa îngăduinţei, pe care o crede bună iar eu o cred rea, nu-i păstrez totuşi o veşnică recunoştinţă pentru serviciile aduse nouă; şi, pentru mine, reorganizarea Neapolului va fi desigur cel mai mare şi mai

greu dintre toate serviciile sale, şi va încununa opera uriaşă care, înfăptuită pe trei sferturi, e pe punctul de a fi pe deplin gata.

Termin, rugând pe Eminenţa Voastră ca, în clipele acestea critice şi hotărâtoare, să nu ne lase fără ştiri, înţelegând cu cită îngrijorare le aşteptăm.

Şi o mai rog să mă creadă, cu veşnică şi profundă gratitudine, recunoscătoarea si prea devotata prietenă,

Carolina"

La aceste două scrisori trebuie să se alăture analiza scrisorii regelui, pe care greşit am pus-o în prologul cărţii noastre, pe când locul ei ar fi fost aici.

Prin analiza aceasta, cititorii vor vedea că amândoi auguştii soţi, atât de rar de aceeaşi părere în orice lucru, aveau cel puţin un punct asupra căruia se înţelegeau de minune: să-şi urmărească răzbunările până la capăt si să nu graţieze sub niciun cuvânt.

Pe de altă parte, se va vedea, ceea ce de altminteri ne bucură să constatăm, ca rectificare istorică, cum că osândirile la moarte hotărâte de cei doi soţi sunt răspunsul la scrisori în care cardinalul Ruffo îndeamnă la îngăduinţă.

Şi, pentru aceasta, ne vom mulţumi să punem din nou sub ochii cititorilor noştri indicaţiile date de rege cardinalului în privinţa deosebitelor categorii de vinovaţi, cât şi enumerarea feluritelor cazne cu care doreşte să fie pedepsiţi; vom lăsa pe rege să vorbească el însuşi:

„La moarte:

Toţi cei care au făcut parte din guvernul provizor;

Toţi cei care au făcut parte din comisia legislativă şi executivă la Neapole;

Toţi membrii din comisia militară şi de poliţie a republicanilor;

Toţi cei ce au făcut parte din municipalităţile patriotice

şi care, în general, au primit o însărcinare de la Republica Parthenopcană sau de la francezi, şi mai cu scamă cei care au făcut parte din comisia însărcinată cu cercetarea pretinselor jefuiri făcute de mine şi de guvernul meu;

Toţi ofiţerii care erau în serviciul meu şi au trecut în serviciul aşa-zisei Republici sau a francezilor; bineînţeles că voinţa mea este că cei dintre numiţii ofiţeri care ar fi prinşi cu arma în mână împotriva soldaţilor mei sau ai aliaţilor mei, să fie împuşcaţi în douăzeci şi patru de ore, fără altă judecată şi milităreşte, ca şi toţi baronii care, cu armele în mână, s-ar fi împotrivit sau s-ar împotrivi întoarcerii mele;

Toţi cei care au înfiinţat sau tipărit gazete republicane, proclamaţii sau alte scrieri, tinzând să aţâţe popoarele mele la răzvrătire şi să răspândească principiile noului guvern, şi mai ales un oarecare Vicenzo Cuoco;

De asemenea vreau să fie arestată şi osândită o oarecare Luiza Molina San-Felice, care a descoperit şi denunţat contrarevoluţia regaliştilor, în fruntea cărora erau Backer, tatăl şi fiul;

În sfârşit, toţi aleşii cetăţii şi deputaţii pieţei care au alungat din guvernarea sa pe vicarul meu general Pignatelli şi i-au zădărnicit toate operaţiile prin oprelişti şi măsuri potrivnice credinţei pe care mi-o datorau.

După care, cei recunoscuţi drept mai puţin vinovaţi vor fi fără mare cheltuială deportaţi pe viaţă în afara teritoriilor noastre, iar bunurile lor se vor confisca. Şi. îndeosebi asupra acestui punct, trebuie să vă spun că am găsit plin de înţelepciune tot ce-mi propuneţi cu privire la deportare în general, dar, mai gândindu-mă, cred că-i mai bine să scăpăm de viperele acestea decât să le păstrăm în casă. A! De-aş avea vreo insulă foarte îndepărtată de teritoriile mele de pe continent, nu zic, v-aş adopta bucuros sistemul de a înlocui moartea cu deportarea. Dar vecinătatea insulelor unde-mi sunt amândouă regatele, ar înlesni exilaţilor să uneltească comploturi cu nemulţumiţii. E adevărat că, pe de altă parte, loviturile îndurate de francezi în Italia, şi cele

pe care, slavă Domnului, le vor mai suferi, vor împiedica pe deportaţi să ne dăuneze: atunci însă, de consimţim la exil, va trebui să ne gândim bine la locul deportării şi la mijloacele de-a o executa cu deplină siguranţă. Sunt pe cale de-a lua o hotărâre.

Îndată ce voi fi recucerit Neapolul, îmi rezerv dreptul ca la lista alăturată să fac unele adăugiri pe care evenimentele şi cunoştinţele însuşite, mi le vor putea sugera. După care, am intenţia, ca bun creştin şi părinte iubitor al popoarelor mele, să uit cu totul trecutul şi să acord o iertare generală care să poată linişti pe aceia care n-au fost rătăciţi din perversitate sufletească, ci de frică şi din lipsă de curaj."

Nu ştim dacă fraza aceasta, scrisă după o listă de *proscripţiunii*[4], demnă de *Silae*[5], de *Octavian*[6] sau de *Tiberiu*[7] e o glumă jalnică, sau, ceea ce mai este cu putinţă din punctul de vedere cu care unii regi consideră regalitatea, dacă a fost scrisă cu seriozitate.

Şi, când ea se aştepta mai puţin, sentinţa bietei signora San-Felice fusese scrisă.

2. MONEDA RUSA

Am spus că Luiza se silea să fie fericită.

Vai! îi venea foarte greu.

Iubirea ei pentru Salvato era tot atât de mare, ba chiar mai mare; la femeie, şi mai ales la o femeie cu caracterul Luizei, dăruirea de sine sporeşte iubirea, în loc s-o micşoreze.

---

[4] Listă afişată pe care erau înscrise numele persoanelor condamnate la moarte.

[5] Sila, general şi om politic roman (138—78 î.e.n.), consul, apoi dictator absolut.

[6] Octavian, numele lui August, împărat roman, (63 î.e.n.— 14 d.e.n.).

[7] Tiberiu, împărat roman (14—37 d.e.n.) care exercită o dictatură sîngeroasă.

Cât despre Salvato, tot sufletul său era al Luizei. Avea pentru ea mai mult decât iubire, un adevărat cult.

Dar două pete întunecate se iviseră în viaţa bietei Luiza.

Una ce i se arăta numai, când şi când, în minte, îndepărtată fiind de prezenţa lui Salvato, care o făcea să-i uite dezmierdările: era omul pe jumătate tată, pe jumătate soţ, ce-i trimitea, în răstimpuri egale, scrisori totdeauna afectuoase, dar unde i se părea că desluşeşte urmele unei tristeţi vădită numai pentru dânsa, şi era mai mult ghicită de inimă decât analizată de mintea ei.

Îi răspundea prin scrisori cu totul filiale. N-avea niciun singur cuvânt de schimbat în sentimentele pe care le exprima cavalerului San-Felice: erau mereu ale unei fiice supuse, iubitoare şi respectuoase.

Dar cealaltă pată, pată mohorâtă, pată de doliu ce se ivise în viaţa bietei Luiza şi pe care nimic n-o putea alunga din privirea ei, era neînduplecatul gând că pricinuise arestarea celor doi Backer şi, dacă vor fi executaţi, ea va fi cauza morţii lor.

De altminteri, încetul cu încetul viaţa celor doi tineri se împletise, fiind mai mult împreună. Tot timpul cât nu era prins cu îndatoririle lui militare, Salvato îl dădea Luizei.

După sfatul lui Michele, signora San-Felice o iertase pe Giovannina pentru ciudata-i ieşire care, dealtfel, părea mai puţin însemnată decât ar fi fost la noi, dat fiind familiaritatea servitorilor italieni cu stăpânii lor.

În toiul evenimentelor atât de grave care se îndeplineau, a celor şi mai grave care se pregăteau, lumea, interesându-se mai puţin de treburile particularilor decât de ale Statului, nu lua în seamă intimitatea ce se stabilea între Salvato şi Luiza. De altminteri, intimitatea aceasta, oricât de deplină ar fi fost, nu te indigna nicidecum într-o ţară care, neavând echivalent pentru cuvântul metresă, îl traduce prin prietenă.

Presupunând deci că, prin flecăreala ei, Giovannina ar fi avut de gând să dăuneze stăpânei sale, zadarnic fusese

nesăbuită, că tot nu-i făcuse răul pe care-l spera.

Fata ajunsese posomorită si tăcută, dar încetase de-a mai fi necuviincioasă.

Doar Michele în casa unde, din când în când, venea să-şi răspândească nebunatica veselie, îşi păstrase nepăsătoarea voie bună. Văzându-se ajuns la faimosul grad de colonel la care n-ar fi îndrăznit niciodată să viseze în ambiţiile lui cele mai smintite, se gândea totuşi, uneori, la un oarecare capăt de frânghie fâlfâind în aer şi zărit numai de el; vedenia aceasta însă n-avea altă înrâurire asupra moralului său decât de a-l face să spună, cu şi mai multă voioşie şi bătând zgomotos din palme: „Foarte bine! Nu mori decât odată!" Exclamaţie din care numai diavolul, ce ţinea celălalt capăt al frânghiei, putea înţelege ceva.

Într-o dimineaţă pe când se întorcea de la Assunta la sora lui de lapte, adică de la Marinella la Margeilina, drum pe care-l făcea aproape zilnic, trecea pe dinaintea uşii boccaiului[8], şi cu hoinăreala obişnuită meridionalilor, se oprea fără niciun rost, i se păru că la sosirea lui schimbaseră vorba, făcându-şi unele semne ce spuneau vădit: „Păzea, uite-l pe Michele!"

Era prea isteţ ca să arate c-a văzut ce văzuse; dar, totodată, şi prea curios pentru a nu căuta să afle ce i se ascundea. Grăi o clipă cu beccaiul, care făcea pe republicanul înflăcărat şi nu putu scoate nimic de la el; dar ieşind de acolo, intră la măcelarul Cristoforo, duşman firesc al beccaiului din singura pricină că amândoi se îndeletniceau aproape cu aceeaşi meserie.

Cristoforo, adevărat patriot, băgase de seamă de dimineaţă, o frământare destui de mare în Piaţa-Veche. După cât se dumerise, o iscau doi oameni care împărţiseră câtorva indivizi binecunoscuţi ca devotaţi cauzei Burbonilor, monede străine de aur şi de argint. Pe unul din cei doi oameni, Cristoforo îl recunoscuse drept un fost bucătar al cardinalului Ruffo, pe nume Coscia, şi ca atare era în

---

[8] Beccaio, măcelar, cel care tăia berbecii (în limba it., în original).

legătură cu negustorii din Piaţa-Veche.

— Bine! zise Michele, ai văzut moneda, cumetre?

— Da; dar n-am recunoscut-o.

— Ai putea să ne faci rost de o monedă din astea?

— Nimic mai uşor.

— Atunci, cunosc pe cineva care o să ne spună din ce ţară vine…

Şi Michele scoase din buzunar un pumn de bani de tot felul pentru ca Cristoforo să poată schimba în monedă napolitană preţul monedelor străine după care se ducea.

Peste zece minute, se întoarse cu o monedă de argint în valoare de un piastru, dar mai subţire. Reprezenta, pe de o parte, o femeie cu cap trufaş, cu pieptul aproape gol, purtând o coroniţă pe frunte; de cealaltă parte, un vultur cu două capete, ţinând într-o gheară globul şi-n cealaltă sceptrul.

În jurul monedei, pe faţă şi pe dos erau gravate inscripţii cu litere necunoscute.

Degeaba îşi stoarse creierii Michele, încercând să le citească. Fu nevoit să mărturisească, spre ruşinea lui, că nu cunoştea literele din care se alcătuiau.

Dădu lui Cristoforo însărcinarea de a se informa. Va veni să-i spună ce-avea să afle.

Măcelarul, a cărui curiozitate nu era mai puţin aţâţată, începu îndată să cerceteze, în timp ce Michele, prin strada Toledo şi puntea Chiaia, ajungea la Margellina.

Trecând pe dinaintea palatului Angri, întrebase de Salvato: ieşise de un ceas.

După cum bănuise Michele, Salvato era la casa Palmieri, unde ducesa Fusco, confidenta Luizei, îi pusese la dispoziţie odaia în care fusese adus după rănirea lui, petrecând acolo ore atât de dulci şi atât de crude.

În felul ăsta, intra la ducesa Fusco, ce primea cu semeţie şi pe faţă pe toţi fruntaşii patrioţi ai epocii, o saluta ori n-o saluta, după cum era acasă ori nu, şi trecea în odaia, acum cabinet de lucru.

Din locuinţa ei, Luiza venea să-l găsească prin uşa de trecere deschisă între cele două vile.

Michele, neavând aceleaşi pricini de a se ascunde, sună fără înconjur la portiţa grădinii, pe care i-o deschise Giovannina.

Vorbea puţin cu fata de când o bănuise în privinţa surorii lui de lapte. Se mulţumi deci să dea din cap destul de rece. Să nu uităm, ajunsese colonel şi, cum la Luiza era ca şi la el acasă, intră fără să mai întrebe nimic, deschise uşile şi, văzând odăile goale, se îndreptă spre cea în care era aproape sigur c-o găseşte.

Tânărul *lazzarone*[9]avea un fel de a bate la uşă care-i trăda prezenţa; cei doi tineri îl recunoscură şi dulcele glas al Luizei rosti:

— Intră!

Michele împinse uşa. Salvato şi Luiza şedeau unul lângă altul. Ea îşi rezema capul de umărul lui, el o ţinea de talie.

Luiza avea ochii în lacrimi, iar Salvato, fruntea strălucitoare de-o mândră bucurie.

Michele zâmbi; i se părea că vede un tânăr soţ triumfător, la vestea unei viitoare paternităţi.

Dealtfel, oricare ar fi fost sentimentul care însenina fruntea unuia şi înlăcrima ochii celeilalte, trebuia, fără îndoială, să rămână o taină între cei doi amanţi; căci, văzându-l pe Michele, Luiza îşi puse un deget pe buze.

Salvato se plecă spre tânăr şi-i întinse mâna.

— Ce mai veşti? întrebă el.

— Niciuna sigură, domnule general, dar marc zarvă în aer.

— Şi cine o face?

— O ploaie de argint care vine nu se ştie de unde.

— O ploaie de argint! Măcar te-ai adăpostit sub streaşină?

— Nu. Mi-am întins pălăria, şi iată una din picăturile

---

[9] Cuvînt napolitan, care desemnează oamenii din clasa cea mai de jos, zdrenţăroşii.

căzute.

Şi arătă lui Salvato moneda de argint. El o luă şi, de la prima vedere:

— A! e o rublă de pe timpul Caterinci a II-a. Faptul nu-i spunea nimic lui Michele.

— O rublă? întrebă el, ce-i asta?

— Un piastru rusesc. Iar Caterina a II-a e mama lui Paul I, împăratul care domneşte acuma.

— Unde anume?

— In Rusia.

— Na-ţi-o bună! uite că se amestecă ruşii. într-adevăr, ni se făgăduia de mult c-or să vină. Oare au şi sosit?

— Aşa se pare, răspunse Salvato. Apoi, ridicându-se:

— Asta-i grav, mult iubita mea Luiza, zise tânărul ofiţer, şi sunt nevoit să te părăsesc, fiindcă nu-i timp de pierdut ca să aflăm de unde-s rublele răspândite în popor.

— Du-te, răspunse tânăra femeie cu blinda resemnare care ajunsese cea mai de seamă însuşire a firii ei, după jalnica afacere a celor doi Backer.

Într-adevăr, simţea că nu mai era stăpână pe sine; că, aidoma cu antica Ifigenie, era o victimă în mâinile Destinului şi, neputând lupta împotriva lui, s-ar fi zis că încerca să-l înduplece prin resemnarea ei.

Salvato îşi încheie catarama săbiei şi se întoarse spre ea cu zâmbetul puternic şi senin ce nu i se ştergea de pe faţă decât pentru a-i reda tăria marmurei, şi, cuprinzând-o cu braţul, sub a cărui îmbrăţişare trupul ei se mlădie ca o ramură de salcie rosti:

— La revedere, iubirea mea!

— La revedere! repetă tânăra femeie. Pe când?

— O! Cât mai curând cu putinţă! Nu trăiesc decât lângă tine, mai ales după fericita veste.

Luiza se lipi de Salvato, ascunzându-şi capul la pieptul său; dar Michele putu să vadă roşeaţa feţei ce i se întindea până la tâmple.

Vai! vestea pe care, în mândria lui egoistă, Salvato o

numea o veste bună, era că Luiza va fi mamă!

3. ULTIMELE ORE

Iată ce se întâmplase şi cum se ivise moneda rusă în Piaţa Veche, la Neapole.

La 3 iunie, cardinalul sosise la Ariano, oraş care, aşezat pe vârful cel mai înalt al Apeninilor, a primit chiar prin poziţia lui numele de balconul Pouille. Pe atunci, n-avea alt drum decât drumul consular ce duce de la Neapole la Brindisi, acelaşi pe care-l urmase Horaţiu în renumita lui călătorie cu Mecena. înspre Neapole, urcuşul e atât de abrupt, încât diligentele nu pot, sau mai degrabă nu puteau să-l suie, decât fiind trase de boi; de cealaltă parte, ajungeai numai mergând pe valea lungă şi strimtă a Bovinolui care oarecum, slujea drept Termopile Calabriei. în adâncul trecătorii, se rostogoleşte Cervaro, puhoi furios până la nebunie, şi pe malul său se târăşte drumul dintre Ariano şi podul Bovino. Coasta muntelui e atât de plină de stânci, încât vreo sută de oameni ar ajunge ca să oprească mersul unei armate. Acolo primise Schipani ordinul să se oprească şi, dacă l-ar fi executat, în loc să se lase în voia patimii nesăbuite de a lua Castellucio, pesemne că acolo s-ar fi isprăvit triumfalul marş al cardinalului.

Dimpotrivă, spre marea lui mirare, cardinalul ajunsese la Ariano fără nicio piedică. Găsi aici lagărul rus.

Chiar a doua zi după sosirea lui, în timp ce vizita lagărul, i se aduseră doi inşi, care abia fuseseră arestaţi într-un *calessino*[10].

Amândoi se dădeau drept negustori de grâne, mergând la Pouille să-şi facă cumpărăturile.

Cardinalul se pregătea să-i cerceteze, când, privindu-i cu luare-aminte şi văzând că unul din ei, în loc să fie zăpăcit sau speriat, zâmbea, recunoscu în presupusul negustor de grâne pe un fost bucătar de-al lui, pe nume

[10] Calessino — trăsură (în limba italiană, în original).

Coscia.

Fiind recunoscut, Coscia, după obiceiul napolitan, luă mâna cardinalului şi o sărută; cardinalul înţelegând că nu întâmplarea aducea pe cei doi călători în faţa lui, îi duse afară din lagărul rus într-o casă singuratică, unde putu să le vorbească în linişte:

— Veniţi de la Neapole? întrebă el.

— Am plecat de acolo ieri dimineaţă, răspunse Coscia.

— Atunci, îmi puteţi da veşti proaspete?

— Da, monseniore, cu atât mai mult cu cât noi chiar veneam după ştiri la Eminenţa Voastră.

Într-adevăr, amândoi mesagerii erau trimişi de comitetul regalist. Burghezii ca şi patrioţii se interesau mult să afle sigur dacă ruşii sosiseră ori nu, colaborarea cu ei fiind o mare garanţie pentru izbânda expediţiei sanfediste, căci numeric vorbind avea drept sprijin pe cel mai puternic dintre imperii.

În privinţa aceasta, cardinalul satisfăcu din plin pe cei doi trimişi. Îi îmbie să treacă prin mijlocul rândurilor moscovite, asigurându-i că nu era decât avangarda şi că armata venea din urmă.

Amândoi călătorii, deşi mai puţin necredincioşi decât apostolul Toma, putură totuşi face ca el: să vadă şi să pipăie.

Pipăiră, îndeosebi, un sac de bani ruseşti pe care cardinalul li-l încredinţa ca să-l împartă bunilor prieteni din Piaţa-Veche.

S-a văzut că meşterul bucătar Coscia îşi îndeplinise conştiincios însărcinarea, fiindcă una din ruble ajunsese până la Salvato, care, de asemenea, înţelesese gravitatea faptului, şi plecase să-l controleze.

Peste două ore, nu mai avea nicio îndoială: ruşii se uniseră cu cardinalul, şi turcii erau pe cale s-o facă şi ei.

Încă nu trecuse ziua, că zvonul se şi răspândise în tot oraşul.

Salvato, întorcându-se la palatul Angri, aflase veşti şi

mai îngrozitoare.

Ettore Caraffa, eroul de la Andria şi de la Trani, era blocat de Pronio la Pescara, şi nu putea veni în ajutorul Neapolului care, totuşi, îl socotea drept unul dintre cei mai viteji apărători ai săi.

Bassetti, numit de Macdonald, înainte de plecarea lui din Neapole, general-şef al trupelor Republicii, fiind bătut de Fra-Diavolo şi de Mammone, abia se întorsese rănit la Neapole.

Schipani, atacat şi învins pe Sorno, se oprise numai la Torre-del-Greco şi se închisese împreună cu vreo sută de oameni în micul fort Granatello.

În sfârşit, Manthonnet, ministrul de război, însuşi Manthonnet ce mersese împotriva lui Ruffo şi se bizuise că Ettore Caraffa se va uni cu el, Manthonnet, lipsit de ajutorul bravului căpitan şi găsindu-se în mijlocul locuitorilor care, aţâţaţi de pilda lui Castellucio, se răsculau ameninţători, nu putuse ajunge până la Ruffo şi, fără să fi trecut de Baia, fusese silit să se retragă.

Salvato, citind veştile acestea fatale, rămase o clipă pe gânduri; apoi se păru c-a luat o hotărâre; coborî repede în stradă şi sări într-un calessino ca să-l ducă la casa Palmieri.

De astă dată, nu mai intră prevăzător prin casa ducesei Fusco: se duse de-a dreptul la portiţa grădinii care se deschisese într-un chip atât de fericit pentru el, în noaptea de 22 spre 23 septembrie, şi sună,

Giovannina veni să deschidă şi, văzând tânărul, nu-şi putu stăpâni un strigăt de surprindere: niciodată nu intra pe acolo.

Salvato nu se preocupă de mirarea şi nici nu se îngrijoră de ţipătul ei.

— Stăpâna ta e aici? o întrebă el.

Şi, cum nu răspundea, ca fermecată de privirea lui, se îndreptă spre intrare, îndepărtând-o binişor cu mâna, fără măcar să bage de seamă că Giovannina i-o apucase, strângând-o cu o patimă pe care, dealtminteri, el poate o

puse pe seama fricii stârnită de situaţia atât de nesigură în firile cele mai tari, şi cu atât mai mult în Giovannina.

Luiza era în aceeaşi odaie unde o lăsase Salvato. La zgomotul neaşteptat al paşilor săi, la uimirea de a-l auzi venind din partea opusă celei obişnuite, sări arsă spre uşă şi o deschise. Salvato se găsi în faţa ei.

Tânărul îi luă amândouă mâinile şi, privind-o câteva clipe cu un zâmbet de nespusă blândeţe şi totodată de tristeţe:

— Totul e pierdut! îi zise el. Peste o săptămână, cardinalul Ruffo şi oamenii lui vor fi sub zidurile Neapolului, şi va fi prea târziu pentru a lua o hotărâre. Trebuie deci s-o luăm chiar acum.

Cât despre Luiza, îl privea mirată, dar fără teamă.

— Vorbeşte, spuse ea, te ascult.

— In împrejurările de astăzi, urmă Salvato, sunt trei lucruri de făcut.

— Care anume?

— Întâi, să plecăm călare cu o sută dintre bravii mei calabrezi, să înlăturăm toate piedicile pe care le vom întâlni în cale, şi să ajungem la Capua. Capua a păstrat o garnizoană franceză. Te încredinţez lealităţii comandantului, oricare ar fi el, şi, de capitulează, te va cuprinde în capitulare şi eşti scăpată, căci te afli sub ocrotirea tratatelor.

— Şi tu, întrebă ea, rămâi la Capua?

— Nu, Luiza, mă întorc aici, că aici mi-e locul; dar, îndată ce voi fi liberat de îndatoririle mele, vin după tine.

— Al doilea? zise ea.

— Ea lua barca bătrânului Basso Tomeo care, împreună cu cei trei fii ai lui, te va aştepta la mormântul lui Scipio şi, dat fiind că nu mai este blocată, a vâsli de-a lungul coastei Terracina până la Ostia; şi, odată acolo, a merge în susul Tibrului până la Roma.

— Vii cu mine? întrebă Luiza.

— Cu neputinţă.

— Atunci, al treilea?

— E să rămânem aici, apărându-ne cât mai bine şi să aşteptăm evenimentele.

— Care evenimente?

— Urmările unui oraş luat cu asalt şi răzbunările unui rege laş, deci fără milă.

— Vom scăpa sau vom muri împreună?

— Se prea poate.

— Atunci, să rămânem.

— E ultimul tău cuvânt, Luiza?

— Ultimul, dragul meu.

— Gândeşte-te până deseară, când voi fi aici.

— Întoarce-te deseară; dar, deseară, îţi voi spune, ca şi acum: dacă rămâi, rămânem amândoi.

Salvato se uită la ceas.

— E ora trei, zise el; nu pot pierde nicio clipă.

— Mă părăseşti?

— Mă urc la fortul Sant-Elmo.

— Dar şi fortul Sant-Elmo e comandat de un francez: de ce nu mă încredinţezi lui?

— Fiindcă nu l-am văzut decât un moment şi mi s-a părut că-i un ticălos.

— Ticăloşii fac uneori pentru bani, ceea ce oamenii de inimă săvârşesc din devotament.

Sahato zâmbi.

— Tocmai asta voi încerca.

— Încearcă, dragul meu: tot ce vei face va fi bine făcut, numai să rămâi lângă mine.

Salvato o sărută la plecare, iar peste puţin putea fi văzut cum urca muntele pe o cărare şi dispărea după mănăstirea San-Martino.

Colonelul Mejean care, din înălţimea fortăreţei plana ca o pasăre de pradă deasupra oraşului şi a împrejurimi lor lui, îl zări şi-l recunoscu. Auzise de faima acestei firi sincere şi cinstite, opusă lui. Poate că-l ura, dar nu se putea opri de a-l stima.

Avu când să se întoarcă în biroul său şi, cum oamenilor de felul ăsta nu le place lumina zilei, lăsă în jos perdelele şi se aşeză cu spatele la fereastră, aşa, ca ochii lui şovăitori, ce clipeau des, să nu poată fi pândiţi în penumbră.

Aproape îndată după ce luase măsurile acestea, fu anunţat generalul de brigadă Salvato Palmieri.

— Să intre, zise colonelul Mejean.

Salvato fu introdus şi uşa se închise în urma lui.

4. UNDE UN OM CINSTIT PROPUNE O FAPTA REA PE CARE OAMENI CINSTIŢI AU PROSTIA DE A N-O PRIMI

Convorbirea ţinu cam un ceas.

Salvato ieşi cu ochii întunecaţi şi capul în piept.

Apucă pe povârnişul ce duce de la San-Martino la Infrascata, luă un calessino pe care-l găsi la poalele colinei dei Studi, ca să meargă la palatul regal, unde era sediul Directoratului. Uniforma lui îi deschidea toate uşile. Pătrunse până în sala de şedinţe.

Îi găsi pe directori adunaţi, iar Manthonnet le clădea raportul situaţiei.

Era cea pe care am spus-o:

Cardinalul la Ariano, adică putând fi la Neapole în patru marşuri;

Sciarpa la Nocera, adică la două marşuri de Neapole;

Fra-Diavolo la Sessa şi la Teano, adică la două marşuri de Neapole;

In sfârşit, Republica ameninţată de napolitani, de sicilieni, de englezi, romani, toscani, ruşi, portughezi, dalmati, turci şi albanezi.

Raportorul era posomorit; cei care-l ascultau şi mai posomoriţi.

La intrarea lui Salvato, toţi ochii se întoarseră spre el, care făcându-i semn lui Manthonnet să urmeze, rămase în

picioare, tăcut.

Când Manthonnet isprăvi, preşedintele întrebă pe Salvato:

— O să ne dai veşti noi, iubite generale?

— Nu; dar am să vă fac o propunere.

Toţi cunoşteau curajul înflăcărat şi neclintitul patriotism al tânărului: îl ascultară.

— După ceea ce v-a spus bravul general Manthonnet, mai aveţi vreo speranţă?

— Prea puţină.

— Şi aceasta, pe ce se întemeiază? Spuneţi-ne. Toţi tăcură.

— Va să zică, reluă Salvato, nu mai aveţi niciun«, şi încercaţi numai să vă amăgiţi pe voi înşivă.

— Dar dumneata mai ai?

— Da, de se face întocmai ce vă voi spune.

— Spune!

— Sunteţi toţi bravi şi curajoşi? Sunteţi toţi gata să muriţi pentru patrie?

— Toţi, strigară membrii directoratului, ridicându-se în acelaşi avânt.

— Nu mă îndoiesc, urmă el cu liniştea-i obişnuită; dar a muri pentru patrie, nu înseamnă a o salva şi, înainte de toate, patria trebuie salvată; fiindcă a salva patria, e a salva Republica şi a salva Republica, e a statornici pe pământul ăsta nenorocit inteligenţa, progresul, legalitatea, lumina, libertatea care, odată cu întoarcerea lui Ferdinand, ar pieri pentru o jumătate de secol, pentru un secol poate.

Auditorii rămaseră tăcuţi, atât de dreaptă şi cu neputinţă de combătut era judecata aceasta. Salvato urmă:

— Când Macdonald a fost rechemat în Italia de nord şi francezii au părăsit Neapole, v-am văzut, voioşi, felicitându-vă că sunteţi, în sfârşit, liberi. Amorul propriu naţional, patriotismul vostru pentru locul de baştină vă orbeau; aţi făcut atunci primul pas spre sclavie.

O vie roşeaţă.trecu pe fruntea membrilor directoratului;

Manthonnet murmură:

— Mereu străinul! Salvato dădu din umeri.

— Sunt mai napolitan decât dumneata, Manthonnet, răspunse el, fiindcă familia dumitale, cu obârşia în Savoia, locuieşte la Neapole numai de cincizeci de ani; eu, sunt din Terra Molisa, acolo s-au născut, acolo au murit strămoşii mei. Să-mi dea Dumnezeu cea mai mare fericire de-a muri acolo ca ei!

— Ascultaţi-l, zise unul, înţelepciunea vorbeşte prin glasul acestui tânăr.

— Nu ştiu ce numeşti străinul; dar ştiu pe cine numesc fraţii mei. Fraţii mei sunt oamenii, din orice ţară ar fi ei, care vor ca şi mine demnitatea individului prin independenţa naţiunii. Oamenii aceştia fie ei francezi, ruşi, turci ori tătari, de vreme ce intră în noaptea mea cu o făclie în mână şi cuvintele de progres şi libertate pe buze, oamenii aceştia sunt fraţii mei. Pentru mine, străini sunt napolitanii, compatrioţii mei care, reclamând puterea pentru Ferdinand, mergând sub flamura lui Ruffo, vor să ne impună din nou despotismul unui rege tâmpit şi al unei regine desfrânate.

— Vorbeşte, Salvato! Vorbeşte! zise acelaşi glas.

— Ei bine, vă spun: ştiţi să muriţi, dar nu ştiţi să învingeţi.

Adunarea se înfierbântă. Manthonnet se întoarse brusc spre Sahato.

— Ştiţi să muriţi, repetă Salvato; dar nu ştiţi să învingeţi, şi dovada este că Bassetti a fost bătut, că Schipani a fost bătut; că însuţi dumneata, Manthonnet, ai fost bătut.

Manthonnet plecă fruntea.

— Francezii, dimpotrivă, ştiu să moară şi… Erau treizeci şi doi la Cotrone; din treizeci şi doi, cincisprezece au murit şi unsprezece au fost răniţi. Erau nouă mii la Civita Castellane, şi aveau înaintea lor patruzeci de mii de inamici, care au fost învinşi. Aşa că, repet, francezii ştiu nu

numai să moară, dar mai ştiu să şi învingă.

Nicio voce nu răspunse.

— Fără francezi, vom muri, vom muri glorios, vom muri cu falã, vom muri cum au murit Brutus şi Caius la Filipe; dar vom muri deznădăjduind, vom muri îndoindu-ne de Providenţă, vom muri spunând: „Virtute, nu eşti decât un cuvânt!" şi, gândul cel mai groaznic e că Republica va muri odată cu noi. Cu francezii, vom învinge, şi Republica va fi salvată!

— Înseamnă deci, exclamă Manthonnet, că francezii sunt mai bravi decât noi?

— Nu, iubite generale, nimeni nu-i mai brav decât dumneata, nimeni nu-i mai brav decât mine, nimeni nu-i mai brav decât Cirillo care mă ascultă, ba m-a şi aprobat de două ori; şi, când ceasul morţii va suna, vom da dovada, sper, că nimeni nu va muri mai frumos decât noi. Şi Kosciusko era brav; dar, căzând, a rostit îngrozitoarele cuvinte pe care trei împărţiri le-au îndreptăţit: Finis Poloniae! Vom spune căzând, şi dumneata cel dinţii, nu mă îndoiesc, vorbe istorice; repet însă, dacă nu pentru noi, cel puţin pentru copiii noştri care vor avea de refăcut munca noastră, e mai bine să nu cădem.

— Dar, zise Cirillo, unde sunt francezii ăştia?

— Vin de la Sant-Elmo, răspunse Salvato; m-am despărţit adineaori de colonelul Mejean.

— Îl cunoşti pe omul ăsta? întrebă Manthonnet.

— Da, e un ticălos, răspunse Salvato cu liniştea-i de totdeauna, şi iată de ce se poate trata cu el. îmi vinde o mie de francezi.

— Nu are decât cinci sute cincizeci! exclamă Manthonnet.

— Pentru Dumnezeu, dragă Manthonnet, lasă-mă să termin; timpul e preţios şi, de-aş putea cumpăra timp, cum pot cumpăra oameni, aş face-o. îmi vinde o mie de francezi.

— Aşa bătuţi cum suntem, încă mai putem aduna zece sau cinsprezece mii de oameni, zise Manthonnet, şi te bizui

să faci cu o mie de francezi ceea ce nu poţi face cu cinsprezece mii de napolitani?

— Nu mă bizui să fac cu o mie de francezi ceea ce nu pot face cu cinsprezece mii de napolitani; dar cu cinsprezece mii de napolitani şi o mie de francezi, pot face ce n-aş face cu treizeci de mii de napolitani.

— Ne calomniezi, Salvato.

— Ferească Dumnezeu! Dar pilda e aici. Crezi că, dacă Mack ar fi avut o mie de oameni din trupe vechi, o mie de soldaţi vechi, disciplinaţi, deprinşi cu victoria, o mie de soldaţi de-ai prinţului Eugen sau de-ai lui Suvorov, înfrângerea noastră ar fi fost atât de rapidă, fuga noastră atât de ruşinoasă? Căci eram cu gândul, dacă nu cu inima, alături de napolitanii ce-o ştergeau şi împotriva cărora luptasem; o mie de francezi, vezi, dragă Manthonnet, e un batalion pătrat[11], şi un batalion pătrat e o fortăreaţă pe care nimic n-o biruie, nici artileria, nici cavaleria; o mie de francezi, e o barieră peste care inamicul nu trece, un zid în spatele căruia soldatul brav, dar neobişnuit cu focul, prost disciplinat, prinde încredere, se căleşte. Daţi-mi comanda a douăsprezece mii de napolitani şi a o mie de francezi şi, într-o săptămână, vi-l aduc aici pe cardinalul Kuffo, legat de mâini şi de picioare.

— Şi trebuie neapărat, Salvato, ca dumneata să-i comanzi pe aceşti douăsprezece mii de napolitani şi o mie de francezi?

— Ia seama, Manthonnet! Iată un sentiment rău, ceva aidoma cu invidia ce-ţi muşcă inima.

Şi, sub privirea blajină a tânărului, Manthonnet, umilit, îşi părăsi locul şi veni să-i dea mâna.

— Iartă-l, dragă Salvato, zise el, pe un om încă prăpădit de ultima lui înfrângere. Dacă lucrul ăsta ţi se acordă, vrei să mă iei drept locotenentul dumitale?

— Dar urmează odată, Salvato, făcu Cirillo.

— Da, trebuie neapărat ca eu să-i comand, reluă

---

[11] Termen militar, trupă ţinînd piept, din patru laturi, unui atac.

Salvato, şi vă voi spune de ce: trebuie ca francezii pe care socot să mă sprijin, cei o mie de francezi ce-mi vor fi stâlpul de bronz, aceşti o mie de francezi să mă vadă luptând, fiindcă ei ştiu că eram, nu numai aghiotantul, ci şi prietenul generalului Championnet[12]. Dacă aş fi fost ambiţios, l-aş fi urmat pe Macdonald în Italia de nord, adică pe terenul marilor bătălii, acolo unde, în trei-patru ani devii Desaix, Kleber, Bonaparte, Murat, şi nu aş fi cerut concediu pentru a comanda o ceată de calabrezi sălbatici şi a muri neştiut de nimeni în vreo hărţuială împotriva unor ţărani, comandaţi de un cardinal.

— Şi francezii aceştia, întrebă preşedintele, cu ce preţ ţi-i vinde comandantul din Sant-Elmo?

— Nu cu cât merită ei, desigur — ce-i drept, că nu lor, ci lui îi plătesc — cinci sute de mii de franci.

— Şi aceşti cinci sute de mii de franci, de unde-i iei? mai întrebă preşedintele.

— Aşteaptă, răspunse Salvato, mereu liniştit; că nu-mi trebuie cinci sute de mii de franci, ci un milion.

— Cu atât mai mult. Repet, de unde vei lua un milion, când poate nu avem nici zece mii de ducaţi în casă?

— Daţi-mi puteri depline asupra vieţii şi bunurilor a zece cetăţeni bogaţi pe care vi-i voi numi şi, mâine, milionul va fi aici, adus de ei înşişi.

— Cetăţene Salvato, exclamă preşedintele, ne propui acum tocmai ceea ce imputăm duşmanilor noştri.

— Salvato! murmură Cirillo.

— Aşteptaţi, rosti tânărul. Am cerut să fiu ascultat până la capăt şi, in fiece clipă, mă întrerupeţi.

— E adevărat, suntem nedrepţi! zise Cirillo, înclinându-se. Vorbeşte.

— După cum ştie toată lumea, reluă Salvato, am bunuri în valoare de două milioane, ferme, moşii, case, în sfârşit proprietăţi, în provincia Molisa. Aceste două milioane le dăruiesc naţiunii. Când Neapolul va fi eliberat şi Ruffo fugit

---

[12] Champoinnet (Jean-Antoine-Etienne) general francez (1762— 1800).

sau prins, naţiunea va vinde moşiile mele şi va înapoia banii celor zece cetăţeni care-mi vor fi împrumutat, sau mai bine-zis i-au împrumutat naţiunii, ci te o sută de mii de franci.

Un murmur de admiraţie se auzi printre directori. Manthonnet îi cuprinse gâtul tânărului cu braţele.

— Ceream să servesc sub comanda ta ca locotenent, zise el; mă vrei ca simplu voluntar?

— Dar, întrebă preşedintele, în timp ce-ţi vei duce cei cinsprezece mii de napolitani şi o mie de francezi împotriva lui Ruffo, cine va veghea asupra siguranţei şi a limitei oraşului?

— A! exclamă Salvato, ai atins singura primejdie; trebuie să facem o jertfă şi să luăm o cumplită hotărâre. Patrioţii se vor refugia în forturi şi le vor apăra, apărându-se pe ei înşişi.

— Dar oraşul! Oraşul! repetară directorii laolaltă cu preşedintele.

— Ne expunem la opt sau zece zile de anarhie.

— Zece zile de incendii, de jaf, de ucideri! repetă preşedintele.

— Ne vom întoarce biruitori şi-i vom pedepsi pe răzvrătiţi.

— Pedepsirea lor va reclădi oare casele arse? Va reface averile nimicite? Va reda viaţă morţilor?

— După douăzeci de ani, cine va mai băga de seamă că douăzeci de case au fost arse, că douăzeci de averi s-au prăpădit şi douăzeci de vieţi au fost curmate? Lucrul de căpetenie este ca Republica să triumfe căci, dacă-i doborâtă, căderea ei va fi urmată de mii de nedreptăţi, de mii de nenorociri, de mii de morţi. Directorii se priviră.

— Treci în camera de alături, cât vom delibera.

— Votez pentru tine, Salvato! strigă Cirillo tânărului.

— Rămân să influenţez, dacă se poate, asupra deliberării, zise Manthonnet.

— Cetăţeni directori, rosti Salvato ieşind, amintiţi-vă

spusele lui Saint-Just[13]: „Când e vorba de revoluţie, cel care nu sapă adânc îşi sapă propria groapă".

Salvato se duse şi, după cum primise ordin, aşteptă în camera vecină.

Peste zece minute, uşa se deschise; Manthonnet se apropie de tânăr, îl luă de braţ şi atrăgându-l spre stradă îi zise:

— Vino.

— Unde? întrebă Salvato.

— Acolo unde se moare.

Propunerea tâlharului fusese respinsă în unanimitate, mai puţin un vot.

Era votul lui Cirillo.

5. MARSELIEZA NAPOLITANA

În aceeaşi zi, avea loc o seară de gală la San-Carlo.

Se cânta Horaţii şi Curiaţii, una din cele o sută de capodopere ale lui Cimarosa[14]. Niciodată nu s-ar fi zis, văzând sala luminată d giorno, femeile elegante şi împodobite ca pentru o serbare, tinerii care abia îşi depuseseră puşca la intrare şi aveau s-o reia la ieşire, niciodată nu s-ar fi zis că Hanibal[15]e atât de aproape de porţile Romei.

Intre actul al doilea şi al treilea, cortina se ridică, şi prima actriţă a teatrului, în costumul geniului patriei, ţinând un steag negru în mână, veni să vestească ştirile pe care le şi cunoaştem, şi nu lăsau patrioţilor altă alegere decât de a-l zdrobi pe cardinal, printr-o sforţare, hotărâtoare, la

---

[13] Saint-Just Louis de (1767—1794) om politic francez. Iacobin, apropiat al lui Robespierre, membru al Comitetului Salvării Publice în timpul Revoluţiei burgheze din Franţa (1789—1794).

[14] Cimarosa (Domenico) compozitor italian (1749—1801), autor de opere (Căsătoria secretă), de piese instrumentale etc.

[15] Hanibal, general şi om de stat, cartaginez (247—183 î.e.n.); a dezlănţuit al doilea război punic, i-a bătut pe romani, dar nu a putut cuceri Roma.

picioarele zidurilor din Neapole, sau de a muri ei înşişi, apărându-le.

Ştirile, oricât de îngrozitoare erau, nu-i descurajaseră pe spectatorii care le ascultau. Fiecare din ele fusese primită cu strigătele de: „Trăiască libertatea! Moarte tiranilor!"

În sfârşit, când aflară ultima, adică înfrângerea şi întoarcerea lui Manthonnet, n-a fost numai patriotism, a fost o nebunie; strigau din toate părţile:

— Imnul libertăţii! Imnul libertăţii!

Artista care citise înfiorătorul buletin salută, arătând că era gata să intoneze imnul naţional, când deodată spectatorii zăriră într-o lojă pe Eleonora Pimentel, între Monti, autorul versurilor şi Cimarosa, autorul muzicii.

Atunci în toată sala răsună un singur strigăt:

— Pimentel! Pimentel!

Monitorul parthenopean, redactat de nobila femeie, îi aducea o imensă.popularitate.

Pimentel salută; dar nu asta voiau; voiau ca ea însăşi să cânte imnul.

Se împotrivi o clipă, dar, faţă de unanimitatea demonstraţiei, fu nevoită să se supună.

Ieşi din lojă şi reapăru pe scenă, în timp ce sala întreagă răcnea: „ura, vivat, bravo" şi aplauda.

I se prezentă drapelul negru.

Dar ea, clătinând din cap, zise!

— Acesta-i drapelul morţilor şi, slavă Domnului! cât vom respira, Republica şi libertatea n-au murit. Daţi-mi drapelul celor vii.

I se aduse drapelul tricolor napolitan. Cu un gest pasionat, îl strânse la inimă.

— Fii flamura noastră biruitoare, drapel al libertăţii! rosti ea, sau, fii giulgiul nostru al tuturor!

Apoi, în toiul unui vuiet de-ai fi crezut că se dărâmă sala, când şeful de orchestră făcu semn cu bagheta şi răsunară primele note, se lăsă o tăcere neobişnuită, că părea încărcată de fiori şi, cu vocea-i plină şi sonoră, cu

splendida-i voce de contralto, Eleonora Pimentel, aidoma cu muza patriei, începu prima strofă cu versurile:

Popoare ce vă târâţi în genunchi,
Încovoiate pe treptele tronului,
Tiranul cade, ridicaţi-vă
Şi fărâmaţi-i cu piciorul coroana!

Trebuie să cunoşti populaţia napolitană, trebuie să-i fi văzut admiraţia crescând până la frenezie,- entuziasmul care, nemaigăsind cuvinte să se exprime, se ajută cu gesturi furioase şi cu strigăte nelămurite, pentru a-ţi închipui starea de înfierbântare a sălii, când ultimul vers din *Marselieza parthenopeană* ieşise din gura cântăreţei, şi ultima notă din acompaniament se stinsese în orchestră.

Cununile şi buchetele căzură pe scenă ca o grindină vijelioasă.

Eleonora ridică două cununi de lauri, aşeză una pe capul lui Monti şi cealaltă pe al lui Cimarosa.

Atunci, fără să se fi văzut cine o aruncase, căzu în mijlocul florilor presărate, o ramură de palmier.

Patru mii de mâini aplaudară, două inii de glasuri strigară:

— Ramura pentru Eleonora! Ramura pentru Eleonora!

— Ramura martiriului! răspunse profetic cântăreaţa, ridicând-o şi apăsând-o pe pieptul ei cu amândouă mâinile încrucişate.

Atunci, a fost un delir. Se repeziră pe scenă. Bărbaţii îngenunchează înaintea ei şi, cum trăsura o aştepta la poartă, deshămară caii şi luând locul bidiviilor patrioţi înflăcăraţi o duseră acasă însoţiţi de orchestra care, până la ora unu, cântă sub fereastra ei.

Toată noaptea, imnul lui Monti răsună pe străzile Neapolului.

— Dar marele entuziasm, din teatrul San-Carlo, cât pe ce să-l facă să sară în aer, se răci a doua zi răspândindu-se

prin oraş. înfocarea din ajun se datora unor condiţii de ambianţă, de căldură, de lumină, de zgomot, de emanaţii magnetice, şi avea să se stingă dacă n-ar mai fi fost întrunite înfriguratele împrejurări.

Oraşul, văzând că ultimii săi apărători se întorc în neorânduială, răniţi, fugari, plini de colb, unii prin poarta Capua, alţii prin poarta del Carmine, fu copleşit de o tristeţe care curând ajunse o adâncă mâhnire.

In acelaşi timp, se întocmea în jurul Neapolului o linie de întărituri, oare strângându-se mereu, tindea să-l înăbuşe într-un cerc de fier, într-o cingătoare de foc.

Într-adevăr, în orice parte s-ar fi întors Neapolul, republicanii nu vedeau decât duşmani înverşunaţi, adversari neîndurători:

La nord, Fra-Dravolo şi Mammone;

La est, Pronio;

La sud-est, Ruffo, de Cesare şi Sciarpa;

La sud şi la vest, rămăşiţele flotei britanice, pe care se aşteptau s-o vadă ivindu-se din nou, mai puternică decât oricând, întărită cu patru nave ruseşti, cinci nave portugheze şi trei turceşti; în sfârşit, toate tiraniile din Europa parcă se ridicaseră dându-şi mâna ca să înăbuşe strigătul de libertate al nenorocitului oraş.

Dar, să ne grăbim a spune că patrioţii napolitani au fost la înălţimea situaţiei. La 5 iunie, directoratul, cu ceremoniile de pe vremuri, desfăşură drapelul roşu şi declară patria în primejdie. îndemnă pe toţi cetăţenii să se înarmeze pentru apărarea obştească, ne silind pe nimeni, ordonând însă că, la semnalul celor trei lovituri de tun, trase din forturi la intervale egale, fiecare cetăţean care nu va fi trecut pe rolul gărzii naţionale sau în registrele unei societăţi patriotice, va fi obligat să se întoarcă acasă şi să închidă uşile şi ferestrele până când o altă lovitură de tun îi va îngădui să le redeschidă. Toţi cei care, după tragerea celor trei lovituri de tun, vor fi găsiţi pe stradă, cu puşca în mână, fără a face parte din.garda naţională, nici din altă societate

patriotică, vor fi arestaţi şi împuşcaţi ca duşmani ai patriei.

Cele patru castele ale Neapolului, del Carmine, Castello-Nuovo, Castello-del-Ovo şi Sant-Elmo fură aprovizionate pe trei luni.

Printre cei clintii, se prezentă să primească arme şi cartuşe pentru a porni asupra inamicului, un avocat renumit, acum bătrân şi aproape orb care, odinioară mare cunoscător al antichităţilor napolitane, fusese călăuza împăratului Iosif al II-lea, în călătoria lui în Italia.

Era însoţit de cei doi nepoţi ai lui, tineri între nouăsprezece şi douăzeci de ani.

S-au dat puşti şi cartuşe celor doi tineri, dar pe bătrân n-au vrut să-l primească, sub cuvânt că era aproape orb.

— Voi ajunge atât de aproape de inamic, încât voi fi foarte nenorocit dacă nu-l văd.

Cum la îngrijorările politice se mai adăuga şi marea îngrijorare socială că populaţia n-avea pâine, directoratul hotărî să se ducă ajutoare la domiciliu; ceea ce era totodată o măsură de omenie şi de bună politică.

Dominico Cirillo avu atunci ideea de a întemeia o casierie de ajutor şi el, cel dintâi, donă toţi banii lichizi pe care-i avea, mai mult de două mii de ducaţi.

Cele mai nobile inimi din Neapole, Pagano, Conforti, Baffi şi alte douăzeci urmară pilda lui Cirillo.

In fiecare stradă, se alese cetăţeanul cel mai popular şi femeia cea mai venerată; primiră numele de tată şi de mamă a săracilor şi misiunea de a face chetă pentru ei.

Mergeau în casele cele mai nevoiaşe, coborau în cantinele cele mai păcătoase, urcau la ultimele etaje şi aduceau pâinea şi milostenia patriei. Muncitorii care aveau o meserie găseau şi ei de lucru, bolnavii ajutoare şi îngrijiri. Cele două doamne care se devotară cu cea mai mare înflăcărare acestei opere de binefacere, fură ducesele de Pepoli şi de Cassano.

Dominico Cirillo venise s-o roage şi pe Luiza să se alăture acelora care strângeau bani; dar ea răspunse că

situaţia ei de soţie a bibliotecarului prinţului Francesco

0 împiedica de la orice demonstraţie publică de felul care i se cerea.

Nu făcuse de ajuns, nu făcuse prea mult pricinuind, fără voie, arestarea celor doi Backer?

Totuşi, în numele ei şi al lui Salvato, dădu trei mii de ducaţi ducesei Fusco, care aduna şi ea bani.

Dar mizeria era atât de mare încât, cu toată generozitatea cetăţenilor, casieria fu curând goală.

Atunci Corpul legislativ propuse ca toţi funcţionarii Republice!, oricare ar fi ei, să lase "nevoiaşilor jumătate din leafa lor. Cirillo, după ce dăruise toţi banii lichizi pe care-i avea, renunţă la jumătate din salariul său ca membra al Consiliului legislativ; toţi colegii îi urmară pilda. Se trimise fiecărui cartier din Neapole chirurgi şi medici cu îndatorirea de-a îngriji gratuit pe toţi cei care le-ar cere ajutor.

Garda naţională avu răspunderea liniştii publice.

Înainte de-a pleca, Macdonald împărţise arme şi drapele. Numise general-şef pe acelaşi Bassetti pe care l-am văzut întorcându-se învins şi rănit de Mammone şi Fra-Diavolo.; ca adjunct, pe Gennaro Ferra, fratele ducelui de Cassano; ca aghiotant general, pe Francesco Grimaldi.

Comandant al pieţii fu generalul Frederici; guvernator la Castello-Nuovo rămase cavalerul Massa, dar la Castello-del-Ovo, fu numit colonelul L'Aurora.

Se stabili un corp de gardă în fiecare cartier; se aşezară santinele din treizeci în treizeci de paşi.

La 7 iunie, generalul Writz dispuse arestarea tuturor foştilor ofiţeri din armata regală care se aflau la Neapole şi nu primiseră să intre în serviciul Republicii.

La 9 iunie, ora opt scara, se traseră cele trei lovituri de alarmă. îndată, conform ordinului dat, toţi cei care nu erau pe listele.gărzii naţionale, nici ale vreunei societăţi patriotice, se retraseră în casele lor, închizând uşile şi ferestrele. v

Dimpotrivă, garda naţională şi voluntarii se repeziră în

strada Toledo şi în pieţele publice.

Manthonnet, din nou ministru de război, îi trecu în revistă împreună cu Writz şi Bassetti, vindecat de rana lui, dealtfel puţin primejdioasă. Cel din urmă îi felicită pentru râvna lor, şi le declară că în situaţia la care se ajunsese, nu mai puteau lua decât două hotărâri: a învinge sau a muri. După care, le dădu drumul, spunându-le că cele trei lovituri de alarmă se trăseseră numai pentru a cunoaşte numărul oamenilor pe care se puteau bizui în ceasul primejdiei.

Noaptea fu liniştită. A doua zi, în zori, se trase lovitura de tun ce vestea că oricine era liber să iasă în oraş, să meargă unde o vrea, şi să-şi vadă de propriile treburi.

La 31 iunie, se afla sosirea cardinalului la Nola, adică se găsea numai la şapte-opt leghe de Neapole.

6. UNDE SIMON BACKER CERE O FAVOARE

Într-una din temniţele de la Castello-Nuovo, a cărei fereastră cu trei rânduri de gratii dădea spre mare, doi bărbaţi, unul de cinzeci şi cinci la şaizeci de ani, altul de douăzeci şi cinci la treizeci, culcaţi gata îmbrăcaţi pe pat, ascultau cu o luare-aminte mai mult decât obişnuită melopee înceată şi monotonă a pescarilor napolitani, în timp ce santinela, aşezată lângă zid cu consemnul de a împiedica prizonierii să fugă, dar nu şi pe pescari să cânte, se plimba cu nepăsare pe îngusta fâşie de pământ, care nu lasă turnurile aragoneze să se oglindească drept în mare.

Desigur, oricât de iubitori de muzică ar fi fost cei doi bărbaţi, nu armonia cântecului putea să le atragă astfel atenţia. Nimic mai puţin poetic şi, îndeosebi, nimic mai puţin armonios decât ritmul în care napolitanii îşi modulează nesfârşitele improvizaţii.

Fără îndoială, că-i interesau mai mult cuvintele decât preludiul; căci, la primul cuplet, cel mai tânăr dintre cei doi prizonieri se ridică pe pat, prinse cu putere drugii de fier, se înălţă până la fereastră şi îşi adinci privirea înfocata în

beznă, silindu-se să vadă cântăreţul la palida şi mişcătoare lucire a lunii.

— I-am recunoscut glasul, zise tânărul care privea şi asculta: e Spronio, primul nostru băiat de bancă.

— Ascultă ce spune, André, rosti cel mai bătrân cu un foarte pronunţat accent german, că înţelegi mai bine decât mine dialectul napolitan.

— Sst, tată! făcu tânărul, uite-l că se opreşte în faţa ferestrei noastre; parcă şi-ar arunca năvoadele. Cu siguranţă c-o să ne dea vreo veste bună.

Amândoi bărbaţii tăcură, şi aşa-zisul pescar începu să cânte.

Traducerea noastră exprimă slab simplicitatea povestirii, dar cel puţin îi va reda înţelesul.

După cum gândise cel mai tânăr dintre amândoi, cel pe care-l desemnaseră sub numele de Spronio, le aducea veşti.

Iată primul cuplet, simplu apel la atenţia celor pentru care se cânta melodia.

A coborât pe pământ,
Îngerul ce ne va libera;
A sfărâmat de parc-ar fi de sticlă
Lancea potrivnicului.
Şi cine-o trăi va vedea!

— E vorba de cardinalul Ruffo, zise tânărul la urechea căruia ajunsese zvonul expediţiei, dar nu ştia ce se mai întâmplase cu ea.

— Ascultă, André, repetă tatăl, ascultă!

Cântecul urmă:

Nimic nu-i poate sta în cale,
După Cotrone, Altamura cade,
Cu toată lupta ei,
Învingând demonul, înaintează,

Şi cine-o trăi va vedea

— Auzi, tată, zise tânărul: cardinalul a luat Cótrone şi Altamura.

Cântăreţul îi dădea înainte:

Să pedepsească oraşul rebel,
Ieri, pleca de la Nocera,
Şi astă-seară, se dă vestea
Că doarme la Noja frumoasa,
Şi cine-o trăi va vedea.

— Auzi, tată? exclamă voios tânărul, e la Nola.

— Da, aud, aud, răspunse bătrânul; dar poate că e mai departe de la Nola la Neapole, decât de la Peuermo la Nola.

Ca şi cum ar fi răspuns îngrijorării lui, vocea nu încetă:

Să dezlănţuie atacul!
Mâine spre Neapole va porni
Şi prin putere sau fără veste,
Neapole în trei zile va cădea,
Şi cine-o trăi, va vedea.

Abia scârţâise ultimul vers în gura cântăreţului, că tânărul îşi dădu drumul de pe zăbrele, lăsându-se să cadă pe pat: se auzeau pe coridor paşi care se apropiau de uşă.

La licăreala jalnicei lămpi ce ardea atârnată de tavan, tatăl şi fiul avură numai timpul să schimbe o privire.

Nu era ora când se cobora în temniţa lor şi, se ştie, că orice zgomot neobişnuit e îngrijorător pentru prizonieri.

Uşa temniţei se deschise. Amândoi văzură pe coridor vreo zece soldaţi înarmaţi, şi un glas poruncitor rosti vorbele:

— Sculaţi-vă, îmbrăcaţi-vă şi urmaţi-ne.

— Jumătate din treabă-i gata făcută, răspunse cu voioşie cel mai tânăr, aşa că vom avea mulţumirea de-a nu

vă face să aşteptaţi.

Bătrânul se ridică.tăcut. Lucru ciudat, cel care trăise mai mult părea că ţine mai mult la viaţă.

— Unde ne duceţi? întrebă el cu glas uşor schimbat.

— La tribunal, răspunse ofiţerul.

— Hm! făcu André, dacă-i aşa, mă tem să nu sosească prea târziu.

— Cine? întrebă ofiţerul crezând că lui i se adresase.

— O! zise cu nepăsare tânărul, cineva pe care nu-l cunoaşteţi şi de care vorbeam când aţi intrat.

Amândoi acuzaţii erau duşi în faţa tribunalului care succedase aceluia ce pedepsea crimele. împotriva suveranului; numai că acesta judeca crimele împotriva naţiunii.

Era prezidat de un avocat celebru, Vicenzo Lupo şi, se alcătuia din patru membri şi un preşedinte; iar, pentru a nu mai duce inculpaţii la Vicariat, ceea ce putea să işte vreo răscoală. îşi ţinea şedinţele la Castello-Nuovo.

Prizonierii urcară două etaje şi fură introduşi în sala tribunalului.

Cei cinci membri ai lui, acuzatorul public şi grefierul erau la locurile lor, ca şi aprozii de şedinţă.

Două scaune, sau mai bine zis, două taburete erau pregătite pentru acuzaţi.

Doi avocaţi, numiţi din oficiu, şedeau jos şi aşteptau în două fotolii de-a dreapta şi de-a stânga taburetelor.

Avocaţii erau cei doi mai mari jurisconsulţi din Neapole: Mario Pagano şi Francesco Conforti.

Simon şi André Backer salutară jurisconsulţii cu cea mai mare curtenie. Deşi erau de păreri cu totul opuse, recunoşteau că, pentru a-i apăra, au fost aleşi doi prinţi ai baroului.

— Cetăţeni Simon şi André Backer, le zise preşedintele, aveţi o jumătate de oră pentru a vă întreţine cu avocaţii.

André salută.

— Domnilor, începu el, primiţi mulţumirile mele, nu

numai pentru a ne fi dat, tatălui meu şi mie, mijloace de apărare, ci şi pentru a le fi dat pe mâini destoinice. Totuşi, felul în care socot să conduc dezbaterile, cred că va face de prisos intervenţia oricărui alt cuvânt străin; ceea ce nu va micşora întru nimic recunoştinţa mea faţă de domnii care au binevoit să se însărcineze cu cauze atât de deznădăjduite. Acum, fiindcă am fost aduşi din temniţă în clipa când ne aşteptam cel mai puţin, n-am putut, tatăl meu şi cu mine, să ne întocmim vreun plan de apărare. Vă voi cere dar, ca, în loc să ne întreţinem o jumătate de ceas cu avocaţii noştri, să mă pot sfătui cinci minute cu tatăl meu. In pricina atât de gravă ce se va desfăşura înaintea dumneavoastră, trebuie ca măcar să-i ştiu părerea.

— Sfătuiţi-vă, cetăţene Backer.

Cei doi avocaţi se îndepărtară; judecătorii se întoarseră şi vorbiră între ei; grefierul şi aprozii ieşiră din sală.

Amândoi acuzaţii schimbară câteva cuvinte în şoaptă, apoi, chiar înainte de timpul pe care-l ceruseră, îşi îndreptară faţa spre tribunal.

— Domnule preşedinte, zise André, suntem gata.

Clopoţelul preşedintelui sună pentru ca fiecare să-şi reia locul şi să se înapoieze aprozii şi grefierul.

Cât priveşte apărătorii se apropiară de acuzaţi. După câteva clipe, fiecare se regăsi la postul său.

— Domnilor, zise Simon Backer înainte de a se aşeza din nou, sunt originar din Frankfurt şi, prin urmare, vorbesc prost şi greu italieneşte. Aşa că voi tăcea; dar fiul meu, care s-a născut la Neapole, îmi va pleda cauza odată cu a lui. Sunt identice; hotărârea judecătorească trebuie deci să fie aceeaşi pentru el ca şi pentru mine. Reuniţi prin crimă, presupunând că-i crimă să-ţi iubeşti regele, nu trebuie să fim despărţiţi în condamnare. Vorbeşte, André: tot ce vei spune, va fi bine spus; tot ce vei face va fi bine făcut.

Şi bătrânul se aşeză.

La rândul său, tânărul se ridică şi, cu o nespusă simplitate zise:

— Tatăl meu, se numeşte Jacques-Simon, şi eu mă numesc Jean-André Backer; el are cincizeci şi nouă de ani, şi eu, douăzeci şi şapte; locuim pe strada Medina nr. 32; suntem bancherii Maiestăţii Sale Ferdinand Crescut din copilărie să onorez regele şi să venerez regalitatea, n-am avut ca şi tatăl meu, îndată după abolirea regalităţii şi plecarea regelui, decât o singură dorinţă: să restabilim regalitatea şi să-l readucem pe rege. Am conspirat în scopul acesta, adică pentru a răsturna Republica. Ştiam prea bine că ne primejduim capul; dar am crezut că era de datoria noastră să-l primejduim. Am fost denunţaţi, arestaţi şi închişi. Astă-seară ne-au scos din temniţă, aducându-ne înaintea dumneavoastră pentru a fi interogaţi. Orice interogatoriu e de prisos. Am spus adevărul.

În timp ce tânărul vorbea, de încremeniseră preşedintele, judecătorii, acuzatorul public, grefierul, aprozii şi avocaţii, bătrânul îl privea cu oarecare trufie şi adeverea din cap tot ce spunea.

— Dar nenorocitule, îi zise Mario Pagano, faci ca orice apărare să fie cu neputinţă.

— Deşi ar fi fost o mare cinste pentru mine să fiu apărat de dumneavoastră, domnule Pagano, nu vreau să fiu apărat. Dacă Republica are nevoie de pilde de devotament, regalitatea are nevoie de pilde de credinţă. Cele două principii, al dreptului popular şi al dreptului divin intră în luptă; poate că vor mai combate încă secole unul împotriva celuilalt; trebuie să-şi aibă fiecare eroii şi martirii lor. '

— Totuşi nu-i cu putinţă, cetăţene André Backer, să n-ai nimic de spus în apărarea dumitale, stărui Mario.

— Nimic, domnule, absolut nimic. Sunt vinovat în toată puterea cuvântului, şi n-am altă scuză de pus în vedere decât numai aceasta: regele Ferdinand a fost totdeauna bun cu tatăl meu, iar, tatăl meu şi cu mine, îi vom fi devotaţi până la moarte.

— Până la moarte, repetă bătrânul Simon Backer, încuviinţându-şi mereu fiul, cu capul şi cu mâna.

— Atunci, cetăţene André, zise preşedintele, vii în faţa noastră, nu numai cu siguranţa de a fi condamnat, ci şi cu dorinţa de a te face condamnat?

— Vin înaintea dumneavoastră, cetăţene preşedinte, ca un om care ştie că venind aici, face primul pas spre eşafod.

— Va să zică, bine încredinţat că în sufletul şi-n conştiinţa noastră, nu putem decât să vă condamnăm?

— De-ar fi izbutit conspiraţia noastră, noi vă osândisem de mai înainte.

— Atunci, socoteaţi să faceţi un măcel de patrioţi?

— Cel puţin o sută cincizeci trebuiau să piară.

— Dar nu eraţi singuri pentru a săvârşi groaznica faptă?

— Toate inimile regaliste din Neapole, şi sunt mai multe decât credeţi, s-ar fi unit cu noi.

— Fără îndoială că-i de prisos să vă cerem numele acestor servitori credincioşi ai regalităţii?

— Aţi găsit trădători pentru a ne denunţa; mai găsiţi şi pentru a-i denunţa pe ceilalţi. Cât despre noi, am făcut jertfa vieţii noastre.

— Am făcut-o, repetă bătrânul.

— Atunci, rosti preşedintele, nu ne mai rămâne decât să pronunţăm sentinţa.

— Să avem iertare, răspunse Mario Pagano, vă mai rămâne să mă ascultaţi.

André se întoarse cu mirare spre ilustrul jurisconsult.

— Şi cum aţi apăra un om care nu vrea să fie apărat şi reclamă ca pe un salariu pedeapsa ce i se cuvine? întrebă preşedintele.

— Nu-l voi apăra pe vinovat, răspunse Mario Pagano, ci voi ataca pedeapsa.

In aceeaşi clipă, cu o minunată elocvenţă, stabili deosebirea ce trebuie să existe între codul unui rege absolut şi legislaţia unui popor liber. Arătă că ultimele argumente ale tiranilor sunt tunul şi eşafodul; arătă, că cel mai înalt scop al popoarelor e să convingă pe deplin; îi arătă pe sclavii puterii în veşnică duşmănie cu stăpânii lor;

îi arătă pe cei ai raţiunii care, din duşmani ce erau, ajungeau apostoli. Invocă pe rând pe Filangieri şi Beccaria[16], cele două lumini care abia se stinseseră şi îşi închinaseră atotputernicia geniului lor pentru a lupta împotriva pedepsei cu moartea, zadarnică şi barbară după ei. Aminti de Robespierre, hrănit cu lectura operelor celor doi jurisconsulţi italieni, discipol al filosofului din Geneva[17], cerând Adunării legislative abolirea pedepsei cu moartea. Apelă la inima judecătorilor pentru a-i întreba dacă, în cazul când propunerea lui Robespierre s-ar fi admis, Revoluţia Franceză ar fi fost mai puţin mare, fiind mai puţin sângeroasă şi dacă Robespierre n-ar fi lăsat o mai strălucită amintire, nimicind vechea orânduire decât aplicând pedeapsa cu moartea. Prezentă cele patru luni de existenţă ale Republicii Parthenopeene şi o arătă nepătată de sânge vărsat, pe când, dimpotrivă reacţiunea înainta spre ea pe o cale acoperită de cadavre. Făcea oare să aştepţi ultimul ceas al libertăţii pentru a-i pângări altarul cu o jertfă omenească? în sfârşit, toată inspiraţia pe care o elocvenţă puternică şi erudită şi-o poate găsi într-o inimă nobilă şi-n pildele din istoria lumii întregi, Pagano o dărui şi, isprăvindu-şi peroraţia printr-un avânt frăţesc, îşi deschise lui André braţele, rugându-l să-i dea sărutarea păcii. André îl strânse la inima lui.

— Domnule, îi zise el, m-aţi fi înţeles greşit dacă aţi putut crede o clipă că, tatăl meu şi cu mine, am conspirat împotriva unor indivizi: nu, noi ara conspirat pentru un principiu.

Apoi, întorcându-se către tatăl său şi oferindu-i braţul:

— Haidem, tată, zise el, să-i lăsăm pe domni să delibereze.

Şi, aşezându-se iar în mijlocul gărzii, ieşi din sala

---

[16] Beccaria (Cezare Boncsena, marchiz de), economist şi criminalist italian (1738—1794). A scris Despre delicte şi pedepse elabo-rînd principii care au reînnoit şi îmblînzit dreptul penal.

[17] Jean-Jacques Rousseau.

tribunalului, fără a-i lăsa timp lui Francesco Conforti să mâi adauge nimic la discursul confratelui său Mario Pagano.

Deliberarea nu putea fi lungă; delictul era de netăgăduit, şi s-a văzut că vinovaţii nu căutau să-l ascundă.

După cinci minute, au fost rechemaţi învinuiţii; erau condamnaţi la moarte. Bătrânul se îngălbeni uşor la faţă, când se rostiră cuvintele fatale; tânărul, dimpotrivă, zâmbi judecătorilor şi-i salută curtenitor.

— Zadarnic să vă mai întrebăm, zise preşedintele, de vreme ce n-aţi vrut să vă apăraţi, zadarnic să vă întrebăm, ca judecători, dacă aveţi de adăugat ceva la apărarea voastră; dar, ca oameni, ca cetăţeni şi compatrioţi, deznădăjduiţi de a fi dat o sentinţă atât de groaznică împotriva voastră, vă vom întreba dacă nu aveţi de exprimat vreo dorinţă, sau de făcut vreo recomandare?

— Tatăl meu cred că are să vă ceară, domnilor, o favoare pe care socot că, fără a vă compromite, puteţi să i-o acordaţi.

— Cetăţene Backer, zise preşedintele, vă ascultăm.

— Domnule, răspunse bătrânul, banca Backer şi Ca există de mai bine de o sută cincizeci de ani, şi de buna şi deplina ei voie a trecut de la Frankfurt la Neapole. De la 3 mai 1652, ziua când a fost fondată de străbunul meu Frederic Backer, n-a avut niciodată vreo discuţie cu corespondenţii ei, nicio întârziere la scadenţe; dar iată că de mai bine de două luni suntem prizonieri, iar banca merge fără prezenţa noastră.

Preşedintele făcu semn că ascultă cu cea mai binevoitoare atenţie şi, într-adevăr, nu numai preşedintele, ci tot tribunalul avea ochii aţintiţi asupra bătrânului. Doar tânărul, care ştia pesemne ce avea de cerut tatăl său, privea în podea, bătându-şi distrat partea de jos a pantalonului cu o nuieluşă.

Bătrânul urmă:

— Favoarea pe care v-o cer e deci aceasta.

— Ascultăm, zise preşedintele, grăbit s-o cunoască.

— În cazul, reluă bătrânul, când ar fi trebuit să fim executaţi mâine, am cere, fiul meu şi cu mine, să nu fim executaţi decât poimâine, ca să avem o zi pentru a ne face inventarul şi a ne stabili bilanţul. Dacă noi înşine îndeplinim munca aceasta, sunt sigur că, fără a ţine seamă de zilele grele prin care am trecut, de serviciile făcute regelui şi de banii cheltuiţi pentru cauză, să lăsăm banca Backer cu cel puţin patru milioane mai mult decât afacerile ei şi, cum se va închide dintr-o pricină independentă de voinţa noastră, se va închide onorabil. Apoi, înţelegeţi bine, domnule preşedinte, că într-o casă ca a noastră, ce are afaceri de o sută de milioane pe an, sunt, deşi acordăm încredere unor anumiţi funcţionari, multe lucruri al căror secret îl deţin numai stăpânii. Aşa, de pildă există depozite poate mai mari decât cinci sute de mii de franci, încredinţate cinstei noastre, iar proprietarii n-au nici măcar o chitanţă şi nici nu-s trecuţi în registrele băncii. în cazul când mi-aţi respinge cererea, vă daţi seama de riscurile la oare ne-ar fi expusă reputaţia. De aceea sper, domnule preşedinte, că veţi binevoi ca mâine să fim duşi acasă, sub pază bună, să ne lăsaţi toată ziua pentru a ne face lichidarea, şi să nu fim împuşcaţi decât poimâine.

Bătrânul rosti vorbele acestea cu atâta simplitate şi măreţie totodată, încât nu numai preşedintele se emoţiona, ci tot tribunalul fu adânc mişcat. Conforti îi luă mâna şi i-o strânse cu un avânt care trecea peste deosebirea de păreri, în timp ce Mario Pagano nu se ascundea nicidecum să-şi şteargă o lacrimă.

Preşedintele n-avu nevoie decât să consulte tribunalul cu privirea; apoi, salutându-l pe bătrân:

— Se va face cum doriţi, cetăţene Backer, şi ne pare rău că nu putem face altceva pentru dumneavoastră.

— Nu-i nevoie! răspunse Simon, fiindcă nu vă cerem altceva.

Şi, salutând tribunalul ca pe o reuniune de prieteni pe care i-ar părăsi, luă braţul fiului său, merse cu el să se

aşeze în mijlocul soldaţilor, şi amândoi coborâră iar în temniţa lor.

Cântecul aşa-zisului pescar încetase. André Backer se ridică în mâini până la fereastră.

Marea era nu numai tăcută, dar şi pustie.

7. LICHIDAREA

A doua zi, paznicul de la uşă intră la şapte dimineaţa în temniţa celor doi condamnaţi. Tânărul mai dormea, bătrânul însă, cu un creion în mână şi o foaie de hârtie pe genunchi, scria cifre.

Escorta ce avea să-i ducă în strada Medina aştepta.

Bătrânul îşi aruncă o privire asupra fiului său.

— Haide, zise el, scoală-te, André. Totdeauna ai fost leneş, copilul meu; trebuie să te îndrepţi.

— Da, răspunse André deschizând ochii şi dându-i bună dimineaţa din cap; numai, mă îndoiesc dacă Dumnezeu îmi va lăsa timpul s-o fac.

— Când erai mic, reluă cu melancolie bătrânul, şi maică-ta te strigase de două-trei ori, deşi ea te trezise, nu te puteai hotărî să-ţi părăseşti patul. Uneori eram nevoit să urc eu însumi spre a te sili să te scoli.

— Îţi făgăduiesc, tată, răspunse tânărul ridicându-se şi începând să se îmbrace, că de mă trezesc poimâine, mă voi scula îndată.

La rândul său, bătrânul se ridică şi, oftând: -— Biata maică-ta! zise el, bine c-a murit! André se apropie de tatăl său şi, fără să scoată o vorbă, îl sărută cu dragoste.

Bătrânul Simon se uită la dânsul.

— Atât de tânăr!... murmură el. în sfârşit!...

Peste zece minute, amândoi prizonierii erau îmbrăcaţi.

André bătu la uşă; temnicerul se ivi din nou.

— A! făcu el, sunteţi gata? Veniţi, că vă aşteaptă escorta.

Simon şi André Backer păşiră în mijlocul unei duzini de

oameni însărcinaţi să-i ducă la banca lor, din strada Medina, după cum am spus.

De la poarta din Castello-Nuovo până la casa Backer, nu era decât un pas. Pe drum, numai câteva priviri curioase se opriră asupra prizonierilor care, într-o clipă, ajunseră la uşa băncii.

Abia era ora opt dimineaţa; uşa mai era închisă, funcţionarii venind de obicei numai la ora nouă.

Sergentul care comanda escorta sună: valetul bătrânului Backer veni să deschidă, scoase un strigăt şi, din cea dintâi pornire se aruncă în braţele stăpânului său. Era un vechi servitor neamţ care, de copil, îl urmase din Frankfurt.

— A, scumpul meu senior, îi zise el, dumneavoastră sunteţi? şi bieţii mei ochi, care v-au plâns atâta lipsa, au fericirea să vă revadă?

— Da, dragă Fritz, da. Şi toate merg bine în casă? întrebă Simon.

— De ce n-ar merge toate în lipsa dumneavoastră, ca şi când aţi fi de faţă? Slavă Domnului, fiecare îşi cunoaşte datoria. La nouă dimineaţa, toţi funcţionarii sunt la postul lor şi fiecare îşi vede conştiincios de treabă. Din nenorocire, numai eu am timp de prisos, şi totuşi, zilnic, vă perii hainele;_în toate duminicile întorc ceasornicele şi, cât pot mai bine, vă mângâi câinele Cezar că, de când aţi plecat, abia mănâncă şi numai se tânguie.

— Să intrăm, tată, zise André; domnii îşi pierd răbdarea şi se strânge lumea.

— Să intrăm, repetă bătrânul Backer.

O santinelă rămase la uşă, două în anticameră, iar celelalte fură împrăştiate în coridor. Dealtfel, cum se obişnuieşte la bănci, parterul avea gratii. Aşa că amândoi prizonierii, întorcându-se acasă, îşi schimbaseră doar închisoarea.

André Backer se îndreptă spre casa de bani şi, cum casierul nu sosise încă, o deschise cu cheia lui dublă, în

timp ce Simon Backer se aşeza în biroul său, care nu mai fusese deschis de la arestarea lui.

Se aşezară santinele la amândouă uşile.

— Ah! făcu bătrânul Backer, oftând de mulţumire când îşi reluă locul în fotoliul unde şezuse timp de treizeci şi cinci de ani.

Apoi adăugă:

— Fritz, deschide oblonul de comunicare.

Fritz îl ascultă şi apăsă pe resortul ce da din cabinet în casierie, aşa că tatăl şi fiul puteau, fără a-şi părăsi niciunul biroul, să-şi vorbească, să se înţeleagă şi chiar să se vadă.

Abia se aşezase bătrânul Backer, că un câine mare, flocos, urlând de bucurie şi târându-şi lanţul sfărâmat, se repezi în cabinetul său şi sări pe el să-l sugrume nu alta.

Bietul animal îşi simţise stăpânul şi, ca şi Fritz, îi spunea bine-ai venit.

Cei doi Backer începură să-şi cerceteze corespondenţa. Toate scrisorile fără vreo semnalare fuseseră deschise de funcţionarul-şef; cele cu o menţiune specială sau cuvântul Personal erau puse la o parte.

Scrisorile acestea nu se putuseră trimite prizonierilor, cu care orice comunicare era oprită, iar ei le regăseau pe biroul lor, întorcându-se acasă.

Ora nouă bătea la marea pendulă de pe vremea lui Ludovic al XIV-lea ce împodobea cabinetul lui Simon Backer, când cu punctualitatea-i obişnuită, sosi casierul.

Era, ca şi valetul, un neamţ pe nume Klagmann.

Nu prea înţelesese rostul santinelei pe care o văzuse la uşă, nici a soldaţilor de pe coridoare. îi întrebase; dar, sclavi ai consemnului, nu-i răspunseseră.

Totuşi, cum se dăduse ordinul de-a lăsa să intre şi să iasă toţi funcţionarii băncii, pătrunse fără greutate până la casierie.

Mare-i fu mirarea când, la lecui şi pe scaunul său, îl găsi pe tânăru-i stăpân. André Backer, iar prin oblon îl putu vedea în cabinet şi-n fotoliu ca de obicei, pe bătrânul

Backer.

Afară de santinelele de la uşă, din anticameră şi din coridoare, nimic nu era schimbat.

André răspunse cordial, deşi păstrând distanţa de la stăpân la funcţionar, demonstraţiilor voioase ale casierului care, prin oblon, se grăbi să-l salute pe tată ca şi pe fiu.

— Unde-i şeful contabilităţii? întrebă André pe Klagmann.

Casierul îşi scoase ceasornicul.

— E nouă şi cinci minute, domnule André; aş paria că domnul Sperling coteşte acum pe strada San-Bartolomeo. Ştiţi că totdeauna e aici între nouă şi cinci şi nouă şi şapte minute.

Într-adevăr, abia isprăvise casierul, că se auzi în anticameră glasul contabilului-şef care se informa la rândul său.

— Sperling! Sperling! strigă André chemându-l pe noul sosit; vino, prietene, n-avem timp de pierdut.

Sperling, din ce în ce mai uimit, dar neîndrăznind să întrebe nimic, trecu în biroul şefului băncii.

— Dragul meu Sperling, făcu Simon Backer zărindu-l, în timp ce Klagmann, aşteptând ordine, stătea în picioare la casierie, dragul meu Sperling, n-am nevoie să te întreb dacă registrele noastre sunt la curent?

— Sunt la curent, iubite stăpâne, răspunse Sperling.

— Atunci, ai o situaţie a băncii?

— Eu am întocmit-o ieri, la ora patru.

— Şi ce constată inventarul?

— Uii beneficiu de un milion o sută şaptezeci şi cinci de mii de ducaţi.

— Auzi, André? zise tatăl către fiu.

— Da, tată: un milion o sută şaptezeci şi cinci de mii de ducaţi. Se potriveşte cu valorile pe care le ai în casă, Klagmann?

— Da, domnule André, amândoi am verificat ieri.

— Şi vom verifica din nou azi-dimineaţă, dacă vrei,

bunul meu băiat.

— Chiar acum, domnule.

Şi, pe când Sperling aşteptând verificarea casei, vorbea încet cu Simon Backer, Klagmann deschise o ladă de fier cu triplă broască, complicată cu litere şi cu numere, scoase un portofoliu des cui n du-se tot cu o cheie, şi-l depuse în faţa lui André.

— Cât conţine portofoliul ăsta? întrebă tânărul.

— 635.412 ducaţi în poliţe la Londra, Viena si Frankfurt.

André verifică şi găsi contul exact.

— Tată, zise el, am cei 635.412 ducaţi in poliţe. Apoi, întorcându-se către Klagmann:

— Cât în casă? întrebă el.

— 425.604 ducaţi, domnule André.

— Auzi, tată? făcu tânărul.

— Da, desigur, André. Cât despre mine, am sub ochi bilanţul general al registrelor. Conturile creditoare se ridică la 1.455.612 ducaţi, iar conturile debitoare prezintă cifra de 1.650.000 ducaţi, care, împreună cu alte conturi de-ale diverşilor debitori cât şi de a băncilor, urcându-se la 1.065.087 ducaţi, ne dau un activ de 2.715.087 ducaţi. Vezi şi tu ce se găseşte la debitul nostru. în timp cât vei verifica laolaltă cu Klagmann, voi verifica şi eu cu Sperling.

În clipa aceea, uşa biroului se deschise şi Fritz, cu punctualitatea-i obişnuită, înainte ca pendula să fi încetat a bate ora unsprezece, anunţa că domnul e servit.

— Ţi-e foame, André? întrebă bătrânul Backer.

— Nu prea, răspunse André; dar, cum tot trebuie să mănânci, să mâncăm.

Se sculă şi îşi regăsi tatăl pe coridor. Amândoi se îndreptară spre sufragerie, urmaţi de cele două santinele.

Toţi funcţionarii sosiseră între ora nouă şi nouă şi un sfert, afară de Spronio.

Nu îndrăzniseră să intre la casierie nici în birou pentru a-şi prezenta respectele celor doi prizonieri; dar îi aşteptau la trecere, unii la uşa biroului lor, alţii la a sufrageriei.

Cum ştiau în ce împrejurări se întorseseră la bancă, o adâncă tristeţe era întipărită pe chipurile lor. Doi-trei dintre cei mai vechi funcţionari întorceau capul, că plângeau.

Tatăl şi fiul, după ce se opriră o clipă în mijlocul lor, intrară în sufragerie.

Santinelele rămaseră la uşă, dar în interiorul încăperii. Aveau ordin să nu piardă din ochi condamnaţii.

Masa era servită ca de obicei. Fritz sta în picioare în spatele bătrânului Simon.

— După ce ne vom face contul, nu va trebui să-i uităm pe toţi vechii slujbaşi, zise Simon Backer.

— O! fii liniştit, tată, răspunse André; din fericire, suntem destul de bogaţi pentru a nu sili recunoştinţa noastră să facă economii în privinţa lor.

Prânzul fu scurt şi tăcut. La sfârşitul mesei, André, după un vechi obicei german, era deprins să bea în sănătatea tatălui său.

— Fritz, zise el bătrânului servitor, coboară în pivniţă şi adă o sticlă de o jumătate de Tokai imperial din 1672. E cel mai vechi şi cel mai bun. Trebuie să beau în sănătatea cuiva.

Simon se uită la fiul său.

Fritz îi dădu ascultare fără să ceară vreo lămurire şi se întoarse ţinând în mână sticla de Tokai.

André îşi umplu paharul şi pe al tatălui său; apoi ceru lui Fritz un al treilea pahar, îl umplu la rând şi i-l întinse, zicându-i:

— Prietene, că de mai bine de treizeci de ani de când eşti în casă, nu mai eşti un servitor, eşti un prieten, bea cu noi un pahar de vin imperial în sănătatea bătrânului tău stăpân şi pentru ca, fără voia oamenilor şi a judecăţii lor, Dumnezeu să-i dea zile multe şi cinstite, cu preţul zilelor mele.

— Ce spui, ce faci tu, fiul meu? exclamă bătrânul.

— Datoria mea de fiu, zise André zâmbind. Doar Dumnezeu a auzit glasul lui Abraham rugându-se pentru

Isac; poate că va auzi şi glasul lui Isac rugându-se pentru Abraham.

Cu o mână ce tremura, Simon îşi duse paharul la gură şi-l goli oprindu-se de trei ori.

André îl ridică pe al său la buze, cu o mână sigură, şi-l dădu de duşcă.

Fritz încercă de mai multe ori să-l bea pe al lui, dar nu izbuti: se înăbuşea.

Din ce mai rămăsese în jumătatea de sticlă, André umplu cele două pahare pe care Simon şi el le goliseră, şi le dădu celor doi soldaţi, îmbiindu-i:

— Beţi şi voi, ca mine, în sănătatea fiinţei care vă este mai scumpă.

Amândoi băură, rostind fiecare un nume.

— Haide, André, zise bătrânul, la treabă, dragul meu! Apoi, lui Fritz:

— Să te informezi de Spronio, zise el; mă tem să nu i se fi întâmplat vreo nenorocire.

Amândoi prizonierii se întoarseră în biroul lor, şi munca reîncepu.

— Ajunsesem la creditul nostru, nu-i aşa, tată? întrebă André.

— Şi creditul ăsta se urca la 2.715.187 ducaţi, răspunse bătrânul.

— Ei bine, reluă André, debitul nostru se compune din 1.125.412 ducaţi în diverse datorii la Londra, Viena şi Frankfurt.

— Bine, înscriu.

— 275.000 ducaţi cavalerei San-Felice.

Tânărul nu-i putu rosti numele fără să nu i se strângă dureros inima.

Un suspin al tatălui răspunse glasului tremurător al fiului său.

— E înscris, zise el.

— 27.000 ducaţi Maiestăţii Sale Ferdinand, Dumnezeu să-l păzească! sold din împrumutul Nelson.

— Înscris, repetă Simon.

— 28.200 ducaţi fără nume.-

— Ştiu ce este, răspunse Simon. Când prinţul de Tarsia era urmărit de procurorul fiscal Vanni, a depus la mine această sumă. A murit subit şi fără a mai avea când vorbi familiei lui despre depunerea făcută. Vei scrie un cuvânt fiului său, şi Klagmann îi va duce, chiar astăzi, aceşti 28.000 ducaţi.

Urmă o scurtă tăcere, în timp ce André execută ordinul tatălui său.

După ce isprăvi scrisoarea, o înmână lui Klagmann, zicându-i:

— O vei duce prinţului de Tarsia, înştiinţându-l că se poate prezenta când va voi la casă; i se va plăti la vedere.

— Mai departe?

— E tot ce datorăm, tată. Poţi aduna.

Simon adună şi găsi că banca Backer datora o sumă de 1.455.612 ducaţi, adică 4.922.548 franci din moneda noastră.

O vădită mulţumire se întipări pe chipul bătrânului. De la arestarea celor doi şefi ai băncii, se răspândise oare care panică printre creditori. Fiecare se grăbise a reclama să i se ramburseze ce i se datora. In mai puţin de două luni, se făcuse faţă la mai mult de treisprezece milioane în poliţe.

Ceea ce ar fi ruinat oricare altă bancă, nici măcar nu clătinase banca Backer.

— Dragul meu Sperling, zise Simon contabilului-şef, pentru acoperirea conturilor creditoare, vei pune chiar acum să se pregătească poliţe asupra debitorilor băncii pentru o sumă egală cu aceea cu care suntem debitori. Când vor fi gata, le vei prezenta lui André care le va iscăli, având dreptul la iscălitură.

Contabilul-şef ieşi să execute ordinul ce-i era dat.

— Trebuie să duc îndată prinţului de Tarsia scrisoarea aceasta? întrebă Klagmann.

— Da, du-te şi întoarce-te cât mai repede cu putinţă;

dar, în drum, caută să afli ceva despre Spronio.

Tatăl şi fiul rămaseră singuri, tatăl în birou, fiul la casierie.

— Cred, tată, zise André, că ar fi bine să trimitem o circulară anunţând lichidarea băncii noastre.

— Era să ţi-o spun, copilul meu. Formuleaz-o; se vor face atâtea copii câte vor trebui, sau, şi mai bine, se va da la tipar; aşa că n-o să-ţi dai osteneala să semnezi decât odată.

— Economie de timp. Ai dreptate, tată, nu ne mai rămâne prea mult.

Şi André formulă următoarea circulară:

,,Şefii băncii Simon şi André Backer, din Neapole, au onoarea să înştiinţeze persoanele cu care au legături de afaceri şi, îndeosebi, pe acele ce ar putea avea vreo creanţa asupra lor că, în urma condamnării la moarte a şefilor băncii, sus-numita bancă îşi va începe lichidarea, de mâine 13 mai, ziua execuţiei lor.

Termenul lichidării e fixat la o lună.

Se va plăti cu casa deschisă".

Când isprăvi circulara, André o citi tatălui său, întrebându-l dacă nu găsea nimic de tăiat sau de adăugat.

— Trebuie adăugată semnătura, răspunse rece tatăl. După cum am spus, André Backer avea dreptul la semnătură, şi semnă.

Simon Backer sună: un băiat de birou deschise uşa cabinetului său.

— Treci la fiul meu, zise el, ia şi du la tipografie o circulară care trebuie culeasă cât mai repede cu putinţă.

Condamnaţii rămaseră iar singuri.

— Tată, rosti André, avem la activul nostru 1.259.475 ducaţi. Ce socoti să faci cu ei? Fii bun să-mi dai ordine şi le voi executa.

— Dragul meu, răspunse tatăl, mi se pare că, înainte de toate, trebuie să ne gândim la cei care ne-au servit bine în prosperitate şi ne-au rămas credincioşi în nenorocire. Ai

spus că suntem destul de bogaţi ca să nu facem economii în recunoştinţa noastră: cum le-ai dovedi-o tu?

— Dar, tată, dându-le mai departe leafa pe toată viaţa lor.

— Aş vrea să fac mai mult decât atâta, André. Avem aici optsprezece persoane în serviciul nostru, funcţionari şi servitori; totalul lefurilor şi al simbriilor, de la cele mai mari la cele mai slabe, se urcă la zece mii de ducaţi. Zece mii de ducaţi reprezintă un capital de două sute de mii ducaţi: scăzând 200.000 ducaţi, ne rămâne suma de 1.059.475, sumă încă foarte însemnată. Părerea mea e deci, ca la sfârşitul lichidării noastre, care poate ţine o lună, fiecare din funcţionarii sau din servitorii noştri să primească nu venitul, ci capitalul simbriilor şi ale lefurilor; e şi părerea ta?

— Tată, eşti adevărata caritate, eu nu-s decât umbra ei; numai că aş mai adăuga acestea: în revoluţia pe care o trăim, nimeni nu poate răspunde de ziua de mâine. în toiul unei răscoale, banca noastră poate fi jefuită, incendiată, mai ştiu eu ce? Avem în casă 400.000 de ducaţi: să plătim chiar astăzi celor pe care-i lăsăm în urma noastră legatul pe care n-aveau să-l încaseze decât după moartea noastră. Glasurile lor ne vor binecuvânta şi se vor ruga pentru noi; şi, în situaţia noastră, glasurile acestea sunt cel mai bun sprijin pe care ni l-am putea închipui pentru noi în. faţa Domnului.

— Aşa să se facă. Pregăteşte pentru Klagmann un ordin de a plăti chiar astăzi cei 200.000 ducaţi celor în drept, iar luna pe care o mai au de lucru pentru noi cu salarii duble.

— Ordinul e iscălit, tată.

— Acuma, dragul meu, fiecare din noi poartă în inimă anumite amintiri care, deşi secrete, nu sunt mai puţin sacre. Amintirile acestea impun îndatoriri. Fiind mai tânăr, trebuie să ai mai multe decât mine care am şi văzut stingându-se o parte din ele. Din 1.054.475 ducaţi ce ne rămân, iau 100.000 ducaţi şi-ţi las ţie 200.000: fiecare din noi, fără să dea socoteală, va întrebuinţa suma cum va găsi

de cuviinţă.

— Mulţumesc, tată. Ne rămân 759.475 ducaţi.

— Vrei să lăsăm 100.000 ducaţi fiecăruia din cele trei aşezăminte umanitare din Neapole, Copiilor găsiţi, Incurabililor şi Hanului săracilor?

— Dispune, tată. Rămân 459.475 ducaţi.

— Al căror moştenitor firesc e vărul nostru, Moise Backer, din Frankfurt.

— Dar el e mai bogat decât noi, tată, şi s-ar ruşina să primească asemenea moştenire de la familia lui.

— După părerea ta, ce să facem cu suma aceasta?

— Tată, n-am a-ţi da vreun sfat când e vorba de filosofie şi de omenie. Se vor da lupte: înainte ca Neapolul să fie cucerit, vor fi ucişi mulţi oameni, dintr-o parte ca şi din cealaltă. Îi urăşti, tată, pe duşmanii noştri?

— Nu mai urăsc pe nimeni, fiule.

— E una din folositoarele urmări ale morţii care vine, zise André în şoaptă, ca vorbindu-şi lui însuşi.

Apoi, cu glas tare:

— Ei bine, tată, ce-ai zice să lăsăm suma ce ne rămâne, scăzând-o pe cea trebuitoare lichidării, văduvelor şi.orfanilor pe care-i va face războiul civil, din orice tabără ar fi?

Bătrânul se ridică fără să răspundă, trecu din biroul său în al lui André Backer şi îşi sărută fiul plângând.

— Şi cui vei încredinţa această împărţeală?

— Ai pe cineva să-mi propui, tată?

— Nu, copilul meu. Dar tu?

— Am o fiinţă sfântă, tată, am pe cavalera San-Felice.

— Cea care ne-a denunţat?

— Tată, m-am gândit mult: nopţi întregi m-am străduit cu inima şi cu mintea să găsesc dezlegarea groaznicei enigme. Tată, sunt convins că Luiza nu-i vinovată.

— Fie, răspunse bătrânul Simon. Dacă nu-i vinovată, alegerea ta e demnă de ea; dacă-i vinovată, e o iertare şi mă unesc cu tine ca s-o iert.

De astă dată, fiul se aruncă în braţele tatălui său şi-l strânse la inimă.

— Ei bine, zise bătrânul Simon, uite că ne-am făcut lichidarea. N-a fost atât de greu pe cât aş fi crezut.

După două ore, toate dispoziţiile luate de Simon şi André Becker erau cunoscute de întreaga bancă; funcţionari şi servitori îşi primiseră capitalul salariilor şi al simbriilor, iar amândoi prizonierii se întorceau la închisoarea, din care n-aveau să mai iasă decât pentru a merge la caznă, însoţiţi de laudele şi de binecuvântările lor.

Cât despre Spronio, se aflase în sfârşit ce devenise.

Peste noapte fusese căutat acasă ca să fie arestat; fugise pe o fereastră şi. pesemne, că plecase să se alăture cardinalului la Nola.

8. O ULTIMA ÎNŞTIINŢARE

În timpul nopţii de după întoarcerea celor doi Backeri la închisoare, în una din odăile palatului Angri, unde încă mai locuia, Salvato, stând la o masă, cu fruntea rezemată în mâna stânga, scria cu scrisul energic şi citeţ care era simbolul caracterului său, următoarea epistolă:

Fratelui Joseph, mănăstirea Monte-Cassino

12 iunie 1799

„Tată mult iubit,

Ziua luptei hotărâtoare a sosit. Am obţinut de la generalul Macdonald să rămân la Neapole, că mi s-a părut că întâia mea datorie, ca napolitan, era să-mi apăr ţara. Voi face tot ce voi putea ca s-o scap; de nu izbutesc, voi face totul ca să mor. Şi dacă mor, două nume scumpe îmi vor flutura pe buze la ultima mea suflare şi vor servi de aripi sufletului meu ca să urce la cer: al tău şi al Luizei.

Deşi cunosc adânca dragoste ce mi-o porţi, tată, nu-ţi cer nimic pentru mine, datoria mi-e hotărâtă, ţi-am spus-o

şi o voi îndeplini; dar, dacă mor, o, tată mult iubit! o las singură şi, cum e pricina nevinovată a morţii celor doi bărbaţi condamnaţi ieri să fie împuşcaţi, cine ştie dacă răzbunarea regelui n-o va urmări, cu toate că n-are nicio vină!

Dacă suntem învingători, n-o să se teamă de răzbunarea aceasta, şi scrisoarea de faţă nu-i decât o dovadă mai mult a marei mele iubiri şi a veşnicei speranţe pe care o am în tine.

Dacă, dimpotrivă, suntem învinşi, dacă nu sunt în stare s-o ajut, tu, tată, mă vei înlocui.

Atunci, tată, îţi vei părăsi înălţimile sublime ale muntelui tău sfânt, şi vei coborî iar în mijlocul vieţii. Ţi-ai impus misiunea de a-l apăra pe om de moarte; nu te vei îndepărta de scopul tău scăpând îngerul al cărui nume ţi l-am spus, vorbindu-ţi şi de virtuţile lui.

Cum la Neapole, banii sunt ajutorul cel mai sigur pe. care-l poţi avea, am strâns într-o călătorie la Molisa cinzeci de mii de ducaţi, din care am cheltuit câteva sute, dar mai toţi sunt îngropaţi într-o lădiţă de fier la Pausilipe, lângă ruinele mormântului lui Virgiliu[18], la picioarele laurului său veşnic: îi vei găsi acolo.

Suntem înconjuraţi, nu spun numai de inamici, ceea ce n-ar fi nimic, dar şi de trădători, şi e îngrozitor. Poporul e până într-atâta de orbit, de incult, de prostit de călugării şi de superstiţiile lui, încât socoate drept cei mai mari duşmani ai săi pe acei ce vor să-l elibereze, şi se închină oricui mai adaugă un lanţ la cele pe care le şi poartă.

O, tată, tată, cel care ca noi se dedică mântuirii trupurilor, se dovedeşte vrednic în faţa lui Dumnezeu; dar, crede-mă, mult mai mare va fi meritul aceluia care se va deda cu totul educării acestor minţi, luminării acestor suflete.

Adio, tată; Domnul ţine în mâinile lui viaţa popoarelor;

---

[18] Virgiliu, poet latin (70—19 î.e.n.). Prieten cu Ortavian, Mecena şi Horaţiu. Opere: Bucolicele, Georgicelp şi Eneida.

tu ţii în mâinile tale mai mult decât viaţa mea: ţii sufletul meu.

„Cu tot respectul pe care ţi-l port în inimă

Al tău Salvato"

„P.S. — Zadarnic ba chiar primejdios să-mi răspunzi, în toiul celor ce se petrec aici. Trimisul tău poate fi arestat şi răspunsul citit. Vei înmâna aducătorului trei boabe din mătăniile tale; vor reprezenta pentru mine, credinţa ce-mi lipseşte, nădejdea pe care o am în tine, caritatea ce se revarsă din sufletul tău."

Când isprăvi scrisoarea, Salvato se întoarse şi-l chemă pe Michele.

Uşa se deschise şi el se ivi.

— Ai găsit omul care ne trebuie? întrebă Salvato.

— Regăsit, vreţi să spuneţi, fiindcă-i acelaşi care a mai făcut trei călătorii la Roma pentru a preda generalului Championnet scrisorile comitetului republican şi a-i da veşti despre dumneavoastră.

— Atunci, e un patriot?

— Care n-are decât părerea de rău, Excelenţă, zise trimisul ivindu-se la rândul său, că-l îndepărtaţi de Neapole în clipa primejdiei.

— Serveşti Neapolul, crede-mă, mergând unde mergi.

— Ordonaţi, ştiu cine sunteţi şi cât preţuiţi.

— Iată o scrisoare pe care o vei duce la Monte-Cassino; întrebi de fratele Joseph şi i-o dai, numai lui, pricepi?

— Aştept răspuns?

— Cum nu ştiu cine va fi stăpân la Neapole, când te vei întoarce, răspunsul va fi un semn după cum ne-am înţeles între noi; mie, semnul îmi va spune totul. Michele a făcut preţul cu tine?

— Da, răspunse trimisul, o strângere de mână la întoarcerea mea.

— Ehei, exclamă Salvato, văd că mai sunt oameni de

treabă la Neapole. Du-te, frate, şi Dumnezeu să te călăuzească!.

Trimisul plecă.

— Acuma, Michele, zise Salvato, să ne gândim la ea.

— Vă aştept, domnule general, răspunse lazzaronele. Salvato îşi încheie catarama săbiei, trecu o pereche de pistoale în cingătoare, ordonă calabrezului său să-l aştepte la miezul nopţii cu doi cai de călătorie în piaţa Mole, o luă de-a lungul străzii Toledo, coti pe strada Chiaia, merse pe plaja" mării şi ajunse la Margellina.

Pe măsură ce se apropia de casa Palmieri, i se părea că aude un fel de psalmodie neobişnuită, recitată pe o arie care nu era melodioasă.

O persoană cânta astfel stând în picioare lângă casă, sub fereastra sufrageriei, şi statura-i înaltă se desprindea pe zid într-un relief întunecat şi neclintit.

Michele, cel dintâi, o recunoscu pe vrăjitoarea albaneză, care se arătase Luizei în toate împrejurările de seamă din viaţa ei.

Îl luă de braţ pe Salvato să asculte ce spunea. Ajunsese la ultima strofă a cântecului; dar cei doi bărbaţi mai auziră cuvintele acestea:

Departe de noi zboară rândunica
Din nord când bate vântul.
Biată porumbiţă, ia-ţi avântul,
Că aripa-ţi
Cunoaşte drumul primăverii!

— Intraţi la Luiza, zise Michele lui Salvato; mă duc s-o opresc pe Nanno; şi, dacă Luiza găseşte de cuviinţă să-i ceară sfatul, chemaţi-ne.

Salvato avea o cheie de la portiţa grădinii; fiindcă, după cum am spus, încetul cu încetul, toate tainele care învăluie o dragoste, ce se înfiripă sfioasă, dacă nu pieriseră cu totul, cel puţin erau mai limpezite, deşi numai prietenii le puteau

citi prin slaba lor transparenţă.

Salvato lăsă portiţa împinsă de zid, urcă treptele de la intrare, deschise uşa sufrageriei şi o găsi pe Luiza în picioare la jaluzea.

Era vădit că nu-i scăpase nici uri vers din balada cântată de Nanno.

Zărindu-l pe Salvato, se apropie de el şi, cu un zâmbet trist, îşi lăsă capul pe umărul său.

— Te-am văzut venind de departe cu Michele, zise ea; o ascultam pe femeie.

— Şi eu, răspunse Salvato; dar nu i-am auzit decât ultima strofă din cântec.

— E o repetiţie a celorlalte. Erau trei: toate vestesc o primejdie şi îndeamnă să fugi de ea.

— Femeia nu te-a nemulţumit niciodată?

— Niciodată, ba dimpotrivă. Din prima zi când am văzut-o, ce-i drept că mi-a prezis un lucru pe care, atunci, îl credeam cu neputinţă.

— Îl crezi mai adevărat acuma?

— Atâtea lucruri cu neputinţă de prevăzut s-au întâmplat de când ne cunoaştem, dragul meu, încât mi se pare că orice se poate acum.

— Vrei s-o aducem sus pe vrăjitoare? Dacă n-ai avut niciodată a te plânge de ea, eu nu pot decât s-o laud, fiindcă mi-a făcut cel dinţii bandaj la rana din care puteam să mor şi uite că n-am murit.

— Singură, n-aş fi îndrăznit; dar cu tine nu mă tem de nimic.

— Şi de ce n-ai fi îndrăznit? rosti în urma celor doi tineri un glas la care tresăriră, recunoscându-l pe al vrăjitoarei. Oare n-am încercat eu totdeauna, ca un duh bun, să îndepărtez de tine nenorocirea? Oare, dacă mi-ai fi urmat sfaturile, n-ai fi la Palermo, lingă ocrotitorul tău firesc, în loc de-a sta aici, tremurând, sub învinuirea de-a fi denunţat doi bărbaţi care vor fi împuşcaţi mâine? în sfârşit, astăzi, dacă ai vrea să mă asculţi, cât mai e încă vreme, n-ai scăpa oare

de destinul pe care ţi l-am prezis şi spre care te îndrepţi fără să-l poţi înlătura? Ţi-am spus că Dumnezeu a scris soarta muritorilor în palma lor, pentru ca, ajutaţi de o voinţă dârză, să poată lupta împotriva ei. Nu ţi-am mai văzut mâna din ziua când ţi-am prezis o moarte fatală şi năprasnică. Ei bine, priveşte-ţi-o astăzi şi spune-mi dacă steaua pe care ţi-am arătat-o şi-ţi tăia în două linia vieţii, abia vădită pe atunci, nu-i acum de două ori mai mare!

Signora San-Felice se uită la mâna ei şi scoase un ţipăt.

— Priveşte-o tu însuţi, tinere, urmă vrăjitoarea întorcându-se către Salvato, şi vei vedea dacă o sulă înroşită la foc ar însemna-o cu o purpură mai vie decât o face Pronia cerească ce-ţi dă prin gura mea, cea din urmă înştiinţare.

Salvato o luă pe Luiza în braţe, ducând-o spre lumină, îi deschise pumnul pe care se străduia să-l ţină închis şi, la rândul său, scoase un uşor strigăt de mirare: o stea mare cât un bob de linte, cu cinci raze bine desluşite şi îndepărtate, tăia în două linia vieţii.

— Nanno, zise tânărul, recunosc că eşti prietena noastră; când eram încă liber, când puteam pleca din Neapole, am propus Luizei s-o duc la Capua, la Gaete, sau chiar la Roma. Astăzi e prea târziu; sunt înlănţuit de soarta Neapolului.

— Tocmai de aceea am venit, răspunse vrăjitoarea; fiindcă ceea ce tu nu mai poţi face, eu mai pot încă =ă fac.

— Nu înţeleg, rosti Salvato.

— Totuşi e foarte simplu. Iau tânăra cu mine şi o duc în nord, adică acolo unde nu-i primejdie.

— Şi cum o iei?

Nanno îşi deschise mantia largă, şi arătând o legătură pe care o ţinea în mână:

— Am aici, urmă ea, un costum de ţărancă din Maida. Sub costumul albanez, nimeni n-o să recunoască pe cavalera San-Felice; va fi fata mea. Toată lumea o ştie pe bătrâna Nanno, şi nici republicanii, nici sanfediştii nu vor

spune nimic fiicei vrăjitoarei albaneze.

Salvato se uită la Luiza.

— Auzi, Luiza? întrebă el.

Michele care, până atunci, rămăsese nevăzut in umbra uşii, se apropie de dânsa şi, căzându-i în genunchi:

— Te rog, Luiza, îi zise el, ascultă glasul lui Nanno. Tot ce a prezis s-a împlinit până astăzi, pentru tine ca şi pentru mine. Mie mi-a prezis că, din lazzarone, voi ajunge colonel, şi uite că am ajuns, oricât părea de necrezut. Rămâne acum şi partea rea a prezicerii şi, pare-se că de asemenea se va înfăptui. Ţie ţi-a prezis că un tânăr frumos va fi rănit sub ferestrele tale, şi frumosul tânăr a fost rănit; a prezis că-l vei iubi, şi-l iubeşti; a prezis că amantul ăsta te va pierde, şi te pierde, de vreme ce de dragul lui, nu vrei să fugi. Luiza, ascultă ce-ţi spune Nanno! Tu nu eşti bărbat, nu vei fi dezonorată dacă fugi. Noi trebuie să rămânem pentru a lupta, să luptăm deci. Dacă supravieţuim amândoi, vom veni la tine; dacă unul singur supravieţuieşte, unul singur va veni. Ştiu bine că dacă eu sunt acela, nu-l voi înlocui pe Salvato dar nu se arată aşa, că nicio prezicere nu-l condamnă de mai înainte la moarte, pe când eu, sunt condamnat. Când vrăjitoarea ţi-a spus adineauri să-ţi priveşti în palmă, biata mea Luiza, fără voie, m-am uitat într-a mea. Steaua-i mereu acolo şi cu mult mai desluşită decât era acum opt luni, adică în ziua prezicerii. Pune-ţi dar hainele astea, dragă surioară; ştii ce frumoasă erai în costumul Assuntei.

— Vai! murmură Luiza, a fost dulce pentru mine seara când l-am pus, Dumnezeule, ce departe-i acum de noi timpul acela!

— Timpul acela poate să se reîntoarcă pentru tine, scumpă surioară; trebuie numai să ai curajul de a-l părăsi pe Salvato.

CI

— O! niciodată! niciodată! murmură ea încolăcindu-şi braţele de gâtul lui Salvato. Să trăiesc sau să mor eu el!

— Ştiu bine, stărui Michele; desigur, a trăi cu el sau a muri cu el, ar fi minunat; dar cine-ţi spune că, rămânând aici, vei trăi sau vei muri cu el? Dorinţa ta, nădejdea pe care ea ţi-o dă; dar, presupunând că rămâi, vei rămâne aici?

— A! Nu! exclamă Salvato, o duc la Castello-Nuovo. Ştiu că la Sant-Elmo ar fi mai bine, dar, după ce s-a petrecut între mine şi Mejean, nu mai am încredere în el.

— Şi ce faci după ce ai însoţit-o la Castello-Nuovo? „ — Lupt în fruntea calabrezilor mei.

— Încât vezi, domnule Salvato, că nu trăieşti lângă ea, şi că poţi muri departe de dânsa.

— Da, dragă Luiza zise Salvato; într-adevăr, lucrurile se pot întâmpla cum spune Michele.

— Nu-i nimic dacă mori departe sau aproape de mine, Salvato! După moartea ta, ştii doar că voi muri şi eu.

— Dar ai dreptul să mori, îi răspunse Salvato pe englezeşte, acuma când n-ai mai muri singură?

— O! dragul meu! dragul meu! şopti Luiza, ascunzându-şi capul în pieptul lui.

În clipa aceea, intră Giovannina, şi cu surâsul îngerului rău pe buze, rosti:

— O scrisoare de la domnul André Backer pentru doamna.

Luiza tresări, ca şi cum ar fi văzut ivindu-se însăşi fantoma lui Backer.

Salvato o privi cu mirare.

Michele se ridică, întorcându-şi ochii spre uşă.

Casierul Klagmann intră. Cavalera San-Felice îl cunoştea bine; el venea, de obicei, cu dobânda banilor pe care ea-i depusese, sau mai bine zis cavalerul îi depusese la banca Backer.

Aducea, nu o scrisoare, ci două pentru Luiza.

Fără îndoială, amândouă trebuiau citite fiecare la rândul ei, fiindcă trimisul îi dădu numai una, făcându-i semn că, după ce o va fi isprăvit pe întâia, i-o va da şi pe a doua.

Prima era circulara tipărită adresată creditorilor băncii Backer.

Pe măsură ce Luiza citise funebra înştiinţare, vocea i se schimbase şi, la cuvintele: Ca urmare a condamnării la moarte a şefilor băncii, hârtia-i scăpase din mâna tremurătoare şi graiul îi pierise.

Michele ridicase foaia şi, pe când Luiza plângea la pieptul lui Salvato care, cu amândouă braţele, o strângea la piept, lazzaronele o citise cu glas tare până la sfârşit.

Apoi se lăsase o mare şi dureroasă tăcere.

Glasul trimisului o curmase cel dintâi.

— Signora, zise el, hârtia care. s-a citit e circulara adresată tuturor; dar, afară de aceasta, vă mai aduc şi o scrisoare de la domnul André Backer: vă este adresată personal şi cuprinde ultimele sale dorinţi.

Salvato îşi desfăcu braţele ca s-o lase pe Luiza să citească acel fel de testament ce i se anunţase. Ea întinse mâna spre Klagmann şi primi scrisoarea; dar în loc s-o deschidă, o prezentă lui Salvato, zicându-i:

— Citeşte!

Prima lui mişcare fu s-o respingă încetişor; dar Luiza stărui:

— Nu vezi, dragul meu, că nu-s în stare să citesc eu însămi?

Salvato rupse pecetea şi, cum sta lângă căminul pe care ardeau luminările unui candelabru, strângând-o mereu pe Luiza la inima lui, citi următoarea scrisoare:

„Doamnă,

De-aş cunoaşte o fiinţă mai neprihănită decât dumneavoastră, i-aş încredinţa sfânta misiune pe care v-o las, părăsind viaţa.

Toate datoriile ne sunt plătite, lichidarea s-a făcut; rămâne băncii noastre o sumă de aproape patru sute de mii ducaţi.

Această sumă, tatăl meu şi cu mine, o destinăm pentru ajutorarea victimelor războiului civil în care suntem doborâţi, şi aceasta, fără deosebire de principiile acestor victime, nici de rândurile unde vor fi căzut.

Pentru cei morţi nu putem nimic decât să ne rugăm pentru ei, murind noi înşine; aşa că nu pe morţi îi desemnăm sub numele de victime; dar putem ceva pentru adevăratele victime — şi, după părerea noastră, sunt copiii şi văduvele acelora care, în orice fel, vor fi fost loviţi în lupta ce abia la ora aceasta, o vedem în adevărata ei lumină şi, o spunem cu părere de rău, e o luptă fratricidă.

Dar, pentru ca suma de patru sute de mii ducaţi să fie împărţită cu înţelegere, cinstit şi fără părtinire, o depunem, doamnă, în binecuvântatele voastre mâini; suntem siguri că o veţi împărţi cum e drept şi cum se cuvine.

Această ultimă dovadă de încredere şi de respect vă arată, doamnă, că noi coborâm în mormânt bine încredinţaţi că n-aveţi niciun amestec în moartea noastră sângeroasă şi prea timpurie, şi că fatalitatea a făcut totul.

Sper că scrisoarea vă va putea fi înmânată astă-seară şi că, murind, vom avea mângâierea de a şti că primiţi misiunea ce are drept scop ca harul cerului să pogoare asupra băncii noastre iar binecuvântarea nenorociţilor asupra mormântului nostru!

Cu aceleaşi sentimente cu care am trăit, mor, doamnă, asigurându-vă că sunt respectuosul dumneavoastră admirator.

André Backer."

Cu totul altfel decât prima, a doua scrisoare păru că-i redă putere Luizei. Pe măsura ce Salvato, neputând nici el să-şi stăpânească emoţia, o citea cu glas tremurător, ea îşi ridica faţa luminoasă, până atunci plecată de frica anatemei, şi un zâmbet de triumf îi strălucea printre lacrimi.

Se îndreptă spre masă, pe care se găsea cerneală, toc şi hârtie, şi scrise cuvintele:

,,Era să plec, era să părăsesc Neapolul, când v-am primit scrisoarea: pentru a îndeplini datoria sfântă pe care mi-o impune, rămân.

M-aţi judecat bine, şi vă spun, cum voi spune lui Dumnezeu în faţa căruia vă veţi înfăţişa şi poate că nu voi întârzia să vă urmez, vă spun: sunt nevinovată.

Adio!

Prietena voastră în lumea aceasta şi în cealaltă, unde sper că ne vom regăsi.

Luiza."

Apoi întinse răspunsul lui Salvato, care-l luă surâzând, şi, fără să-l citească, îl predă lui Klagmann. Trimisul ieşi, iar Michele după el.

— Va să zică, rămâi? întrebă Nanno.

— Rămân, răspunse Luiza, a cărei inimă nu Horea decât o pricină pentru a se hotărî în favoarea lui Salvato şi, poate fără să-şi dea seama, se folosise cu nesaţ de cea pe care i-o oferea condamnatul.

Nanno ridică mâna şi, cu glas solemn:

— Tu, care o iubeşti pe femeia asta mai mult decât viaţa ta şi ca pe sufletul tău, zise ea lui Salvato, mi-eşti martor c-am făcut tot ce-am putut ca s-o scap; mi-eşti martor că i-am lămurit primejdia ce-o aşteaptă, c-am îmbiat-o să fugă, şi că, împotriva poruncilor date de destin celor cărora le destăinuieşte viitorul, am vrut s-o sprijin cu fapta. Oricât de crudă ar fi soarta cu voi, să n-o blestemaţi pe bătrâna Nanno, ba dimpotrivă, să spuneţi c-a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a vă scăpa.

Şi, strecurându-se în umbra, cu care i se contopea haina întunecată, pieri fără ca niciunul din cei doi tineri să se fi gândit s-o oprească.

9. AVANPOSTURILE

Înainte ca Salvato şi Luiza să schimbe o vorbă, Michele se întorcea.

— Luiza, zise el, fii liniştită; tot ce era o taină pentru cei doi Backer, se va limpezi curând pentru ei, şi vor şti pe cine trebuie să-l blesteme că i-a denunţat. Nu mi se poate întâmpla nimic mai rău decât să fiu spânzurat; ei bine, cel puţin mai înainte, mă voi fi spovedit.

Tinerii se uitară cu mirare la Michele. Dar el zise:

— N-avem timp de pierdut cu lămuriri; noaptea se apropie şi ştiţi ce ne rămâne de făcut.

— Da, ai dreptate, răspunse Salvato. Eşti gata, Luiza?

— Am tocmit o trăsură pentru ora unsprezece, spuse ea: trebuie să fie la poartă.

— Este, răspunse Michele, am văzut-o.

— Bine, Michele. Ai grijă să se ducă cele câteva lucruri de care voi avea nevoie cât voi sta la Castello-Nuovo. Sunt într-un cufăr. Eu o să mai dau unele ordine Giovanninei.

Sună, dar zadarnic, fata nu veni.

Mai sună o dată, degeaba însă îşi aţinti privirea asupra uşii pe oare trebuia să intre servitoarea, că nu se deschise.

Luiza se ridică şi se duse ea însăşi în odaia fetei, crezând că poate adormise.

Luminarea ardea pe masă şi lângă ea era un plic pecetluit pe adresa Luizei, cu scrisul Giovanninei.

Îl luă şi-l desfăcu.

Scrisoarea era astfel ticluită:

„Signora,

Dacă aţi fi părăsit Neapolul, v-aş fi urmat pretutindeni unde aţi fi plecat, gândind că trebuia să vă servesc.

Rămâneţi la Neapole unde, înconjurată de oameni care vă iubesc, nu mai aveţi nevoie de mine.

În toiul evenimentelor care se vor întâmpla, n-aş

îndrăzni să rămân singură în casă şi, cum nimic, nici măcar un devotament care nu vă trebuie, nu mă sileşte să mă închid într-o fortăreaţă unde n-aş fi liberă să mă mişc, mă întorc la părinţii mei.

Dealtfel, aţi fost bună să-mi faceţi socoteala azi-dimineaţă, şi-n împrejurările de faţă, găsesc, desigur, că prin această plată mi-aţi dat drumul din serviciu.

Vă părăsesc deci, signora, plină de recunoştinţă pentru toată bunătatea pe care aţi avut-o pentru mine şi despărţirea mă întristează până într-atâta încât îmi impun mâhnirea de a nu-mi lua rămas bun, de teama unei şi mai mari mâhniri dacă aş face-o.

Credeţi-mă, signora, a voastră prea umilă, prea supusă şi prea devotată servitoare,

Giovannina."

Luiza se înfiora citind scrisoarea. Cu toate asigurările de devotament şi de credinţă pe care le cuprindea, un ciudat simţământ de ură rece reieşea de la început şi până la sfârşit. Ce-i drept, nu-l vedeai cu ochii, dar îl zăreai cu mintea, şi-l simţeai cu inima.

Se întoarse în sufragerie, unde rămăsese Salvato, şi-i întinse scrisoarea.

El o citi, dădu din umeri şi murmură: „Viperă!"

Tocmai atunci, Michele se înapoie. Nu găsise trăsura la poartă şi întreba dacă să se ducă după alta.

Nu puteau aştepta întoarcerea celei dintâi; ca desigur o luase Giovannina ca să plece.

Michele n-avea nimic altceva de făcut decât s-alerge până la Pie-di-Grotta, unde era o staţie de birje, şi să mai aducă una.

— Dragul meu, zise Luiza, lasă-mă să folosesc aceste câteva clipe de întârziere pe care ni le impune întâmplarea, ca să fac o ultimă vizită ducesei Fusco şi să-i propun încă o dată să încerce acelaşi noroc luând-o cu mine la Castello-Nuovo. Dacă rămâne, îi voi lăsa în pază casa ce va fi cu

totul părăsită.

— Du-te, copila mea dragă, răspunse Salvato, sărutând-o pe frunte ca, într-adevăr, un tată pe copilul său.

Luiza pătrunse în coridor, deschise uşa de comunicare şi intră în salon.

Ca totdeauna, era plin cu toţi fruntaşii republicani.

Cu toată primejdia apropiată, cu toată nesiguranţa evenimentelor. înfăţişarea le era liniştită. Simţeai că toţi oamenii aceştia progresişti care din convingere apucaseră pe calea primejdioasă, erau gata s-o urmeze până la capăt şi, ca vechii senatori ai Republicii, să aştepte moartea pe scaunele lor de fildeş.

Ca de obicei, Luiza făcu mare impresie prin. frumuseţea şi farmecul ei şi se strângeau în juru-i. în clipa aceasta grea, fiecare după ce se hotărâse într-un fel, mai întreba şi pe ceilalţi ce aveau de gând să facă, nădăjduind poate că aşa era cel mai bine.

Ducesa rămânea acasă şi aştepta evenimentele. Ţinea gata pregătit un costum de femeie din popor, pe care se bizuia, ca la mare ananghie, să fugă. Arendaşa uneia din fermele ei avea s-o adăpostească.

Luiza o rugă să-i supravegheze locuinţa, până când ea însăşi o va părăsi pe a sa, şi-i vesti că Salvato, neştiind dacă în toiul luptei va putea să aibă grija ei, îi oprise o cameră la Castello-Nuovo, unde era în paza guvernatorului Massa, prietenul său.

Dealtfel, într-o situaţie desperată, acolo trebuiau să se refugieze patrioţii, că nimeni nu se încredea în găzduirea lui Mejean care, se ştia, ceruse cinci sute de mii de franci ca să ocrotească Neapolul, iar pentru cinci sute cinzeci de mii de franci era gata să-l nimicească.

Ba chiar se spunea — ceea ce, dealtminteri, nu era adevărat — că tratase cu cardinalul Euffo.

Luiza o căută din ochi pe Eleonora Pimentel pentru care nutrea o mare admiraţie; dar, cu o clipă înainte de sosirea sa, Eleonora părăsise salonul ca să se ducă la tipografia ci.

Nicolino veni s-o salute, foarte mândru de frumoasa-i uniformă de husari care, a doua zi, avea să-i fie sfârtecată de săbiile inamice.

Cirillo care, după cum am spus, făcea parte din Adunarea legislativă ce se declarase permanentă, se apropie s-o sărute. Îi dori, nu tot felul de fericiri — în situaţia de faţă, prea puţină fericire se putea spera — ci să scape cu viaţă şi, punându-i mâna pe creştet, o binecuvântă în şoaptă.

Luiza îşi făcuse vizita. Sărută o ultimă dată pe ducesa Fusco; amândouă femeile aveau feţele scăldate în lacrimi.

— A! murmură Luiza amestecându-şi lacrimile cu ale prietenei sale, n-o să ne mai vedem!

Ducesa Fusco îşi ridică privirea spre cer, ca pentru a-i zice: "Colo sus, te regăseşti totdeauna."

Apoi o însoţi până la uşa de comunicare.

Aici se despărţiră şi, după cum proorocise Luiza, pentru a nu se mai vedea.

Salvato o aştepta, Michele adusese o trăsură. Cei doi tineri, luându-se de braţ şi fără a fi avut nevoia de a-şi împărtăşi gândul, se duseră să-şi ia rămas bun de la odaia fericită, cum o numeau; apoi închiseră uşile şi Michele luă cheile. Salvato şi Luiza urcară în trăsură. Michele, deşi în mândra-i uniformă, se sui pe capră, şi birja porni spre Castello-Nuovo.

Nu era încă târziu, dar toate uşile şi ferestrele erau închise şi simţeai că o groază adâncă plutea peste oraş. Din când în când, câţiva oameni se apropiau de case, stăteau pe loc o clipă şi apoi fugeau înspăimântaţi.

Salvato îi băgă de seamă şi, îngrijorat de ceea ce făceau, zise lui Michele, deschizând geamul din faţă, să încerce a pune mâna pe unul din aceşti alergători de noapte şi să afle ce urmăreau.

Ajungând la palatul Caramanico, zăriră rai om din ăştia; fără ca trăsura să se mai oprească, Michele sări jos şi se năpusti asupra lui.

Arunca o legătură de frânghii pe răsuflătoarea pivniţei.

— Cine eşti? întrebă Michele.

— Sunt *facchino*[19] la palat.

— Şi ce faci?

— Doar vezi bine. Locatarul de la catul întâi m-a însărcinat să cumpăr douăzeci şi cinci de *brase*[20] de frânghie şi să i le aduc astă-seară. Am întârziat bând în Piaţa-Veche şi, ajungând la palat, am găsit totul închis; nevoind să mai trezesc paznicul, am aruncat legătura pe răsuflătoarea pivniţei; or să le găsească mâine.

Nevăzând nimic rău în faptul ăsta, Michele ce-l ţinea de guler, dădu drumul omului care, abia scăpat, o luă la goană şi se înfundă în strada del Pace.

Neaşteptata fugă îl miră.

De la palatul Caramanico la Castello-Nuovo, de-a lungul căii Chiaia şi a urcuşului Gigantului, văzu că se repetă acelaşi lucru. De două ori, Michele încercă să-i înhaţe pe hoinarii însărcinaţi cu vreo misiune necunoscută; dar nu izbuti; de parcă ci s-ar fi ferit.

Ajunseră la Castello-Nuovo. Datorită parolei, pe care Salvato o cunoştea, trăsura putu să intre; trecu pe lângă arcul de triumf aragonez şi se opri în faţa uşii guvernatorului.

Făcea o inspecţie de noapte pe metereze; se întoarse un sfert de oră după sosirea lui Salvato.

Amândoi o conduseră pe Luiza la camera ce i se pregătise, în rând chiar cu apartamentul doamnei Massa, şi vădit i se rezervase cea mai frumoasă şi mai plăcută dintre încăperi.

Bătea miezul nopţii. Era timpul să se despartă. Luiza îşi luă rămas bun de la fratele ei de lapte şi de la Salvato, apoi amândoi, cu trăsura ce-i adusese, porniră spre stăvilar.

Acolo, găsiră în paza calabrezului caii pe care-i ceruseră, încălecară şi, mergând pe strada del Piliere, pe

---

[19] Facchino — hamal (în limba italiană, în original).

[20] Măsură de 1.62m.

radă, pe Marina-Nuova şi pe Marinella, trecură peste podul Magdalena şi o luară în galop spre Porţiei.

Drumul era plin de trupe republicane, eşalonate de la podul Magdalena, primul post exterior, până la Granatello, postul cel mai apropiat de inamic şi comandat, după cum am spus, de Schipani.

Toată lumea veghea pe cale. Salvato se oprea la toate corpurile de gardă, descăleca, se înfiripa şi dădea unele ordine.

Întâi poposi la fortul Vigliana.

Micul fort se înalţă pe ţărmul mării, la dreapta drumului ce duce de la Neapole la Porţiei şi apără intrarea pe podul Magdalena.

Salvato fu primit cu aclamaţii. Fortul Vigliano era păzit de o sută cinzeci din calabrezii lui, sub comanda unui preot pe nume Toscano.

Era limpede că asupra micului fort, ce păzea apropierea de Neapole, se va îndrepta toată sforţarea sanfediştilor; aşa că apărarea fusese încredinţată unor oameni aleşi.

Toscano arătă lui Salvato toate pregătirile-i de apărare. Gândea, dacă ar fi silit, să provoace o explozie şi să sară în aer, el şi oamenii lui.

Dealtfel, nu-i lua pe nepregătite; toţi erau înştiinţaţi de mai înainte, toţi se învoiseră la jertfa supremă pentru patrie, şi steagul ce fâlfâia deasupra porţii purta inscripţia:

Răzbunare! Biruinţă sau moarte!

Salvato îmbrăţişa pe vrednicul preot, încalecă din nou în strigătele de „Trăiască Republica" şi porni mai departe.

La Porţiei, republicanii îi mărturisiră gravele lor îngrijorări. Aveau a face cu locuitori pe care interesele lor îi făcuseră fără voie regalişti. Ferdinand avea la Porţiei un palat unde-şi petrecea toamna; aproape toată vara, ducele de Calabria locuia la Favorita, palatul vecin. Republicanii nu se puteau bizui pe nimeni, se simţeau înconjuraţi de

capcane şi de trădări. Ca în zilele de cutremur» parcă se clătina pământul sub picioarele lor.

Salvato ajunse la Granatello.

Cu încrederea sau mai degrabă o» nechibzuinţa-i obişnuită, Schipani dormea; Salvato puse să-l trezească ceru ştiri despre inamic.

Schipani îi răspunse că socotea să fie atacat a doua zi, şi lua puteri ca să-l primească bine.

Salvato îl întrebă dacă n-avea unele informaţii mai precise de la spionii, pe care trebuia să-i fi trimis. Gene ralul republican mărturisi că nu trimisese niciunul şi că mijloacele acestea neleale de-a face război îl scârbeau. Salvato se informă dacă păzise drumul spre Nola, unde era cardinalul şi prin care, pe povârnişurile Vezuviului, s-ar putea furişa trupe spre Porţiei şi spre Resina, ca să-i taie retragerea. Generalul răspunse că tocmai cei din Resina şi din Porţiei trebuiau să ia măsurile acestea, cât despre el, dacă ar întâlni sanfedişti în calea lui, ar trece prin mijlocul lor.

Destoinicul strateg, crescut la şcoala unui Championnet şi a unui Macdonald, dădea din umeri la felul ăsta de-a lupta şi de-a dispune de viaţa ostaşilor. înţelese că pentru un om ca Schipani, orice observaţie era de prisos, şi că trebuia să laşi totul în seama spiritului salvator al popoarelor.

Să vedem ce făcea în timpul acesta cardinalul, mai migălos decât Schipani în privinţa mijloacelor de apărare.

La douăsprezece noaptea, adică la ora când l-am văzut pe Salvato plecând de la Castello-Nuovo, cardinalul Ruffo, în camera principală a episcopiei din Nola, sta la o masă, având lângă el pe secretaru-i Sacchinelli şi pe marchizul Malaspina, aghiotantul său, primea ştirile şi dădea ordine.

Curierii se perindau cu o repeziciune ce dovedea activitatea pe care generalul improvizat o desfăşurase pentru a-şi organiza corespondenţa.

El însuşi deschidea toate scrisorile de oriunde ar fi venit,

şi dicta răspunsurile fie lui Sacchinelli, fie lui Malaspina. Răspundea rar personal, afară de scrisorile secrete, fiindcă din pricina unui tremur nervos, mâna-i era nedibace la scris.

In clipa când intrăm în camera unde-şi aşteaptă trimişii, episcopul Ludovici l-a şi vestit că Panedigrano şi cei o mie de robi ai săi trebuie să fi sosit la Bosco, în dimineaţa de 12.

Episcopul ţine în mână o scrisoare a marchizului de Curtis care-l înştiinţează că colonelul Ciudy, vrând să i se uite purtarea de la Capua, plecat din Palermo cu patru sute de grenadieri şi trei sute de soldaţi, alcătuind un fel de legiune străină, trebuie să fi debarcat la Sorento, ca să atace de pe uscat fortul Castellamare, în timp ce navele Sea-Horse şi Minerva îl vor bombarda de pe mare.

După citirea scrisorii, cardinalul se ridică să cerceteze pe altă masă, o hartă mare, întinsă şi, în picioare, rezemându-se cu o mână pe masă, dictă lui Sacchinelli următoarele ordine:

„Colonelul Ciudy va întrerupe — dacă l-a început — asaltul fortului Castellamare, şi se va înţelege îndată cu Sciarpa şi Panedigrano, pentru a ataca armata lui Schipani la 13 în zori.

Ciudy şi Sciarpa vor ataca din faţă, în timp ce Panedigrano se va strecura pe flancuri şi va merge de-a lungul lavei Vezuviului, aşa, ca să urce peste drumul prin care Schipani va încerca să se retragă.

Afară de aceasta, se prea poate ca, aflând sosirea cardinalului la Nola, generalul republican să vrea să se îndrepte spre Neapole, de teamă să nu i se taie retragerea, îl vor împinge puternic înaintea lor.

La Favorita, generalul republican îl va găsi pe cardinalul Ruffo, care va fi ocolit Vezuviul. împresurat din toate părţile, Schipani va fi silit să se lase ucis ori să se predea."

Cardinalul puse să se facă trei copii de pe ordin, le iscăli pe toate şi, prin trei trimişi, le expedie destinatarilor.

Abia plecaseră ordinele, când cardinalul bănuind vreuna din miile de împrejurări care zădărnicesc planurile cele mai bine întocmite, ceru să fie chemat de Cesare.

După cinci minute, tânărul brigadier intra înarmat şi încălţat cu cizme; înfrigurata activitate a cardinalului îi cuprindea pe toţi cei din jurul său.

— Bravo, prinţule! îi zise Ruffo care, glumind uneori, îi păstra titlul. Eşti gata?

— Totdeauna, Eminenţă, răspunse tânărul.

— Atunci, ia patru batalioane de infanterie, patru tunuri de campanie, zece companii de vânători calabrezi şi un escadron de cavalerie; mergi de-a lungul flancului de nord al Vezuviului, cel dinspre Madonna-del-Arco şi, dacă se poate, să ajungi de cu noapte la Resina. Locuitorii, înştiinţaţi de mine, vă aşteaptă, gata să se răzvrătească în folosul nostru.

Apoi, întorcându-se spre marchiz îi zise:

— Malaspina, dă brigadierului ordinul scris şi iscăleşte-l pentru mine.

In clipa aceea, capelanul cardinalul ui intră, se apropie de el şi-i spuse în şoaptă:

— Eminentă, căpitanul Scipion Lamarra soseşte de la Neapole şi vă aşteaptă ordinele în camera de alături.

— A! în sfârşit! făcu cardinalul, răsuflând mai uşor decât până atunci. Mă temeam să" nu i se fi întâmplat vreo nenorocire, bietului căpitan. Spune-i că îndată îl voi primi şi până atunci ţine-i tovărăşie.

Cardinalul îşi scoase un inel din deget şi sigila ordinele expediate în numele lui.

Scipion Lamarra, a cărui sosire cardinalul părea c-o aşteaptă cu atâta nerăbdare, era acelaşi trimis al reginei care-i adusese steagul, fiindu-i recomandat drept bun la orice.

Venea de la Neapole unde-l trimisese cardinalul. Scopul

misiunii era de-a intra în vorbă cu unul din principalii complici ai conspiraţiei Backer, pe nume Gennaro Tansano.

Acesta făcea pe patriotul, fiind înscris printre cei dinţii în registrele tuturor cluburilor republicane, d ar numai pentru a fi la curent cu toate hotărârile lor, înştiinţându-l pe cardinalul Ruffo, cu care era în corespondenţă.

O parte din armele ce trebuiau să servească la izbucnirea complotului Backer erau depozitate la el.

Lazzaronii din Chiaia, din Pie-di-Grotta, din Puzzuoli şi din mahalalele vecine erau la cheremul său.

Încât, după cum s-a văzut, cardinalul îi aştepta cu nerăbdare răspunsul.

Intră în cabinetul unde se afla Lamarra, travestit într-o uniformă de gardă naţională republicană.

— Ei? făcu cardinalul.

— Ei bine, Eminenţă, totul merge după dorinţele noastre. Tansano trece mereu drept unul din cei mai bun" patrioţi din Neapole, şi nu-i vine în gând nimănui să-l bănuiască.

— Dar a făcut ce am spus?

— Da, a făcut, Eminenţă.

— Adică a pus să se arunce frânghii în răsuflătorile pivniţelor de la casele patrioţilor fruntaşi.

— Da; ar fi vrut bucuros să ştie în ce scop; dar, cum eu însumi nu-l cunoşteam, n-am putut să-i dau desluşiri în privinţa aceasta. Nu-i nimic; ordinul venind de la Eminenţa Voastră, a fost executat punct cu punct.

— Eşti sigur?

— I-am văzut pe Lazzaroni la lucru.

— Nu ţi-a înmânat un pachet pentru mine?

— Ba da, Eminenţă, şi iată-l învelit cu o muşama.

— Dă-mi-l.

Cardinalul tăie cu un cuţitaş benzile ce legau pachetul, si scoase din învelitoarea lui un steag mare, unde el era reprezentat în genunchi rugându-se fierbinte sfântului Anton, care-i arăta amândouă mâinile sale pline de frânghii.

— E tocmai ce trebuie, zise cardinalul încântat. Acum am nevoie de un om care să poată răspândi la Neapole zvonul minunii.

O clipă, rămase pe gânduri, întrebându-se cine l-ar putea servi.

Deodată, se bătu peste frunte.

— Aduceţi-mi-l aici pe fra Pacifico, zise el.

Îl chemară pe fra Pacifico, care intră în birou, unde rămase o jumătate de oră închis cu Eminenţa sa.

După care, a fost văzut că se duce la grajd, îl scoate pe Giaccobino şi porneşte cu el pe drumul spre Neapole.

Cât despre cardinal, se întoarse în salon, mai dădu câteva ordine şi se trânti îmbrăcat pe patul său, spunând să fie trezit în zori.

Când se lumină de ziuă, fu deşteptat. Peste noapte se înălţase un altar în mijlocul lagărului sanfedist, aşezat afară de Nola. Cardinalul, înveşmântat în purpură, făcu slujba în cinstea sfântului Anton, cu care dorea să-l înlocuiască la ocrotirea oraşului pe sfântul Ianuar. Acesta, făcându-şi de două ori minunea în folosul francezilor, fusese declarat iacobin şi regele îl degradase, retrăgându-i titlul de comandant general al trupelor napolitane.

După degradarea sfântului Ianuar, cardinalul căutase multă vreme cui i s-ar putea cuveni moştenirea sa. Şi, în sfârşit, se oprise la sfântul Anton din Padova.

De ce nu la sfântul Anton cel Mare care, dacă i se cercetează viaţa, era cu mult mai vrednic de această cinste decât sfântul Anton din Padova? Dar, fără îndoială, cardinalul se temea că legenda ispitelor lui popularizate de Callot[21], unită cu ciudatul tovarăş pe care şi-l alesese, să mi-i dăuneze demnităţii.

Oricare ar fi fost pricina, sfântul Anton din Padova, mai modern decât omonimul său de o mie de ani, avu întâietatea şi, în clipa luptei, cardinalul găsi de cuviinţă să-i

---

[21] Callot, gravor şi pictor francez (1592—1635). A lucrat în Italia şi în Lorena.

predea sfânta cauză.

După slujbă, cardinalul, în haina-i de purpură, încalecă şi se aşeză în fruntea corpului principal.

Armata sanfedistă era împărţită în trei divizii.

Una cobora prin Capodichino să atace poarta Capuana.

Alta făcea ocolul bazei Vezuviului pe versantul de nord.

A treia urma acelaşi drum pe versantul de sud.

În timpul acesta, Ciudy, Sciarpa şi Panedigrano atacau ori trebuiau să-l atace pe Schipani din faţă.

La 15 iunie, pe la ora opt dimineaţa, se văzu, de pe înălţimea fortului Sant-Elmo, cum se ivea şi înainta armata sanfedistă, ridicând în juru-i un nor de praf.

Îndată, se traseră din Castello-Nuovo trei lovituri de tun drept alarmă şi, numaidecât, străzile Neapolului ajunseră pustii ca cele din Teba, şi mute ca cele din Pompei.

Clipa hotărâtoare sosise; clipă solemnă şi îngrozitoare când e vorba de viaţa unui om, şi cu mult mai solemnă şi mai îngrozitoare când e la mijloc viaţa sau moartea unui oraş.

10. ZIUA DE 13 IUNIE

Fără îndoială că se dăduseră de mai înainte ordinele ca cele trei lovituri de tun să fie un dublu semnal.

Fiindcă abia se stinsese bubuitul ultimei, când cei doi prizonieri din Castello-Nuovo, condamnaţi de două zile, auziră pe coridorul ce ducea la temniţa lor, paşii grăbiţi ai unei trupe de oameni înarmaţi.

Fără să scoată o vorbă, se aruncară unul în braţele celuilalt, înţelegând că le sosise ceasul din urmă.

Cei care deschiseră uşa îi găsiră îmbrăţişaţi, dar resemnaţi şi zâmbitori.

— Sunteţi gata, cetăţeni? întrebă ofiţerul care comanda escorta şi avea dispoziţia să arate cea mai mare consideraţie condamnaţilor. Amândoi încuviinţară în acelaşi timp: André cu glasul, iar Simon dând din cap.

— Atunci, urmaţi-ne, zise ofiţerul.

Cei doi condamnaţi îşi aruncară asupra temniţei lor ultima privire, amestecată cu părerile de rău şi cu duioşia, celui dus la moarte; şi, din dorinţa omului de-a lăsa ceva în urmă, André gravă cu un cui pe zid numele său şi al tatălui, deasupra fiecărui pat.

Apoi se îndreptă spre soldaţii, în mijlocul cărora se şi aşezase bătrânul.

O femeie îmbrăcată în negru îi aştepta în curtea pe care aveau s-o străbată. Cu pas hotărât înainta spre ei; André scoase un strigăt şi tremură din tot trupul.

— Cavalera San-Felice! exclamă el. Luiza îngenunche.

— De ce în genunchi, signora, când n-aveţi a cere iertare nimănui? zise André. Ştim tot: adevăratul vinovat s-a denunţat el însuşi. Dar recunoaşteţi că, înainte chiar de-a fi primit scrisoarea lui Michele, eu vă socoteam nevinovată.

Luiza plângea.

— Frate! murmură ea.

— Mulţumesc! răspunse André. Tată, binecuvântează-ţi fiica.

Bătrânul se apropie de ea şi-i puse mâna pe creştet.

— Dumnezeu să te binecuvânteze, cum te binecuvântez eu, copila mea, şi să îndepărteze de fruntea ta până şi umbra nenorocirii!

Luiza îşi lăsă capul pe genunchi şi izbucni în hohote de plâns.

Tânărul Backer luă o şuviţă lungă din părul ei blond ce flutura, o duse la buze şi o sărută eu nesaţ.

— Cetăţeni! murmură ofiţerul.

— Iată-ne, domnule, rosti André.

La zgomotul paşilor ce se îndepărtau, Luiza înălţă capul şi, mereu în genunchi, cu braţele întinse, îi urmări cu privirea până se pierdură după colţul arcului de triumf aragonez.

La tristeţea acestui drum funebru, se mai adăugau pustietatea şi tăcerea străzilor prin care treceau

condamnaţii, şi totuşi erau cele mai locuite din Neapole.

Cu toate acestea, din când în când, la zgomotul paşilor unei trupe înarmate, o uşă se crăpa,.o fereastră se descindea, şi zăreai furişându-se un cap sfios, mai totdeauna de femeie, apoi uşa sau fereastra se închidea mai iute chiar decât se deschisese; văzuseră doi bărbaţi dezarmaţi în mijlocul unei trupe înarmate şi ghiceau că amândoi mergeau la moarte.

Străbătură astfel Neapolul în toată lungimea şi ajunseră în Piaţa-Veche, piaţa obişnuită a execuţiilor.

— Aici e, murmură André Backer. Bătrânul Backer privi în jurul său.

— Pesemne, şopti el. Totuşi, trecură de Piaţă.

— Unde se duc oare? întrebă Simon pe nemţeşte.

— După cât se pare, caută o piaţă mai potrivită decât asta, răspunse André în aceeaşi limbă; au nevoie de un zid, şi aici sunt numai case.

Sosind în piaţeta bisericii del Carmine, André Backer atinse cu cotul braţul lui Simon şi-i arătă din ochi, în faţa casei preotului, un zid care în schimb n-avea nicio deschizătură.

E zidul lângă care se înalţă astăzi un mare crucifix.

— Da, răspunse Simon.

Într-adevăr, ofiţerul care conducea mica trupă se îndreptă în partea aceea.

Amândoi condamnaţii grăbiră pasul şi, ieşind din rânduri, se aşezară la zid.

— Care din doi va muri cel dintâi? întrebă ofiţerul.

— Eu! exclamă bătrânul.

— Domnule, întrebă André, aveţi ordine precise de-a ne împuşca unul după altul?

— Nu, cetăţene, răspunse ofiţerul, n-am primit nicio dispoziţie în privinţa aceasta.

— Ei bine, atunci, dacă vi-e tot una, v-am cere hatârul de-a fi împuşcaţi împreună şi-n acelaşi timp.

— Da, da, se ridicară cinci-şase glasuri din escortă, doar

putem face asta pentru ei.

— Auziţi, cetăţeni, zise ofiţerul însărcinat cu trista misiune, voi face tot ce mi-e cu putinţă pentru a vă uşura ultimele clipe.

— Ne îndeplinesc cererea! exclamă cu voioşie bătrânul Backer.

— Da, tată, rosti Andre, aruncându-şi un braţ de gâtul lui Simon. Să nu lăsăm să aştepte domnii care-s atât de buni cu noi.

— Mai aveţi vreo ultimă dorinţă, vreo recomandare de dat? întrebă ofiţerul.

— Niciuna, răspunseră condamnaţii.

— Ei, haide, fiindcă trebuie, murmură ofiţerul; dar mii de draci! Urâtă meserie ne obligă să facem acuma!

In timpul ăsta, condamnaţii, André ţinându-şi mereu braţul de gâtul tatălui său, înaintaseră să se rezeme cu spatele de zid.

— E bine aşa, domnilor? întrebă tânărul Backer. Ofiţerul făcu semn că da.

Apoi, întorcându-se către oamenii lui întrebă:

— Puştile sunt încărcate?

— Da.

— Ei, alinierea! Isprăviţi-o repede şi căutaţi să nu sufere; e singurul serviciu pe care li-l putem face.

— Mulţumesc, domnule, zise André. Atunci se întâmplă ceva iute ca gândul.

Se auziră pe rând comenzile de: „Ridicaţi arm'! — La ochi! — Foc!”

Apoi răsună o detunătură.

Totul se sfârşise! „ Republicanii din Neapole, urmând pilda celor din Paris, săvârşiseră una din sângeroasele fapte la care înfrigurarea războiului civil târaşte firile cele mai bune şi cauzele cele mai sfinte. Sub cuvânt de-a lua cetăţenilor orice nădejde de iertare, luptătorilor orice putinţă de mântuire, făcuseră să curgă un pârâu de sânge — cruzime zadarnică ce n-avea nici măcar justificarea că

era necesară.

Ce-i drept că fură singurele victime. Dar ajungeau pentru a însemna cu o pată de sânge mantia imaculată a Republicii.

Chiar în clipa când cei doi Backer, loviţi de aceleaşi gloanţe, cădeau îmbrăţişaţi, Bassetti se ducea să ia comanda trupelor din Capodichino, Manthonnet a trupelor din Capodimonte şi Writz a celor de la Magdalena.

Dacă străzile erau pustii, în schimb toate zidurile forturilor, toate terasele caselor erau pline de spectatori care, cu ochiul liber sau cu luneta în mână. căutau să vadă ce avea să se întâmple pe imensul câmp de bătălie, ce se întindea de la Granatello la Capodimonte.

Pe mare se zărea, prelungindu-se de la Torre-del-Annunziata la podul Magdalena, toată mica flotilă a amiralului Caracciolo, peste care se înălţau cele două nave inamice, Minerva, comandată de contele de Thurn, şi Sea-Horse, comandat de căpitanul Ball, pe care l-am văzut însoţindu-l pe Nelson la faimoasa serată, unde fiecare doamnă de la curte făcuse un vers, iar toate versurile reunite compuseseră acrostihul Carolina.

Primele împuşcături ce se auziră, primul fum ce se văzu înălţându-se a fost în faţa micului fort Granatello.

Fie că Ciudy şi Sciarpa nu primiseră ordinele cardinalului, fie că le executaseră cu încetineală, Panedigrano şi cei o mie de ocnaşi ai săi se găsiră singuri la întâlnire, dar nu se îndreptară cu mai puţină îndrăzneală spre Granatello. Ce-i drept, văzându-i că înaintează, cele două fregate, pentru a-i susţine, deschiseră focul împotriva fortului.

Salvato ceru cinci sute de oameni de încredere, se năpusti cu baioneta asupra acestei trupe de briganzi, le rupse rândurile, îi risipi, le ucise vreo sută de inşi, apoi se întoarse la fort numai cu câţiva de-ai lui scoşi din luptă, ba chiar şi aceştia fuseseră atinşi de proiectilele aruncate de pe cele două bastimente.

Ajungând la Somma, cardinalul fu înştiinţat de această înfrângere.

Dar de Cesare fusese mai norocos. Urmase întocmai ordinele cardinalului; numai, aflând că la Porţiei castelul era prost păzit şi că populaţia ţinea cu cardinalul, atacă Porţiei şi puse stăpânire pe castel. Postul ăsta era mai însemnat decât cel de la Resina, închizând mai bine drumul

Trimise cardinalului vestea izbânzii sale, cerându-i noi ordine.

Cardinalul îi ordonă să se întărească pe cât va putea mai bine, spre a tăia orice retragere lui Schipani, şi-i trimise o mie de oameni în ajutor.

Tocmai de aceasta se temea Salvato. De la înălţimea micului fort Granatello văzuse o trupă mare făcând ocolul bazei Vezuviului şi înaintând spre Porţiei, auzise împuşcăturile şi, după o scurtă luptă, salva încetase.

Era limpede pentru el că drumul spre Neapole se tăiase, şi stăruia cu tărie ca Schipani, fără să piardă o clipă să meargă asupra Neapolului, să înfrângă piedicile şi să se înapoieze cu cei o mie cinci sute sau două mii du oameni, ocrotiţi de fortul Vigliana, ca să apere marginile podului Magdalena.

Dar, prost informat, Schipani se îndărătnicea să vadă sosind inamicul pe drumul de la Sorrento.

Puternicele bubuituri de tun, ce se auzeau dinspre podul Magdalena, dovedeau că din partea aceea cardinalul ataca Neapolul.

Dacă oraşul rezista patruzeci şi opt de ore, iar republicanii făceau o ultimă sforţare, se putea trage folos din poziţia pe care se situase cardinalul şi, în loc să fie tăiată retragerea lui Schipani, cardinalul s-ar fi găsit între două focuri.

Dar trebuia ca un bărbat curajos, hotărât şi inteligent, în stare a birui toate piedicile, să se întoarcă la Neapole şi să înrâurească asupra deliberării şefilor.

Situaţia era încurcată. Ca şi Dante, Salvato putea spune:

„De rămân, cine va merge? De merg, cine rămâne?"

Se hotărî să plece, indicând lui Schipani să nu iasă din întărituri, înainte să fi primit de la Neapole un ordin pozitiv pentru ce avea de făcut.

Apoi, mereu urmat de credinciosul Michele, care-i punea în vedere că, nefolositor la şes, putea să-i fie de mare ajutor pe străzile Neapolului, sări într-o barcă, se îndreptă spre flotila lui Caracciolo, se prezentă amiralului, fiind recunoscut, îi comunică planul şi-i fu aprobat, trecu razna prin flotila ce acoperea marea ca o pânză de foc şi ţărmul cu o ploaie de ghiulele şi de grenade, vâsli de-a dreptul spre Castello-Nuovo, şi trase la mal în micul golf cu zăgaz de piatră.

Nu era o clipă de pierdut, nici dintr-o parte nici din cealaltă. Salvato şi Michele se îmbrăţişară. Michele alergă la Piaţa-Veche şi Salvato la Castello-Nuovo, unde se ţinea consiliul.

Sclav al dai oriei, urcă glonţ la camera unde ştia că va găsi pe cei din directorat şi le expuse planul, pe care-l aprobară.

Dar Schipani era cunoscut drept un încăpăţânat. Ştiau că n-ar primi ordine decât de la Writz sau de la Bassetti, cei doi şefi ai lui. Îl trimiseră din nou pe Salvato la Writz care lupta la podul Magdalena.

Salvato se opri o clipă la Luiza, pe care o găsi distrusă, şi-i redădu viaţă aşa cum o rază de soare dă căldură. Îi făgădui s-o mai vadă înainte de a se întoarce la luptă şi, avântându-se pe alt cal, pe care-l ceruse între timp, porni în galop de-a lungul cheiului ce duce la podul Magdalena.

Bătălia era în toi. Micul fluviu Sebeto despărţea luptătorii. Două sute de oameni, din uriaşa clădire Granili, trăgeau prin toate ferestrele.

Cardinalul era acolo, uşor de recunoscut după mantia-i de purpură, dându-şi ordinele în mijlocul focului şi întărind în mintea oamenilor săi gândul că nu putea fi rănit de gloanţele ce-i şuierau la urechi, şi că grenadele, care

explodau între picioarele calului său, n-aveau nicio putere asupra lui.

Aşa că, mândri să piară sub ochii unui asemenea şef, fiind siguri, că murind, vor vedea deschizându-se în lături pentru ei porţile raiului, sanfediştii, mereu respinşi, reînnoiau fără încetare atacul cu şi mai multă înflăcărare.

În partea patrioţilor, generalul Writz putea fi văzut tot atât de lesne ca şi cardinalul la sanfedişti. Călare, ca el, trecea printre rânduri, aţâţându-i pe republicani la apărare, după cum cardinalul îi înflăcăra pe ai lui la atac.

Salvato îl zări de departe şi o luă drept spre el. Tânărul general părea atât de obişnuit cu şuieratul gloanţelor, încât nu-l lua mai mult în seamă decât vâjâitul vântului.

Oricât de strânse ar fi fost rândurile republicanilor, se dădură la o parte în faţa lui: recunoşteau un ofiţer superior, chiar înainte de a-l fi recunoscut pe Salvato.

Cei doi generali se întâlniră în mijlocul focului.

Salvato expuse scopul venirii lui. Avea ordinul pregătit, îl întinse să-l citească Writz, care-l aprobă. Dar lipsea iscălitura.

Atunci sări jos de pe cal, şi un calabrez de-al său pe care-l recunoscuse prin învălmăşeală dădu să-l ţină; se duse într-o casă vecină, ce slujea drept ambulanţă, să caute o pană gata muiată în cerneală.

Apoi se întoarse la Writz şi i-o înmână.

Writz se pregăti să iscălească ordinul pe oblâncul şelei.

Folosind clipa de nemişcare, un căpitan sanfedist înhaţă puşca din mâna unui calabrez, îl ochi pe general şi trase.

Salvato auzi un zgomot înăbuşit urmat de un suspin. Writz se plecă înspre el şi-i căzu în braţe, îndată răsună strigătul: — Generalul a murit! Generalul a murit!

— E rănit! Numai rănit! strigă la rândul său Salvata; şi-l vom răzbuna!

Apoi. încălecând pe calul lui Writz, zise:

— Să atacăm mojicimea aceasta, şi veţi vedea cum se împrăştie ca praful în vânt.

Şi fără să se mai îngrijească dacă era urmat, se repezi pe podul Magdalena, însoţit numai de trei-patru călăreţi.

O salvă de vreo douăzeci de puşti îi ucise doi oameni şi zdrobi coapsa calului său care se prăbuşi sub el.

Salvata căzu, dar, cu obişnuitu-i sânge rece, pe picioarele întinse în lături ca să nu fie prins sub animal, şi cu amândouă mâinile pe coburi, care din fericire erau plini cu pistoale.

Sanfediştii se năpustiră asupra lui. Două focuri de pistol omorâră doi oameni; apoi, cu sabia pe care o ţinea între dinţi şi o reluă după ce-şi aruncase departe de el pistoalele acum nefolositoare, răni pe un al treilea.

Atunci, se auzi ca un cutremur; pământul se clătină sub picioarele cailor. Era Nicolino. Aflând de primejdia în care se găsea Salvata, ataca cu violenţă în fruntea husarilor săi, pentru a-l ajuta sau a-l scăpa.

Husarii ocupau toată lărgimea podului. După ce era să fie aproape înjunghiat de baionetele sanfediste, Salvata putea să fie strivit sub picioarele cailor patrioţilor.

Scăpat de cei care-l înconjurau prin atacul lui Nicolino, dar, după cum am spus, putând să fie călcat în picioare, sări peste parmalâcul podului.

Podul era despresurat, inamicul respins; impresia morală a morţii lui Writz era combătută de o biruinţă materială. Salvata trecu peste Sebeto şi se regăsi în mijlocul rândurilor republicane.

Writz fusese dus la ambulanţă. Salvata alergă într-acolo. Dacă-i rămânea destulă putere pentru a iscăli, va iscăli; câtă vreme mai zvâcnea un suflu de viaţă în pieptul generalului şef, ordinele lui trebuiau executate.

Writz nu murise, era numai leşinat.

Salvata mai scrise ordinul care, odată cu pana, scăpase din mâna muribundă a generalului, îşi căută calul şi-l regăsi, apoi, îndemnând la o apărare înverşunată, porni din nou în goană nebună să-l ajungă pe Bassetti la Capodichino.

În mai puţin de un sfert de oră, era acolo.

Bassetii menţinea apărarea mai uşor decât în locul unde se afla cardinalul.

Salvato putu deci să-l tragă la o parte şi să-l pună să iscălească în duplicat ordinul către Schipani, încât dacă unul din cele două n-ar ajunge la destinaţie, să-i sosească celălalt.

Îi comunică ceea ce abia se întâmplase pe podul Magdalena şi nu-l părăsi decât numai după ce-l făcu să jure că va apăra Capodichino până în clipa din urmă şi va lua parte la mişcările de trupe de a doua zi.

Pentru a se întoarce la Castello-Nuovo, Salvato trebuia să străbată tot oraşul. Pe strada Floria, văzu o gloată imensă ce-i închidea drumul.

Învălmăşeala o pricinuia un călugăr călare pe un măgar, şi purtând un mare drapel.

Drapelul înfăţişa pe cardinalul Ruffo, în genunchi înaintea sfântului Anton din Padova, care ţinea în mâinile lui suluri de frânghii şi le arăta cardinalului.

Călugărul, fiind şi înalt şi călare, se ridica peste toată mulţimea, şi-i lămurea ce reprezenta drapelul.

Sfântul Anton se arătase în vis cardinalului Ruffo şi-i spusese, întinzându-i frânghii că, în noaptea de 13 spre 14 iunie, adică în noaptea următoare, patrioţii complotaseră să spânzure toţi lazzaronii, lăsându-i cu viaţă numai pe copii pentru a-i creşte fără credinţă în Dumnezeu şi că, în scopul ăsta, directoratul împărţise frânghii iacobinilor.

Din fericire, sfântul Anton, a cărui sărbătoare cădea la 14 iunie, nu voise ca o astfel de crimă să se săvârşească de ziua lui şi, după cum constata drapelul pe care călugărul îl desfăşura fâlfâindu-l, dobândise de la Dumnezeu îngăduinţa să-i înştiinţeze pe credincioşii lui burbonieni de primejdia ce-i ameninţa.

Călugărul îmbia pe lazzaroni să scotocească prin casele patrioţilor şi să-i spânzure pe toţi cei în locuinţele cărora vor găsi frânghii.

De două ceasuri, călugărul, ce urca de la Piaţa-Veche spre palatul Borbonico, poposea la fiecare sută de paşi iar, printre strigătele, zbieretele şi ameninţările a peste cinci sute de lazzaroni, repeta o astfel de proclamaţie. Salvato, neştiind ce însemnătate avea cuvântarea călugărului capucin pe care, fără îndoială, cititorii noştri l-au şi recunoscut drept fra Pacifico, şi care, ivindu-se din nou

În mahalalele Neapolului îşi regăsise vechea popularitate întărită de alta nouă, — Salvato, spunem noi, era să treacă mai departe, când zări că vine, pe strada San-Giovanni ă Carbonara, o ceată de ticăloşi din ăştia, purtând în vârful unei baionete un cap încununat cu frânghii.

Cel care-l purta era un om de patruzeci la patruzeci şi cinci de ani, groaznic la vedere aşa cum era, plin de sânge, capul din baionetă fiind proaspăt tăiat şi picurând peste el. La sluţenia-i firească, la barba roşcată ca a lui Iuda, la părul ţeapăn şi lipit de tâmple de ploaia sângeroasă, trebuie să mai adăugăm o mare tăietură ce-i brăzda faţa de-a curmezişul şi-i scosese ochiul stâng.

In urma lui veneau alţi inşi, ducând coapse şi braţe.

Îngrozitoarele trofee de carne de om înaintau în toiul strigătelor de „Trăiască regele! Trăiască religia!"

Salvato se informă ce însemna înfiorătoarea procesiune şi află că, în urma proclamaţiei liii fra Pacifico, găsindu-se frânghii în pivniţa unui măcelar, bietul om, în strigătele de „Iată ştreangurile cu care trebuiau să ne spânzure!" fusese înjunghiat încetul cu încetul, apoi ciopârţit. Trunchiul, sfârtecat în douăzeci de bucăţi, fusese atârnat de cârligele prăvăliei, în timp ce capul, încununat cu frânghii, împreună cu braţele şi coapsele, era purtat prin oraş.

Îl chema Cristoforo şi el făcuse rost lui Michele de-o monedă rusă.

Cât despre ucigaşul său, pe care Salvato nu-l recunoscu după faţă, ci după nume, era acelaşi beccaio ce-l atacase, fiind al şaselea sub ordinele lui Pasquale de Simone, în noaptea de 22 spre 23 septembrie, şi căruia-i scosese

ochiul cu o lovitură de sabie.

După ce-l lămuri un burghez care, auzind zarva, îndrăznise să iasă în pragul uşii sale, Salvato nu se mai putu stăpâni. Cu sabia în mână, se repezi asupra cetei de canibali.

Cea dintâi pornire a lazzaronilor a fost s-o ia la fugă; dar, văzând că erau o sută iar Salvato singur, se ruşinară şi se întoarseră ameninţători asupra tânărului ofiţer. Trei-patru lovituri bine îndreptate îndepărtară pe cei mai îndrăzneţi, şi Salvato s-ar mai fi descurcat şi din primejdia aceasta, dacă vaietele răniţilor, şi mai cu seamă zbieretele beccaiului, n-ar fi alarmat gloata ce-l însoţea pe fra Pacifico şi. în acelaşi timp, scotocea prin casele semnalate.

Vreo treizeci de oameni se desprinseră să dea o mână de ajutor cetei beccaiului.

Atunci, se văzu priveliştea ciudată cum un singur om se apăra de alţi şaizeci, din fericire, rău înarmaţi, ducându-şi calul în mijlocul lor, de parcă animalul avea aripi. De zece ori, i se deschisese o cale şi ar fi putut fugi, fie prin strada Orticello, fie prin grota della Marsa, sau prin *vico*[22] dei Ruffi; pare-se însă că nu voia să părăsească lupta, vădit atât de primejdioasă pentru el, până nu-l va fi atins şi pedepsit pe ticălosul şef al haitei de ucigaşi. Dar, mai liber de-a se mişca, fiind în mijlocul mulţimii, beccaiul îi scăpa neîncetat, lunecându-i din mâini, cum s-ar zice, ca tiparul din mâinile pescarului. Deodată, Salvato îşi aminti de pistoalele din coburi. Trecându-şi sabia în mâna stingă, scoase un pistol şi-l încarcă. Din nenorocire, pentru a ochi fără greş, fu nevoit să ţină calul pe loc. în clipa când punea degetul pe trăgaci, calul i se prăbuşi pe neaşteptate sub el; un lazzarone care se furişase între picioarele animalului, îi tăiase partea dindărătul genunchiului.

Glontele se pierdu în aer.

De astă dată, Salvato n-avu când să se ridice, nici să-şi

---

[22] Vico — străduţă întortocheată, uneori tîrg, cartier (în limba italiană în original).

mai caute pistolul din celălalt cobur; zece lazzaroni se năpustiră asupra lui, zeci de cuţite îl ameninţară.

— Viu! Viu!

Beccaiul, văzând înverşunarea lui Salvato de a-l urmări, îl recunoscuse şi înţelesese că el însuşi era recunoscut. Dar preţuia destul curajul tânărului pentru a şti cu ce nepăsare ar primi moartea luptând.

Aşa că nu-i hotărî această moarte.

— Şi de ce viu? întrebară douăzeci de glasuri.

— Fiindcă-i francez; fiindcă-i aghiotantul generalului Championnet, în sfârşit, fiindcă-i cel care m-a tăiat cu sabia.

Şi arătă îngrozitoarea cicatrice ce-i brăzda faţa.

— Ei, şi ce vrei să faci cu el?

— Vreau deci să mă răzbun! răcni beccaiul. Vreau să-l omor cu încetul! Vreau să-l tai mărunt ca pe o tocătură! Vreau să-l frig! Vreau să-l spânzur!

Dar, cum îşi scuipa, putem spune, toate ameninţările în obrazul lui Salvato, acesta, fără a găsi de cuviinţă să-i răspundă, printr-o sforţare supraomenească, aruncă departe de el pe cei cinci-şase oameni care-i stăteau pe braţe şi pe umeri, apoi ridicându-se cât era de înalt, îşi roti sabia deasupra capului şi cu o lovitură pe care ar fi invidiat-o *Roland*[23] i-ar fi crăpat capul până la umeri, dacă beccaiul nu s-ar fi ferit cu puşca în baioneta căreia era înfipt capul nenorocitului măcelar.

Salvato avea puterea lui Roland, dar, din nenorocire, sabia lui nu era călită ca *Durandal*[24]; tăişul, dând de ţeava puştii, se sfărâmă ca sticla. Totuşi, cum înainte de ţeava nimerise mâna beccaiului, trei degete îi căzură pe jos.

Beccaiul urlă de durere, şi mai cu seamă de mânie.

— Noroc, zise el, că-i la mâna stingă: îmi rămâne mâna

---

[23] Roland (?—778) conte franc al mărcii Bretagne în timpul domniei lui Carol cel Mare. Comandantul ariergărzii france care a fost atacată şi distrusă de basci în 778 la Roncevaux, episod cunoscut din poemul epic Chanson de Roland.

[24] Durandal — nume pe care autorii cîntecelor populare l-au dat săbiei lui Roland.

dreaptă ca să te spânzur!

Salvato fu legat burduf cu frânghiile luate de la măcelar şi dus într-un palat, unde în fundul pivniţei se găsiseră frânghii, iar mobilele şi locatarii erau azvârliţi pe ferestre.

Bătea ora patru la orologiul de la Vicaria.

La aceeaşi oră, preotul Antonio Toscana îşi ţinea cuvântul dat tânărului general.

Cum toate orele acestei zile, celebră în analele Neapolului, se deosebiră prin câteva fapte de devotament, de eroism sau de cruzime, sunt nevoit să-l părăsesc pe Salvato, oricât de nesigură i-ar fi situaţia, pentru a spune în ce punct ajunsese lupta.

După moartea generalului Writz, adjunctul său Grimaldi luase comanda bătăliei. Era un bărbat de-o putere herculeană şi de un curaj încercat. Aruncaţi dincolo de pod de avântul oamenilor de la munte, cărora nimic nu li se poate împotrivi, sanfediştii atacară de două-trei ori corp la corp pe republicani. Atunci îl vedeai pe uriaşul Grimaldi că-şi face o măciucă dintr-o puşcă ridicată de pe jos, şi loveşte cu regularitatea unui treierător, doborând de fiecare dată un om cu groaznica-i bâtă.

În clipa aceasta, fu văzut bătrânul aproape orb care ceruse o puşcă, făgăduind să se apropie până într-atâta de inamic, încât ar fi foarte nenorocit de nu l-ar vedea; în clipa aceasta, spunem.noi, fu văzut Louis Serio, târându-şi amândoi nepoţii mai degrabă decât era dus de ei, şi înaintând până la malul Sebetului, unde îl părăsiră. Dar acolo, nu mai era decât la douăzeci de paşi de sanfedişti. O jumătate de oră, fu văzut încărcând şi descărcându-şi puşca, liniştit şi cu sângele rece al unui bătrân soldat sau mai degrabă cu stoica deznădejde a unui cetăţean, care nu vrea să supravieţuiască libertăţii ţării lui. Până la urmă căzu, şi în mijlocul nenumăratelor cadavre îngrămădite la marginea fluviului, trupul îi rămăsese pierdut sau mai bine zis uitat.

Cardinalul înţelese că niciodată nu se va putea trece

peste pod câtă vreme dubla canonadă a fortului Vigliana şi a flotilei lui Caracciolo îi va ataca oamenii din flanc.

Trebuia întâi să se cucerească fortul; apoi se va bombarda flotila cu tunurile fortului.

Am spus că fortul era apărat de o sută cinzeci până la două sute de calabrezi, comandaţi de preotul Antonio Toscano.

Cardinalul puse pe toţi calabrezii pe care-i avea sub ordinele colonelului Rapini, el însuşi calabrez şi le ordonă să ia fortul cu orice preţ.

Alegea calabrezi pentru a-i combate pe calabrezi, ştiind că între compatrioţi lupta va fi pe viaţă şi pe moarte: luptele fratricide sunt cele mai groaznice şi mai înverşunate.

În duelurile dintre străini, uneori supravieţuiesc amândoi adversarii: dar n-a scăpat *nici Eteocle, nici Polinice*[25].

Văzând steagul tricolor ce flutura deasupra porţii şi citindu-i inscripţia: *Răzbunare, biruinţă sau moarte!* calabrezii, înnebuniţi de furie, se năpustiră asupra micului fort, cu topoare şi scări în mâini.

Câţiva izbutiră să înceapă a sparge poarta cu topoarele; alţii ajunseră până la baza zidurilor, unde încercară să-şi sprijine scările; dar ai fi zis că, aidoma cu sfânta arcă, fortul Vigliana ucidea pe oricine îl atingea.

De trei ori asediatorii reînnoiră atacul, şi de trei ori fură respinşi, lăsând marginile fortului pline de cadavre.

Colonelul Rapini, rănit de două gloanţe, trimise după ajutor.

Cardinalul îi expedie o suta de ruşi şi două baterii de tunuri.

Bateriile fură rânduite şi. după două ore, zidul prezenta o spărtură prin care se putea trece.

---

[25] Polinice, fiul lui Edip şi al Iocastei, fratele lui Eteocle. S-a înţeles cu acesta să împartă tronul Tebei, domnind fiecare cîte un an. Deoarece Eteocle nu a respectat convenţia, Polinice a pornit în expediţie contra Tebei (Cei şapte împotriva Tebei). Cei doi fraţi s-au ucis unul pe altul pe cîmpul de luptă.

Atunci se trimise un sol la comandant: le oferea să scape cu viaţa.

— Citeşte ce-i scris pe poarta fortului, răspunse bătrânul preot: Răzbunare, biruinţă sau moarte! Dacă nu putem învinge, vom muri şi ne vom răzbuna.

După răspunsul acesta, ruşi şi calabrezi se repeziră la asalt.

Fantezia unui împărat, toana unui nebun, a lui Paul I, trimitea oameni născuţi pe malurile Nevei, ale Volgăi şi ale Donului, să moară pe plajele Mediteranei pentru prinţi al căror nume nu-l cunoşteau.

De două ori fură respinşi şi acoperiră cu cadavrele lor drumul care ducea la spărtură.

Mai atacară şi a treia oară, calabrezii conducând. Pe măsură ce-şi descărcau puştile, le aruncau; apoi, cu cuţitul în mână, se avântau în fort. Ruşii îi urmau, înjunghiind cu baionetele tot ce le ieşea în cale.

Era o luptă mută pe viaţă şi pe moarte, o luptă corp la corp, în care moartea răzbea printre îmbrăţişări atât de strânse că s-ar fi putut crede frăţeşti. Totuşi, odată spărtura deschisă, numărul asediatorilor creştea mereu, în timp ce asediaţii cădeau unul după altul, fără să mai fie înlocuiţi.

Din două sute câţi erau la început, abia mai rămâneau şaizeci, şi-i înconjurau mai mult de patru sute de duşmani. Nu se temeau de moarte; dar mureau deznădăjduiţi că nu erau răzbunaţi.

Atunci bătrânul preot, plin de răni, se înălţă în mijlocul lor şi, cu un glas pe care-l auziră toţi întrebă:

— Mai sunteţi hotărâţi?

— Da! da! da! răspunseră toate vocile.

Chiar în cupa aceea, Antonio Toscano se strecură în subteranul unde se afla praful de puşcă, apropie de un butoiaş un pistol pe care-l păstrase drept ultimul mijloc de scăpare, şi trase.

Pe dală, în toiul unei înspăimântătoare explozii, învingători şi învinşi, asediatori şi asediaţi, fură învăluiţi în

cataclism.

Neapole fu zguduit ca de un cutremur, un nor de colb întunecă văzduhul şi, parcă s-ar fi deschis un crater la poalele Vezuviului, pietre, grinzi, membre sfâşiate bucăţi căzură pe o uriaşă circumferinţă.

Tot ce se găsea în fort fu nimicit; un singur om, mirat că mai trăieşte şi nu-i rănit, fu proiectat în aer, se prăbuşi în mare, înotă spre Neapole şi se întoarse la Castello-Nuovo, unde istorisi moartea tovarăşilor săi şi jertfa preotului.

Cel din urmă dintre spartanii calabrezi se numea Fabiani.

Vestea evenimentului se răspândi într-o clipită pe străzile Neapolului şi stârni un entuziasm general.

Cât despre cardinal, văzu îndată folosul pe care-l putea trage de aici.

După ce se stinse focul de la fortul Vigliana, nimic nu-l mai împiedica să se apropie de mare şi, la rându-i, putea să bombardeze cu tunurile-i de mare calibru mica escadră a lui Caracciolo.

Ruşii aveau tunuri de şaisprezece. Aşezară o baterie chiar în mijlocul dărâmăturilor fortului, care le slujiră să ridice metereze şi, pe la ora cinci după-amiază, începură să bată flotila.

Caracciolo, copleşit de ghiulelele ruseşti, din care una singură ajungea ca să-i scufunde o şalupă, fu silit să pornească în largul mării.

Atunci cardinalul putu să ordone înaintarea oamenilor săi prin plaja ce nu mai era apărată după luarea fortului Vigliana, şi amândouă locurile de bătălie din ziua aceea rămaseră sanfediştilor care-şi aşezară tabăra pe ruinele fortului, împingându-şi avanposturile până dincolo de podul Magdalena.

Bassetti, după cum am spus, apăra Capodichino şi, până atunci, păruse că luptă sincer pentru Republică, pe care apoi o trăda. Deodată, auzi răsunând în urma lui strigătele de „Trăiască religia! Trăiască regele!" scoase de fra Pacifico

şi de lazzaronii sanfedişti care, folosindu-se de faptul că străzile Neapolului n-aveau apărători, le ocupaseră, în acelaşi timp, află de rănirea şi de moartea lui Writz. Se temu atunci să nu rămână într-o poziţie înaintată unde retragerea i se putea tăia. Cu baioneta în mână îşi deschise prin străzile pline de lazzaroni, o trecere până la Castello-Nuovo.

Manthonnet, cu şapte-opt sute de oameni, aşteptase zadarnic un atac pe înălţimile Capodimonte; dar, după ce văzu sărind în aer fortul Vigliana şi flotila lui Caracciolo silită să se îndepărteze, după ce află de moartea lui Writz şi retragerea lui Bassetti, se retrase el însuşi prin Ramero spre Sant-Elmo, unde colonelul Mejean nu voi să-l primească. Aşa că se stabili, el şi patrioţii lui, la mănăstirea San-Martino, aşezată la poalele fortului Sant-Elmo, mai puţin întărită decât acesta prin arta fortificaţiilor, dar tot atâta prin poziţie.

De acolo, putea să vadă străzile Neapolului lăsate pradă lazzaronilor, în timp ce patrioţii se băteau la podul Magdalena şi pe toată plaja, de la fortul Vigliana la Porţiei.

Înverşunaţi la culme de aşa-zisul complot al patrioţilor împotriva lor, în urma căruia trebuiau să fie toţi spânzuraţi, dacă sfântul Anton, mai bun paznic al vieţii lor decât era sfântul Ianuar, n-ar fi venit el însuşi să dea pe faţă cardinalului complotul, lazzaronii aţâţaţi de fra Pacifico, se dedau la cruzimi ce le depăşeau pe toate câte. le săvârşiseră până atunci.

În drumul pe care Salvato fu nevoit să-l străbată de la locul unde fusese arestat până la cel unde trebuia să-şi aştepte moartea făgăduită de beccaio, putu să vadă unele din cruzimile lazzaronilor.

Un patriot, legat de coada unui cal, trecu, târât de animalul furios, lăsând pe caldarâmul străzilor o mare dâră de sânge şi aruncând la colţurile străzilor şi ale *vicolilor*[26] rămăşiţele unui cadavru, pentru care cazna se

---

[26] Vicolo — străduţă, uliţă, fundătură (în limba italiană, în original).

prelungea şi după moarte.

Alt patriot, cu ochii scoşi, nasul şi urechile tăiate, se încrucişa cu el poticnindu-se. Era gol, şi oamenii care-l urmăreau înjurându-l, îl sileau să umble înţepându-l pe la spate cu săbii şi baionete.[27]

„Afară de aceasta — zice Bartolomeo Nardini în *Memoriile unui martor ocular pentru a servi istoriei revoluţiilor din Neapole,* — afară de aceasta, cardinalul pusese să se facă o mulţime de ştreanguri, ca să fie aruncate prin casă, pentru ca minciuna să pară adevărată. Tinerii din oraş, care fuseseră nevoiţi să se înscrie în listele gărzii naţionale, fugeau, unii travestiţi în femei, alţii în lazzaroni, şi se ascundeau în casele cele mai sărăcăcioase, gândind că vor fi cele mai cruţate. Dar cei care avuseseră norocul să treacă prin mulţime fără a fi recunoscuţi, nu găseau gazde să-i primească. Se ştia prea bine că toate casele unde vor fi descoperiţi vor fi jefuite şi arse. Fraţii îşi închiseră uşa pentru fraţi, soţiile pentru soţi, părinţii pentru copii. Se găsi la Neapole, un tată atât de denaturat încât, pentru a-şi dovedi devotamentul faţă de partidul regalist îşi predă fiul chiar cu mâna lui, fără măcar să fie silit, făcându-şi o platformă cu sângele copilului său.

„Nenorociţii fugari, negăsind pe nimeni care ar primi să-i adăpostească, erau siliţi să se ascundă în canalurile oraşului, unde întâlneau alţi nenorociţi, nevoiţi să se ascundă ca şi ei, iar foamea îi constrângea să iasă noaptea pentru a-şi căuta hrană. Lazzaronii îi pândeau, puneau mâna pe ei şi-i ucideau torturându-i; apoi tăiau capetele trupurilor ciuntite şi le duceau cardinalului Ruffo."

Aşteptaţi-vă la mai groaznic decât aceasta.

„In timpul asediului castelelor şi al oraşului, relatează istoricul Cuoco — acelaşi pe care, în scrisoarea-i către Ruffo, regele îl condamnă definitiv la moarte — în timpul asediului castelelor, populaţia napolitană săvârşi barbarii

[27] Cum s-ar putea crede că istorisim de plăcere grozăvii, vom cita diferitele texte din care am spicuit amănuntele acestea.

de neînţeles, chiar faţă de femei."

Or, notaţi ce povesteşte Vicenzo Cuoco, care a scris Istoria evenimentelor din Neapole, adică unul din magistraţii cei mai distinşi din baroul napolitan. Cu toată stăruinţa lui Ferdinand, izbuti să scape măcelului popular şi măcelului juridic ce-i urmă. Exilat zece ani din patria lui, se întoarse cu regele Joseph, fu ministru sub Murat şi înnebuni de groază fiindcă, după căderea lui Murat, prinţul Leopold puse să i se ceară Istoria.

Alt autor ce-şi păstrează anonimatul, intitulându-şi cartea Primejdiile mele, istoriseşte că, fugind travestit în femeie, într-o casă unde binevoiră să-l găzduiască, îl cunoscu acolo pe preotul Rinaldi care, neştiind să scrie, îl hărţuia să-i ticluiască un memoriu către Ferdinand. Solicita de la Maiestatea Sa hatârul de a fi numit guvernator la Gapua, înşirând printre drepturile-i de netăgăduit la postul acesta, că, în cinci-şase rânduri diferite mâncase carne de iacobin.

S-ar scrie un volum aparte numai din povestirea feluritelor torturi, la care au fost supuşi patrioţii, torturi ce fac cea mai mare cinste imaginaţiei lazzaronilor napolitani, întrucât nu sunt înscrise nici pe lista inchiziţiei, nici în catalogul de cazne al pieilor roşii.

Rugul acesta era alcătuit dintr-o parte din mobilele palatului aruncate pe ferestre. Dar, în stradă fiind îmbulzeală, parterul fusese mai puţin devastat decât celelalte încăperi, şi în sufragerie rămâneau vreo douăzeci de scaune şi o pendulă ce arăta mai departe ora cu nepăsarea lucrurilor mecanice.

Salvato îşi aruncă o privire maşinală pe cadran: era patru şi un sfert.

Oamenii care-l purtau îl puseră pe masă. Hotărât să nu schimbe o vorbă cu călăii săi, fie din dispreţ, fie din convingerea c-ar fi de prisos, se culcă pe o parte ca un om care doarme.

Atunci toţi derbedeii aceştia, pricepuţi la torturi, dezbătură în ce fel avea să moară Salvato.

Ars cu încetul, jupuit de viu, tăiat în bucăţi, Salvato le putea îndura pe toate, fără să se vaite, fără să scoată un strigăt.

Era un omor şi, în ochii lor, omorul nu dezonora, nu umilea, nu înjosea victima.

Beccaiul voia altceva. Dealtfel, declara că fiind desfigurat şi ciuntit de Salvato, Salvato îi aparţinea. Era proprietatea, bunul, lucrul său. Avea deci dreptul de a-l ucide cum va voi.

Ei bine, voia ca Salvato să moară spânzurat.

Spânzurarea e o moarte caraghioasă, în care sângele nu se varsă — sângele înnobilează moartea — ochii ies din orbite, limba se umflă şi ţâşneşte afară din gură, osânditul se hâţână cu mişcări ciudate. Aşa trebuia să moară Salvato, ca să moară de zece ori.

El auzea toată discuţia şi era silit să-şi spună că beccaiul, de-ar fi fost însuşi Satana şi ca rege al afurisiţilor, i-ar fi putut citi în suflet şi n-ar fi ghicit mai bine ce-l frământa.

Se înţeleseră deci, că, Salvato va muri spânzurat.

Deasupra mesei unde sta culcat se găsea un inel, de care se atârnase un policandru.

Numai că policandrul fusese spart.

Dar nu era nevoie de el pentru ceea ce voia beccaiul; nu-i trebuia decât inelul.

Luă o frânghie în mâna dreaptă şi, oricât de ciuntită-i era stânga, izbuti să facă un juvăţ.

Apoi se urcă pe masă şi, de pe masă, ca pe un scăunel, pe trupul lui Salvato, care rămase tot atât de nesimţitor la apăsarea piciorului spurcat de parcă ar fi fost preschimbat în cadavru.

Trecu frânghia prin inel.

Deodată se opri; era vădit că un gând nou îi venise în minte.

Lăsă laţul să atârne de inel şi aruncă pe podea celălalt capăt al frânghiei.

— O! tovarăşi, exclamă el, vă cer un sfert de ceas, numai un sfert de ceas! în timpul ăsta, făgăduiţi-mi să mi-l păstraţi viu, şi vă făgăduiesc eu pentru iacobinul ăsta o moarte de care o să fiţi cu toţii mulţumiţi.

Ceilalţi îl întrebară ce voia să spună şi despre care moarte vorbea; dar beccaiul, încăpăţânându-se să nu le răspundă, se repezi afară din palat şi o luă înspre via dei Sospiri-dell Abisso.

11. CE SE DUCEA SĂ FACĂ BECCAIUL PE VIA DEI SOSPIRI — DELL ABISSO

Via dei Sospiri-del Abisso, adică strada Suspinelor din Prăpastie, dădea pe o parte pe cheiul străzii Nuova, iar pe cealaltă în Piaţa-Veche, unde se făceau de obicei execuţiile.

I se zicea astfel, fiindcă intrând pe strada aceea, condamnaţii zăreau pentru întâia dată eşafodul, şi foarte arareori la vederea acestuia nu suspinau din adâncul inimii.

Într-o casă cu uşa atât de joasă, de parcă nicio fiinţă omenească n-ar fi putut intra cu capul sus, şi unde, într-adevăr, nu pătrundeai decât coborând două trepte şi încovoindu-te de parcă era o văgăună, doi oameni şedeau de vorbă la o masă, pe care se găseau un *fiasco*[28]de vin de Vezuviu şi două pahare.

Unul din ei ne este cu totul străin, celălalt e vechea noastră cunoştinţă Basso Tomeo, pescarul din Mergellina, tatăl Assuntei şi al celor trei voinici pe care i-am văzut trăgând năvodul în ziua uimitorului pescuit, din ultima zi a celor doi fraţi della Torre.

Cititorul îşi mai aminteşte în urma căror temeri, ce-l urmăreau la Mergellina, se mutase la Marinella, adică la celălalt capăt al oraşului.

Trăgându-şi năvoadele, sau mai bine zis năvoadele

[28] Sticlă burduboasă îmbrăcată în paie.

tatălui său, Giovanni, mezinul, zărise la fereastra casei din colţul străzii Nuova cu strada Suspinelor — din Prăpastie, fereastră la nivelul pământului din pricina celor două trepte pe care coborai în locuinţa care, în limbajul constructorilor noştri moderni, s-ar numi un subsol,

— Giovanni, zărise o fată frumoasă şi se îndrăgostise de ea.

Ce-i drept că numele ei părea menit ca ursitul să-i fie pescar: o chema Marina.

Giovanni, care venea din celălalt capăt al oraşului, nu cunoştea ceea ce ştiau toţi, de la podul Magdalena până la strada del Piliere: a cui era casa cu uşa joasă şi frumoasa floare, ce se deschidea astfel la marginea mării.

Se informă, şi află că fata şi casa erau ale meşterului Donato, călăul Neapolului.

Deşi popoarele din Sud, şi mai ales napolitanii, n-au faţă de călău scârba pe care, îndeobşte, o insuflă oamenilor din Nord, n-am putea ascunde cititorilor că vestea nu-i plăcu lui Giovanni.

Prima-i pornire fu să nu se mai gândească la frumoasa Marina. Cum tinerii nu schimbaseră încă decât priviri şi zâmbete, ruptura nu cerea mari formalităţi. Giovanni n-avea decât să nu mai treacă prin faţa ferestrei, sau, dacă ar trece, să-şi întoarcă ochii în altă parte.

Opt zile ocoli casa; dar a noua, nu se mai putu stăpâni si trecu. Numai că, trecând, întoarse capul spre mare.

Din nenorocire, făcuse prea târziu mişcarea, şi fereastra unde şedea de obicei frumoasa Marina se găsise în cercul razei lui vizuale.

Zărise fata, ba chiar i se păruse că un nor de tristeţe îi întuneca obrazul.

Dar tristeţea care sluţeşte Chipurile urâte, are cu totul alte urmări asupra celor frumoase.

Tristeţea o înfrumuseţase şi mai mult pe Marina.

Giovanni se opri deodată. Crezu că uitase ceva acasă I-ar fi venit greu să spună ce anume; dar oricare ar fi fost

lucrul acela, îl socoti atât de necesar, încât se întoarse mânat de o putere mai mare, iar măsurile pe care le si luase atât de nepotrivit, fiind acum şi mai nesăbuite, se găsi faţă în faţă cu cea pe care-şi făgăduise lui însuşi să n-o mai vadă.

De data aceasta, privirile tinerilor se încrucişară spunându-i, cu graiul atât de rapid şi plin de înţeles al ochilor, tot ce ar fi putut să-şi spună vorbele lor.

N-avem de gând să urmărim, oricât de mare ar fi interesul pe care desigur i l-am da, cum s-a înfiripat dragostea aceasta. E de ajuns ca cititorii noştri să ştie că Marina, fiind tot atât de cinstită pe cât era de frumoasă iar iubirea lui Giovanni crescând mereu, fu nevoit, într-o bună zi, să-şi deschidă inima tatălui său, să-i mărturisească dragostea lui şi să-i spună cât putu mai înduioşător, că pentru el nu mai era fericire pe lume dacă nu se însoară cu frumoasa Marina.

Spre uimirea lui Giovanni, bătrânul Basso Tomeo nu văzu o piedică de neînvins la căsătorie. Era un mare filosof pescarul din Mergellina, şi aceeaşi pricină pentru care nu-l primise pe Michele drept ginere, îl împingea acum să-l dea Marinei pe fiul său.

Toată lumea ştia că Michele n-avea un ban, pe când meşterul Donato, îndeletnicindu-se cu o meserie neobişnuită, ce-i drept, dar chiar prin aceasta mănoasă, trebuia să aibă bani la chimir.

Aşa că bătrânul pescar se învoi să intre în vorbă cu meşterul Donato.

Se duse la el şi-l lămuri de ce venea.

Deşi Marina, după cum am spus, era încântătoare şi cu toate că prejudecata socială era mai mică la meridionali decât la oamenii din nord, la Neapole decât la Paris, o fata de călău nu-i uşor de căpătuit, şi meşter Donato îşi plecă urechea la propunerile bătrânului Basso Tomeo.

Totuşi, bătrânul, cu o sinceritate ce-i face cinste, mărturisea că, meseria de pescar ajungându-i să trăiască,

nu-i ajungea să hrănească o familie, şi nu putea da fiului său nici măcar im ducat la căsătorie.

Aşadar, trebuia ca tânăra pereche să fie înzestrată de meşter Donato, ceea ce-i va fi cu atât mai uşor cu cât intrau într-o fază de revoluţie şi, cum după datină nu-i revoluţie fără execuţii, meşter Donato care, Ia şase sute de ducaţi, adică la două mii patru sute de franci leafă fixă pe an, mai adăuga o primă de zece ducaţi, adică patruzeci de franci la fiecare execuţie, avea să facă în câteva luni o avere nu numai grabnică, dar şi colosală.

In nădejdea acestei munci bănoase, făgădui Marinei e zestre de trei sute de ducaţi.

Numai că, nevoind să dea suma din economiile-i gata făcute, ci din viitorul câştig, amânase nunta peste patru luni. Fir-ar al dracului, dacă revoluţia nu-i va da opt execuţii în patru luni, una la două săptămâni.

Cifra aceasta chiar scăzută reprezenta trei sute douăzeci de ducaţi; ceea ce-i mai aducea un beneficiu de douăzeci de ducaţi.

Din nenorocire pentru Donato, s-a văzut în ce mod filantropic se făcuse revoluţia din Neapole; aşa că, înşelat în socotelile lui şi cum nu spânzurase pe nimeni, meşter Donato se lăsa greu ca să se învoiască la căsătoria Marinei cu Giovanni, sau mai bine zis la vărsarea zestrei care trebuia să asigure traiul tinerilor.

Iată de ce şedea la aceeaşi masă cu Basso Tomeo, nu vom ascunde mai multă vreme cititorilor noştri că omul necunoscut lor din faţa bătrânului pescar, care apucă sticla de gâtu-i subţire şi mlădios şi umple paharul tovarăşului său, e meşterul Donato, călăul Neapolului.

— Dacă nu mi-e dat mie! înţelegi, cumetre Tomeo? Adică, de cum am văzut că se stabileşte Republica, am întrebat oameni învăţaţi ce-i asta Republica, şi mi-au lămurit că-i o situaţie politică, în care jumătate din cetăţeni taie gâtul celorlalţi, şi atunci mi-am zis: „Nu trei sute de ducaţi o să câştig, ci o mie cinci sute de ducaţi, adică o

avere!"

— Într-adevăr," aşa puteai să gândeşti. M-au încredinţat că în Franţa era un cetăţean, numit Marat care, în fiecare număr al ziarului său, cerea trei sute de mii de capete. Ce-i drept, nu i le dădeau pe toate; dar în sfârşit tot i se dădeau câteva.

— Ei bine, în timpul celor cinci luni cât a ţinut revoluţia noastră, n-a fost un singur Marat: de-alde Cirillo, Pagano, Charles Laubert, Manthonnet cât pofteşti, adică filantropi care au strigat pe terase: „Nu vă atingeţi de oameni! Respectaţi proprietăţile!"

— Nu-mi mai vorbi de ei, cumetre, zise Basso Tomeo, dând din umeri: nici când nu s-a mai pomenit aşa ceva. De aceea, vezi bine unde au ajuns, domnii patrioţi: nu le-a adus noroc.

— În aşa fel încât, auzind că se spânzură la Rocida şi la Ischea, am făcut o jalbă. Pretutindeni unde se spânzură, mi se pare că trebuie să fiu şi eu; dar ştii ce mi-au răspuns?

— Nu.

— Mi-au răspuns că în insule nu spânzurau în socoteala Republicii, ci în socoteala regelui; că regele a trimis din Palermo un judecător ca să judece, şi că englezii au dat un călău ca să spânzure. Un călău englez! Tare-aş vrea să văd cum se descurcă!

— E o nedreptate, cumetre Donato.

— În sfârşit, îmi rămânea o ultimă speranţă. în temniţele de la Castello-Nuovo erau doi conspiratori; aceia nu puteau să-mi scape: îşi mărturiseau sus şi tare crima, ba chiar se şi făleau.

— Cei doi Backeri?

— Chiar ei... Alaltăieri, au fost condamnaţi la moarte, îmi zic: „Bine! Tot ies douăzeci de ducaţi şi îmbrăcămintea. „Cum erau bogaţi, hainele lor vor avea preţ. Nici de fel. Ştii ce s-a întâmplat?

— I-au împuşcat. Am văzut cu ochii mei.

— Împuşcaţi! S-a mai pomenit vreodată împuşcându-se

la Neapole? Totul ca să economisească douăzeci, de ducaţi de la un biet om! A! uite, cumetre, un guvern care nu spânzură ci împuşcă, nu poate să ţină. Aşa că, vezi, în clipa de faţă, cum lazzaronii noştri vi-i scarmănă pe patrioţii voştri!

— Patrioţii mei, cumetre? N-au fost niciodată ai mei. Nici măcar nu ştiam ce-i acela un patriot. L-am întrebat pe fra Pacifice, şi mi-a răspuns că-i un iacobin; atunci l-am întrebat ce-i acela un iacobin, şi mi-a răspuns că-i un patriot, adică un om care a săvârşit tot felul de crime şi va fi afurisit.

— Până una alta, ce se fac bieţii noştri copii?

— Ce vrei, moş Tomeo? Oricum nu pot să-mi dau sângele pentru ei. Să mai aştepte! Doar şi eu aştept! Dacă se întoarce regele, poate să se mai schimbe lucrurile şi voi avea de spânzurat (Meşter Donato râse în silă), chiar pe ginerele dumitale Michele.

— Michele nu-i ginerele meu, slavă Domnului! A vrut să fie, dar nu mi-a trebuit.

— Da, când era sărac; dar de când îi bogat, n-a mai vorbit de căsătorie.

— Asta-i adevărat. Hoţomanul! Aşa că în ziua când ai să-l spânzuri, am să trag de funie; şi dacă ne trebuie ajutorul celor trei feciori ai mei, au s-o tragă împreună cu mine.

În clipa aceea, tocmai când Basso Tomeo făgăduia cu bunăvoinţă meşterului Donato ajutorul său şi al celor trei fii ai lui, uşa acestui fel de pivniţă, ce slujea drept locuinţă călăului, se deschise şi beccaiul. scuturându-şi mereu mâna însângerată, se ivi înaintea celor doi prieteni.

Beccaiul era binecunoscut de meşter Donato, fiindu-i vecin, încât văzându-l, o chemă pe Marina, fiica lui, să aducă un pahar.

Marina se arătă, frumoasă şi gingaşă. Te întrebai cum, de o floare atât de mândră, putuse creşte într-o asemenea îngrămădire de cadavre."

— Mulţumesc, mulţumesc, zise beccaiul. Acuma nu-i

vorba de băut, fie chiar şi în sănătatea regelui; e vorba, meştere Donato, să vii ca să spânzuri un răzvrătit.

— Să spânzur un răzvrătit? repetă meşter Donato. Asta-mi vine la socoteală.

— Şi un adevărat răzvrătit, meştere, poţi să te lauzi; iar dacă te îndoieşti, n-ai decât să-l întrebi pe Pasquale de Simone. Amândoi am fost însărcinaţi cu execuţia lui, şi nu l-am nimerit ca nişte tâmpiţi ce suntem.

— Aha-a! făcu meşter Donato; dar el te-a nimerit? Fiindcă socot că el ţi-a dat faimoasa lovitură cu sabia ce ţi-a tăiat obrazul.

— Şi cel care mi-a ciopârţit mâna, răspunse beccaiul arătându-şi mâna ciuntită şi însângerată.

— O! o! vecine, exclamă meşter Donato, lasă-mă să ţi-o pansez. Ştii că noi, ceştilalţi, suntem şi puţin chirurgi.

— Nu, pentru numele lui Dumnezeu! Nu! se împotrivi beccaiul. Când va fi mort. nu zic ba; dar câtă vreme-i viu, să-mi sângereze mâna, să-mi sângereze. Haide, meştere; eşti aşteptat.

— Sunt aşteptat? E uşor de zis: dar cine o să mă plătească?

— Eu.

— Spui asta fiindcă-i viu; dar când va fi spânzurat?

— Suntem numai la doi paşi de dugheana mea; ne oprim şi am să-ţi număr zece ducaţi.

— Hm! făcu meşter Donato, zece ducaţi e pentru execuţiile legale; dar pentru cele nelegale cer douăzeci, şi încă nu ştiu dacă-s destul de prevăzător.

— Vino, şi am să-ţi dau douăzeci; numai hotărăşte-te; că, de nu vrei să-l spânzuri, am să-l spânzur eu, şi câştig douăzeci de ducaţi.

Meşter Donato se gândi că, într-adevăr, nu-i lucru greu să spânzuri un om, că doar atâţia se spânzură singuri şi, temându-se să nu-i scape chilipirul:

— Bine, zise el: nu vreau să-mi supăr un vecin.

Şi merse să ia un sul de frânghii atârnat într-un cui din

perete.

— Unde te duci? întrebă beccaiul.

— Vezi bine, mă duc să-mi iau sculele.

— Frânghii? Avem cât lumea acolo.

— Dar nu-s pregătite; cu cât o frânghie a fost mai mult întrebuinţată, cu atâta lunecă mai bine, aşa că-i mult mai uşoară pentru osândit.

— Glumeşti? exclamă beccaiul. Parcă eu vreau să-i fie moartea uşoară? O frânghie nouă, mii de draci! o frânghie nouă!

— Într-adevăr, rosti meşter Donato cu zâmbetu-i înfiorător, dumneata plăteşti, dumneata alegi. La revedere, moş Tomeo!

— La revedere, răspunse bătrânul pescar, şi noroc bun, cumetre! Cred c-ai scăpat de ghinion.

Apoi, lui însuşi:

— — Legală, sau nelegală, nu-i nimic! Oricum tot e o arvună de douăzeci de ducaţi asupra zestrei.

Ieşiră din strada Suspinelor-din-Prăpastie şi se duseră la beccai.

Acesta merse drept la sertarul tejghelei şi luă douăzeci de ducaţi, pe care era să-i dea meşterului Donato, când deodată, răzgândindu-se îi zise:

— Uite zece ducaţi, meştere, restul după execuţie.

— Execuţia cui? întrebă nevasta beccaiului, ieşind din odaia din fund.

— Dacă te întreabă cineva, să spui că n-ai ştiut niciodată ori c-ai uitat.

Băgând de seamă, abia atunci, în ce hal era mâna bărbatului ei exclamă:

— Isuse Hristoase! ce-i asta?

— Nimic.

— Cum, nimic? Trei degete tăiate, tu zici că-i nimic?

— Lasă, răspunse beccaiul, de-ar fi vânt, s-ar şi fi uscat. Vino, meştere.

Şi ieşi din dugheană; călăul îl urmă.

Amândoi bărbaţii se îndreptară spre strada Lavinago, beccaiul călăuzindu-l şi mergând atât de repede, încât meşter Donato se ţinea anevoie după el.

Când intră beccaiul, totul era în aceeaşi stare ca la plecarea lui. Prizonierul, mereu culcat pe masă, batjocorit şi lovit de lazzaroni. nu făcuse nicio mişcare şi părea cu totul înţepenit.

Dealtfel, îi trebuise aproape tot atâta putere morală ca să îndure injuriile, pe câtă putere fizică pentru a răbda loviturile si chiar rănile, cu ajutorul cărora ceilalţi încercaseră, în vreo douăzeci de rânduri, să-l trezească pe îndărătnicul somnoros. Injurii şi lovituri, am mai spus-o, totul fusese zadarnic.

Strigăte de bucurie şi aclamaţii de biruinţă salutară ivirea ucigătorului de ţapi şi a ucigătorului de oameni, şi răcnetele: *Îl boia!*[29] *Îi boia!* izbucniră din toate gurile.

Oricât de tare ar fi fost Salvato, tresări la răcnetul ăsta, înţelegând adevărata pricină a succesului pe care-l avusese. In răzbunarea lui, beccaiul, nu numai că-i voia moartea, dar mai voia să moară de o mână mişelească.

Totuşi se gândi că, fiind omorât de o mână exercitată, moartea i-ar fi mai grabnică şi mai puţin dureroasă.

Ochiul întredeschis i se închise repede şi Salvato recăzu în nepăsarea din care nimeni, dealtminteri, nu băgase de seamă că ieşise.

Beccaiul se apropie de dânsul şi, arătându-l meşterului Donato zise:

— Uite, iată-ţi omul.

Meşter Donato îşi roti privirea în jur să caute un loc potrivit unde să aşeze o spânzurătoare provizorie, dar beccaiul îi arătă inelul şi frânghia.

— Ţi s-a pregătit toiul, îi spuse el. Oricum, nu te grăbi. Ai toi timpul.

Meşter Donato se urcă pe masă; dar, mai respectuos decât beccaiul faţă de bietul biped ce se pretinde făcut

---

[29] Il boia — călăul (în limba italiană, în original).

după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu şi se cheamă om, nu îndrăzni, ca beccaiul, să se suie pe trupul osânditului.

Se urcă pe un scaun să se încredinţeze că inelul e solid şi juvăţul bine făcut.

Inelul era solid; dar juvăţul nu aluneca.

Meşter Donato dădu din umeri, bâigui câteva cuvinte în zeflemea despre cei ce se amestecă în lucruri pe care nu le cunosc şi refăcu juvăţul.

In timpul ăsta, beccaiul îşi bătea joc, pe cât putea mai tare, de prizonierul mereu mut şi nemişcat de parcă ar fi fost mort.

Pendula bătu ora şapte.

— Acuma numără-ţi clipele, zise lui Salvato măcelarul de ţapi, că ţi-ai isprăvit de numărat orele.

Nu era încă noapte; dar pe străzile înguste, şi cu case înalte, din Neapole, întunericul se lasă cu mult înainte de apusul soarelui.

Începea să nu se mai vadă prea bine în sufrageria unde se pregătea un spectacol din care nimeni nu voia să piardă nici cel mai mic amănunt.

Mai multe glasuri strigară:

— Făclii! Făclii!

Era foarte rar ca, într-o adunare de cinci-şase lazzaroni, să nu fie vreunul care să nu aibă o făclie. Să se dea foc, mai îndemnase printre altele cardinalul Ruffo în numele sfântului Anton şi, într-adevăr, incendiul e una din întâmplările care iscă cea mai mare învălmăşeală într-un oraş.

Cum în sufragerie se aflau patruzeci până la cinzeci de lazzareni, se găseau şi şapte-opt făclii.

Într-o clipită, fură aprinse şi, după amurgul trist ce se lăsa, urmă lumina funebră şi afumată a făcliilor.

La lumina aceasta, amestecată cu mari umbre fiindcă cei care le ţineau se mişcau întruna, feţele tuturor acestor ucigaşi şi jefuitori luară o expresie şi mai înfiorătoare.

În răstimp, laţul era gata şi frânghia nu ma? aştepta

decât gâtui osânditului.

Călăul se lăsă într-un genunchi lângă el şi, fie de milă, fie că-şi dădea seama de condiţia lui:

— Ştii că poţi cere un preot, îi zise el, şi nimeni n-are dreptul să se împotrivească.

La vorbele acestea, în care lui Salvato i se păru că simte lucind întâia scânteie de simpatie ce i se arăta de când căzuse în mâinile lazzaronilor, îi pieri hotărârea de-a tăcea.

— Mulţumesc, prietene, făcu el cu glas blând şi zâmbind călăului, sunt soldat, aşa că-s totdeauna gata să mor; sunt un om cinstit şi deci totdeauna gata să mă înfăţişez înaintea lui Dumnezeu.

— Cât timp vrei ca să-ţi faci ultima rugăciune? Pe cuvântul meu, îţi va fi îngăduit, sau nu vei fi spânzurat de mine.

— Am avut răgazul să-mi fac rugăciunea de când stau culcat pe masă, răspunse Salvato. Astfel, prietene, dacă eşti grăbit, să nu te întârzii eu.

Meşter Donato nu era obişnuit să găsească asemenea curtenie la cei cu care avea a face. Aşa că, deşi era călău, ba tocmai fiindcă era călăul, fu adânc mişcat.

O clipă îşi scarpină urechea.

— Cred, zise el, că sunt păreri greşite despre cei care îndeplinesc meseria noastră, şi că anumitor persoane gingaşe nu le place să fie atinse de noi. Vrei să-ţi dezlegi singur cravata şi să-ţi laşi în jos gulerul cămăşii, sau vrei să-ţi fac acest ultim serviciu?

— N-am asemenea prejudecăţi, răspunse Salvato şi, nu numai că te socot la fel cu oricare alt om, dar îţi mai sunt şi recunoscător pentru ceea ce faci pentru mine şi, de mi-ar fi mina liberă, ţi-aş strânge mina înainte de-a muri.

— Mii de draci! atunci ai să mi-o strângi, zise meşter Donato, apucându-se să dezlege frânghiile care legau mâinile lui Salvato; va fi o frumoasă amintire pentru toată viaţa mea.

— Aha-a! Astfel îţi câştigi tu banii! exclamă beccaiul,

furios de a vedea că Salvato avea să moară cu aceeaşi nepăsare de mâinile călăului ca şi de ale altui om. Dacă-i aşa, nu mai am nevoie de tine.

Şi, împingându-l pe meşter Donato de pe platforma pe care o reprezenta masa, îi luă locul.

— Să dezlege cravata! Să dea-n jos gulerul! La ce bun toate acestea? zise beccaiul. Vă întreb şi eu! Nu!

Nu! Frumosule, n-o să facem atâtea marafeturi cu tine. N-ai nevoie de preot? N-ai nevoie de rugăciuni? Cu atât mai bine! Treaba merge mai uşor.

Strângând juvăţul frânghiei, ridică de păr capul lui Salvato şi i-l trecu de gât.

Salvato căzuse din nou în nepăsarea-i de la început. Totuşi cine i-ar fi putut vedea chipul scufundat în umbră, ar fi cunoscut, după ochiul întredeschis şi gâtul uşor întins spre fereastră, că un zgomot din afară îi atrăgea atenţia, zgomot pe care, în grija lor duşmănoasă, nu-l desluşea nimeni dintre cei de faţă.

Într-adevăr, deodată doi-trei lazzaroni, rămaşi în curte, se repeziră în sufragerie răcnind: „Alarmă! Alarmă!". In timp ce se auzea o salvă de puşti, geamurile de la fereastră zburau în ţăndări, iar beccaiul, blestemând îngrozitor, cădea peste prizonier.

O înspăimântătoare învălmăşeală izbucni după primele împuşcături, care uciseseră sau răniseră cinci-şase oameni şi sfărâmaseră coapsa beccaiului.

Apoi, pe o fereastră deschisă, o trupă înarmată se avântă, în frunte cu Michele, al cărui glas, înălţându-se peste zarvă, striga din răsputeri:

— Nu-i prea târziu, domnule general? Dacă sunteţi viu, spuneţi-ne; dar, de sunteţi mort, jur pe madona del Carmine că niciunul, din cei care sunt aici, nu va scăpa cu viaţă!

— Linişteşte-te, bunul meu Michele, răspunse Salvato cu vocea-i obişnuită, şi fără să se poată observa cea mai mică schimbare în vorba lui; sunt viu, viu de-a binelea.

Într-adevăr, căzând peste el, beccaiul îl apărase de gloanţele ce rătăceau în lupta de noapte şi puteau nimeri prietenul ca şi pe inamic, victima ca şi pe ucigaş.

Apoi, trebuie să spunem spre cinstea meşterului Donato, domnul călău, care, înşelând cu totul speranţele puse în el, îl trăsese pe Salvato de pe masă, încât într-o clipă tânărul se pomenise sub ea. în altă clipă şi cu o dibăcie care-i dovedea îndelungata obişnuinţă a meseriei, Donato isprăvise să-i dezlege frânghia de la mâini, şi în mâna dreaptă a fostului prizonier strecurase la întâmplare un cuţit.

Salvato sărise îndărăt, se rezemase de perete şi se pregătea să-şi vândă scump pielea, de s-ar prelungi cumva lupta iar victoria n-ar părea că-i ocroteşte liberatorii.

De acolo, cu ochi înfocaţi, mâna strânsă la piept şi trupul ghemuit ca un tigru, gata să se arunce asupra prăzii, răspunsese lui Michele şi-l liniştise.

Dar teama nu i se îndeplini. Niciun moment biruinţa nu fu îndoielnică. Cei care aveau făclii le aruncară sau le stinseră ca să fugă mai repede şi. după cinci minute, nu mai rămâneau în sală decât morţii şi răniţii, tânărul ofiţer, meşter Donato, Michele, Pagliucella, credinciosul său locotenent, şi cei treizeci-patruzeci de oameni pe care amândoi lazzaronii izbutiseră cu mare greutate să-i adune, când Michele aflase că Salvato e prizonierului beccaiului şi ghicise primejdia în care se găsea.

Din fericire, crezându-se cu totul stăpân pe oraş, dat fiind strigătele de deznădejde ce răsunau din toate părţile, beccaiul nu se gândise să pună santinele, aşa că Michele se putuse apropia de casa unde i se spusese că Salvato era prizonier.

Odată acolo, se urcase pe rămăşiţele mobilelor sfărâmate, ajunsese la înălţimea ferestrelor de la parter şi-l văzuse pe beccai trecând frânghia de gâtul lui Salvato.

Atunci socotise pe bună dreptate că nu era timp de pierdut; îl ochise pe beccai şi trăsese strigând:

— In ajutorul generalului Salvato!

Apoi se repezise el cel dintâi; toţi îl urmaseră, trăgând fiecare cu arma, pe care o avea în clipa aceea: care cu puşca, care cu pistolul.

Intrând în sufragerie, cea dintâi grijă a lui Michele fu să ridice o făclie aruncată de un sanfedist şi care mai ardea, deşi în poziţie orizontală; să sară pe masă şi să scuture făclia ca să lumineze locuinţa în toată adâncimea ei.

Văzuse limpede câmpul de bătălie: pe beccai horcăind la picioarele lui; desluşise două-trei cadavre, patru-cinci răniţi târându-se în sângele lor şi încercând să se reazeme de perete, şi pe Salvato, cu cuţitul în mâna dreaptă şi gata de luptă, în timp ce cu stânga ocrotea un om pe care, spre marea lui mirare şi încetul cu încetul, îl recunoscu drept meşterul Donato.

Oricât de inteligent era Michele, îşi lămurea anevoie ultimul grup. Cum de Salvato, pe care cu cinci minute mai înainte, îl văzuse cu ştreangul de gât şi mâinile legate, se regăsea liber şi cu un cuţit în mână? Şi, în sfârşit, cum de călăul care pesemne nu venise acolo decât pentru a-l spânzura pe Salvato, era ocrotit de el?

În două vorbe, Michelle află cele întâmplate; dar lămurirea nu i se dădu decât după ce Salvato se aruncă în braţele lui.

Era răspunsul la întâmplarea din *largo*[30] del Pigne, când Salvato scăpase viaţa lui Michele ce urma să fie împuşcat. De data aceasta, Michele scăpase viaţa lui Salvato ce avea să fie spânzurat.

— Aha-a! exclamă Michele când află, de la însuşi meşter Donato, cum fusese poftit la serbare şi ce venise să facă; n-o să se spună, cumetre, că te-ai ostenit degeaba. Numai că, în loc să spânzuri un om cinstit şi un brav ofiţer, ai să spânzuri un ticălos ucigaş, un bandit mârşav.

— Domnule colonel Michelle, răspunse meşter Donato,

---

[30] Largo — spaţiu descins din faţa unei clădiri, piaţă, stradă (în limba italiană, în original).

nu-ţi resping cererea după cum n-am respins-o nici pe a beccaiului. şi trebuie să spun că-l voi spânzura chiar cu mai puţină părere de rău pe beccai decât pe bravul ofiţer. Dar, înainte de toate, sunt un om cinstit şi, cum beccaiul mi-a dat zece ducaţi ca să-l spânzur pe tânăr, nu cred că-s în drept să păstrez cei zece ducaţi, de vreme ce nu-l mai spânzur pe tânăr, ci pe el însuşi. încât sunteţi martori, toţi câţi vă aflaţi aici. că, înainte de-a ridica mâna asupra lui, i-am înapoiat vecinului cei zece ducaţi.

Şi, scoţându-i din buzunar, îi înşiră pe masa unde era culcat beccaiul.

— Acum. zise el întorcându-se către Salvato, sunt gata să vă execut ordinele.

Luând frânghia pe care cu o clipă mai înainte o ţinea ca s-o treacă de gâtul lui Salvato, se pregăti s-o treacă de gâtul beccaiului, aşteptând numai un semn de-al lui Salvato pentru a începe operaţia.

Salvato îşi roti privirea liniştită peste toţi cei de faţă, prieteni ca şi duşmani.

— Pot eu, într-adevăr, să dau ordine aici? întrebă el, şi dacă le dau, vor fi oare executate?

— Acolo unde vă aflaţi, domnule general, zise Michele, nimeni nu poate gândi să comande şi, de comandaţi, nimeni n-ar avea îndrăzneala să nu se supună.

— Ei, bine, atunci, reluă Salvato, mă vei însoţi cu oamenii tăi până la Castello-Nuovo, fiindcă, având de transmis lui Schipani ordine de cea mai mare însemnătate, trebuie să ajung teafăr cât se poate mai repede. în timpul asta, meştere Donato…

— Iertare! murmură beccaiul care credea că aude ieşind din gura tânărului sentinţa de moarte, iertare, mă căiesc.

Dar el, fără să-l asculte, urmă:

— În răstimp, te vei îngriji să-l ducă acasă pe omul ăsta şi vei veghea să i se dea toată îngrijirea cerută de rina lui. Va afla poate astfel că sunt oameni care luptă şi omoară, şi oameni care asasinează şi spânzură. Dar, cum mârşavele

fapte ale celor din urmă sunt potrivnice sfintei voinţe a Domnului, ei nu asasinează decât pe jumătate şi nu spânzură de fel.

Apoi, scoţându-şi din buzunar o hârtie:

— Ţine, meştere Donato, zise el, iată o poliţă de o sută de ducaţi, ca să te despăgubeşti de cei douăzeci de ducaţi pe care i-ai pierdut.

Meşter Donato luă suta de ducaţi, cu o înfăţişare melancolică ce dădea chipului său o expresie mai mult caraghioasă decât înduioşată.

— Mi-aţi făgăduit altceva decât bani, de-aţi avea mâinile libere, Excelenţă.

— E adevărat, răspunse Salvato, ţi-am făgăduit să-ţi întind mâna şi, cum un om cinstit se ţine de cuvânt, iat-o.

Meşter Donato o luă cu recunoştinţă şi o sărută călduros.

Salvato i-o lăsă câteva clipe, fără ca pe faţa lui să se arate cea mai mică scârbă şi, când meşter Donato i-o înapoie zise:

— Haidem, Michele, n-avem o clipă de pierdut; ne mai încărcăm puştile şi pornim glonţ spre Castello-Nuovo.

Într-adevăr, Salvato şi Michele, în fruntea lazzaronilor eliberatori, care-l ajutaseră pe cel din urmă să scape prizonierul, se repeziră pe strada dei Tribunali, ajunseră prin Porta-Alba şi prin Mercatello, la strada Toledo, străbătând-o până la strada Santa-Anna-dei-Lombardi, şi apucară în sfârşit pe străzile Monte-Oliveto şi Medina, care-i duseră drept la poarta din Castello-Nuovo.

Când Salvato fu recunoscut, află că întâmplarea lui ajunsese la urechile patrioţilor închişi în castel şi că guvernatorul Massa dăduse ordin unei patrule de o sută da oameni să plece în pas alergător să-l elibereze.

Salvato se gândi ce îngrijorată trebuia să fie Luiza, dacă auzise vestea arestării lui; dar, totdeauna rob ai datoriei, însărcina pe Michele să se ducă s-o liniştească, în timp ce el se va sfătui cu directoratul prin ce mijloc să se predea lui

Schipani ordinele generalului său şef.

Aşa că urcă de-a dreptul la sala unde directorii îşi ţineau şedinţele. La vederea lui, un strigăt de bucurie izbucni din toate piepturile, îl ştiau prins şi, cum cunoşteau repeziciunea de-a executa a lazzaronilor în asemenea împrejurări, îl credeau împuşcat, înjunghiat sau spânzurat.

Voiră să-l felicite, dar el zise:

— Cetăţeni, n-avem o clipă de pierdut. Iată ordinul lui Bassetti în duplicat, luaţi cunoştinţă de el şi, cât vă priveşte, vegheaţi să fie îndeplinit. Dacă binevoiţi, am eu grijă să caut trimişi ca să-l ducă.

Salvato avea un mod clar şi hotărât de-a prezenta lucrurile ce nu îngăduia decât acceptarea sau refuzuL In împrejurarea de faţă, nu puteau decât să primească. Directorii primiră, păstrară o copie a ordinului, pentru cazul când primul ar fi interceptat, şi-l înmânară pe celălalt lui Salvato.

Fără să mai întârzie, el îşi luă rămas bun, coborî îţi grabă şi, sigur să-l regăsească pe Michele lângă Luiza alergă la apartamentul spre care, nu se îndoia, îl chemau dorinţele cele mai înfocate.

Într-adevăr, Luiza îl aştepta în pragul uşii. îndată ce-şi zări iubitul, un strigăt lung izbucni din gura tinerei femei: „Salvato". în braţele celui pe care-l aştepta, dar cu ochii închişi, inima palpitându-i, răsturnată pe spate, de parcă avea să leşine, ea tot mai murmura;

— Salvato! Salvato l

Numele acesta care, pe italieneşte înseamnă scăpat, avea, în gura tinerei, de două ori duioşia îndoitei sale semnificaţii, încât merse fremătând la inima celui pe care-l chema, făcând să-i tresară până şi ultimele fibre.

Salvato o luă în braţe şi o duse în odaia ei, unde, după cum bănuise, îl aştepta Michele.

Apoi, când ea îşi mai veni în fire, şi inima ce-i mai zvâcnea în piept, dar se liniştea încetul cu încetul, îngădui creierului să reia firul gândurilor o clipă întrerupt Salvato o

întrebă:

— I~ai mulţumit călduros scumpului Michele. nu-i aşa? Fiindcă lui îi datorăm fericirea de a ne revedea. Fără el. în ceasul ăsta, în loc să siringi în braţe un trup viu care te iubeşte, îţi răspunde, trăieşte din viaţa ta şi se înfioară sub sărutările tale, n-ai ţine decât un cadavru rece, nemişcat, nesimţitor şi cu care zadarnic ai încerca să împărtăşeşti flacăra de preţ care, odată stinsă, nu se mai aprinde!

— Ba nu, răspunse cu mirare Luiza; nu mi-a spus nimic din toate acestea, răutăciosul! Mi-a spus numai că ai căzut în mâinile sanfediştilor şi că, mulţumită curajului şi sângelui tău rece, ai scăpat teafăr.

— Ei bine, făcu Salvato, află în sfârşit că fratele tău de lapte e un mare mincinos. Eu m-am lăsat prins ca un prost, şi era să fiu spânzurat ca un câine, când... Dar aşteaptă; pedeapsa lui va fi să-ţi povestească el însuşi lucrurile.

— Domnule general, zise Michele, cred că mai grabnic e să trimitem depeşa adresată generalului Schipani: trebuie să aibă oarecare însemnătate, judecind după primejdia pe care aţi înfruntat-o pentru a i-o procura. Jos e o barcă gata să plece la primul vostru ordin.

— Eşti sigur de cei care o conduc?

— Pe cât poate un om să fie sigur de alţi oameni; dar printre marinari, travestit în marinar, va fi Pagliucella de care sunt sigur ca de mine însumi. Mă duc să expediez barca şi depeşa. în timpul ăsta, istorisiţi-i Luizei cum v-am scăpat viaţa; o să povestiţi lucrurile mult mai bine decât mine.

Şi, împingând-o în braţele lui Salvato, închise uşa peste cei doi îndrăgostiţi, şi coborî scara cântând melodia Dorinţelor, atât de populară la Neapole, şi care începe cu cupletul:

De ce nu-s, vai!
copilul fără locuinţă,
Ce umblă încovoiat cu sacaua!

În faţa palatului tău aş veni întruna
Strigând: „Iată apa! Sunt sacagiul."
Ai spune: „Cine-i copilul care strigă?
Din apa ce-o vinde să-mi urce o găleată."
Şi aş răspunde: „Crudă Mărie,
Sunt lacrimi de dragoste şi nu apă!"

12. NOAPTEA DE 13 SPRE 15 IUNIE

Noaptea de 13 spre 14 iunie se lăsă, întunecoasă, pe plaja acoperită cu cadavre şi pe străzile roşii de sânge.

Planul cardinalului Ruffo izbutise: cu povestea frânghiilor şi a arătării sfântului Anton, ajunsese să dezlănţuie războiul civil în inima Neapolului.

Focul încetase la podul Magdalena şi pe plaja de la Porţiei şi de la Eesina; dar se auzeau împuşcături pe străzile Neapolului.

Patrioţii, văzând că se începuse măcelul prin locuinţe, se hotărâseră să nu aştepte acasă o moarte fără răzbunare.

Încât fiecare se înarmase, ieşise şi se alăturase celui dintâi grup peste care dăduse şi, la orice colţ de stradă unde se întâlneau o patrulă de patrioţi şi o ceată de lazzaroni, se schimbau focuri de puşcă.

Acestea, răsunând până la Castelio-Nuovo păreau tot atâtea remuşcări ce-i ziceau lui Salvato că este ceva mai bun de făcut decât să-i spui iubitei c-o îndrăgeşti, când oraşu-i lăsat pradă norodului fără frână, nici milă.

Dealtfel. îl apăsa greu gândul că două ceasuri fusese batjocorit de treizeci de lazzaroni şi încă nu se răzbunase de ruşinea aceasta.

Michele, punând să-l cheme, îi dădu pretextul să iasă.

Venea să-l înştiinţeze că văzuse barca pornind în larg şi pe Pagliucella aşezându-se la cârmă.

— Acum, întrebă Salvato, ştii unde-i tabăra lui Nicolino şi a husarilor săi?

— La Immacolatella. răspunse Michele.
— Unde ţi-s oamenii? mai întrebă Salvato.
— Sunt jos, unde am ordonat să li se dea de băut şi de mâncat. Rău am făcut?
— Nicidecum, ba dimpotrivă, şi-au câştigat din plin odihna. Crezi că mai sunt gata să te urmeze din nou?
— Cred că-s gata să coboare în iad sau să urce în lună cu mine, numai să le spuneţi o vorbă de îmbărbătare.
— N-ai grijă de asta. Haidem!
Salvato şi Michele intrară în sala joasă unde lazzaronii beau şi mâncau.
Văzându-şi şeful şi pe tânărul ofiţer, strigară „Trăiască Michele! Trăiască generalul Salvato!"
— Copii, le zise Salvato, dacă v-aţi aduna cu toţii la un loc, cam câţi aţi fi?
— Şase-şapte sute, cel puţin.
— Unde vă sunt oamenii?
— Hei! cine ştie! răspunseră alţi doi lazzaroni, ţuguindu-şi buzele.
— Şi-i cu neputinţă să vă strângeţi laolaltă tovarăşii?
— Cu neputinţă, nu; dar greu, da.
— Dacă v-aş da fiecăruia câte doi *carlini*[31] de omul pe care-l veţi aduce, aţi mai găsi că-i tot atât de greu?
— Nu; ar ajuta mult.
— Pentru început, iată doi ducaţi de om, ceea ce face zece indivizi de fiecare dintre voi. Sunteţi plătiţi de mai înainte pentru trei sute de oameni.
— Minunat! Asta ştiu că-i vorbă! Să trăiţi, domnule general!
Apoi, strigară într-un singur glas:
— Comandaţi, domnule general.
— Michele, ascultă bine ce-am să spun şi ai grijă să se execute întocmai.
— Puteţi fi liniştit, domnule general, n-o să-mi scape

[31] Carlin, veche monedă italiană.

niciun cuvânt.

— Fiecare din oamenii tăi, urmă Salvato, să adune cât mai mulţi oameni va putea, şi să treacă în fruntea micii cete pe care o va fi strâns; daţi-vă întâlnire pe strada del Tendendo; acolo, număraţi-vă; dacă sunteţi patru sute, împărţiţi-vă în patru cete; dacă sunteţi şase sute, în şase; pe străzile Neapolului, cete de o sută de oameni pot ţine piept la orice şi, dacă sunt hotărâte, pot să învingă orice. Când va bate ora unsprezece la Castelo-Capuano, porniţi în marş împingând tot ce veţi întâlni spre Toledo, şi trăgând cu puştile pentru a semnala unde sunteţi. Găsiţi că-i prea greu?

— Nu, dimpotrivă, e foarte uşor. Trebuie să plecăm?

— Încă nu. Trei oameni de nădejde. Trei oameni se prezentară.

— Tustrei sunteţi însărcinaţi cu aceeaşi misiune.

— De ce trei oameni acolo unde nu-i nevoie decât de unul?

— Fiindcă, din trei oameni, doi pot fi prinşi sau ucişi

— Aşa-i, făcură lazzaronii, cărora vorba asta energică şi hotărâtă le sporea curajul.

— Misiunea cu care tustrei sunteţi însărcinaţi, e de-a ajunge, pe unde veţi voi, pe drumul ales după placul vostru, până la mănăstirea San-Martino, unde s-au strâns şase-şapte sute de patrioţi pe care Mejean n-a vrut să-i primească la Sant-Elmo: le veţi spune să aştepte ora unsprezece.

— Le-o vom spune.

— La primele împuşcături pe care le vor socoti că vin din rândurile voastre, vor coborî fără să se împotrivească — lazzaronii nu-s în partea aceea — şi vor bara toate drumeagurile pe unde cei împinşi înainte de tovarăşii noştri ar vrea să se refugieze la Neapolul de Sus. Prinşi între două focuri, sanfediştii se vor pomeni adunaţi şi îngrămădiţi în strada Toledo. Ce rămâne de făcut mă priveşte.

— De vreme ce vă priveşte, nu suntem îngrijoraţi.

— Ai înţeles, Michele?
— Ce Dumnezeu, desigur!
— Aţi înţeles şi voi?
— Foarte bine.
— Atunci, la fapte.

Deschiseră poarta, lăsară în jos podiştele; cei trei oameni însărcinaţi să urce la mănăstirea San-Martino porniră spre partea, de sus a străzii del Molo; ceilalţi se despărţiră în două grupuri care dispărură unul pe strada Medina şi altul pe strada del Porte.

Cât despre Salvato, apucă singur pe drumul spre Immacolatella.

După cum îi spusese Michele, Nicolino şi husarii lui îşi aveau tabăra între Immacolatella şi micul port unde-i astăzi vama.

Erau păziţi de santinele călări, aşezate înspre strada del Pieliere, spre strada Nuovo şi spre strada Olivare.

Salvato îşi spuse santinelelor numele şi pătrunse până la Nicolino.

Era culcat pe *lastrico*[32], cu capul pe şeaua calului; avea lingă el un ulcior şi un pahar cu apă.

Erau patul şi cina acestui sibarit pe care, cu un an mai înainte, cuta unei petale de trandafir îl împiedica să doarmă, şi dădea de mâncare ogarului său în bliduri de argint.

Salvato îl deşteptă. Nicolino întrebă, destul de rău dispus, ce voiau de la el. Salvato se prezentă.

— A! dragă prietene, zise Nicolino, trebuia să fii dumneata ca să te iert că m-ai trezit dintr-un vis încântător. închipuieşte-ţi, visam că eram frumosul păstor Paris, că deosebisem merele şi beam nectar, mâncând *ambrozie*[33]cu zeiţa Venus, care semăna bucăţică ruptă cu marchiza de San-Clemente. Dacă ai vreo ştire de la ea, dă-mi-o.

— Niciuna. Cu ce prilej vrei să am ştiri de la marchiză?

---

[32] Lastrico — oaldarîm, pavaj (în limba italiană, în original).
[33] Hrana zeilor.

— De ce nu? Doar aveai în buzunar o scrisoare de la ea, în ziua când ai fost asasinat.

— Lasă gluma la o parte, dragă prietene. Trebuie să vorbim de lucruri serioase.

— Sunt serios ca sfântul Ianuar… Ce vrei mai mult?

— Nimic. Poţi să-mi dai un cal şi o sabie?

— Un cal? Servitorul meu trebuie să fie pe ţărmul mării cu calul meu şi altul la îndemână. Cât despre sabie, am trei-patru oameni destul de grav răniţi ca să te lase s-o iei pe a lor fără să le dăuneze. Cât priveşte pistoalele, le vei găsi în coburi şi chiar gata încărcate. Ştii că-ţi sunt furnizorul de pistoale. Foloseşte-le tot atât de voios pe acestea ca şi pe celelalte, şi nu voi avea nimic de spus.

— Ei bine, dragă prietene, acum că totu-i hotărât, voi încăleca pe un cal de-al dumitale, mă încing cu sabia unuia din oamenii de aici, îţi iau jumătate din husari şi urc prin Foria, în timp ce vei urca prin largo del Castello şi, când vom fi la cele două capete ale străzii Toledo şi va bate ora 12 noaptea, vom ataca fiecare din partea noastră şi fii liniştit: n-o să stăm degeaba.

— Nu pricep prea bine; dar nu-i nimic şi, de vreme ce pianul e al dumitale, totul trebuie să fie bine orânduit. Trag sabia cu încredere; ne-am înţeles.

Nicolino ceru să li se aducă atunci caii; Salvato luă sabia unui rănit, cei doi tineri încălecară şi, după cum stabilisem, fiecare cu o jumătate din husari, urcară spre Toledo, unul prin strada Foria, iar celălalt prin largo del Castello.

Şi acum, pe când cei doi prieteni vor încerca să-i prindă pe lazzaronii sanfedişti, nu numai între două focuri, ci şi între două încercuiri, vom trece peste podul Magdalena şi vom intra într-o căsuţă cu aspect destul de pitoresc, situată între pod şi Graneli. Casa aceasta, care şi astăzi mai e arătată drept locuinţa cardinalului Ruffo, în timpul asediului, era sau mai bine-zis — cu mai există şi acum în foarte bună stare — este aceea unde-şi stabilise cartierul general.

Aşezat aici, se afla numai la o bătaie de puşcă de avanposturile republicane; dar o parte din armata sanfedistă îşi avea tabăra foarte aproape de el, pe podul Magdalena şi pe largo del Ponte. Avanposturile lui ajungeau până la via della Gabella, şi se alcătuiau din calabrezi.

Or, calabrezii erau furioşi.

În marea luptă începută în timpul zilei, şi al cărei principal episod fusese explozia fortului de la Vigliana, calabrezii, ce-i drept, nu fuseseră învinşi, dar nici nu se socoteau învingători. învingătorii erau cei care muriseră eroic, iar învinşii, cei ce porniseră de patru ori la atac fără să poală lua fortul şi, ca să facă o spărtură, avuseseră nevoie de ruşi şi de tunurile lor.

Aşa că, având înaintea lor, abia la o sută cinzeci de paşi fortul del Carmine, complotară pe furiş să pună mâna pe el, fără a mai cere autorizaţia şefilor. Propunerea fusese primită cu atâta entuziasm, încât turcii care erau în aceeaşi tabără cu ei, le ceruseră să facă parte din expediţie. Oferta fusese binevenită şi îşi împărţiseră astfel rolurile:

Calabrezii aveau să ocupe, una după alta, toate casele ce despărţeau via della Gabella de strada ce mergea de-a lungul castelului del Carmine. Etajele de sus ale ultimei case dând spre castel, ei dominau zidurile fortului, aşa că-i vedeau apărătorii ca-n palmă. Pe măsură ce aceştia s-ar apropia de zid, i-ar împuşca şi, în răstimp, turcii, cu iataganul între dinţi, s-ar căţăra pe ziduri, unii pe umerii altora.

Abia fusese întocmit planul, că asediatorii îl şi executară. Ziua fusese grea, şi apărătorii oraşului, crezându-i pe soldaţii cardinalului tot atât de obosiţi ca şi ei, nădăjduiau să aibă o noapte liniştită. Cei care ocupau casele cele mai apropiate de fort, alcătuind avanposturile republicane, fură surprinşi în somn şi măcelăriţi iar, în mai puţin de un sfert de oră, vreo cinzeci de calabrezi, aleşi dintre cei mai buni trăgători, se aşezaseră la etajul al doilea, al treilea şi pe terasa casei dinainte de Fiumicello,

adică abia la treizeci de paşi de fortul del Carmine.

De la primele răcnete, de la primele uşi sparte, santinelele fortului strigaseră: „Alarmă!" şi patrioţii alergaseră în grabă pe platforma citadelei, crezându-se la adăpost după crenele; dar, deodată, izbucniră de sus împuşcături şi o ploaie de fier căzu peste ei.

În timpul ăsta, turcii, din câteva salturi, ajunseseră la picioarele zidurilor şi începeau să urce. Asediaţii nu li se puteau împotrivi decât descoperindu-se, şi oricine se descoperea era un om mort.

0 astfel de luptă nu putea ţine mult. Patrioţii, rămaşi în picioare pe platforma fortăreţei plină de cadavre, zăriră o poartă de din dos ce da în piaţa del Mercato şi, prin strada Conciana, ajunseră pe o parte la chei, pe cealaltă la strada San-Giovanni, şi se împrăştiară prin oraş.

Cardinalul, la zgomotul groaznicelor împuşcături ale calabrezilor asupra apărătorilor din fort, crezuse că-i atacă republicanii, sunase adunarea fiind gata pentru orice întâmplare, şi trimisese iscoade să se informeze de unde se auzea toată zarva, când, ameţiţi de izbânda lor, turci şi calabrezi veniră să-l înştiinţeze c-au luat fortul.

Era o veste mare. Cardinalul nu mai putea fi atacat nici prin Marinella, nici prin Piaţa-Veche, tunurile fortului stăpânind cele două treceri; şi, acum fra Pacifico abia se întorsese, după ce-şi plimbase toată ziua drapelul şi lăsând oraşul în flăcări, cardinalul, drept răsplată a bunelor sale servicii, îl trimise, împreună cu cei doisprezece *capucini*[34] ai lui, să comande artileria fortului.

Abia dăduse ordinul când i se anunţă că a fost prinsă o barcă, plecată de la Castello-Nuovo, ce parcă se îndrepta spre Granatello.

Cel ce arăta a fi stăpânul bărcii era aducătorul unui bilet pe care i-l luaseră.

Cardinalul se întoarse în biroul său şi ceru să-i fie adus stăpânul bărcii capturate.

---

[34] Capucin — călugăr catolic din ordinul franciscan.

Dar, la primul cuvânt pe care i-l adresă cardinalul, el răspunse printr-o parolă ce aparţinea familiei Ruffo, celor de casă şi servitorilor lor îndeobşte, şi era un fel de bilet de liberă trecere în împrejurări grele.

— *La Malaga e siempre Malaga.*

Prin parola aceasta se mai făcuse cunoscut şi fostul bucătar Coscia când, din tabăra ruşilor, fusese adus în faţa cardinalului.

Într-adevăr, în loc să treacă nevăzut, cum i-ar fi fost uşor, barcagiul se apropiase de ţărm, aşa ca să fie observat, şi în sfârşit, în loc să se îndrepte spre Granatello unde ar fi putut ajunge înaintea celor care-l urmăreau, înaintase în larg, încât fu lesne ajuns de barca vâslită de şase marinari.

Cât despre scrisoarea pe care o aducea, nimic nu i-ar fi fost mai uşor, de n-ar fi servit interesele cardinalului, sau s-o rupă sau s-o azvârle în apă împreună cu o ghiulea de plumb ce ar fi dus-o în fundul mării.

Dimpotrivă, păstrase biletul înmânându-l ofiţerului sanfedist, la prima-i cerere.

Ofiţerul sanfedist era tocmai Scipion Lamarra care adusese cardinalului flamura reginei. Cardinalul ordonă să-l cheme şi el adeveri tot ce spusese barcagiul, dealtfel, gata ocrotit de parola pe care o aflase de la însăşi sora cardinalului, adică de la principesa Campana.

De altminteri, parola aceasta o transmisese tuturor tovarăşilor săi pe care credea că se poate bizui şi, ca şi dânsul, făceau pe patrioţii până în clipa când îşi scoteau masca.

Dar, îl mai înştiinţa pe cardinal că, fără îndoială, neavând încredere în el, colonelul Michele ce-l trimisese la Granatello, îşi aşezase în barcă un om de-al lui care nu era altul decât Pagliucea, locotenentul său. In clipa când barca fusese oprită de urmăritorii ei, fie accident, fie şiretlic pentru a nu fi prins, Pagliucella căzuse ori se aruncase în mare şi nu se mai ivise.

Amănuntul i se păru cardinalului de mică însemnătate, şi ceru scrisoarea al cărui aducător era stăpânul bărcii.

Scipion Lamarra i-o predă.

Cardinalul îi rupse pecetea. Cuprindea următoarele dispoziţii:

Generalul Bassetti către generalul Sehipani, la Granatello.

„Soarta Republicii impune să încercăm o lovitură hotărâtoare şi să distrugem într-o singură luptă mulţimea de briganzi îngrămădiţi pe podul Magdalena.

In consecinţă, mâine, la semnalul ce vi se va da prin trei lovituri de tun trase la Castello-Nuovo, vă veţi îndrepta cu armata spre Neapole. Ajuns la Porţiei, veţi lua cu asalt poziţia şi veţi trece sub ascuţişul săbiei tot ce veţi găsi înaintea voastră. Atunci, patrioţii din San-Martino vor coborî în acelaşi timp cu cei din Castello-del Carmine, din Castello-Nuovo şi din Castello-del-Ovo. Pe când îi vom ataca din trei părţi diferite şi din faţă, veţi cădea în spatele inamicului şi-i veţi nimici. Toată speranţa noastră e în voi.

Salutare si frăţie,

Bassetti."

— Ei bine. făcu stăpânul bărcii văzând cum cardinalul citea pentru a doua oară scrisoarea, cu şi mar mare atenţie decât întâia dată, *Malaga e totdeauna Malaga,* Eminenţă?

— Da, băiete, răspunse cardinalul şi ţi-o voi dovedi. Întorcându-se atunci spre marchizul Malaspina îi zise:

— Marchize, ai grijă să se dea băiatului cinzeci de ducaţi şi o masă bună. Ştirile pe care ni le aduce merită din plin aşa ceva.

Malaspina îndeplini partea din ordinul cardinalului care-l privea, adică înmână cinzeci de ducaţi barcagiului; cât despre partea a doua, adică a mesei, o dădu în seama lui Carlo Cuccaro, valetul Excelenţei Sale.

Abia se întorsese Malaspina. că-l puse cardinalul să scrie lui de Cesare, care era la Porţiei, să nu piardă din vedere armata lui Sehipani. Păstrând toate dispoziţiile date în ajun. îi trimitea un ajutor de două-trei sute de calabrezi şi de o sută de ruşi, şi totodată ordona ca o mie de oameni din mulţime să se furişeze pe povârnişurile Vezuviului, de la Remiso până la Torre-de-Annunziata.

Aveau însărcinarea să tragă cu puştile în armata lui Sehipani de după micile crânguri, zgurile de lavă şi bolovanii de stâncă. ce se găsesc din belşug pe coasta apuseană a Vezuviului.

De Cesare, primind depeşa, mai ordonă şi el comandantului trupelor din Porţiei să se prefacă a se retrage dinaintea lui Schipani şi să-l atragă în oraş. Odată blocat în strada de trei leghe ce duce de la Favorita la Neapole, îi va tăia retragerea pe flancuri, în timp ce răzvrătiţii din Sorento, din Castellamare şi din Cava îl vor ataca pe la spate şi-l vor zdrobi.

Toate măsurile acestea erau luate pentru cazul când depeşa ar fi fost expediată în. copie şi când, duplicatul ajungând la Schipani, el ar executa manevra ce i se ordona.

Cardinalul nu era zadarnic prevăzător. Depeşa nu fusese expediată în copie, dar avea curând să fie şi, spre nenorocirea lui, Schipani trebuia s-o primească.

13. ZIUA DE 14 IUNIE

Pagliucella nu căzuse în mare. Pagliucella se aruncase în mare.

Văzând purtarea suspectă a barcagiului, înţelesese că Michele, colonelul său, s-a înşelat în privinţa omului de încredere şi, cum Pagliucella înota tot atât de bine ca faimosul Pesce Colas, al cărui portret împodobeşte piaţa peştilor din Neapole, se azvârlise în mare cu capul înainte, înotase sub apă, nu se mai ivise la suprafaţă decât ca să răsufle, se scufundase din nou; apoi, socotind că nu mai

poate fi văzut, îşi urmase drumul spre stăvilar. cu liniştea omului care de trei-patru ori câştigase prinsoarea de-a înota de la Neapole la Procida.

Ce-i drept că acum înota îmbrăcat, ceea ce-i mai anevoios.

Făcu drumul în ceva mai multă vreme, atâta tot, dar se apropie nevătămat de stăvilar, ajunse pe ţărm, se scutură şi se îndreptă spre Castello-Nuovo.

Sosea pe la unu noaptea, tocmai în clipa când Salvato se întorcea cu calu-i plin de răni, el însuşi fiind atins de vreo cinci-şase lovituri de cuţit, din fericire, puţin primejdioase, dar şi cu pistoalele descărcate şi sabia strâmbată, nemaiputând intra în teacă; ceea ce dovedea că, de primise lovituri, le înapoiase cu vârf şi îndesat.

Dar, văzându-l pe Pagliucella şiroind de apă, auzind cele întâmplate şi mai ales cum se petrecuseră lucrurile, nu se mai "gândi la el, ci numai să îndrepte răul, trimiţând un al doilea mesager, cu un al doilea mesaj.

Dealtfel, Salvato prevăzuse întâmplarea, fiindcă, vă amintiţi, ceruse să i se dea ordinul în duplicat.

In consecinţă, urcă în sala directoratului care, după cum am spus, declarase că lucrează permanent. Doi membri din cinci dormeau, pe când trei, număr ce ajungea pentru a se lua hotărâri, vegheau mereu.

Aducându-l în urma lui pe Pagliucella, Salvato, care părea că nu simte oboseala, intră în sală. Uniforma-i era cu desăvârşire ciopârţită de lovituri de cuţit şi pătată cu sânge în mai multe locuri.

In două vorbe istorisi ce se întâmplase: cum, împreună cu Nicolino şi cu Michele, înăbuşise răscoala, pavând, într-adevăr, cu morţi strada Toledo. Credea deci că putea răspunde de liniştea Neapolului pentru tot restul nopţii.

Michele, rănit la braţul stâng de o lovitură de cuţit, se dusese să fie pansat.

Dar se puteau bizui pe el a doua zi, rana nefiind primejdioasă.

Trebuia să fie prezent, dat fiind înrâurirea lui asupra lazzaronilor ce ţineau cu patrioţii. Aşa că directorii aflară cu mare mulţumire că, chiar de a doua zi, îşi va relua însărcinările.

Apoi veni rândul lui Pagliucella, care stătuse modest, la spatele lui Salvato, cât timp vorbise. Şi el îşi povesti pe scurt întâmplarea. Directorii se priviră.

Dacă Michele, el însuşi lazzarone, fusese înşelat de nişte marinari din Santa-Lucca, pe cine se mai puteau bizui ei, care n-aveau la oamenii aceştia nicio trecere prin rang, nici prin prietenie?

— Ne-ar trebui, zise Salvato, un om sigur care să fie în stare să ajungă înotând de aici până la Granatello.

— Aproape opt mii de leghe, spuse unul din directori.

— E cu neputinţă, făcu altul.

— Marea-i liniştită, cu toate că s-a lăsat noaptea, urmă Salvato. apropiindu-se de o fereastră; dacă nu găsiţi pe nimeni, voi încerca eu.,

— Iertaţi-mă, domnule general, zise Pagliucella, înaintând: e nevoie să fiţi aici; mă voi duce eu.

— Cum, tu? se miră Salvato, râzând. Doar de acolo te întorci!

— Cu atât mai mult; cunosc drumul. Directorii se priviră.

— Dacă simţi că ai putea să faci ceea ce propui, rosti de astă dată serios Salvato, vei fi binemeritat de la patrie.

— Pe răspunderea mea, răspunse Pagliucella.

— Atunci, odihneşte-te un ceas, şi Dumnezeu să te păzească!

— Nu-i nevoie să mă odihnesc un ceas, se împotrivi lazzaronele; dealtfel, un ceas de odihnă poate primejdui totul. Suntem în nopţile cele mai scurte din vară, adică 15 iunie; la ora trei se luminează de zi; nicio clipă de pierdut. Daţi-mi a doua scrisoare, cusută într-o bucată de muşama; mi-o voi lega de gât ca pe o icoană a sfintei Fecioare f voi bea un pahar de rachiu înainte de-a pleca şi, afară numai dacă sfântul Anton, ocrotitorul meu, n-a trecut la sanfedişti,

negreşit înainte de ora patru dimineaţă, generalul Schipani vă va primi scrisoarea.

— A! dacă spune, o face, adăugă Michele, care tocmai deschisese uşa şi-i auzise făgăduiala.

Prezenţa tovarăşului său spori încrederea în sine a lui Pagliucella. Scrisoarea fu cusută într-o bucată de muşama şi închisă ermetic; apoi, cum era de cea mai mare însemnătate ca nimeni să nu vadă trimisul ieşind îl ajutară să coboare pe o fereastră joasă ce dădea spre mare. Odată pe plajă, se dezbrăcă şi, legându-şi pe cap numai cămaşa şi pantalonii de pânză, se scufundă în mare.

După cum spusese Pagliucella, nu era timp de pierdut. Trebuia să scape de bărcile cardinalului şi să treacă fără a fi văzut prin mijlocul vaselor de război engleze.

Totul izbuti aşa cum nădăjduiseră. Numai că, obosit de primu-i drum, Pagliucella fu nevoit să tragă la mal, la Porţiei; din fericire, nu era încă ziuă, şi putu merge de-a lungul ţărmului până la Granatello, mereu gata, ca la cea mai mică primejdie, să se arunce din nou în mare.

Patrioţii avuseseră dreptate să se bizuie pe curajul lui Schipani; dar, ştim dinainte, că nu se mai putea încrede şi în altceva decât în curajul său.

Primi cât mai bine pe trimis, porunci să i se dea de băut şi de mâncat, îl culcă în propriul său pat, şi nu se mai îngriji decât să execute ordinele directoratului.

Pagliucella nu-i ascunse niciun amănunt al primei expediţii neizbutite şi a bărcii capturată de cardinal. Schipani putu deci să înţeleagă şi, dealtfel, Pagliucella stăruise mult asupra faptului, că acum cardinalul, fiind la curent cu planul său de a merge asupra Neapolului, i se va împotrivi prin toate mijloacele cu putinţă. Dar oamenii cu caracterul lui Schipani nu cred că sunt piedici materiale şi, după cum spusese: „Voi ataca Castellucio'", zise: „Voi lua cu asalt Porţiei".

La ora şase, mica lui oştire alcătuită din o mie patru la o mie cinci sute de oameni, fu sub arme şi gata de plecare. El

trecu în rândurile patrioţilor; se opri în centru, urcă pe o movilă care-i îngăduia să se înalţe deasupra soldaţilor, şi acolo, cu sălbatica şi puternica elocvenţă atât de potrivită, cu puterea-i de Hercule şi curaju-i de leu, le aminti de fii, de nevestele, de prietenii lor lăsaţi pradă dispreţului şi ruşinii, cerând răzbunare şi aşteptând de la curajul şi devotamentul lor sfârşitul durerilor şi al asupririi lor. La urmă, citindu-le scrisoarea şi mai cu seamă partea unde Bassetti îi vestea, necunoscând ocuparea fortului del Carmine, împătritul atac ce trebuia să-i sprijine mişcarea, le arătă pe patrioţii cei mai neprihăniţi, nădejdea Republicii, înaintând spre ei peste cadavrele inamicilor lor.

Abia isprăvise cuvântarea că, la intervale egale, trei lovituri de tun bubuiră dinspre Castello-Nuovo si de trei ori se zări un fum uşor ce se ivea şi se risipea deasupra turnului din Sud, singurul pe care putea să-l vadă Schipani.

Era semnalul. Fu primit cu strigătele de „Trăiască Republica! Libertate sau moarte!"

Pagliucella, înarmat cu o puşcă, numai în cămaşă şi-n pantaloni de pânză — ceea ce. dealtfel, era îmbrăcămintea lui obişnuită, înainte de-a fi fost ridicat de Michele la cinstea gradului de locotenent — trecu în rânduri; tobele bătură atacul şi toţi se repeziră asupra inamicului.

Inamicul, după cum am spus, avea ordin de a-l lăsa pe Schipani să pătrundă în străzile din Porţiei. Totuşi, chiar de n-ar fi primit acest ordin, furia cu care generalul republican îi atacă pe sanfedişti i-ar fi deschis trecerea, cită vreme n-ar fi fost decât oameni ca să i-o închidă.

În povestirile de felul ăsta, trebuie să cauţi lămuriri la inamic, fiindcă el n-are interes să laude curajul adversarilor săi.

Iată ce zice despre groaznica lovitură Vicenzo Durante, aghiotantul lui Cesare, în cartea unde istoriseşte campania aventurierului corsican:

„îndrăzneţul şef al trupei de deznădăjduiţi înainta ameninţător şi furios, bătând plin de mânie pământul cu

picioarele şi aidoma cu taurul ce răspândeşte groaza prin mugetele lui."

Dar am mai spus-o, din păcate, Schipani avea la bunele sale însuşiri şi cusururi. în loc să trimită pe amândouă flancurile iscoade care ar fi alungat pe trăgătorii puşi la pândă de Cesare, nu luă nicio măsură, năvăli pe drumurile spre Torre-del-Greco şi Favorita, şi pătrunse în strada cea lungă din Porţiei, fără măcar să bage de seamă că toate uşile şi ferestrele erau închise.

De fapt, micul şi lungul oraş Porţiei nu-i alcătuit decât dintr-o singură stradă. Presupunând că vii de la Favorita, strada coteşte atât de brusc la stânga încât, la o depărtare de o sută de paşi, pare să fie închisă de o biserică ce se înalţă drept în faţa călătorului. Ai zice atunci că n-are altă ieşire decât o ulicioară îngustă deschisă între biserică şi şirul de case, care se prelungeşte în linie dreaptă. Abia când ajungi la câţiva paşi de biserică, recunoşti la stânga adevărata trecere.

Acolo, în acest fel de fundătură, de Cesare îl aştepta pe Schipani.

Două tunuri apărau intrarea ulicioarei cu gurile îndreptate spre toată lungimea străzii, pe unde trebuiau să sosească republicanii, în timp ce o baricadă crenelată, unind biserica de partea stânga a străzii, întocmea, chiar fără apărători, o piedică aproape de netrecut.

De Cesare şi două sute de oameni se aflau în biserică; artileriştii, bizuindu-se pe trei sute de oameni, apărau ulicioara; o sută de oameni erau ascunşi după baricadă; în sfârşit, aproape o mie de oameni ocupau casele pe două rânduri de-a lungul întregii străzi.

Când Schipani, măturând totul din calea lui, nu mai fu decât la o sută de paşi de capcana aceasta, la semnalul dat de cele două tunuri încărcate cu *mitralii*[35], urgia se dezlănţui în acelaşi timp.

Uşa bisericii se deschise şi, pe când se vedea strana

---

[35] Fiare vechi.

luminată ca pentru sfânta cuminecătură iar, în faţa altarului, preotul, ridica ostia, biserica, aidoma cu un crater care izbucneşte, vărsă foc şi moarte.

În aceeaşi clipă, toate ferestrele se învăpăiară şi armata republicană, atacată din faţă, din flancuri şi din spate, se găsi ca într-un cuptor.

Numai prin ulicioara, apărată de cele două tunuri, se putea trece. Schipani reînnoi de trei ori asaltul, cu o trupă decimată de fiecare dată, conducându-şi oamenii până în gura tunurilor, care atunci făceau explozie şi-i secera şiruri întregi.

La a treia oară, trimise cinci sute de oameni din cei opt-nouă sute ce-i mai rămâneau, cu ordinul de-a ocoli pe ţărmul mării şi de-a şarja bateria din spate, pe când el o va ataca din faţă.

Dar, din nenorocire, în loc să încredinţeze misiunea celor mai devotaţi şi mai bravi, Schipani, cu obişnuita-i nesocotinţă, însărcinase pe primii veniţi. Pentru patriotul acesta de elită, toţi oamenii aveau aceeaşi inimă, adică la fel cu a lui. Oamenii trimişi să-i atace pe sanfedişti executară manevra comandată; dar, în loc să-i atace, se uniră cu ei, strigând „Trăiască regele!"

Schipani luă strigătele acestea drept un semnal. Atacă pentru a patra oară; dar acum fu primit de focuri şi mai puternice decât în celelalte trei daţi, fiind întărite cu ale celor cinci sute de oameni ai lui. Mica trupă, sfârtecată din toate părţile de ghiulele şi de gloanţe, se învârti ca un vârtej, de parcă ameţea, apoi, redusă la a zecea parte, păru că se risipeşte ca fumul.

Schipani rămânea cu vreo sută de oameni împrăştiaţi; izbuti să-i adune, se aşeză în fruntea lor şi, pierzând nădejdea să mai poată trece, se întoarse ca un mistreţ care se năpusteşte asupra vânătorului.

Fie din respect, fie de groază, mulţimea ce-i tăia retragerea se dădu în lături înaintea lui; dar trecu printr-un dublu foc.

Pierdu jumătate din oameni şi, mereu urmărit, numai cu treizeci-patruzeci de ostaşi, ajunse la Castellamare. Avea două răni: una la braţ, alta la coapsă.

Acolo, se aruncă într-o străduţă. O uşă era deschisă; intră. Din fericire, era a unui patriot care-l recunoscu, îl ascunse, îi pansa rănile şi-i dădu alte haine.

In aceeaşi zi, Schipani nevoind să-l compromită mai multă vreme pe mărinimosul cetăţean,. îşi luă rămas bun şi, când se înnopta, porni în munţi.

Rătăci astfel două-trei zile; dar, fiind recunoscut, fu arestat şi dus la Procida împreună cu alţi doi patrioţi, Spano şi Battistessa.

Vă amintiţi că la Procida, judeca Speciale, care-i făcuse lui Troubridge impresia că-i bestia cea mai veninoasă, pe care a văzut-o vreodată.

S-o isprăvim cu Schipani, cum vom fi isprăvit curând cu atâţia alţii şi, totodată, să facem cunoştinţă cu Speciale printr-una din grozăviile care zugrăvesc mai bine un om, decât toate descripţiile ce i s-ar putea face.

Spano era un ofiţer ce-şi începuse serviciul sub monarhie; republica îl înaintase la gradul de general, însărcinat să se împotrivească marşului lui Cesare; fusese surprins de un detaşament sanfedist şi luat prizonier.

Battistessa deţinuse un post mai neînsemnat; avea trei copii şi trecea drept unul din cei mai cinstiţi cetăţeni din Neapole: cardinalul Ruffo apropiindu-se, îşi luase puşca şi fără zarvă, fără lăudăroşenie, se aşezase în rândurile patrioţilor, unde se bătuse cu sincerul curaj al omului, cu adevărat brav.

Nimeni pe lume nu-i putea imputa nimic.

Se supusese chemării patriei lui, şi atâta tot. Ce-i drept nu sunt clipe când faptul acesta merită moartea, şi ce moarte! Veţi vedea.

Să nu vă miraţi când cel ce scrie rândurile acestea iese din roman pentru a reveni la istorie, se indignează şi izbucneşte în blesteme. Niciodată, în groaznicele închipuiri

ale frigurilor, n-ar putea născoci ceea ce i-a trecut sub ochi în ziua când a pus mâna pe regeasca îngrămădire de cadavre din '99.

Prin judecata lui Speciale, toţi trei prizonierii fură condamnaţi la moarte.

Moartea era spânzurătoarea, moarte cumplită chiar numai prin ideea dezonorantă despre ştreang.

Dar printr-o împrejurare moartea lui Battistessa fu şi mai cumplită decât se putuse prevedea.

După ce rămăseseră aliniate douăzeci şi patru de ore de spânzurătoare, trupurile lui Battistessa, lui Spano şi lui Schipani fură expuse în biserica Spirito-Sancto, din Ischia.

Dar, odată culcat pe patul funebru, trupul lui Battistessa scoase un oftat, şi preotul băgă de seamă, cu o uimire plină de groază, că marele supliciu nu-i pricinuise moartea.

Un horcăit înăbuşit, dar continuu, dovedea că mai trăia, în timp ce se vedea cum pieptul i se ridică şi se lasă.

Încetul cu încetul, se dezmetici şi îşi veni cu totul în fire.

Părerea tuturor era că omul acesta ce fusese executat, o isprăvise cu moartea care, timp de douăzeci şi patru de ore îl ţinuse în braţe; dar nimeni, nici măcar preotul a cărui datorie era poate să aibă curaj, nu îndrăzni să hotărască nimic, fără să primească ordinele lui Speciale.

Aşa că se trimise un mesaj la Procida.

Închipuiţi-vă spaima unui nenorocit care iese din mormânt, revede ziua, cerul, natura, prinde iar gust de viaţă, respiră, îşi aduce aminte şi zice: „Copiii mei!" şi gândeşte că totul poate nu-i decât unul din visurile morţii, pe care Hamlet se teme să-l vadă supravieţuind vieţii.

E Lazăr înviat, care a îmbrăţişat-o pe Marta, a mulţumit Magdalenei, a preaslăvit pe Isus, şi simte că pe ţeastă îi cade din nou lespedea mormântului.

E ceea ce simţi, sau cel puţin trebuie să fi simţit nenorocitul Battistessa, văzând că trimisul se întoarce însoţit de călău.

Călăul primise ordinul de a-l scoate din biserica unde,

pentru a servi răzbunările unui rege, nu mai era drept de azil; apoi, pe trepte, trebuia, ca să nu-şi mai revină de data aceasta, să-l înjunghie cu cuţitul.

Nu numai că judecătorul ordona cazna, dar o mai şi născocea: o cazna după bunul său plac, o cazna care nu se găsea în lege.

Ordinul fu executat întocmai.

Şi să nu se mai spună că mâna morţilor nu-i mai puternică decât a celor vii, pentru a răsturna tronurile regilor, care au trimis în cer asemenea martiri!

Să ne întoarcem acum la Neapole.

Aici dezordinea era atât de mare, încât niciunul dintre fugarii scăpaţi din măcelul de la castelul del Carmine nu se gândise să prevină directoratul că fortul căzuse în stăpânirea sanfediştilor.

Comandantul din Castello-Nuovo neştiind ce se petrecuse peste noapte, trase deci, la ora şapte dimineaţa, după cum fusese hotărât, cele trei lovituri de tun ce trebuiau să servească drept semnal lui Schipani.

S-a văzut nenorocita urmare a mişcării lui.

Abia se trăseseră loviturile de tun, când comandanţii castelelor şi ceilalţi ofiţeri superiori fură înştiinţaţi că fortul del Carmine era luat iar tunurile, în loc să mai fie îndreptate spre podul Magdalena. erau întoarse spre strada Nuova şi împotriva Pieţii-Vechi, adică ameninţau oraşul în loc să-l apere.

Totuşi, se luă hotărârea ca, în clipa când Schipani, cu mica lui armată, va fi văzut că iese din Porţiei, cu toată primejdia ce s-ar putea ivi, să se înainteze spre tabăra cardinalului Ruffo pentru a face o diversiune.

Din Castello-Nuovo trebuia dat semnalul coborârii de la San-Martino şi al ieşirii din forturi. Aşa că ofiţerii superiori, printre care şi Salvato, stăteau cu luneta în mână şi cu ochii aţintiţi pe Porţiei.

Se zări plecând din Granatello ca un vârtej de colb în mijlocul căruia străluceau arme de azvârlit proiectile.

Era Schipani, înaintând spre Favorita şi spre Porţiei.

Se văzu cum patrioţii se înfundau în lunga stradă pe care am descris-o; apoi se auzi bubuind tunul; apoi un nor de fum se ridică deasupra caselor.

Timp de două ore, detunăturile artileriei urmară una după alta, despărţite numai de intervalul necesar pentru reîncărcarea tunurilor; şi fumul, tot mai des, nu încetă să se ridice la cer; apoi vuietul se stinse, fumul se împrăştie încetul cu încetul. Se văzu în locurile unde drumul era descoperit, o mişcare în sens invers cu cea care se desluşise cu trei ore mai înainte.

Era Schipani care, cu cei treizeci-patruzeci de oameni ai lui, se întorcea la Castellarnare.

Totul se sfârşise.

Numai Michele şi Salvato se îndărătniceau să urmărească, vorbind încet şi arătându-şi-l unul altuia, de câte ori se ivea la faţa apei un punct negru care se apropia.

Cum nu mai era decât la vreo jumătate de leghe, li se păru că, din când în când, vedeau ieşind din apă o mână care le făcea semne.

De multă vreme, amândoi crezuseră că, în punctul negru, recunoşteau capul lui Pagliucella. Dat fiind semnele pe care le făcea, acelaşi gând le trecu prin minte: cerea ajutor.

Coborâră în grabă, puseră mâna pe o barcă ce slujea la comunicarea dintre Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo, săriră în ea, apucară fiecare o vâslă şi, unindu-şi sforţările, trecură de far.

Apoi priviră în jurul lor şi nu mai văzură nimic.

Dar, după o clipă, la numai douăzeci şi cinci – treizeci de paşi, capul se ivi din nou. De astă dată, nu se mai îndoiră: era într-adevăr Pagliucella.

Pământiu la faţă, ochii îi ieşeau din orbite, gura i se deschidea pentru a răcni şi a cere ajutor.

Era vădit că înotătorul, la capătul puterilor, se îneca.

— Vâsleşte singur, domnule general, strigă Michele; voi

fi mai repede lângă el înotând decât vâslind.

Apoi, lepădându-şi hainele, se azvârli în mare.

Dintr-un singur avânt, înotă sub apă jumătate din disTanţa ce-i despărţea de Pagliucella, şi reapăru la vreo doisprezece paşi de el.

— Curaj! îi strigă el atunci.

Pagliucella voi să răspundă; apa mării îi umplu gura şi dispăru.

Îndată Michele se afundă şi vreo zece-douăsprezece clipe nu se mai arătă.

În sfârşit marea spumegă, şi capul lui despică apa; se strădui să iasă pe de-a-ntregul la suprafaţă; dar, simţind că se scufundă şi el, n-avu vreme decât să strige:

—- La noi, domnule general! Ajutor! Săriţi!

Din două mânuiri.- Salvato fu lângă el la lungimea unei vâsle; dar, în clipa când întindea mâna să-l apuce de păr, Michele se scufundă, târât în viitoare de o putere nevăzută.

Salvato nu putu decât să aştepte; aşteptă.

Un nou clocot se ivi înaintea bărcii; Salvato se întinse aproape cu tot trupul în afară şi-l înhaţă pe Michele de gulerul cămăşii.

Atrăgând barca la el cu genunchii, ţinu capul lazaronelui deasupra apei, până când răsuflă din nou.

Odată cu respiraţia îşi reveni şi inima.

Michele se agăţă de barcă, pe care crezu c-o răstoarnă.

Salvato se îndreptă repede de cealaltă parte ca să ţină cumpăna.

— Mă strânge, bolborosi Michele, mă strânge.

— Încearcă să urci cu el în barcă, îi răspunse Salvato

— Ajută-mă, domnule general, şi dă-mi mâna; dar ai grijă să treci de cealaltă parte!

Rămânând pe banca de la *babord*[36], Salvato îşi întinse mâna până la *tribord*[37]. Michele i-o apuca.

Atunci, cu minunata-i putere, Salvato il trase la el. într-

---

[36] Partea stînga a unei nave privind spre proră.

[37] Partea dreaptă a navei, privind spre proră.

adevăr, Pagliucella îl ţinea de brâu şi-i împiedicase toate mişcările.

— Slavă Domnului! exclamă Michele, sărind anevoie peste marginea bărcii, cât pe ce să dau de minciună proorocirea bătrânei Nanno, şi i-aş fi datorat-o prietenului meu Pagliucella! Dar se vede că, negreşit, cel care trebuie să fie spânzurat nu poate să se înece. Oricum vă mulţumesc, domnule general. Parcă ne jucăm de-a ne scăpa unul altuia viaţa. Aţi câştigat ultima partidă, aşa că vă rămân îndatorat. Gata! Şi acum să ne îngrijim de voinicul ăsta.

Era vorba, după cum prea bine înţelegeţi, de Pagliucella. Căzuse în nesimţire şi-i curgea sângele dintr-o dublă rană: un glonte, fără să atace osul, îi străbătuse muşchii coapsei.

Salvato socoti că n-avea nimic mai bun de făcut decât să vâslească din răsputeri spre Castello-Nuovo şi, cum Pagliucella dădea vădit semne că mai trăieşte, să-l încredinţeze unui medic.

Trăgând la mal la picioarele zidului, găsiră un om ce-i aştepta: era doctorul Cirillo care, noaptea trecută, se refugiase la Castello-Nuovo.

Urmărise cu ochii şi în cele mai mici amănunte drama ce se petrecuse şi, ca un *Deus ex machina*, sosea pentru deznodământ.

Datorită unor pături calde, fricţiunilor cu spirt camforat şi introducerii de aer în plămâni, Pagliucella îşi veni curând în fire, şi putu să istorisească înspăimântătorul măcel din care scăpase ca prin minune.

Abia îşi isprăvise povestirea ce nu mai lăsa patrioţilor din Neapole alt mijloc de scăpare decât să se apere la adăpostul forturilor până în clipa din urmă. iar doctorul Cirillo pansa rana din coapsă, la care răceala apei şi mai cu seamă primejdia prin care trecuse împiedicaseră pe rănit să se gândească până atunci, când li se anunţă că Bassetti, atacat la Capodichino de Fra-Diavolo şi de Mammone, fusese nevoit să se retragă, şi, urmărit cu străşnicie, se

întorcea în dezordine în oraş.

Se spunea că lazzaronii trecuseră de strada dei Studi şi se aflau la largo San-Spirito.

Salvato înhaţă o puşcă, Michele de asemenea, ieşiră din Castello-Nuovo împreună cu doi-trei patrioţi, şi mai recrutară câţiva la largo del Castello. Michele, cu lazzaronii lui aşezaţi pe strada Medina, se repezi pe via dei Lombardi, ca să ajungă la Toledo, ceva mai înainte decât Mercatello; Salvato ocoli pe la San-Carlo şi la biserica San-Ferdinand să adune oamenii lui Bassetti care, zice-se, fugeau spre Toledo răcnind c-au fost trădaţi; expedie doi-trei trimişi patrioţilor din San-Martino ca să coboare de pe înălţimea lor şi să-i sprijine mişcarea; apoi se avântă şi el în strada Toledo unde, într-adevăr, era mare zarvă şi învălmăşeală. – Câtva timp, fluviul pe care-l conducea Salvato se scurse între două vârtejuri de fugari înnebuniţi. Dar văzând că frumosul tânăr, cu capul gol, părul în vânt, şi puşca în mână, îi îmbărbăta pe limba lor, chemându-i înapoi la luptă, începură să roşească de panica lor; apoi se opriră, îndrăznind să privească în urmă.

Sanfediştii barau strada din josul urcuşului dei Studi, şi în rândul întâi se vedeau Fra-Diavolo, în portul său elegant şi pitoresc, şi Gaetano Mammone cu vesta şi pantalonii de morar, odinioară albi şi plini de făină, astăzi roşii, din care picura sânge.

Văzându-i pe cei doi groaznici conducători de mase, spaima provinciei Campania, patrioţii şovăiră o clipă. Dar,- din fericire, tocmai atunci Michele venea prin via dei Lombardi, şi se auzea bătând atacul pe strada Infrascata. Fra-Diavolo şi Mammone se temură c-au înaintat prea mult şi, fără îndoială, rău informaţi despre poziţiile ocupate de cardinal, necunoscând înfrângerea lui Schipani, ordonară retragerea.

Numai că, retrăgându-se, lăsară două-trei sute de oameni în muzeul Burbonian, unde se baricadară.

De pe această minunată poziţie, pe care patrioţii nu se

îngrijiseră s-o ocupe, dominau povârnişul de la Infrascata, *salita*[38]dei Studi, care-i o prelungire a străzii Toledo, şi largo del Pigne, pe unde puteau să comunice cu cardinalul.

Dealtfel, odată ajunşi la Imbrecciata della Sanità, Fra Diavolo şi Gaetano Mammone se opriră, luară în stăpânire casele din dreapta şi din stânga străzii, şi aşezară o baterie de tunuri lângă via della Cala.

Salvato şi Michele nu erau prea siguri de oamenii lor, obosiţi de o luptă de două zile, ca să atace o poziţie atât de tare ca a muzeului Burbonico. Se opriră la largo San-Spirito, baricadară salita dei Studi şi ulicioara ce duce la poarta palatului, şi puseră un post de o sută de oameni în strada Sfânta-Maria-din-Constantinopole.

Salvato ordonase să se ocupe mănăstirea cu acelaşi nume, care, situată pe un colnic, se înalţă deasupra muzeului; dar, printre cei şase-şapte sute de oameni de sub comanda lui, nu găsi cinzeci de liber-cugetători ce ar, fi îndrăznit să săvârşească asemenea nelegiuire, până într-atâta unele prejudecăţi mai erau înrădăcinate chiar în mintea patrioţilor.

Noaptea se apropia. Republicani şi sanfedisti erau tot atât de obosiţi şi unii şi alţii. In amândouă părţile, nu se cunoştea adevărata situaţie a lucrurilor şi schimbarea pe care, diferitele lupte de peste zi, o aduseseră în poziţiile asediatorilor şi ale asediaţilor. De comun acord, focul încetă şi, printre cadavre, pe lespezile roşii de sânge, toţi se culcară, cu mâna pe.arme şi, încrezători în paza santinelelor, se deprindeau, prin somnul trecător al vieţii, cu somnul veşnic al morţii.

14. NOAPTEA DE 14 SPRE 15 IUNIE

Salvato nu dormea. Se părea că trupul ăsta de fier găsise mijlocul de-a se lipsi de odihnă, şi că nu mai avea nevoie de somn.

---

[38] Salita — urcuş, colnic.

Socotind că-i de mare însemnătate să ştie, pentru a doua zi, unde ajunseseră lucrurile — in timp ce fiecare se mulţumea, unul cu un maldăr de paie. altul cu o saltea luată dintr-o casă vecină, ca să aibă cea mai bună noapte cu putinţă — Salvato, după ce spusese în şoaptă lui Michele câteva cuvinte unde se amesteca şi numele Luizei, porni în susul străzii Toledo ca şi cum ar fi vrut să meargă la palatul regal, acum palat naţional şi, prin vico San-Sepolcro, începu să urce povârnişul repede ce duce la mănăstirea San-Martino.

Un proverb napolitan zice: cea mai frumoasă panoramă din lume e aceea ce se vede de la fereastra stareţului din San-Martino, al cărui balcon pare, într-adevăr, atârnat deasupra oraşului şi, de unde privirea îmbrăţişează imensul cerc ce se întinde de ia golful de Baia la satul Maddalone.

După răscoala din 1647, adică după scurta dictatură a lui Masaniello, pictorii care luaseră parte la răzvrătire şi, sub denumirea de Calfele morţii juraseră să-i combată şi să-i ucidă pe spanioli oriunde i-ar întâlni, toţi acei Salvator Rosa, Aniello Falcone, Mica Spadozo, rafinaţii timpului, pentru a scăpa de răzbunările ce-i ameninţau, se refugiară la mănăstirea San-Martino care avea dreptul de azil. Dar, stând acolo, stareţul se gândi să tragă folos de pe urma lor. Le dădu să zugrăvească biserica şi gangul acoperit al mănăstirii şi, când ei întrebară ee plată vor primi pentru munca lor li se răspunse:

— Casă şi masă.

Cum găseau remuneraţia neînsemnată, stareţul porunci să se deschidă porţile, zicându-le:

— Căutaţi în altă parte; poate să primiţi mai mult.

A căuta în altă parte, însemna să cazi în mâinile spaniolilor şi să fii spânzurat; nu se dădură bătuţi în nenorocire şi acoperiră zidurile cu capodopere.

Dar nu ca să le vadă urca Salvato povârnişurile de la San-Martino — Rubens, cu penelu-i ce arunca fulgere, ne-a arătat cum artele fug din faţa întunecatului geniu al

războiului, — ci pentru a vedea unde cursese sângele în ziua care trecuse şi unde va mai fi vărsat a doua zi.

Salvato îşi spuse numele patrioţilor care, vreo cinci-şase sute la număr, se refugiaseră la mănăstirea San-Martino, când Mejean nu-i primise, închizând din nou porţile castelului Sant-Elmo.

De astă dată, nu stareţul le dicta legile lui, ci ei erau stăpânii mănăstirii şi ai călugărilor. Aşa că, li se supuneau cu slugărnicia fricii.

Se grăbiră să-l însoţească pe Salvato în chilia stareţului ce nu se culcase încă; îl primi cu onorurile cuvenite ducându-l la faimoasa fereastră care, după spusele napolitanilor, deschizându-se deasupra Neapolului, se deschide de-a dreptul spre paradis.

Priveliştea paradisului se schimbase oarecum într-o privelişte a infernului.

De acolo, se vedea foarte bine poziţia sanfediştilor şi a republicanilor.

Sanfediştii înaintau pe strada Nuova, adică pe plajă, până la strada Francesca, unde aveau o baterie de tunuri de mare calibru, înălţându-se peste portul mic şi portul comercial.

Era punctul cel mai înaintat al aripii lor stingi. Acolo erau de Cesare, Lamarra şi Durante, locotenenţii Cardinalului.

Cealaltă aripă, adică aripa dreaptă, comandată de Fra-Diavolo şi Mammone, avea, după cum am spus, avanposturi la muzeul Burbonian, din susul străzii Toledo.

Tot centrul se întindea prin San-Giovanni â Carbonara, prin piaţa Tribunalelor şi prin străzile San-Pietro şi Arena, până la fortul del Carmine.

Cardinalul se mai afla tot în casa lui de la podul Magdalena.

Numărul sanfediştilor care atacau Neapolul era uşor de socotit: treizeci şi cinci până la patruzeci de mii de oameni.

Aceşti duşmani exteriori erau cu atât mai primejdioşi cu cât se puteau bizui cam pe acelaşi număr de duşmani

interiori.

Republicanii, adunându-şi toate puterile, erau abia cinci-şase mii.

Salvato, cuprinzând cu privirea imensul orizont, înţelese că, de 1 vreme ce ieşirea lui nu alungase inamicul afară din oraş, era nechibzuit să mai menţină lunga-i înaintare de pe strada Toledo, care îngăduia inamicului, datorită relaţiilor pe care le avea în interior, să-i taie retragerea spre forturi. Se hotărî deci, chiar în clipa aceea. Chemă la el pe Manthonnet, îi arătă poziţiile, lămurindu-l ca strateg, de primejdia ce-l ameninţa, şi-l convinse să fie de aceeaşi părere.

Atunci coborâră amândoi şi se anunţară la directorat.

Directoratul era în deliberare. Ştiind că nu se putea aştepta nimic de la Mejean, trimisese un sol colonelului Giraldon, comandantul oraşului Capua. îi cerea oameni în ajutor, pe baza tratatului de alianţă ofensivă şi defensivă dintre republica franceză şi republica parthenopeană.

Colonelul Giraldon răspunsese că-i era cu neputinţă să încerce o înaintare spre Neapole; dar declara că, de-ar vrea patrioţii să-i urmeze sfatul, să aşeze în mijlocul lor bătrânii, femeile şi copiii, să atace cu baioneta şi să-l ajungă din urmă la Capua; făgăduia, pe onoarea franceză, să-i ducă până în Franţa.

Fie că sfatul ar fi fost bun, fie că temerile pentru Luiza i-ar fi învins patriotismul, Salvato, auzind raportul trimisului, se alătură părerii colonelului şi stărui ca planul, ce preda Neapolul dar salva patrioţii, să fie adoptat. Pentru a-şi susţine sfatul, prezentă situaţia celor două armate; făcu apel la Manthonnet care, ca şi el, se încredinţase că era cu neputinţă să se apere Neapolul.

Manthonnet recunoscu că Neapolul era pierdut, dar declară că napolitanii trebuiau să piară odată cu Neapolul şi că socotea drept o onoare să se înmormânteze sub dărâmăturile oraşului, pe care el însuşi mărturisea că nu-l mai poate apăra.

Salvato reluă cuvântul, combătu părerea lui Manthonnet, demonstra că tot ce era mare, nobil şi generos fusese de partea Republicii; că a decapita patrioţii, însemna să decapitezi Revoluţia. Spuse că poporul, încă prea orb şi prea incult pentru a-şi susţine propria cauză, adică cea a progresului şi a libertăţii, ar cădea, după nimicirea patrioţilor, sub o tiranie şi într-o beznă şi mai mari decât înainte, pe când dimpotrivă, patrioţii, adică principiul viu al libertăţii, nefiind decât strămutaţi afară din Neapole, şi-ar urma opera cu mai puţină putere de înrâurire fără îndoială, dar cu statornicia exilului şi autoritatea nenorocirii. Toporul reacţiunii răpunând capete ca ale unui Pagano, unui Cirillo, unui Conforti, unui Ruvo, întrebă dacă sângerosul seceriş n-ar secătui pământul patriei pe cincizeci de ani, poate pe un secol, şi dacă aveau dreptul câţiva oameni, în lăcomia lor de glorie şi-n ambiţia de martiriu, să văduvească atât de curând posteritatea de cei mai mari oameni ai ei.

Am văzut că o zadarnică trufie mai rătăcise de multe ori la Neapole, nu numai pe indivizi, jertfindu-se pe sine, ci organele constituite[39], jertfind patria. Şi de data aceasta, părerea majorităţii fu pentru jertfă.

— Bine, se mulţumi să spună Salvato, să murim!

— Să murim! repetară cei de faţă într-un singur glas, cum ar fi făcut senatorul roman când se apropiau galii sau Hanibal.

— Şi acum, reluă Salvato, să murim, dar dăunând cât mai mult duşmanilor noştri. Umblă zvonul că o flotă franceză, după ce a trecut prin strâmtoarea Gibraltar, s-a adunat la Toulon, de unde abia a ieşit ca să ne vină în ajutor. N-o cred; dar în sfârşit lucrul e cu putinţă. Să prelungim deci apărarea, şi de aceea, s-o mărginim la punctele care se pot apăra.

— Cât despre asta, zise Manthonnet. sunt de părerea colegului meu Salvato şi, cum îl recunosc drept mai bun strateg decât noi, am încredere în el pentru această

[39] Organele administraţiei şi tribunalele.

concentrare.

Directorii încuviinţară din cap.

— Atunci, rosti Salvato, voi propune să tragem o linie care, la sud, va începe la Immacolatella, va cuprinde portul comercial şi vama, va trece prin strada del Molo, îşi va avea avanposturile pe strada Medina, va urma prin largo del Castello, prin San Carlo, prin palatul naţional, urcuşul Gigantului, îmbrăţişând Pizzo-Falcone, şi va coborî prin strada Chiatomone până la Vittoria, unindu-se prin strada San-Caterina şi Giardimii, cu mănăstirea San-Martino. Această linie se va sprijini pe Castello-Nuovo, pe palatul naţional, pe Castello-del-Ovo şi pe fortul Sant-Elmo. Prin urmare, va da adăposturi celor care o vor apăra, în cazul când ar fi înfrânţi. Oricum dacă n-avem trădători în rândurile noastre, putem ţine piept o săptămână, ba chiar mai mult. Şi cine ştie ce se va întâmpla într-o săptămână? La urma urmei, flota franceză poate să vină; şi datorită unei apărări energice — şi nu poate fi energică decât fiind concentrată — poate să obţinem condiţii bune.

Planul era înţelept; fu adoptat. Se lăsă lui Salvato grija de a-l executa şi, după ce o linişti pe Luiza prin prezenţa lui, ieşi iar din Castello-Nuovo pentru a readuce trupele republicane în limitele pe care le arătase.

În răstimp, un mesager al colonelului Mejean cobora prin via del Cacciotoli, prin străzile Monte-Mileto şi del Infrascata, trecea în spatele muzeului Burbonian, mergea în josul străzii Carbonara iar, prin poarta Capuana şi Arenaccia, ajungea la podul Magdalena şi se anunţa la cardinal drept un trimis al comandantului francez.

Era ora trei noaptea. Cardinalul se trântise pe pat abia de un ceas; dar, cum era singurul şef împuternicit de rege, lui i se raporta orice lucru important.

Mesagerul fu introdus la cardinal.

Îl găsi culcat pe pat, gata îmbrăcat, cu pistoale aşezate la îndemână, pe o masă.

Mesagerul îi întinse o hârtie ce reprezenta pentru el

ceea ce plenipotenţiarii numesc scrisorile lor de acreditare.

— Atunci, întrebă cardinalul după ce citi,, vii din partea comandantului din fortul Sant-Elmo?

— Da, Eminenţă, zise trimisul, şi aţi observat desigur că domnul colonel Mejean a păstrat cea mai strictă neutralitate în luptele care s-au dat până astăzi sub zidurile Neapolului.

— Da, domnule, răspunse cardinalul, şi trebuie să spun că, dat fiind duşmănia francezilor împotriva regelui Neapolului, această neutralitate m-a mirat.

— Comandantul fortului Sant-Elmo ar dori, înainte de a se hotărî pentru sau contra, să ia legătura cu Eminenţa Voastră.

— Cu mine? Şi în ce scop?

— Comandantul fortului Sant-Elmo e un om fără prejudecăţi care-i liber de-a se purta cum îi va conveni; îşi va avea în vedere interesele înainte de-a trece la fapte.

— Aha!

— Se spune că orice om găseşte o dată în viaţa lui prilejul de-a se îmbogăţi; comandantul fortului Sant-Elmo gândeşte că prilejul ăsta s-a ivit pentru el.

— Şi se bizuie pe mine ca să-l ajut?

— Gândeşte că Eminenţa Voastră are mai mare interes de-a fi prietenul decât duşmanul său, şi îşi oferă prietenia Eminenţei Voastre.

— Prietenia lui?

— Da.

— Cum asta? Gratis? Fără condiţii?

— Am spus Eminentei Voastre că acum socoate că i s-a prezentat prilejul de-a se îmbogăţi. Dar Eminenţa Voastră să se liniştească: nu-i ambiţios, şi-i vor ajunge cinci sute de mii de franci.

— Într-adevăr, zise cardinalul, lucrul e de o modestie exemplară; din nenorocire, nu cred că vistieria armatei sanfediste să aibă a zecea parte din această sumă. Dealtfel, ne putem încredinţa.

Cardinalul apăsă pe un clopoţel; valetul intră. Ca şi cardinalul, toţi cei din jurul său dormeau iepureşte.

— Întreabă-l pe Sacchinelli cât avem în casă. Valetul se înclină şi ieşi.

După o clipă, se întoarse.

— Zece mii două sute cincizeci de ducaţi, zise el.

— Vedeţi, patruzeci şi unu de mii de franci în totul) e şi mai puţin decât vă spuneam.

— Ce consecinţă trebuie să trag din răspunsul Eminenţei Voastre?

— Aceasta, domnule, rosti cardinalul ridicându-se într-un cot şi aruncând o privire dispreţuitoare asupra trimisului, aceasta: fiind un om cinstit — ceea ce-i de netăgăduit, că, de n-aş fi, aş avea de douăzeci de ori această sumă la dispoziţia mea — n-aş putea trata cu un mizerabil ca domnul colonel Mejean. Şi chiar de-aş avea suma, i-aş răspunde ce vă răspund acum. Am venit să lupt împotriva francezilor şi a napolitanilor cu praf de puşcă, fier şi plumb, şi nu cu aur. Duceţi-mi răspunsul împreună cu expresia desconsideraţiei mele comandantului din fortul Sant-Elmo.

Şi, arătând trimisului cu degetul uşa camerei:

— De azi înainte, să nu mă mai treziţi decât pentru lucruri importante, zise el, lăsându-se iar în pat.

Mesagerul urcă din nou la fortul Sant-Elmo, şi raportă colonelului Mejean răspunsul cardinalului.

— Eh! La dracu! murmură el după ce-l ascultă, aşa ceva mi se întâmplă numai mie! Să întâlnesc în acelaşi timp oameni cinstiţi la sanfedişti şi la republicani! Hotărât lucru, n-am noroc!

15. CĂDEREA SFÂNTULUI IANUAR, TRIUMFUL SFÂNTULUI ANTON

A doua zi, la revărsatul zorilor, adică la 15 iunie dimineaţa, sanfediştii băgară de seamă că avanposturile republicane erau evacuate şi făcură recunoaşteri, sfioase la

început, dar mai îndrăzneţe încetul cu încetul, bănuind vreo cursă.

Într-adevăr, peste noapte, Salvato ordonase să se aşeze patru baterii de tunuri:

Una la colţul palatului Chiatomone, ce bătea toată strada cu acelaşi nume, peste care se înălţa totodată şi Castello-del-Ovo;

Alta, după o întăritură ridicată în grabă, între strada Nardonna şi biserica San-Ferdinand;

A treia, pe strada Medina;

Şi a patra între porto Piccolo, astăzi vama, şi Immacolatella.

Încât, abia ajunseră sanfediştii în dreptul străzii Concezione, abia se iviră la capătul străzii Monte-Oliveto, şi dădură în strada Nuovo, că tunurile bubuiră laolaltă în aceste trei puncte, şi văzură cum se înşelaseră cu desăvârşire, crezând că republicanii părăsiseră lupta.

Se retraseră deci dincolo de loviturile proiectilelor, adăpostindu-se pe străzile transversale, unde ghiulelele şi mitraliile nu puteau să-i ajungă.

Totuşi stăpâneau trei sferturi din oraş.

Aşa că, puteau în voie jefui, da foc, arde casele patrioţilor şi ucide, înjunghia, frige şi mânca pe proprietarii lor.

Dar, lucru rar şi neaşteptat, cel împotriva căruia se îndreptă mai întâi mânia lazzaronilor a fost sfântul Ianuar.

Un fel de consiliu de război se întruni în Piaţa-Veche, în faţa casei beccaiului, rănit, consiliu la care lua el parte, în scopul de a-l judeca pe sfântul Ianuar.

La început, năvăliră în biserica lui, cu toată împotrivirea călugărilor care fură trântiţi pe jos şi călcaţi în picioare. Apoi sparseră uşa sacristiei, unde se păstra bustul acestuia împreună cu ale celorlalţi sfinţi care-i alcătuiau curtea. Un om îl înhaţă fără niciun respect în braţe, îl purtă în toiul strigătelor „Jos sfântul Ianuar!" şi fu de pus pe un stâlp de piatră, la colţul străzii Sant'Eligio.

Acolo, cu mare greutate au fost împiedicaţi lazzaronii să-l bată cu pietre.

bar, în timp ce se duseseră să ia bustul din biserică, sosise un om care, prin autoritatea lui asupra norodului şi popularitatea sa în mahalalele prostimii din Neapole, avea mare putere asupra lazzaronilor.

Omul acesta era fra Pacifico.

Pe când era marinar, fra Pacifico văzuse vreo două-trei consilii de război pe bordul vasului său. Aşa că ştia cum se petrec lucrurile şi dădu un fel de ordine judecăţii.

Se duseră la Vicaria, unde luară de la vestiar cinci veşminte de judecător şi două robe de avocaţi, şi procesul începu.

Din cei doi avocaţi, unul era acuzatorul public, iar celălalt apărătorul din oficiu.

Sfântul Ianuar fu interogat legal.

Îi cerură să-şi spună numele, prenumele, vârsta, titlurile, şi-l interogară ca să declare prin ce merite ajunsese la înalta poziţie pe care-o ocupa.

Avocatul său răspunse pentru el şi, trebuie să spunem, că mai conştiincios decât o fac de obicei avocaţii. Preamări moartea lui eroică, dragostea-i părintească pentru Neapole, minunile lui, nu numai prefacerea sângelui în lichid, dar şi paraliticii aruncându-şi cârjile, oamenii căzând de la catul al cincilea şi ridicându-se nevătămaţi, bastimentele luptând împotriva furtunii şi întorcându-se în port, Vezuviul stingându-se numai prin prezenţa lui; în sfârşit, austriecii învinşi la Velletri, ca urmare a jurământului făcut de Carol al III-lea, în timp ce era ascuns în cuptor.

Din nenorocire pentru sfântul Ianuar, purtarea lui, până atunci exemplară şi limpede, devenea nedesluşită şi îndoielnică de îndată ce francezii intrară în oraş. Minunea pe care o săvârşi la ceasul vestit de mai înainte de Championnet, cât şi toate celelalte pe care le făcuse în folosul Republicii, erau acuzaţii grave de care-i venea greu să se dezvinovăţească.

Răspunse că Championnet îl speriase; că un aghiotant şi douăzeci şi cinci de husari erau în sacristie; că, în sfârşit, îl ameninţaseră cu moartea dacă minunea nu se înfăptuia.

La acestea, i se obiectă că un sfânt care mai îndurase martiriul nu trebuia să se sperie atât de uşor.

Dar simţul Ianuar răspunse, cu o demnitate mai presus de orice, că nu se temuse pentru el, căci poziţia lui de preafericit îl punea la adăpostul oricărei lovituri, ci pentru scumpii lui călugări, mai puţin pregătiţi decât dânsul să sufere martiriul; că spaima lor, văzând pistolul bărbatului trimis de generalul francez, fusese atât de mare şi ruga lor atât de fierbinte, încât nu li se putuse împotrivi; că, de i-ar fi ştiut în stare să rabde cazna, nimic nu l-ar fi putut hotărî să-şi înfăptuiască minunea; dar că nu putea să-i silească a primi martiriul.

Se înţelege de la sine că toate pricinile acestea fură cu succes răsturnate de acuzator care, până la urmă, închise gura adversarului.

Puseră la vot şi, după o deliberare înfierbântată, sfântul Ianuar fu condamnat, nu numai la degradare, ci să fie şi înecat.

Apoi, în aceeaşi şedinţă, fu numit în locul său prin aclamaţii, sfântul Anton care, descoperind complotul frânghiilor, răpise sfântului Ianuar popularitatea ce-i mai rămăsese; sfântul Anton fu numit patron al Neapolului.

Franţa, în 1793, îl detronase pe Dumnezeu; Neapole putea foarte bine, în 1799, să-l detroneze pe sfântul Ianuar.

Se legă o frânghie de gâtul bustului său, şi-l târâră prin toate uliţele Neapolului-Vechi, apoi îl duseră în tabăra cardinalului, care întări judecata împotriva lui, îl declară decăzut din gradul de căpitan general a¿ regatului şi, în numele regelui, punând sechestru pe tezaurul şi bunurile sale, nu numai că-l recunoscu pe sfântul Anton drept urmaşul său, dar — ceea ce dovedeşte că nu era străin de revoluţia abia făcută, — înmână lazzaronilor un imens drapel ce-l înfăţişa pe sfântul Ianuar fugind dinaintea

sfântului Anton, care-l urmărea înarmat cu un mănunchi de nuiele.

Cât despre sfântul Ianuar, fugarul, ţinea într-o mină o legătură de frânghii şi-n cealaltă un drapel tricolor napolitan.

Când îi cunoşti pe lazzaroni, îţi poţi închipui bucuria pricinuită de un asemenea dar; cu ce strigăte fu primit şi cât le spori avântul de ucidere şi de jaf.

Fra Pacifico fu numit în unanimitate stegar şi, cu drapelul în mână, se aşeză în fruntea procesiunii.

În urma lui, venea întâiul drapel, unde cardinalul era reprezentat în genunchi în faţa sfântului Anton care-i destăinuia complotul frânghiilor.

Îl purta bătrânul Basso Tomeo, însoţit de cei trei fii ai lui, ca de trei soldaţi de gardă.-

Apoi venea meşter Donato, trăgându-l pe sfântul Ianuar de frânghie, având în vedere că, de vreme ce fusese condamnat, era de drept al călăului, nici mai mult, nici mai puţin decât un simplu muritor.

In sfârşit, mii de oameni înarmaţi cu toate armele ce le căzuseră în mână, urlând, făcând zarvă, spărgând uşile, aruncând mobilele pe ferestre, dând foc acestor ruguri şi lăsând în urma lor o dâră de sânge.

Apoi, fie din superstiţie, fie în bătaie de joc, se răspândi zvonul că toţi patrioţii puseseră să li se graveze arborele libertăţii pe o parte sau alta a trupului şi, sub cuvântul acesta, se înfăptuiră ticăloşii ciudate. Orice patriot peste care dădeau lazzaronii pe stradă sau la el acasă, era despuiat de haine şi fugărit cu biciul pe uliţi, până când, obosit de alergătură, cel care-l urmărea îi trăgea un glonte cu puşca sau cu pistolul în şale, ca s-o isprăvească îndată cu el, sau în coapsă ca să-i rupă un picior şi plăcerea să ţină astfel mai multă vreme.

Ducesele de Pepoli şi de Cassano, care săvârşiseră crima de neiertat în ochii lazzaronilor, de-a face chetă pentru patrioţii săraci, fură înhăţate din palatele lor; li se

tăie cu foarfecele rochiile, jupoanele, în sfârşit toată îmbrăcămintea până la brâu, şi le plimbară goale — caste matroane pe care nicio pângărire nu le putea înjosi! — din stradă în stradă, din piaţă în piaţă, din răspântie în răspântie; apoi le duseră la fortul Capua, aruncându-le în temniţele Vicariei.

A treia femeie ce meritase, ca şi ele, titlul de mamă a patriei, era ducesa Fusco, prietena Luizei. Deodată, nu se ştie cine-i rosti numele — tradiţia vrea să fie unul dintre cei pe care-i ajutase. Numaidecât se hotărî că vor pleca s-o ia de acasă şi s-o supună la aceeaşi caznă. Dar, ca s-ajungi la Mergellina, trebuia să străbaţi linia alcătuită de republicani de la piaţa Vittoria la fortul San-Elmo. Sosind însă la Giardini, pe care nu-i ştiau apăraţi, fură primiţi de asemenea împuşcături, încât se retraseră de nevoie, lăsând vreo doisprezece morţi sau răniţi pe câmpul de bătălie.

Înfrângerea aceasta nu-i făcu să-şi părăsească planul i se mai înfăţişară la salita di San-Nicolo-de-Tolentino. Dar dădură de aceeaşi împotrivire pe strada San-Carlo-delle-Tartelle, unde mai lăsară un număr de morţi şi de răniţi.

In sfârşit, înţeleseră că, necunoscând poziţiile luate de republicani, nimereau în vreo linie strategică. Aşa că se hotărâră să ocolească prin strada Infrascata, colnicul San-Martino pe care vedeau fâlfâind drapelul patrioţilor, să ajungă la strada San-Ianuar-Antiquano şi să coboare la Chiaia prin salita del Vomero.

Acolo, erau cu totul stăpâni pe teren. Câţiva se opriră să se închine madonei de la Pie-di-Grotta, iar cea mai mare parte îşi urmară drumul prin Mergellina până la casa ducesei Fusco.

Sosind la fântâna Leului, conducătorul cetei propuse, pentru a pune cu siguranţă mâna pe ducesă, să împresoare casa fără zgomot. Dar un om răcni că era altă femeie mult mai vinovată decât ducesa Fusco: aceea, care-l adăpostise pe aghiotantul rănit al generalului Championnet, aceea care-i denunţase pe tatăl şi pe fiul Backer şi, denunţându-i,

fusese pricina morţii lor.

Iar femeia era signora San-Felice.

Propunerea fu primită cu un singur strigăt: „Moarte signorei San-Felice!"

Şi, fără a mai lua măsurile trebuitoare ca s-o prindă pe ducesa Fusco, lazzaronii se repeziră spre casa Palmieri, sfărâmară porţile grădinii şi, prin treptele de la intrare, se năpustiră înăuntru.

Casa, după cum ştim, era cu desăvârşire goală.

Prima furie şi-o vărsară asupra geamurilor, pe care le sparseră, şi asupra mobilelor, aruncându-le pe ferestre; totuşi, curând se păru că distrugerea lucrurilor nu le mai ajungea.

Strigătele „Ducesa Fusco! Ducesa Fusco! La moarte mama patriei!" răsunară peste puţin. Sparseră uşa coridorului care unea cele două case, şi se repeziră de la signora San-Felice la ducesă.

Cercetând locuinţa signorei San-Felice, se vedea lesne că fusese cu totul părăsită de câteva zile, pe când, numai aruncându-ţi ochii în casa ducesei Fusco, te încredinţai că de acolo se plecase chiar în clipa aceea.

Rămăşiţele unui prânz mai erau pe o masă servită într-o argintărie foarte frumoasă; în odaia ducesei zăceau pe jos rochia şi jupoanele pe care abia şi le scosese, ceea ce arăta că fugise travestită pentru a se ocroti. Dacă nu şi-ar fi pierdut vremea prădând şi pustiind casa signorei San-Felice, o prindeau pe ducesa Fusco, după care veneau de atât de departe şi fuseseră zadarnic ucişi şi vreo douăzeci dintre ei.

Îi apucă o furie sălbatică. începură să tragă cu pistoalele în oglinzi, să dea foc draperiilor, să ciopârţească mobilele cu sabia — când, deodată, făcându-i să tresară în toiul ocupării, un glas venit din grădină le strigă semeţ în urechi:

— Trăiască Republica! Moarte tiranilor!

Un urlet de canibali răspunse acestui strigăt: vor avea deci pe cine să se răzbune pentru dezamăgirea lor. Se

repeziră în grădină şi pe alee.

Grădina se alcătuia dintr-un pătrat mare, sădit cu copaci frumoşi şi închis cu ziduri; dar, cum nu prezenta niciun adăpost, nesocotitul care-şi destăinuise prezenţa prin strigătul provocator, nu putea să le scape.

Portiţa grădinii ce dădea în Pausilipe mai era deschisă; pesemne că pe acolo trecuse ducesa Fusco.

Bănuiala lor ajunse o siguranţă când, pe pragul portiţei dinspre munte, lazzaronii găsiră o batistă cu iniţialele ducesei.

Ea nu putea fi departe şi plecară la vânătoare prin împrejurimi, când, pentru a doua oară, fără să poată ghici de unde venea, răsună cu şi mai mare obrăznicie decât prima dată, strigătul de „Trăiască Republica! Moarte tiranilor!"

Lazzaronii se întoarseră furioşi: copacii nu erau atât de groşi nici atât de deşi ca să poată ascunde un om; dealtfel, strigătul parcă pornea de la primul etaj.

O parte din jefuitori se înapoiară în casă şi se năpustiră pe scară, pe când ceilalţi rămâneau în grădină, răcnind:

— Aruncaţi-ni-l pe fereastră!

Era într-adevăr gândul vrednicilor sanfedişti; dar degeaba, căutară; uitându-se prin căminuri, în dulapuri şi sub paturi, că nu găsiră nici urmă de patriot.

Deodată, deasupra capului unuia din cei rămaşi în grădină, răsună, pentru a treia oară, strigătul revoluţionar.

Era vădit că cel care-l scotea se ascunsese printre crengile unui minunat stejar, ce-şi întindea umbra pe o treime din grădină.

Toţi ochii se îndreptară spre copac şi-i scotociră frunzişul. In sfârşit, zăriră, cocoţat ca pe o stinghie, papagalul ducesei Fusco, elevul lui Velasco şi al lui Nicolino care, în tulburarea răspândită de năvala lazzaronilor, o ştersese în grădină şi, în spaima lui, nu găsea nimic mai bun de spus decât strigătul patriotic învăţat de la cei doi republicani.

Rău făcu bietul papagal să-şi dezvăluie prezenţa şi opinia într-o împrejurare, când prima lui grijă trebuia să fie de-a le ascunde pe amândouă. Abia fu descoperit şi recunoscut drept vinovatul, că ajunse ţinta puştilor sanfediste; răsună o descărcătură şi, străpuns de trei gloanţe, căzu la picioarele copacului.

Aceasta-i mângâie întrucâtva pe lazzaroni de păţania lor; nu cutreieraseră atâta chiar degeaba. Ce-i drept, o pasăre nu-i un om; dar nimic nu seamănă mai mult cu unii oameni decât o pasăre care vorbeşte.

După execuţie, îşi amintiră de sfântul Ianuar pe care Donato îl mai târa de capătul unei frânghii şi, cum nu erau decât la doi paşi de mare, se urcară într-o barcă şi ajunseră în larg; apoi călăul, după ce scufundase de mai multe ori bustul sfântului în apă, dădu drumul frânghiei, în toiul răcnetelor şi al huiduielilor. Iar sfântul Ianuar, ne gândind că era clipa să facă o minune, în loc să iasă din nou la faţa mării, fie din neputinţă, fie din dispreţ pentru măririle cereşti, pieri în adâncurile hăului.

16. TRIMISUL

Din înălţimea turnurilor de la Castello-Nuovo, Luiza San-Felice şi Salvato, tânăra femeie rezemându-se de braţul lui, putuseră să vadă ce se petrecea în casa Palmieri şi a ducesei Fusco.

Luiza nu ştia de unde venea năvălirea aceasta şi care-i era scopul. Dar, vă amintiţi, că ducesa nu primise s-o urmeze la Castelle-Nuovo, spunând că mai bine rămâne acasă şi, de-ar fi ameninţată de o primejdie gravă, avea mijlocul de a fugi.

Dat fiind forfota de la Mergellina, de netăgăduit că primejdia era gravă; Luiza spera însă că ducesa putuse fugi.

Se sperie mult când auzi împuşcăturile izbucnind deodată; era departe de-a bănui că ar fi îndreptate

împotriva unui papagal.

În clipa aceea, un om în port ţărănesc din Abruzzi atinse cu vârful degetelor umărul lui Salvato, care se întoarse scoţând un strigăt de bucurie.

Recunoscuse solul patriot pe care-l trimisese tatălui său.

— L-ai văzut? întrebă el cu vioiciune. — Da, Excelenţă, răspunse trimisul.

— Ce i-ai spus?

— Nimic. I-am înmânat scrisoarea voastră,

— Dar el ce ţi-a spus?

— Nimic. Mi-a dat aceste trei boabe scoase din mătăniile lui.

— Bine. Ce pot face pentru tine?

— Să-mi daţi cât mai des prilejul de-a servi Republica şi, când orice nădejde va fi pierdută, să-mi daţi şi prilejul de-a muri pentru ea.

— Numele tău?

— Numele meu e un nume puţin cunoscut şi nu v-ar zice nimic. Nici măcar nu-s napolitan, cu toate c-am locuit zece ani în Abruzzi; sunt cetăţean din oraşul încă necunoscut care va fi cândva capitala omenirii.

Salvato îl privi cu mirare.

— Cel puţin rămâi cu noi, îl îmbie el.

— E totodată dorinţa şi datoria mea, răspunse trimisul.

Salvato îi întinse mâna; înţelegea că unui astfel de om nu i se putea oferi altă răsplată.

Trimisul intră în fort; Salvato se întoarse lângă Luiza.

— Te cunosc după faţă c-o să-mi dai o veste bună, mult iubite Salvato! zise ea.

— Da, într-adevăr, omul ăsta mi-a adus o ştire bună.

— Omul ăsta!

— Uite boabele acestea de mătănii. Ei?

— Ne arată că o inimă devotată şi o voinţă statornică veghează de acum înainte asupra noastră şi că, în orice primejdie ne-am găsi, nu,trebuie să pierdem speranţa.

— Şi de la cine-i talismanul ce are darul de a-ţi insufla

atâta încredere?

— De la un om ce-mi poartă o dragoste egală cu cea pe care ţi-o închin eu ţie, — de la tatăl meu.

Şi atunci Salvato care, poate vă amintiţi, mai avusese prilejul de-a vorbi Luizei despre maică-sa, îi povesti pentru întâia dată groaznica legendă a naşterii lui, aşa cum o istorisise celor şase conspiratori în seara când se ivise la palatul reginei Jeanne.

Salvato ajungea la sfârşitul povestirii, când atenţia-i fu atrasă de mişcarea fregatei engleze Sea-Horse, comandată, după cum am mai spus, de căpitanul Ball. Fregata, ancorată la început în dreptul portului militar, descrisese, trecând pe dinaintea forturilor Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo, un cerc mare ce ajungea la Mergellina, adică tocmai la locul unde lazzaronii, coborâţi prin Vomero, săvârşeau în casa Palmieri şi a ducesei Fusco răzbunarea pe care am văzut-o.

Privind cu luneta, i se păru că englezii descărcau patru tunuri de mare calibru, şi le aşezau în baterie la vilă, în locul desemnat sub numele de Tuileries.

După două ore, se auziră puternice bubuituri la capătul râului Chiaia, şi ghiulele cădeau în zidurile fortului Castello-del-Ovo.

Cardinalul, aflând că lazzaronii coborâseră prin Vomero până la Mergellina, le trimisese în ajutor, pe acelaşi drum, ruşi şi albanezi, în timp ce căpitanul Ball le aducea tunuri care nu puteau fi urcate prin Infrascata şi. coborâte prin Vomero.

Tunurile acestea aşezate în baterie, băteau fortul del Ovo.

Datorită acestui nou post cucerit de sanfedişti, patrioţii se găseau împresuraţi din toate părţile, şi se înţelegea uşor că, apărată cum era, bateria înălţată va dăuna cât mai mult fortului del-Ovo.

Aşa că, la a şasea sau a şaptea descărcătură de artilerie, Salvato văzu desprinzându-se o barcă din

flancurile colosului, ce părea legat de pământ cu un fir de aţă.

Patriotul care conducea barca, zărindu-l pe Salvato pe unul din turnurile de la Castello-Nuovo şi, recunoscându-l după uniformă drept un ofiţer superior, îi arătă o scrisoare.

Salvato ordonă să se deschidă poarta tainică. După zece minute, trimisul era lângă el şi-i dădea scrisoarea.

O citi şi, cum părea de un interes general, o duse pe Luiza în odaia ei, coborî în curte şi, punând să fie chemaţi comandantul Massa şi ofiţerii din fort, le citi următoarea scrisoare:

„Dragul meu Salvato,

Am observat că urmăreai cu acelaşi interes ca şi mine, deşi nu mă bucuram de un loc atât de bun, întâmplările care s-au desfăşurat la Mergellina.

Nu ştiu dacă Pizzo-Falcone, care-ţi ascunde întrucâtva râul Chiaia, nu te împiedică să vezi tot atât de desluşit ce se petrece la Tuileries; în tot cazul, am să ţi-o spun.

Englezii abia au descărcat patru tunuri, pe care un detaşament de artilerişti ruşi le-au aşezat în baterie, în paza unui batalion de albanezi.

Îi auzi ciripitul!

De cumva cântă astfel douăzeci şi patru de ore, va fi de ajuns ca un alt Josué să vină cu şase trâmbiţe spre a prăbuşi zidurile Castelului del-Ovo.

Această alternativă, de care nu-mi prea pasă, nu-i privită cu aceeaşi filosofie de femeile şi copiii adăpostiţi în Castello-del-Ovo şi care, la fiecare ghiulea ce-i zguduie zidurile, izbucnesc în plâns şi-n văicăreli.

Iată expunerea situaţiei destul de îngrijorătoare în care ne găsim.

Iată acum şi propunerea pe care o iau asupra mea 3 ţi-o fac pentru a încerca o ieşire.

Lazzaronii spun că, atunci când Dumnezeu se plictiseşte

colo sus, deschide ferestrele cerului şi se uită la Neapole.

Şi nu ştiu de ce mă bate gândul că Dumnezeu se plictiseşte şi, pentru a se recrea astă-seară, va deschide una din ferestre ca să ne privească.

Să încercăm, a contribui, astă-seară, la distracţia lui, dându-i, dacă-i aşa cum mi-l închipui, spectacolul care trebuie să fie cel mai plăcut în ochii lui: spectacolul unei trupe de oameni cinstiţi scuturând o ceată de ticăloşi.

Ce zici?

Am cu mine două sute din husarii mei, care se vaită că le-au amorţit picioarele şi, cum şi-au păstrat carabinele şi au fiecare câte o duzină de cartuşe, ei nu doresc decât să le întrebuinţeze.

Vrei să transmiţi propunerea mea lui Manthonnet şi patrioţilor din San-Martino? Dacă o primesc, o rachetă trasă de ei va arăta că la ora 12 noaptea ne vom aduna să cântăm liturghia în piaţa Vittoria.

Să ne străduim a fi demnă de un cardinal!

Prietenul sincer şi devotat,

Nicolino"

Ultimele rânduri ale scrisorii fură acoperite de aplauze.

Guvernatorul din Castello-Nuovo voia să ia comanda detaşamentului pe care-l va da fortul pentru această expediţie de noapte.

Dar Salvato îi puse în vedere că datoria lui şi interesul tuturor era să rămână la fortul pe care-l comanda, ca să-i ţină porţile deschise pentru răniţi şi patrioţi, dacă ar fi respinşi.

Massa se supuse stăruinţelor lui Salvato, căruia atunci i se cuveni, netăgăduit, comanda.

— Acum, ceru tânărul brigadier, un om energic spre a duce lui Manthonnet o copie de pe această scrisoare!

— Iată-mă, făcu un glas.

Şi, răzbind prin mulţime, Salvato văzu venind spre el

patriotul genovez care-i slujise drept trimis la tatăl său.

— Cu neputinţă! zise Salvato.

— Şi adică de ce, cu neputinţă?

— Ai sosit abia de două ore, şi trebuie să fii frânt de oboseală. »

— Din aceste două ore, am dormit o oră şi m-am odihnit.

Salvato, care cunoştea curajul şi inteligenţa trimisului său, nu i se mai împotrivi; făcu o copie a scrisorii lui Nicolino şi i-o dădu, cu ordin formal de-a o preda numai lui Manthonnet personal.

Trimisul luă scrisoarea şi plecă.

Prin vico della Strada Nuovo, prin străzile Monte-di-Dio şi Ponte-di-Chiaia şi în sfârşit prin urcuşul del Petrigo, trimisul ajunse la mănăstirea San-Martino.

Îi găsi pe patrioţi foarte îngrijoraţi. Bubuiturile pe care le auzeau dinspre râul Chiaia îi neliniştau. De aceea, aflând că era vorba să se ia tunurile.care băteau, fură cu toţii, şi Manthonnet cel dintâi, de părere că o trupă de două sute de oameni se va uni cu cei două sute de calabrezi ai lui Salvato şi cu cei două sute de husari ai lui Ni colino.

Abia se citise scrisoarea, când se auziră împuşcături la Giardini. Manthonnet ordonă îndată un atac pentru a veni în ajutorul celor împresuraţi. Dar, înainte ca oamenii să ajungă la salita San-Nicolo-de-Tolentino, nişte fugari urcau spre cartierul general, vestind că, fiind atacat de un batalion de albanezi venind pe neaşteptate din vico del Vasto, micul post din Giardini nu putuse ţine piept şi fusese luat cu asalt.

Albanezii nu iertaseră pe nimeni şi, numai fugind în grabă, scăpaseră cei ce aduceau ştirea.

Oamenii urcară din nou la San-Martino.

Întâmplarea era groaznică, mai ales cu planul pe care-l hotărâseră pentru noaptea următoare. Comunicaţiile erau tăiate între San-Martino şi Castello-del-Ovo. S-ar fi putut trece printr-un atac brusc, dar zgomotul luptei i-ar fi deşteptat pe cei pe care voiau să-i surprindă.

Manthonnet era de părere să se recucerească Giardini, cu orice preţ şi chiar în clipa aceea; dar patriotul genovez ce adusese scrisoarea lui Salvato şi pe care acesta îl prezentase drept un om de-o neobişnuită inteligenţă şi de un neasemuit curaj, înştiinţa că ia asupra lui răspunderea să cureţe de lazzaroni, între zece şi unsprezece seara,- toată strada Toledo, lăsându-i astfel pe republicani să treacă. Manthonnet ceru să-i comunice planul său; genovezul consimţi, dar nu voi să-l spună decât lui. După ce i se destăinui, Manthonnet păru că împărtăşeşte încrederea pe care trimisul o avea în el însuşi.

Aşteptară deci noaptea.

La ultimul dangăt din Ave Măria, o rachetă, pornită din San-Martino, se înălţă în văzduh şi vesti lui Nicolino şi lui Salvato să fie gata la douăsprezece noaptea.

La ora zece seara, trimisul — asupra căruia se aţinteau ochii tuturor, dat fiind că de succesul şiretlicului său atârna izbânda expediţiei de noapte care, după spusa lui Nicolino, trebuia să-l distreze şi să-l bucure pe Dumnezeu — la ora zece, trimisul ceru o pană şi hârtie, şi ticlui o scrisoare.

Apoi îşi lepădă hainele, puse o vestă ruptă şi murdară, schimbă cocarda-i tricoloră cu una roşie, vârî scrisoarea între vergeaua şi ţeava puştii şi, făcând un mare ocol prin căi lăturalnice, ajunse la strada Foria; prezentându-se în strada Toledo prin muzeul Borbonico, de parcă ar veni de la podul Magdalena, îşi deschise, după nemaipomenite sforţări, un drum prin mulţime şi, până la urmă, sosi la cartierul general al celor doi şefi.

Erau, vă mai amintiţi, Fra-Diavolo şi Mammone.

Amândoi ocupau parterul palatului Stigliano.

Mammone şedea la masă şi, după obiceiul său, avea lângă el craniul unui mort sau poate chiar al unui muribund de curând tăiat cu ferăstrăul, şi de care mai erau strâns lipite rămăşiţe de creier.

Sta singur şi posomorit la masă; că nu-i ardea nimănui să împartă cu dânsul prânzurile lui de tigru.

Fra-Diavolo cina de asemenea într-o cameră vecină. Lângă el şedea, îmbrăcată bărbăteşte, frumoasa Francesca pe al cărei logodnic îl ucisese, iar după o săptămână ea îl urmase în munte.

Trimisul a fost dus la Fra-Diavolo.

Îi prezentă arma pentru onor, şi-l pofti să ia depeşa pe care i-o aducea.

Într-adevăr, depeşa era adresată lui Fra-Diavolo, şi venea sau mai degrabă era socotită ca venind de la cardinalul Ruffo.

Se ordona vestitului şef de ceată să-l ajungă îndată la podul Magdalena cu toţi oamenii de care putea dispune. Era vorba, zicea Eminenţa Sa, de-o expediţie de noapte ce nu putea fi încredinţată decât unui bun executor ca Fra-Diavolo.

Cât despre Mammone, cum trupele i se împuţinaseră cu mai mult de jumătate, se retrăgea astă-noapte, reluându-şi însă postul a doua zi dimineaţa, în spatele muzeului Borbonico, unde s-ar întări.

Ordinul era iscălit de cardinalul Ruffo, şi un post-scriptum mai spunea să nu se piardă o clipă pentru a i se conforma. Fra-Diavolo se ridică să se sfătuiască şi cu Mammone. Trimisul îl urmă.

După cum am spus, Mammone şedea la masă.

Fie că-l bănuia pe trimis, fie că voi numai să facă cinste cardinalului, Mammone umplu cu vin craniul care-i slujea drept cupă şi i-l întinse, însângerat şi împodobit cu păru-i lung, poftindu-l să bea în sănătatea cardinalului Ruffo.

Trimisul luând craniul din mâinile morarului din Sara; strigă: „Trăiască cardinalul Ruffo!" şi, fără să pară câtuşi de puţin dezgustat, îl dădu de duşcă.

— Bine, făcu Mammone: întoarce-te la Eminenţa Sa, şi spune-i că o să ne supunem.

Acesta se şterse la gură cu mâneca, îşi săltă puşca pe umăr şi ieşi.

Mammone clătină din cap.

— N-am încredere în trimisul ăsta, zise el.

— Ce-i drept, încuviinţă Fra-Diavolo, că rosteşte cam ciudat vorbele.

— Dacă l-am rechema, spuse Mammone.

Amândoi alergară la poartă: trimisul tocmai era să cetească pe vico San-Tommaso, dar mai putea fi zărit.

— Hei! prietene! îl strigă Mammone. El se întoarse.

— Ia vino puţin încoace, urmă morarul: o să-ţi spunem ceva.

Trimisul se înapoie, prefăcându-se foarte bine că-i nepăsător.

— Cu ce pot să vă servesc, Excelenţă? întrebă el, punând piciorul pe prima treaptă a palatului.

— Voiam să te întreb din ce provincie eşti?

— Sunt din Basilicate.

— Minţi! răspunse un marinar care din întâmplare se găsea acolo; eşti genovez ca şi mine: te cunosc după vorbă.

Marinarul nu isprăvise încă ultimul cuvin t, că Mammone îşi scotea un pistol de la brâu şi trăgea asupra nenorocitului patriot, care cădea mort.

Glontele îi străbătuse inima.

— Scoateţi-i ţeasta acestui trădător, porunci Mammone oamenilor săi, şi să mi-o aduceţi plină cu sângele lui.

— Dar, răspunse unul din ei căruia, fără îndoială, că-i era silă de aşa treabă, Excelenţa Voastră mai are una pe masă.

— Arunc-o pe cea veche şi adu-mi-o pe cea nouă. De azi înainte, jur să nu mai beau de două ori din aceeaşi ţeastă.

Astfel muri unul din cei mai înfocaţi patrioţi din 1799. Muri fără să lase altceva decât amintirea lui. Cât despre numele său, a rămas necunoscut şi, oricâte cercetări, pentru a-l afla, â făcut cel ce scrie rândurile acestea, i-a fost cu neputinţă să-l descopere.

17. ULTIMA LUPTĂ

Văzând că nu se mai înapoiază omul al cărui plan îl cunoştea şi-l încuviinţase, Manthonnet înţelese ce se întâmplase: trimisul său era prizonier sau mort.

Prevăzuse cazul şi era gata să înlocuiască şiretlicul care nu izbutise cu altul.

Ordonă oa şase toboşari să anunţe atacul în partea de sus a străzii Infrascata, şi să-l bată cu atâta avânt şi înflăcărare de parcă ar fi urmaţi de un corp de armată de douăzeci de mii de oameni.

Pe lângă toate, ordinul mai spunea să nu se anunţe atacul napolitan, ci atacul francez.

Era vădit că Fra-Diavolo şi Mammone vor crede că comandantul fortului San-Elmo se hotăra, în sfârşit, să-i atace, iar ei se vor repezi înaintea francezilor.

Se petrecu ceea ce Manthonnet prevăzuse: la primele bătăi de tobă, Fra-Diavolo şi Mammone îşi înhăţară armele.

Bătaia tobelor şi răsunetul acesta posomorit adevereau ordinul dat de cardinal.

Fără îndoială că, în vederea acestui atac îl rechemase pe Fra-Diavolo lângă el, şi ordonase lui Mammone să se întărească în spatele muzeului Borbonico, ce se află drept în faţa povârnişului de la Infrascata.

— Oho! exclamă Diavolo clătinând din "cap, cred că te-ai cam grăbit, Mammone, şi cardinalul ar putea într-adevăr să-ţi spună: „Câine, ce-ai făcut din fratele tău?"

— Mai întâi, răspunse Mammone, un genovez nu-i şi nu va fi niciodată fratele meu.

— Bine! şi dacă n-o fi minţit trimisul, ci marinarul genovez?

— Ei, atunci, as avea o ţeastă mai mult.

— Care?

— A genovezului. Şi-n timp ce vorbeau astfel, cei doi şefi îşi chemau oamenii la arme şi, retrăgându-i din Toledo, alergau cu ei spre muzeul Borbonico.

Manthonnet auzi toată zarva; văzu făclii ce păreau nişte licurici care alergau încoace şi încolo peste o mare de

capete, şi se avântau de la piaţa mănăstirii Monte-Oliveto spre salita dei Studi.

Înţelese că sosise clipa să coboare în strada Toledo. prin strada Taverna-Penta şi prin vico Cariaţi, Cu două sute de oameni, ocupă în strada Toledo locul pe care avanposturile lui Fra-Diavolo şi ale lui Mammone îl ocupau cu zece minute mai înainte.

Îndată se îndreptară spre largo del Palazzo, locul de întâlnire al tuturor fiind la capătul Santei-Lucia, la picioarele lui Pizzo-Falcone, în faţa fortului del Ovo.

Castello-del-Ovo era, într-adevăr, punctul central, presupunând că patrioţii lui Manthonnet ar coborî prin Giardini şi strada Ponte-di-Chiaia.

Dar, după cum s-a văzut, cucerirea Giardinilor schimbase totul.

Rezultatul a fost că trupa lui Manthonnet, nefiind aşteptată prin strada Toledo, fu luată, în beznă, drept o trupă sanfedistă, şi postul San-Ferdinand trase asupra ei.

Câţiva oameni din trupa lui Manthonnet ripostară, şi patrioţii erau să se împuşte între ei, când Manthonnet se repezi singur înainte, strigând:

— Trăiască Republica!

La strigătul acesta, repetat cu entuziasm din amândouă părţile, patrioţii din baricade şi cei din San-Martino se aruncară unii în braţele altora.

Din fericire, deşi se trăseseră vreo cinzeci de focuri, era numai un mort şi doi uşor răniţi.

Vreo patruzeci de oameni din baricade cerură să facă parte din expediţie şi fură primiţi cu aclamaţii.

Coborâră în tăcere pe strada Gigantului, merseră de-a lungul Santei-Lucia; la cinci sute de paşi de Castello-del-Ovo, patru oameni din baricade, care aveau parola, alcătuiră avangarda şi, ca să nu se mai repete aceeaşi întâmplare, mica trupă se declară la San-Ferdinand.

Măsura nu era de prisos. Salvato îi ajunsese din urmă cu cei două sute de calabrezi ai lui, şi Michele cu vreo sută de

lazzaroni. Nu mai aşteptau pe nimeni dinspre Castello-Nuovo, şi o trupă atât de însemnată, sosind prin Santa-Lucia, ar fi pricinuit oarecare îngrijorare.

In două vorbe, totul se lămuri.

Bătu ora douăsprezece. Toată lumea fusese punctuală la întâlnire. Se numărară: erau şapte sute, fiecare înarmat până-n dinţi, şi gata să-şi vândă scump pielea. Jurară deci a-i face pe sanfedisti să plătească cu vârf şi îndesat moartea patriotului ucis din greşeală. Republicanii ştiau că sanfediştii n-aveau parolă şi se recunoşteau după strigătele de „Trăiască regele!"

Primul post de sanfedisti era la Santa-Maria-in-Portico.

Mai ştiau că izbutise atacul albanezilor asupra Giardinilor.

Santinelele nu fură deci mirate, mai ales după ce auziseră împuşcăturile dinspre strada Toledo, văzând că înaintează o trupă care, din când în când, striga: „Trăiască Regele!"

O lăsară să se apropie fără bănuială, şi gata a se înfrăţi cu ea; dar, victime ale încrederii lor, una după alta, santinelele căzură înjunghiate.

Numai ultima avu timp să tragă, răcnind: „Alarmă!"

Comandantul bateriei, cătană bătrână, se păzea mai bine decât sanfediştii, soldaţi pregătiţi în grabă. Aşa că, la împuşcătura şi la strigătul de alarmă, fu înarmat – el şi oamenii lui – , şi se auzi strigătul „Stai!"

Atunci, patrioţii înţeleseră că erau descoperiţi şi, fără să se mai stăpânească, tăbărâră asupra bateriei strigând „Trăiască Republica!"

Postul se alcătuia din calabrezi şi din cei mai buni soldaţi de infanterie ai cardinalului; încât lupta fu înverşunată. Pe de altă parte, Nicolino, Manthonnet şi Salvato făceau minuni de vitejie, iar Michele le urma pilda cât putea mai bine. Terenul se acoperea cu morţi. Fu reluat şi scăldat în sânge timp de două ore. In sfârşit, republicanii, învingători, rămaseră stăpânii bateriei. Artileriştii fură ucişi

pe tunurile lor, iar tunurile înfundate, spre a nu mai putea folosi.

După expediţia aceasta, ce era ţinta principală a întreitului atac, cum mai rămânea un ceas din noapte, Salvato propuse să-l întrebuinţeze luând pe neaşteptate batalionul de albanezi care ocupase Giardini, şi tăiase comunicaţiile fortului Castello-del-Ovo cu mănăstirea San-Martino.

Propunerea fu primită cu entuziasm.

Atunci, republicanii se despărţiră în două trupe.

Una, sub ordinele lui Salvato şi ale lui Michele, porni pe via Pasquale şi pe strada Santa-Tereza spre Chiaia, şi se opri fără să fi fost descoperită, pe strada Rocella, în dosul palatului del Vasto.

Cealaltă, sub ordinele lui Nicolino şi ale lui Manthonnet, urcă pe strada Santa-Catarina şi, fiind descoperită pe strada Chiaia, deschise focul.

Abia auziră Salvato şi Michele. primele împuşcături, că se şi repeziră pe toate porţile palatului şi grădinilor del Vasto, săriră peste zidurile Giardinilor şi căzură în spatele albanezilor.

Aceştia se împotriviră eroic, o împotrivire de oameni de la munte; dar aveau a face cu deznădăjduiţi care-şi jucau viaţa într-o ultimă luptă.

Toţi, de la cel dintâi până la cel din urmă, fură măcelăriţi; niciunul nu scăpă.

Apoi, lăsară claie peste grămadă albanezi şi republicani, într-un noroi plin de sânge şi, cu totul îmbătaţi de biruinţă, învingătorii îşi întoarseră ochii spre strada Toledo.

Mammone şi Fra-Diavolo, după ce-şi dădură seama că s-au înşelat şi că tobele de la Infrascata, anunţând un atac închipuit, nu slujeau decât să-l ascundă pe cel adevărat, se înapoiaseră să-şi reia postul din strada Toledo. Ascultau cu oarecare nelinişte vuietul luptei de la Giardini iar, după o jumătate de oră de la încetarea ei îşi mai slăbiseră supravegherea; când, deodată, printr-o reţea de ulicioare

ce coboară de la vico d'Afflito la vico della Carita, o avalanşă de oameni se năpusti, respingând santinelele şi avanposturile peste mulţime, împuşcând sau înjunghiind tot ce se împotrivea trecerii ei şi, semănând moartea şi pustiind totul răzbi de-a curmezişul uriaşei căi, lăsând, pe o lărgime de trei sute de metri, lespezile acoperite cu cadavre, şi se scurse prin străzile din faţa celor prin care se ivise.

Toată trupa patrioţilor se adună la largo del Castello şi pe strada Medina. Cei trei şefi se îmbrăţişară, căci în situaţiile grave, nu eşti sigur, când te desparţi, dacă o să te mai vezi vreodată.

— Pe legea mea! exclamă Nicolino înapoindu-se la Castello-del-Ovo cu cei două sute de oameni ai lui, reduşi cu o cincime, nu ştiu dacă Dumnezeu şi-a deschis fereastra; dar, de n-a făcut-o, a greşit. Ar fi văzut un spectacol frumos al unor oameni care mai bine mor liberi decât să trăiască în tiranie.

Salvato era în faţa fortului Castello-Nuovo. Comandantul Massa rămăsese de veghe, ascultând cu mare îngrijorare împuşcăturile care la început se îndepărtaseră; apropiindu-se apoi încetul cu încetul. Când se lumina de ziuă, văzându-i pe republicani că vin prin largo del Castello şi strada Medina, deschise porţile gata să-i primească pe toţi dacă erau învinşi.

Erau învingători şi fiecare, chiar Manthonnet, acum că se restabiliseră comunicaţiile, putea să se întoarcă la punctul de unde plecase.

Poarta fortului, care se deschisese larg, se reînchise deci după Salvato şi calabrezii lui, după Michele şi lazzaronii săi împuţinaţi cu un sfert.

Nicolino se şi îndrepta spre Castello-del-Ovo; Manthonnet îl urmă pentru a urca din nou pe munte şi a se înapoia la San-Martino.

Republicanii pierduseră cam două sute de oameni; dar uciseseră mai mult de şapte sute de sanfedişti; ei erau

foarte miraţi că sufereau o înfrângere atât de înspăimântătoare, tocmai când se credeau învingători şi nu mai aveau a se teme de nimic.

18. PRÂNZUL LIBER

Seara aceasta, care lămurea cardinalului ce pot face oameni împinşi la disperare, îl înspăimântă. Toată noaptea auzise ecoul împuşcăturilor, dar fără să ştie despre ce era vorba; în zori află cu groază măcelul.

Îndată încalecă, şi voi să-şi dea el însuşi seama de ceea ce se întâmplase. Aşa că, însoţit de Cesare, de Malaspina, de Lamarra şi de două sute din cei mai buni călăreţi ai lui, ajunse, pe poarta San-Ianuar, la strada Foria, străbătu, prin mijlocul sanfediştilor, largo delle Pigne şi sosi în strada Toledo pe strada dei Studi.

La largo San-Spirito, fu primit de Fra-Diavolo şi de Mammone, şi văzu numaidecât, după faţa posomorită a celor doi şefi, că raportul pierderilor suferite de sanfedişti nu era exagerat.

Nu avuseseră când să ridice morţii şi să spele sângele. Ajungând la largo della Carita, calul său nu voi să mai înainteze; n-ar fi putut face un pas fără să calce pe un cadavru.

Cardinalul se opri, descăleca, intră în mănăstirea Monte-Oliveto şi-i trimise pe Lamarra şi pe de Cesare în cercetare, ordonându-le să nu-i ascundă nimic, spre a nu fi dizgraţiaţi.

Deocamdată, chemă la el pe Fra-Diavolo şi pe Mammone şi-i întrebă despre evenimentele din timpul nopţii. Nu ştiau decât ceea ce se petrecuse pe strada Toledo.

Slaba legătură dintre diferitele corpuri sanfediste nu îngăduia comunicărilor să fie ca într-o armată obişnuită.

Cei doi şefi istorisiră că, în ziuă, pe la ora trei, fuseseră atacaţi de o trupă de diavoli care le căzuse în spinare, fără să poată şti de unde venea, şi în clipa când se aşteptau mai

puţin. Oamenii, surprinşi fără veste, nu se împotriviseră de fel, şi cardinalul văzuse isprava năvălirii lor.

Dealtminteri, republicanii pieriseră ca o vedenie; numai că vedenia lăsase drept dovadă că era aievea, o sută cinzeci de duşmani culcaţi pe câmpul de luptă.

Cardinalul se încruntă.

Apoi, de Cesare şi Lamarra sosiră la rândul lor. Aduceau ştiri dezastruoase.

Lamarra anunţă că batalionul albanez, una din puterile coaliţiei sanfediste, era măcelărit, de la primul până la ultimul om.

De Cesare aflase că, din postul şi bateria de la Chiaia, nu rămâneau decât nouă oameni. Cele patru tunuri procurate de Sea-Horse erau înfundate, şi deci nu se mai puteau întrebuinţa, iar artileriştii ruşi fuseseră ucişi pe tunurile lor.

Dar, în aceeaşi noapte, adică în noaptea ce abia trecuse, cardinalul primise, printr-un trimis ce debarcase la Salerno, scrisoarea reginei, cu data de 14, în care-i spunea că flota lui Nelson, după ce părăsise Palermo ca să-l ducă la Ischia pe moştenitorul coroanei, se înapoiase spre a-l readuce pe uscat, în urma ştirii primită de Nelson, că flota franceză ieşise din Toulon.

Nu prea era cu putinţă ca flota să vină la Neapole; totuşi, s-ar fi putut să sosească, şi atunci acţiunea lui Ruffo era năruită.

In sfârşit, un lucru putea să se mai întâmple şi a doua oară, aşa cum se întâmplase prima dată. După Cotrone, jaful fusese atât de mare, încât trei sferturi din sanfedişti, socotindu-se îmbogăţiţi, dezertaseră cu tot calabalâcul şi cu prada.

Or, jumătate din Neapole era jefuită de lazzaroni, iar armata sanfedistă putea să nu fie mulţumită cu cealaltă jumătate, dat fiind gravitatea primejdiilor la care fiecare om se expunea rămânând.

Cardinalul nu se amăgea. Armata lui era mai mult o

haită de lupi, de corbi şi de vulturi venind la împărţeală, decât o trupă de soldaţi luptând pentru triumful unei idei sau al unui principiu.

Aşa că, înainte de toate, trebuia oprit jaful lazzaronilor, pentru ca, oricum, să mai rămână ceva şi pentru cei care făcuseră o sută de leghe cu speranţa să prade ei înşişi.

Încât, hotărându-se cu repeziciunea de execuţie ce era o parte izbitoare a marii lui destoinicii, ceru să i se aducă o pană, cerneală şi hârtie, şi formulă o proclamaţie în care ordona cu asprime să se înceteze jaful şi măcelul, făgăduind că nu vor avea nimic de suferit cei care-şi vor preda armele, intenţia Maiestăţii Sale fiind sa le acorde amnistie deplină.

Se va recunoaşte că-i greu de „Împăcat făgăduiala aceasta cu ordinele stricte ale regelui şi reginei cu privire la răzvrătiţi, dacă intenţia pozitivă a cardinalului n-ar.fi fost să scape, în baza puterii lui de alter ego, cât mai mulţi patrioţi cu putinţă.

Dealtfel, tot ce urmă dovedi că, într-adevăr, acesta-i era gândul.

Pe lângă toate, mai adăuga cum că în aceeaşi clipă va înceta orice ostilitate împotriva oricărui castel şi a oricărei fortăreţe dacă vor înălţa drapelul alb, în semn că primesc amnistia propusă, şi garanta, pe onoarea lui, viaţa ofiţerilor care se vor prezenta să parlamenteze.

Proclamaţia fu tipărită şi afişată, în aceeaşi zi, la toate colţurile de stradă, la toate răspântiile, în toate pieţele oraşului; şi, cum se putea ca patrioţii din San-Martino, care nu coborau în oraş. să nu afle noile dispoziţii ale cardinalului, îl trimise pe Scipion Lamarra, precedat de un steag alb şi însoţit de un trâmbiţaş, pentru a-i înştiinţa de întreruperea ostilităţilor.

Patrioţii din San-Martino, încă înflăcăraţi de izbânda lor din noaptea trecută şi de rezultatul obţinut — căci nu se îndoiau că victoriei lor îi datorau demersul paşnic al cardinalului — răspunseră că erau hotărâţi să moară cu

armele în mână şi că nu vor să audă nimic înainte ca Ruffo şi sanfediştii să fi evacuat oraşul.

Dar, şi de data aceasta, Salvato care unea înţelepciunea diplomatului cu înfocatul curaj al ostaşului, nu fu de părerea lui Manthonnet, împuternicit de tovarăşii lui să răspundă că nu primesc. Se prezentă la corpul legislativ, cu propunerile cardinalului Ruffo în mână, şi nu-i fu greu, după ce-i expuse adevărata situaţie, să-l hotărască a purta convorbiri cu cardinalul Ruffo, convorbiri care de-ar duce la un tratat, ar fi singurul mijloc de a salva viaţa patrioţilor compromişi. Apoi, cum castelele depindeau de corpul legislativ, acesta înştiinţa pe Massa, comandantul din Castello-Nuovo, şi pe L'Aurora, comandantul fortului del-Ovo că, de nu tratau direct cu cardinalul, corpul legislativ va trata în numele lor.

Nu se putea da acelaşi ordin lui Manthonnet care, nefiind închis într-un fort, ci ocupând mănăstirea San-Martino, era independent.

In acelaşi timp, corpul legislativ îndemna pe Massa să ia legătura cu comandantul fortului Sant-Elmo, nu pentru a primi aceleaşi condiţii ce ar fi propuse comandanţilor de forturi napolitane — în calitatea sa de ofiţer francez putea trata aparte şi cum credea de cuviinţă — ci pentru a încuviinţa capitularea celorlalte fortăreţe şi a iscăli tratatul, iscălitura lui părând, pe bună dreptate, o garanţie în plus pentru executarea tratatelor, fiindcă el era numai un simplu inamic, pe când ceilalţi erau răzvrătiţi.

S-a răspuns deci cardinalului să nu se hotărască după refuzul patrioţilor din San-Martino, şi că se primea amnistia propusă de el.

Îl rugau să arate ziua şi ora când şefii celor două părţi s-ar întruni pentru a pune bazele capitulării.

Dar, tot în aceeaşi zi de 19 iunie, se întâmplă un lucru la care trebuiau să se aştepte.

Calabrezii, lazzaronii; ţăranii, ocnaşii şi toţi jefuitorii sângeroşi care, pentru a prăda şi a ucide după pofta lor, urmau pe alde Sciarpa, Mammone, Fra-Diavolo,

Panedigrano şi alţi bandiţi de acelaşi fel; în sfârşit, toţi oamenii aceia văzând proclamaţia cardinalului, care punea capăt măcelurilor şi incendiilor, se hotărâră să nu se supună ordinului şi să nu-şi înceteze omorurile şi pustiirile.

Cardinalul se înfiora simţind că arma, cu care până atunci învinsese, îi scăpa din mâini.

Ordonă să nu se mai deschidă porţile închisorilor pentru prizonierii care s-ar aduce.

Întări corpurile ruse, turce şi elveţiene ce se găseau în oraş, singurele, într-adevăr, pe care s-ar fi putut bizui.

Atunci, poporul, sau mai bine zis haitele de asasini şi de briganzi care pustiau, dădeau foc şi umpleau de sânge oraşul, văzând că închisorile rămâneau închise în faţa prizonierilor pe care-i aduceau, îi împuşcară şi-i spânzurară fără judecată. Cei mai puţin cruzi îi duseră pe-ai lor la comandantul regelui, la Ischia; dar acolo, patrioţii îl găsiră pe Speciale, care se mulţumea să-i condamne la moarte, fără măcar a-i interoga, dacă — pentru a o isprăvi mai repede cu ei — nu ordona să fie aruncaţi în mare, fără judecată.

Din înălţimile de la San-Martino, de la Castello-del-Ovo şi de la Castello-Nuovo, patrioţii vedeau cu groază şi cu furie tot ce se petrecea în oraş, în port şi pe mare.

Revoltaţi de acest spectacol, fără îndoială că erau să pună iar mina pe arme, când colonelul Mejean, mânios că nu putuse trata nici cu directoratul nici cu cardinalul Ruffo, îi înştiinţa pe republicani că avea la castelul Sant-Elmo cinci-şase ostatici pe care li-i va preda dacă măcelurile nu încetează.

Printre ei era un văr de-al cavalerului Micheroux, locotenent al regelui, şi un al treilea frate de-al cardinalului.

Situaţia se aduse la cunoştinţa Eminenţei Sale.

Dacă măcelurile nu încetau, câţi patrioţi vor fi măcelăriţi, tot atâţia ostatici vor fi aruncaţi de sus de pe zidurile castelului Sant-Elmo.

Raporturile se înveninau şi duceau fireşte cele două

părţi la un război de nimicire. Nu rămânea nicio îndoială că oameni bravi dar deznădăjduiţi nu şi-ar înfăptui ameninţările prin represalii.

Cardinalul înţelese că nu era o clipă de pierdut. Convocă şefii corpurilor de sub comanda lui, şi-i imploră să-şi menţină soldaţii în cea mai aspră disciplină, făgăduindu-le glorioase răsplăţi dacă izbutesc.

Se ordonară atunci patrule alcătuite numai din subofiţeri, care cutreierau străzile în toate direcţiile şi, după multe ameninţări, făgăduieli şi bani azvârliţi, incendiile se stinseră şi sângele încetă să mai curgă. Abia după două zile Neapole răsuflă.

La 21 iunie, după atâtea sforţări, folosind armistiţiul şi liniştea care îi urma, patrioţii de la San-Martino şi din cele două castele, dându-şi seama că au pierdut cauza, hotărâră să se întrunească la prânzul liber.

Lipsea numai Cezar pentru a primi vorbele solemne: *Morituri te salutant!*[40]

A fost o tristă serbare această ultimă ceremonie, unde fiecare părea că-şi celebrează propriile-i funeralii, ceva aidoma cu cel din urmă ospăţ al senatorilor din Capua, la sfârşitul căruia, printre florile ofilite şi în sunetul lirelor muribunde, trecu din mână în mână cupa cu otravă din care optzeci de comeseni băură moartea.

Aleseră piaţa Palatului-Naţional, astăzi Piaţa Plebiscitului. Pe atunci era mult mai îngustă decât astăzi.

De-a lungul mesei, înfipseră stâlpi şi pe fiecare fâlfâia în vânt un steguleţ alb unde, cu.litere negre, erau scrise cuvintele:

Viaţă liberă sau moarte!

Deasupra steguleţului şi la mijlocul fiecărui stâlp, era un mănunchi de trei flamuri ale căror capete mângâiau frunţile comesenilor.

---

[40] Cei care vor muri, te salută.

Una era tricoloră: simbolul sângelui vărsat şi care mai trebuia încă vărsat.

Alta era neagră: simbolul doliului ce va cerni patria când tirania, o clipă alungată, se va întoarce să domnească peste ea.

In mijlocul pieţii, la picioarele arborelui libertăţii, se înălţa altarul patriei.

La început, se făcu slujba morţilor în cinstea martirilor căzuţi pentru libertate. Episcopul della Torre, membru al corpului legislativ, le rosti cuvântarea funebră.

Apoi se aşezară la masă.

Prânzul fu sobru, trist, aproape mut.

Numai de trei ori, fu întrerupt de o dublă închinare: „Pentru libertate şi pentru moarte!" cele două mari zeiţe invocate de popoarele asuprite.

Din avanposturile lor, sanfediştii puteau privi ospăţul din urmă; dar nu-i înţelegeau sublima tristeţe.

Numai cardinalul socotea de ce sforţări deznădăjduite sunt în stare oamenii care se pregătesc de moarte ou această linişte solemnă; şi era fie de teamă, fie din admiraţie, şi mai întărit în hotărârea de-a trata cu ei.

19. CAPITULAREA

La 19 iunie, după cum am spus, bazele capitulării fuseseră formulate pe hârtie.

Discuţiile avuseseră loc în ziua de 20, în toiul răscoalei care însângera oraşul şi uneori se credea că nu e posibil ca negocierile să ajungă la bun sfârşit.

La 21, la amiază, răscoala era potolită şi prânzul liber, avusese loc la ora patru după-amiază.

În sfârşit, la 22 iunie dimineaţa, colonelul Mejean coborî din fortul Sant-Elmo, escortat de cavaleria regalistă şi veni să se întreţină cu directoratul.

Salvato vedea cu mare bucurie toate pregătirile de pace. Casa Luizei jefuită, zvonul îndeobşte răspândit că ea-i

denunţase pe Backeri, pricinuindu-le astfel moartea, îl îngrijorau mult pentru siguranţa tinerei femei. Nepăsător de orice teamă pentru sine, tremura, şi era mai sfios decât un copil, când era vorba de Luiza.

Apoi altă speranţă i se mai înfiripa în inimă. Dragostea lui pentru Luiza crescuse mereu, iar când legătura lor ajunsese atât de cunoscută, nu se putea ca Luiza să mai stea la Neapole şi să aştepte întoarcerea soţului ei. Dar, poate că s-ar folosi de alegerea dată patrioţilor de a rămâne la Neapole sau de a fugi, pentru a părăsi nu numai oraşul, ci chiar şi Italia. Atunci, Luiza ar fi într-adevăr a lui, a lui pentru totdeauna; nimic nu mai putea să-l despartă de ea.

Cunoscând capitularea ce se discutase, sub ordinele lui, îi lămurise înadins de mai multe ori articolul 5, care spunea că toate persoanele cuprinse în capitulare puteau alege între a rămâne la Neapole său a se îmbarca spre Toulon.

De fiecare dată, ea suspinase, îşi strânsese iubitul la piept, dar nu răspunsese nimic.

Fiindcă Luiza, cu toată înfocata ei iubire pentru Salvato, nu hotărâse încă nimic şi amâna, închizând ochii pentru a nu vedea viitorul, în faţa neţărmuritei dureri pe care, când va sosi clipa, o va pricinui ori soţului, ori iubitului ei.

Desigur, de-ar fi fost liberă, pentru ea ca şi pentru Salvato, ar fi fost cea mai mare fericire să-l urmeze la capătul lumii pe alesul inimii ei. Atunci, fără nicio părere de rău şi-ar fi părăsit prietenii, Neapole şi chiar căsuţa unde-şi petrecuse copilăria, atât de liniştită şi atât de neprihănită. Dar alături de această nespusă fericire, se ridica în umbră o remuşcare pe care n-o putea alunga.

Plecând, lăsa pradă durerii şi singurătăţii bătrâneţea aceluia care-i ţinuse loc de tată.

Vai! Captivanta pasiune numită dragoste, acest suflet al universului care-l face pe om să îndeplinească cele mai frumoase fapte dar şi cele mai mari crime, şi se dezvinovăţeşte cu atâta măiestrie câtă vreme greşeala nu-i

săvârşită, nu poate opune remuşcării decât lacrimi şi suspine.

La stăruitoarele rugăminţi ale lui Salvata, Luiza nu voia să răspundă: „Da" şi nu îndrăznea să zică: „Nu".

Păstra în adâncul inimii nedesluşita speranţă a nenorociţilor, care nu se mai bizuie decât pe o minune a providenţei, ca să-i scoată din situaţia fără scăpare, în care au intrat printr-o eroare sau printr-o vină.

Totuşi, timpul trecea şi, după cum am spus, în dimineaţa de 22 iunie, colonelul Mejean cobora din castelul Sant-Elmo pentru a veni, escortat de cavaleria regalistă, să discute cu directoratul.

Scopul vizitei lui era să se propună drept intermediar între patrioţi şi cardinal, directoratul nesperând să obţină condiţiile pe care le cerea.

Vă amintiţi răspunsul lui Manthonnet: „Nu vom trata decât atunci când ultimul sanfedist va fi părăsit oraşul".

Vrând să ştie dacă forturile erau în măsură de-a susţine semeţele vorbe ale lui Manthonnet, corpul legislativ, cu reşedinţa în palatul naţional, îl chemă pe comandantul din Castello-Nuovo.

Oronzo Massa, al cărui nume l-am mai rostit de câteva ori, fără a ne opri altfel asupra persoanei lui, are dreptul într-o carte ca aceasta pe care din datorie ne-am impus s-o scriem, la ceva mai mult decât o simplă inscripţie pe pomelnicul de martiri ai patriei.

Se născuse într-o familie nobilă. Ofiţer de artilerie încă din tinereţe, îşi dăduse demisia când, cu patru ani în urmă, guvernul păşise pe calea sângeroasă şi despotică deschisă prin execuţia lui Emmanuele de Deo, a lui Viteigliano şi a lui Galiani. După proclamarea republicii, ceruse a servi ca simplu soldat.

Republica îl făcuse general.

Era un bărbat cutezător, însufleţit de înalte sentimente, elocvent.

Cirillo i se adresă, în numele adunării legislative.

— Oronzo Massa, începu el, te-am chemat ca să ne spui ce speranţă ne mai rămâne pentru apărarea castelului şi salvarea oraşului. Răspunde-ne sincer, fără a exagera nimic, nici în bine nici în rău.

— Îmi cereţi să vă răspund cu toată sinceritatea, rosti Oronzo Massa: am s-o fac. Oraşul e pierdut; nicio sforţare, chiar dacă fiecare om ar fi un Curtius, nu-l poate scăpa. Cât despre Castello-Nuovo, îl mai stăpânim încă, dar numai din pricină că n-avem împotriva noastră decât soldaţi fără experienţă, cete neîncercate, comandate de un preot. Marea, bazinul neînchis al portului şi portul sunt în puterea inamicului. Palatul n-are nicio apărare împotriva artileriei. *Curtina*[41] e dărâmată şi, dacă în loc de asediat, aş fi asediator, în două ore aş lua fortul.

— Ai primi deci pacea?

— Da, numai s-o putem face — lucru de care mă îndoiesc — în condiţii cu putinţă de primit pentru onoarea noastră de soldaţi şi de cetăţeni.

— Şi de ce te îndoieşti că am putea încheia pacea în condiţii onorabile? Nu le cunoşti pe cele propuse de directorat?

— Le cunosc, şi tocmai de aceea mă îndoiesc de le va accepta cardinalul. Inamicul, îngâmfat de marşul triumfal care l-a adus până sub zidurile noastre, împins de laşitatea lui Ferdinand şi de ura Carolinei, nu va voi să acorde viaţa şi libertatea şefilor Republicii. Va trebui deci, după părerea mea, ca cel puţin douăzeci de cetăţeni să se jertfească pentru salvarea tuturor. Aceasta fiindu-mi convingerea, cer să fiu înscris, sau mai degrabă să mă înscriu cel dintâi pe listă.

Şi atunci, în toiul unui freamăt de admiraţie, înaintând spre biroul prezidenţial, scrise sus pe o foaie de hârtie, cu mână hotărâtă:

Oronzo Massa. — Pentru moarte.

Aplauzele izbucniră şi, într-un singur glas, legislatorii

[41] Zid care uneşte flancurile a două bastioane.

strigară:

— — Toţi! Toţi! Toţi!

L'Aurora, comandantul din Castello-del-Ovo, era de aceeaşi părere cu colegul său Massa, că nu se mai poate ţine piept.

Rămânea Manthonnet ce trebuia convins să fie şi el de părerea celorlalţi şefi; orbit de minunatu-i curaj, era totdeauna ultimul care se supunea sfaturilor prevăzătoare.

Se hotărî că generalul Massa va urca la San-Massino să discute cu patrioţii stabiliţi la picioarele fortului Sant Elmo şi, dacă se va înţelege cu ei, va înştiinţa pe colonelul Mejean că prezenţa lui e necesară la directorat.

Se dădu comandantului din fortul del-Ovo un bilet de liberă trecere de-al cardinalului.

Comandantul Massa îl încredinţa pe Manthonnet că cea mai bună hotărâre era să se trateze condiţiile propuse de directorat, şi chiar altele mai grele; apoi, după cum se înţeleseseră, înştiinţa pe colonelul Mejean că era aşteptat pentru a duce cardinalului aceste condiţii.

Iată de ce, la 22 iunie, comandantul castelului Sant-Elmo îşi părăsea fortăreaţa şi cobora spre oraş.

Se duse de-a dreptul la casa unde locuia cardinalul, la podul Magdalena, dar fără să ascundă directoratului că n-avea mari speranţe ca asemenea condiţii să fie primite.

Fu introdus îndată la Eminenţa Sa, căreia-i prezentă articolele capitulării, gata iscălite de generalul Massa şi de comandantul L'Aurora.

Cardinalul îl aştepta şi lângă el se aflau cavalerul Micheroux, comandantul englez Foote, comandantul trupelor ruse, Baillie şi comandantul trupelor otomane, Ahmet.

Luă capitularea, o citi, trecu într-o cameră de alături, împreună cu cavalerul Micheroux şi şefii lagărelor englez, rus şi turc, pentru a delibera cu ei.

După zece minute, se întoarse, luă pana şi, fără discuţie, îşi puse numele sub al comandantului L'Aurora.

Apoi trecu pana comandantului Foote care, la rândul său, o trecu comandantului Baillie, iar acesta, comandantului Ahmet.

Singura pretenţie a cardinalului a fost ca tratatul, deşi iscălit la 22, să poarte data de 18.

Această pretenţie, primită fără şovăială de colonelul Mejean, a fost o taină pentru toţi, dar nu mai este şi pentru noi, datorită cunoaşterii amănunţite a epocii, şi a corespondenţei regelui şi a reginei pe care, în 1860, am avut fericirea să o avem la dispoziţie.

Cardinalul voia ca data să fie anterioară scrisorii pe care o primise de la regină şi-l oprea să trateze, sub niciun cuvânt, cu răzvrătiţii.

Va avea scuza să spună că scrisoarea sosise când capitularea era gata semnată.

Şi acum, e de cea mai mare însemnătate că, vorbind în clipa de faţă despre o chestiune pur istorică, să punem sub ochii cititorilor noştri, chiar textul celor zece articole ce n-a fost niciodată publicat decât incomplet sau denaturat.

E vorba de un proces îngrozitor, în care cardinalul Ruffo, condamnat în primă instanţă de istorie, sau mai degrabă de un istoric, judecător părtinitor sau rău informat, face apel la posteritate împotriva lui Ferdinand, împotriva Carolinei, împotriva lui Nelson.

Iată capitularea:

„Art. 1. — Forturile Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo vor fi predate comandantului trupelor Maiestăţii Sale regele celor Două-Sicilii, şi ale aliaţilor săi, regele Angliei, împăratul tuturor ruşiilor şi sultanul Porţii Otomane, împreună cu toate muniţiile de război şi de merinde, artilerie şi efecte de tot felul aflate în magazii, şi care vor fi recunoscute prin inventarul comisarilor respectivi, după iscălirea prezentei capitulări.

Art. 2. — Trupele alcătuind garnizoana îşi vor păstra forturile până când bastimentele, de care se va vorbi mai jos,- destinate a transporta persoanele ce vor voi să

meargă la Toulon, vor fi gata să întindă pânzele.

Art. 3 — Garnizoanele vor ieşi cu onorurile militare, adică cu arme şi bagaje, în bătaia tobelor, cu fitilul tunurilor aprinse, drapelele fâlfâind, fiecare cu câte două tunuri; armele se vor depune pe ţărmul mării.

Art. 4 — Persoanele şi proprietăţile mobiliare ale tuturor indivizilor alcătuind cele două garnizoane vor fi respectate şi garantate.

Art. 5 — Toţi sus numiţii indivizi vor putea alege, fie a se îmbarca pe bastimentele parlamentare ce se vor pregăti pentru a-i duce la Toulon, fie să rămână la Neapole, fără a fi prejudiciaţi în drepturi, nici ei nici familiile lor.

Art. 6 — Condiţiile hotărâte în prezenta capitulare sunt aceleaşi pentru toate persoanele de ambele sexe, închise în forturi.

Art. 7 — Se vor bucura de beneficiul acestor condiţii, toţi prizonierii făcuţi din trupele oficiale de către trupele Maiestăţii Sale regele celor Două-Sicilii sau de ale aliaţilor săi, în diferitele lupte ce au avut loc înainte de blocarea forturilor.

Art. 8 — Sfinţiile lor Micheroux, arhiepiscopul de Salerno, şi Dillon, cât şi episcopul din Avellino vor rămâne ca ostatici in mâinile comandantului din fortul Sant-Elmo, până la sosirea la Toulon a patrioţilor expatriaţi.

Art. 9 — Afară de sus numitele persoane, toţi ostaticii şi prizonierii de stat închişi în forturi vor fi puşi în libertate îndată după semnarea prezentei capitulări.

Art. 10 — Articolele prezentei capitulări nu vor putea fi executate decât după ce vor fi fost în totul aprobate de comandantul fortului Sant-Elmo.

Făcut la Castello-Nuovo, 13 iunie 1799

Au iscălit:

Massa, comandantul fortului Castello-Nuovo; L'Aurora, comandantul fortului Castello-del-Ovo; cardinalul Ruffo, vicar general al regatului Neapole; Antonio, cavalerul Micheroux, ministru plenipotenţiar al Maiestăţii Sale regele

celor Două-Sicilii pe Ungă trupele ruse; E. T. Foote, comandantul navelor Maiestăţii Sale Britanice; Baillie, comandantul trupelor Maiestăţii Sale împăratul Rusiei Ahmet, comandantul trupelor otomane."

Sub semnăturile diferiţilor şefi luând parte la capitulare, se citeau următoarele rânduri:

„În baza deliberării consiliului de război, în fortul Sant-Elmo, la 3 messidor, şi a scrisorii generalului Massa, comandantul din Castello-Nuovo, scrisoare cu data din messidor, comandantul fortului Sant-Elmo aprobă sus-numita capitulare:

Din fortul Sant-Elmo, 3 messidor anul VII al Republicii franceze (21 iunie 1799).

Mejean"

În aceeaşi zi când capitularea fu într-adevăr semnată, adică la 22 iunie, cardinalul, încântat de-a fi ajuns la un rezultat atât de fericit, relată cu de-amănuntul regelui toate operaţiile îndeplinite, şi-l însărcina pe căpitanul Foote, imul din semnatarii capitulării să predea scrisoarea Maiestăţii Sale personal.

Căpitanul Foote plecă îndată la Palermo, pe Sea-Horse. De câteva zile, urmase la comanda acestui vas, căpitanului Ball, rechemat de Nelson pe lângă el.

A doua zi, cardinalul dădu toate ordinele necesare pentru ca bastimentele, ce trebuiau să transporte la Toulon garnizoana patriotă, să fie gata cât mai repede cu putinţă.

In aceeaşi zi, cardinalul scrise lui Ettore Caraffa pentru a-l invita să predea lui Pronio forturile din Civitella şi din Pescara, în aceleaşi condiţii ca şi Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo.

Şi, cum se temea ca nu cumva contele de Ruvo să se îndoiască de cuvântul său ori să vadă vreo cursă în

scrisoarea lui, puse să se întrebe dacă într-unui din cele două forturi nu se afla vreun prieten de-al lui Ettore Caraffa, în care acesta să aibă deplină încredere pentru a-i duce scrisoarea şi a da contelui o idee exactă asupra situaţiei.

Nicolino Caracciolo se prezentă, primi scrisoarea din mâinile cardinalului şi plecă.

Tot în aceeaşi zi, un edict iscălit de vicarul general fu tipărit, publicat şi afişat.

Edictul declara că războiul s-a isprăvit, că în regat nu mai sunt nici partide nici facţiuni, nici prieteni nici duşmani, nici republicani nici sanfedişti, ci numai un popor de fraţi şi de cetăţeni la fel de supuşi suveranului pe care regele voia să-l unească în aceeaşi dragoste.

Siguranţa morţii fusese atât de mare la patrioţi, încât chiar cei care, neîncrezându-se cu totul în făgăduiala lui Ruffo, hotărâră să se exileze, privind exilul ca pe un bine, faţă de soarta ce credeau că-i aşteaptă.

20. ALEŞII RĂZBUNĂRII

In toiul corului de bucurie şi de tristeţe ce se înălţa din mulţimea de exilaţi, după cum ţineau mai mult la viaţă sau la patrie, doi tineri şedeau îmbrăţişaţi, tăcuţi şi mâhniţi, într-una din camerele de la Castello-Nuovo.

Erau Salvato şi Luiza.

Luiza nu luase încă nicio hotărâre, şi a doua zi, 24 iunie, trebuia să aleagă între soţul şi amantul ei, între a rămâne la Neapole sau a pleca în Franţa.

Plângea, dar toată seara n-avusese putere să scoată o vorbă.

Salvato stătuse multă vreme în genunchi, mut şi el, înaintea ei; apoi o cuprinsese în sfârşit în braţe şi o ţinea strâns la inimă.

Bătu miezul nopţii.

Luiza îşi ridică ochii scăldaţi în lacrimi şi strălucitori de friguri, şi numără una după alta cele douăsprezece vibraţii

ale *timbrului*[42], pe urmă, lăsându-şi mâna pe gâtul tânărului zise:

— O! Nu, nu voi putea niciodată!

— Ce nu vei putea niciodată, mult iubita mea Luiza?

— Să te părăsesc, Salvato al meu. Niciodată! Niciodată! Facă Dumnezeu ce-o vrea din mine, dar ori vom trăi ori vom muri împreună!

Şi izbucni în plâns.

— Ascultă, răspunse Salvato, nu suntem siliţi să ne oprim în Franţa; unde vei voi să mergi, voi merge şi eu.

— Dar gradul tău? Dar viitorul tău?

— Sacrificiu pentru sacrificiu, Luiza mea mult iubită. Iţi repet că de vrei să fugi la capătul pământului de amintirile pe care le laşi aici, voi merge la capătul pământului cu tine. Cunoscându-te cum te cunosc, înger neprihănit, prezenţa şi iubirea mea veşnice nu vor fi prea mult pentru a te face să uiţi.

— Dar nu voi pleca astfel, ca o ingrată, ca o fugară, ca o adulteră; îi voi scrie, îi voi spune tot. Frumoasa, marea, sublima lui inimă mă va ierta cândva, mă va dezlega de păcatul meu, şi numai din ziua aceea, mă voi ierta eu însămi.

Salvato se desprinse din îmbrăţişarea Luizei, se apropie de o masă, pregăti hârtie, o pană şi cerneală, apoi, întorcându-se la ea şi sărutând-o pe frunte:

— Te las singură, sfântă vinovată, zise el, spovedeşte-te lui Dumnezeu şi lui. Aceea peste care Isus şi-a întins mantia nu era mai demnă de iertare decât tine.

— Mă părăseşti! exclamă tânăra aproape speriată că rămâne singură.

— Trebuie ca vorba ta să curgă, în toată puritatea, din sufletu-ţi cast; prezenţa mea i-ar tulbura cristalul limpede. Peste o jumătate de ceas, mă voi întoarce şi n-o să ne mai despărţim.

Sărutând-o pe frunte, ieşi.

---

[42] Disc metalic bombat şi sonor, peste care loveşte un ciocănel.

La rândul ei, Luiza se ridică apropiindu-se de masă.

Toate mişcările ei aveau încetineala pe care o ia trupul în clipele hotărâtoare; ochii ficşi căutau parcă să recunoască, prin depărtare şi prin beznă, locul unde va cădea lovitura, şi la ce adâncime se va înfige paloşul durerii.

Un zâmbet trist îi flutură pe buze şi murmură, dând din cap:

— O! Bietul meu drag! Ce mult vei suferi!

Pe urmă, mai încet şi cu glas aproape de neînţeles i

— Dar nu mai mult, adăugă ea, decât am suferit eu însămi.

Îşi lăsă fruntea pe mâna stingă, luă pana, şi scrise:

„Mult iubitul meu tată! îndurătorul meu prieten!

De ce. m-ai părăsit când voiam să te urmez! De ce nu te-ai întors când ţi-am strigat de pe ţărm, văzându-te că dispari în furtună:

Nu ştii că-l iubesc?

Mai era timp; plecam cu tine, eram scăpată! M-ai părăsit, sunt pierdută! E o fatalitate.

Nu vreau să mă dezvinovăţesc, nu vreau să-ţi repet vorbele pe care, cu mâna întinsă spre crucifix, le-ai rostit la patul de moarte al prinţului de Caramanico, în timp ce stăruia şi stăruiam şi eu să-ţi devin soţie. Nu, n-am nicio scuză; dar îţi cunosc inima. îndurarea va fi totdeauna mai mare decât vina.

Compromisă politiceşte de aceeaşi fatalitate ce mă urmăreşte, părăsesc Neapolul şi, împărtăşind soarta nenorociţilor ce se exilează şi printre care, o, blândul meu judecător! sunt cea mai nenorocită, plec în Franţa.

Ultimele clipe ale exilului meu sunt ale tale, după cum ultimele ore din viaţa mea vor fi ale tale. Părăsind patria, la tine mă gândesc; părăsind viaţa, la tine mă voi gândi.

Lămureşte taina aceasta de neînţeles; inima mea a greşit, sufletul mi-a rămas neprihănit; cea mai bună parte

din mine ai luat-o şi ai păstrat-o.

Ascultă-mă, prietene! Ascultă-mă, tată!

Fug de tine mai mult de ruşinea de a te revedea, decât din iubire pentru omul pe care-l urmez. Pentru el, mi-aş da viaţa pe lumea aceasta; dar, pentru tine, mântuirea mea pe cealaltă. Vei şti totdeauna unde voi fi. Dacă ai avea cândva nevoie de devotamentul meu, cheamă-mă, şi mă voi înapoia să cad în genunchi în faţa ta.

Acum, lasă-mă să te rog pentru o fiinţă nevinovată, care nu numai că încă nu ştie că-şi va datora viaţa unui păcat, dar nici măcar nu ştie că trăieşte. Poate să se găsească singură pe lume. Tatăl ei e soldat: poate fi ucis; mama-i este deznădăjduită: poate muri. Făgăduieşte-mi că, atât cât vei trăi, copilul meu nu va fi orfan.

Nu iau cu mine niciun ducat din banii depuşi la Backeri. Mai e nevoie să-ţi spun că sunt cu totul nevinovată de moartea lor, şi că mai bine aş fi îndurat tortura decât să scot o vorbă ce i-ar fi compromis! Din banii aceştia, vei face copilului pe care ţi-l las, dacă va fi să mor, partea pe care-o vei voi.

După ce ţi-am spus acestea, poţi crede, tată slăvit, că ţi-am spus totul; nicidecum. Mi-e sufletul plin, gândurile mă copleşesc. De când îţi scriu, te revăd, mi se perindă în inimă cei optsprezece ani când ai fost bun cu mine, îţi întind braţele ca lui Dumnezeu pe care-l slăveşti, îl jigneşti şi spre care ai vrea să te avânţi. O I De ce nu eşti aici, în loc de a fi la două sute de leghe de mine! Simt că spre tine m-aş îndrepta şi că, sprijinită de inima ta, nimic nu m-ar putea smulge.

Dar ce face Dumnezeu e bine făcut. Acum, în ochii tuturor sunt, nu numai o soţie nerecunoscătoare, ci şi o cetăţeană răzvrătită, şi am a da socoteală, totodată, şi de fericirea-ţi pierdută şi de lealitatea ta compromisă. Plecarea mea te scapă, fuga mea te dezvinovăţeşte şi poţi spune: «Nu-i de mirare că, fiind femeie adulteră, este şi cetăţeană ne leală».

Adio, prietene, adio, tată! Când vei voi să-ţi închipui suferinţa mea, gândeşte-te la ce-ai suferit tu însuţi. N-ai decât durerea; eu am remuşcarea.

Adio, dacă mă uiţi şi nu-ţi sunt de folos!

Dar, dacă ai vreodată nevoie de mine, la revedere!

Copila ta vinovată, care însă nu va înceta niciodată să creadă în îndurarea ta,

Luiza"

Când isprăvea ultimele cuvinte, Salvato se înapoie. Ea-l auzi, se întoarse şi-i întinse scrisoarea; dar, văzând hârtia plină de lacrimi şi înţelegând ce ar suferi în timp ce ar citi-o, o respinse.

Luiza pricepu delicateţea iubitului ei.

— Mulţumesc, dragul meu.

Îndoi scrisoarea, o pecetlui şi puse adresa.

— Acum, zise ea, cum facem ca scrisoarea să ajungă la cavalerul San-Felice? înţelegi bine, nu-i aşa, că trebuie s-o primească el, şi nu altul.

— E foarte simplu, răspunse Salvato, comandantul Massa are un bilet de liberă trecere. Am să i-l cer, şi voi duce eu însumi scrisoarea la cardinal, cu rugămintea s-o trimită la Palermo, spunându-i cât e de însemnat să-i parvină negreşit.

Luiza avea mare nevoie de prezenţa lui Salvato. Cită vreme era acolo, glasul său alunga fantomele care o năpădeau de cum pleca. Dar, după cum spusese, scrisoarea trebuia să ajungă la cavaler.

Salvato încalecă. Afară de biletul său, Massa îi mai dădu un om pentru a purta înaintea lui drapelul alb; aşa că, sosi fără neplăceri în tabăra cardinalului.

Acesta încă nu se culcase. Abia îşi rosti numele Salvato, că ordonă să fie introdus la el.

Cardinalul îl cunoştea după nume. Ştia ce minuni de vitejie făcuse în timpul asediului. Brav el însuşi, preţuia

oamenii bravi.

Salvato îi expuse pricina vizitei lui, şi adăugind că voise să vină în persoană, nu numai pentru a veghea ia siguranţa scrisorii, ci şi pentru a vedea omul excepţional care îndeplinise restauraţia. Cu tot răul pe care, după părerea lui, îl făcea această restauraţie, Salvato nu se putea împiedica de-a nu recunoaşte cardinalului că fusese cumpătat în victorie, şi că condiţiile pe care le acordase erau ale unui învingător mărinimos.

Primind felicitările lui Salvato, cu o mândrie satisfăcută, pe cât se părea, cardinalul îşi aruncă ochii pe scrisoare şi citi adresa cavalerului San-Felice.

Tresări fără voie.

— Scrisoarea, întrebă el, n-ar fi cumva de la soţia cavalerului?

— Chiar de la ea, Eminenţa Voastră. Cardinalul se plimbă un minut îngrijorat. Apoi, deodată, oprindu-se înaintea lui Salvato:

— Această doamnă, îi zise el privindu-l ţintă, te interesează?

Salvato nu-şi putu stăpâni o expresie de mirare.

— O! făcu cardinalul, nu-ţi pun o întrebare de curiozitate şi vei vedea îndată: dealtfel, sunt preot, şi o taină ce mi se încredinţează devine în clipa aceea q spovedanie sacră.

— Da, Eminenţa Voastră, mă interesează şi încă foarte mult.

— Ei bine, atunci, domnule Salvato, drept dovadă a admiraţiei ce o am pentru curajul dumitale, lasă-mă să-ţi spun încet, foarte încet, că persoana de care te interesezi e cumplit de compromisă şi, de s-ar găsi în oraş, şi n-ar fi cuprinsă în capitularea forturilor, ar trebui dusă îndată fie la Castello-del-Ovo, fie la Castello-Nuovo, căutând mijlocul de a-i antedata intrarea cu cinci-şase zile.

— Dar, în caz contrar, Eminenţa Voastră, ar trebui ea să se mai teamă?

— Nu, sper că iscălitura mea ar ocroti-o. Numai că, într-

un caz sau altul, luaţi toate măsurile ca să fie îmbarcată printre primele. O persoană foarte puternică o urmăreşte şi-i vrea moartea.

Salvato se îngălbeni îngrozitor.

— Signora San-Felice, zise el cu glas înăbuşit, n-a părăsit Castello-Nuovo de la începutul asediului. Se poate deci bucura de beneficiul capitulării iscălită de generalul Massa împreună cu Eminenţa Voastră. Vă mulţumesc totuşi, domnule cardinal, pentru sfatul pe care mi l-aţi dat şi-l ţin bine în seamă.

Salvato salută şi se pregăti să se retragă; dar cardinalul îi puse mâna pe braţ.

— Încă un cuvânt, zise el.

— Ascult, Eminenţă, făcu tânărul.

Orice spusese cardinalul, era vădit că şovăia să vorbească şi că-n el se dădea o luptă.

În sfârşit, cea dintâi pornire birui şi începu:

— Aveţi în rândurile voastre un om ce nu-i prietenul meu, dar pe care-l stimez pentru curajul şi marea lui destoinicie. Pe omul ăsta, aş vrea să-l scap.

— Omul e condamnat? întrebă Salvato.

— Ca şi signora San-Felice, răspunse cardinalul. Salvato simţi că o sudoare rece-i îmbrobonează fruntea.

— Şi de aceeaşi persoană? mai întrebă Salvato.

— De aceeaşi persoană, repetă cardinalul.

— Şi Eminenţa Voastră spune că persoana aceasta e foarte puternică?

— Am spus foarte puternică? Atunci m-am înşelat: trebuia să spun atotputernică.

— Aştept ca Eminenţa Voastră să-mi numească pe cine îl onorează cu stima şi-l ia sub ocrotirea sa.

— Francesco Caracciolo.

— Şi ce să-i spun?

— Spune-i ce vrei; dar dumitale îţi spun că viaţa lui nu-i în siguranţă, sau mai degrabă nu va fi în siguranţă decât atunci când va sta pe amândouă picioarele afară din regat.

— Mulţumesc pentru el Eminenţei Voastre, zise Salvato; se va face după cum doriţi.

— Nu se încredinţează asemenea taine decât unui om ca dumneata, domnule Salvato, şi nu-i recomanzi tăcerea, atât eşti de sigur că-i înţelege însemnătatea.

Salvato se înclină.

— Eminenţa Voastră, întrebă el, mai are să-mi dea alte indicaţii?

— Una singură.

— Care anume?

— Să te cruţi, generale. Cei mai bravi dintre oamenii mei rare te-au văzut luptând te-au învinuit de prea mare cutezanţă. Scrisoarea dumitale va fi înmânată cavalerului San-Felice, domnule Salvato, ţi-o făgăduiesc solemn.

Salvato înţelese că întrevederea se terminase. Salută şi, mereu precedat de omul său purtând un drapel alb, reluă visător drumul spre Castello-Nuovo.

Dar, înainte de-a se înapoia, se opri la stăvilar, urcă într-o barcă şi ordonă să-l ducă în portul militar, unde Caracciolo se refugiase cu flotila lui.

Marinarii se împrăştiaseră; numai câţiva din oamenii care nu părăsesc puntea vasului lor decât în ultima clipă, mai rămăseseră pe bord.

Ajunse la şalupa *canonieră*[43] pe care o comandase Caracciolo în lupta din ziua de 13.

Numai trei oameni se găseau pe bord.

Unul din ei era subofiţerul, marinar bătrân care făcuse toate campaniile cu amiralul.

Salvato ceru să-l cheme şi-l întrebă.

Chiar în dimineaţa aceea, amiralul, văzând cum cardinalul nu tratase direct cu el, şi că nu era cuprins în capitularea forturilor, trăsese la ţărm, travestit în ţăran, spunându-i să nu se îngrijoreze de soarta lui, şi că, până ce va putea părăsi regatul, avea un adăpost sigur la unul din servitorii lui, de devotamentul căruia nu se îndoia.

---

[43] Vaporaş înarmat cu tunuri.

Salvato se întoarse la Castello-Nuovo, se sui în camera Luizei şi o regăsi în faţa mesei, cu capul pe mână, în aceeaşi atitudine în care o lăsase.

21. FLOTA ENGLEZA

Vă mai amintiţi că, în dimineaţa de 14 iunie, exilaţii napolitani, adică cei care credeau că erau mai în siguranţă expatriindu-se, decât rămânând la Neapole, trebuiau să se îmbarce pe vasele pregătite să întindă pânzele spre Toulon.

Într-adevăr, toată noaptea din 23 spre 24 iunie, se strânsese o mică flotă de *tartane*[44], de *feluci*[45]şi de *balancele*[46], care fuseseră aprovizionate cu merinde. Dar vântul bătea de la apus, împiedicând vasele să poată ieşi în largul mării.

Din zori, turnurile de la Castello-Nuovo erau pline de fugari ce aşteptau ca un vânt prielnic să dea semnalul de îmbarcare. Părinţii şi prietenii stăteau pe cheiuri, făcându-şi semne cu batistele.

În mijlocul tuturor braţelor în mişcare, a tuturor batistelor fluturate, se putea deosebi un grup neclintit, ce nu făcea semne nimănui, deşi unul din cei care-l alcătuiau căuta vădit să recunoască pe cineva în mulţimea oprită la marginea mării.

Cei trei inşi din grup erau Salvato, Luiza şi Michele.

Salvato şi Luiza stăteau în picioare rezemându-se unul de altul; erau singuri pe lume, totul unul pentru altul, şi se vedea bine că n-aveau nimic de-a face cu mulţimea ce umplea cheiurile.

Michele, dimpotrivă, căuta două persoane: pe maică-sa şi pe Assunta. După câtva timp, recunoscu pe bătrâna lui mamă; dar, fie că tatăl şi fraţii ei o împiedicaseră să vină la această ultimă întâlnire, fie că mâhnirea-i era atât de

---

[44] Luntre lunguiaţă cu un catarg mare şi o pînză.

[45] Corăbioară lungă, cu pînze şi lopeţi.

[46] Luntre napolitană cu un singur catarg.

adâncă încât se temea ca, văzându-l pe Michele să n-o mai poată îndura, Assunta nu se arătă, deşi privirea iscoditoare a tânărului se întindea de la primele case din strada del Piliero până la Immacolatella.

Deodată, atenţia lui, ca şi a celorlalţi spectatori, fu abătută de la ţinta aceasta, oricât de atrăgătoare ar fi fost, pentru a se îndrepta spre largul mării.

Într-adevăr, dincolo de Capri, la marginea orizontului, se vedeau ivindu-se numeroase pânze de corăbii. Minate de vântul din spate, pânzele creşteau şi înaintau repede.

Primul gând al tuturor bieţilor fugari a fost că era flota franco-spaniolă ce le venea în ajutor, şi începea să le pară rău de graba cu care se iscăliseră tratatele.

Totuşi, niciun glas nu îndrăzni să propună anularea lor sau, dacă unora le veni în minte gândul ăsta — gândurile rele se prezintă şi-n minţile cele mai luminate — şi-l înăbuşiră în ei, fără să-l mai comunice vecinilor.

Dar unul din cei care, cu luneta în mână, de sus de pe terasa casei lui, vedea înaintând navele cu cea mai mare îngrijorare, era, fără îndoială, cardinalul.

Într-adevăr, chiar dimineaţă, i se aduseseră pe uscat două scrisori: una de la rege, alta de la regină, din care vom da fragmente. Citindu-le, se va vedea în ce încurcătură trebuie să-l fi pus pe cardinal.

Palermo, 20 iunie 1799

„Eminentissime,

Răspundeţi-mi asupra altui punct, ce-mi stă cu adevărat pe inimă, dar pe care, vă mărturisesc sincer, îl cred cu neputinţă. Aici se spune că aţi tratat cu castelele şi că, după acest tratat, se va îngădui tuturor răzvrătiţilor să iasă nevătămaţi din ele, chiar lui Caracciolo, chiar lui Manthonnet, şi să se retragă în Franţa. Din zvonul ăsta, nu cred nimic, după cum puteţi prea bine înţelege. De vreme

ce Dumnezeu ne scapă, ar fi o nesocotinţă din partea noastră să lăsăm în viaţă aceste vipere turbate, şi mai cu seamă pe Caracciolo, care cunoaşte toate colţurile cele mai ascunse ale coastelor noastre. A! De m-aş putea întoarce la Neapole cu cei douăsprezece mii de ruşi ce-mi fuseseră făgăduiţi, dar pe care brigandul de Thugut, duşmanul nostru declarat, i-a împiedicat să vină în Italia! Atunci aş face ce aş vrea. Dar gloria de-a isprăvi totul vă este rezervată dumneavoastră şi bravilor noştri ţărani, şi aceasta, fără alt ajutor decât al lui Dumnezeu şi a nemărginitei sale îndurări.

Ferdinand B.”

Iată acum scrisoarea reginei. Ca şi în fragmentul pe care abia l-am citat, traducerea nu va schimba o iotă.

Se va recunoaşte mereu aceeaşi fire prefăcută şi stăruitoare.

„Nu scriu în fiecare zi Eminenţei Voastre, după cum totuşi e dorinţa fierbinte a inimii mele, respectându-i obositoarele şi multiplele îndatoriri, şi simţind cea mai vie recunoştinţă, v-o declar solemn, pentru făgăduielile de clemenţă şi îndemnurile la supunere de care înverşunaţii de patrioţi n-au voit să ţină seamă — ceea ce mă întristează adânc, dat fiind nenorocirile ce vor urma din îndârjirea aceasta — dar care trebuie să vă dovedească, din ce în ce mai mult, că nu-i nicio nădejde de pocăinţă cu asemenea oameni.

Odată cu sosirea acestei scrisori, va sosi probabil şi Nelson, cu escadra lui. El va ordona republicanilor să se predea fără condiţii. Se spune că va scăpa Caracciolo. M-ar mâhni mult; un asemenea pirat putând fi cumplit de primejdios pentru sacra Sa Maiestate. De aceea, aş vrea ca trădătorul ăsta să nu mai poată fi în stare de-a face rău.

Simt cât trebuie să vi se întristeze inima de toate

grozăviile pe care Eminenţa Voastră le relatează Majestăţii Sale, în scrisoarea-i de la 17 a lunii; cât despre mine, mi se pare că noi am făcut tot ce ne-a stat în putinţă şi am arătat cam prea multă clemenţă unor astfel de răzvrătiţi şi că, tratând cu ei, numai ne-am înjosi fără niciun folos. Se poate trata, vă repet, cu Sant-Elmo, care-i în mâna francezilor; dar, dacă cele două forturi nu se predau în dată la ordinul lui Nelson, şi aceasta fără nicio condiţie, vor fi luate cu asalt şi tratate după cum merită.

Una din primele şi cele mai necesare operaţiuni de îndeplinit este de a-l închide din nou pe cardinalul-arhiepiscop în mănăstirea Monte-Virgine sau într-alta, numai să fie afară din eparhia lui. înţelegeţi că nu mai poate fi păstorul unei turme pe care a căutat s-o rătăcească prin pastorale răzvrătite, nici a se mai sluji de tainele bisericeşti de care s-a folosit atât de abuziv. într-un cuvânt, e cu neputinţă ca acel care a vorbit atât de nedemn şi a abuzat de împuternicirea lui, să mai rămână arhiepiscop în serviciu la Neapole.

Mai sunt — Eminenţa Voastră nu va uita — mulţi alţi episcopi în acelaşi caz cu arhiepiscopul acesta. Mai sunt La Torre, Natale, de Vico-Equense; mai este Rossini, fără a ţine seamă de al său Te Demn, ci din pricina pastoralei sale tipărite la Tarante; şi mulţi alţi răzvrătiţi recunoscuţi nu pot rămâne la cârmuirea bisericilor lor, ca şi alţi trei episcopi care au denunţat un biet preot ce nu săvârşise altă crimă, decât de-a fi strigat: „Trăiască regele! Sunt călugări nemernici şi preoţi ticăloşi care au indignat până şi pe francezi, şi stărui pentru pedepsirea lor, fiindcă religia, influenţând asupra opiniei publice, ce încredere ar mai putea avea popoarele în preoţi aşa-zişi păstori ai popoarelor, văzându-i răzvrătiţi împotriva regelui! Şi judecaţi ce primejdie ar fi pentru aceleaşi popoare de a-i vedea că, deşi trădători, răzvrătiţi şi renegaţi, îşi exercită mai departe Sacra împuternicire.

Nu vă vorbesc de ceea ce priveşte Neapolul, fiindcă nu-i

încă al nostru. Toţi cei care se întorc de acolo ne istorisesc grozăvii. Ceea ce m-a mâhnit cu adevărat; dar ce să-i faci? Trăiesc în mare îngrijorare, aşteptând în fiece clipă vestea că Neapole e reluat şi ordinea restabilită. Atunci, vă voi vorbi de gândurile mele, supunându-le totdeauna capacităţii luminilor şi cunoştinţelor Eminenţei Voastre — cunoştinţe, aptitudini şi lumini pe care în fiece zi le admir tot mai mult şi i-au dat putinţa de necrezut să-şi înceapă glorioasa misiune şi să recucerească, fără bani şi fără armată, un regat pierdut. Acum rămâne Eminenţei Voastre gloria şi mai mare de a-l reorganiza pe bazele unei linişti adevărate şi trainice; şi cu aceste sentimente de dreptate şi de recunoştinţă pe care le datorez credinciosului meu popor, las inimii devotate a Eminenţei Voastre să se gândească la ceea ce s-a întâmplat în ultimele şase luni şi să hotărască ce are de făcut, bizuindu-mă pe toată pătrunderea sa.

Soţii Hamilton însoţesc pe lord Nelson în călătoria lui.

Am văzut ieri pe sora şi pe fratele Eminenţei Voastre, Pepe Antonio, care sunt bine sănătoşi.

Eminenţa Voastră să fie bine încredinţată că recunoştinţa mea e atât de mare, încât se întinde şi asupra tuturor ce-i sunt apropiaţi şi că, afară de aceasta, rămân cu inima plină de gratitudine, adevărata-i şi veşnica prietenă,

Caroline."
20 iunie 1799

După cele două scrisori, urmate de sosirea flotei engleze, cardinalul gândea că, în privinţa tratatelor, va avea de furcă acum cu Nelson; în timp ce, dimpotrivă, văzând că noul bastiment comandat de învingătorul de la Abukir înalţă pavilionul Marii-Britanii, patrioţii, care se încredeau mai mult în cuvântul amiralului englez decât în al lui Ruffo, se bucurau să aibă a face cu o mare putere, în locul unei haite de bandiţi.

Dealtfel, în clipa când Nelson ridica pavilionul roşu, vestindu-l cu o lovitură de tun, din mijlocul fumului răspândit la flancurile vasului, se văzu cum se desprinde yola comandantului.

Yola, în care se aflau doi ofiţeri, un subofiţer şi zece vâslaşi, porni de-a dreptul spre portul din Magdalena şi, de atunci, cardinalul nu se mai îndoi că pe el îl căutau ofiţerii.

Într-adevăr, traseră la ţărm la Marinella.

Văzând că se informau pe lângă lazzaronii ce şedeau pe chei şi, presupunând că voiau să-i cunoască locuinţa, trimise înaintea lor pe secretarul său Sacchinelli, cu invitaţia de a-i aduce la el.

După o clipă, erau anunţaţi cardinalului căpitanii Ball şi Troubridge, iar cei doi ofiţeri intrau în cabinetul Eminenţei Sale, ţepeni ca englezii, ceea ce nu micşora întru nimic înaltul grad de prelat pe care Ruffo îl deţinea în demnitatea catolică, Ball şi Troubridge fiind protestanţi. Bătea ora patru.

Troubridge, ca mai vechi în grad, înainta spre cardinal, care el însuşi făcuse un pas înaintea celor doi ofiţeri, şi-i înmână un plic mare împodobit cu o largă pecete roşie cu armele Angliei[47].

Pe bordul bastimentului Foudroyant, ora 3 după-amiază, în golful Neapole.

„Eminenţă,

Milord Nelson mă roagă să informez pe Eminenţa Voastră că a primit de la căpitanul Foote, comandantul fregatei Sea-Horse, o copie a capitulării pe care Eminenţa Voastră a găsit de cuviinţă s-o semneze împreună cu comandanţii de la Sant-Elmo, de la Castello-Nuovo şi de la

---

[47] Cum tot ce va urma e o gravă acuzaţie împotriva memoriei lui Nelson, de prisos să mai spunem eă toate scrisorile, pînă şi cele mai neînsemnate bileţele citate, sînt documente. La nevoie, am putea da chiar scrisorile, olografe, ele fiind la dispoziţia noastră, (n. a.)

Castello-del-Ovo; că dezaprobă cu totul aceste capitulări, şi că-i hotărât să nu rămână neutru dat fiind forţele impunătoare pe care are onoarea de a le comanda. In consecinţă, a trimis la Eminenţa Voastră pe căpitanii Troubridge şi Ball, care comandă vasele Culloden şi Alexandre ale Maiestăţii Sale Britanice. Cei doi căpitani sunt foarte bine informaţi de sentimentele milordului Nelson şi vor avea onoarea să le aducă la cunoştinţa Eminenţei Voastre. Milord speră că Eminenţa Voastră va fi de aceeaşi părere cu el şi că mâine, în zori, va putea lucra de acord cu Eminenţa Voastră.

Scopul lor nu poate fi decât acelaşi: să-l doboare pe inamicul comun şi să-i supună pe răzvrătiţi clemenţei Maiestăţii Sale Siciliene.

Am onoarea de a fi,

Al Eminenţei Voastre,

Prea umilul şi prea supusul servitor,

W. Hamilon.

Trimis extraordinar al Maiestăţii Sale Britanice pe lângă Maiestatea Sa Siciliana".

La orice opoziţie s-ar fi aşteptat Ruffo, nu se gândise niciodată că ar trebui să fie formulată într-un mod atât de pozitiv şi de insolent.

Mai citi odată scrisoarea, redactată în franceză, adică în limba diplomatică; afară de aceasta, era iscălită, nu numai cu numele, dar şi cu toate titlurile lui sir William, încât era "vădit că vorbea totodată în numele milordului Nelson, cât şi în numele Angliei.

In clipa când, după cum am spus, cardinalul isprăvea de recitit scrisoarea, căpitanul Troubridge, înclinându-şi uşor capul, întrebă:

— Eminenţa Voastră a citit?

— Am citit, da, domnule, răspunse cardinalul, dar drept vă spun că n-am înţeles.

— Eminenţa Voastră a trebuit să vadă în scrisoarea lui

sir William că, fiind cu totul la curent cu intenţiile milordului Nelson, putem, căpitanul şi cu mine, să răspundem la toate întrebările pe care va binevoi să ni le pună.

— Nu voi pune decât una singură, domnule. Troubridge se înclină uşor.

— Sunt eu, urmă cardinalul, demis din puterea mea de vicar general, şi milord Nelson e învestit cu ea?

— Nu ştim dacă Eminenţa Voastră a fost destituită din puterile-i de vicar general şi clacă milord Nelson e învestit cu ele; dar ştim că milord Nelson a primit ordine de la Maiestăţile Lor Sicilene, c-a avut onoarea să aducă la cunoştinţa Eminenţei Voastre intenţiile sale şi că, în caz de dificultăţi, are sub comanda sa douăsprezece vase de război pentru a le sprijini.

— N-aveţi a-mi spune nimic altceva, domnule, din partea milordului Nelson?

— Ba da. Avem de cerut Eminenţei Voastre un răspuns pozitiv la această întrebare: în cazul reluării ostilităţilor împotriva răzvrătiţilor, milord Nelson s-ar putea bizui pe cooperarea Eminenţei Voastre?

— Mai întâi, domnilor, nu mai sunt răzvrătiţi, deoarece răzvrătiţii s-au predat în mâinile mele; şi, de vreme ce nu mai sunt răzvrătiţi, e de prisos să se pornească împotriva lor.

— Milord Nelson prevăzuse această subtilitate. Din partea sa, voi pune deci întrebarea astfel: în cazul când milord Nelson ar merge împotriva celor cu care Eminenta Voastră a tratat, Eminenţa Voastră ar face cauză comună cu el?

— Răspunsul, domnule, va fi tot atât de limpede ca şi întrebarea. Nu numai că nici eu nici oamenii mei nu vom merge împotriva acelora cu care eu am tratat, ba chiar mă voi opune cu toată puterea mea ca această capitulare iscălită de mine să fie încălcată.

Ofiţerii englezi schimbară o privire: era vădit ca se aşteptau la răspunsul acesta şi că mai cu seamă după el

veniseră.

Cardinalul simţi că-l trec fiori de mânie prin tot trupul.

Dar se gândi că lucrurile vor lua o întorsătură atât de gravă, încât nu trebuia să se mai îndoiască, şi că o explicaţie cu lordul Nelson era absolut necesară.

— Milord Nelson, adăugă el, a prevăzut cazul că aş dori să am o convorbire cu el şi, atunci sunteţi autorizaţi, domnilor, să mă conduceţi la bordul bastimentului său?

— Milord Nelson, domnule cardinal, nu ne-a spus nimic în privinţa aceasta; dar avem toate motivele să gândim că o vizită a Eminenţei Voastre i-ar face totdeauna onoare şi plăcere.

— Domnilor, zise cardinalul, nu mă aşteptam la mai puţin de la curtoazia dumneavoastră. Când veţi voi să plecăm, sunt gata.

Şi arătă celor doi ofiţeri ieşirea casei lui.

— Noi, răspunse Troubridge, suntem gata să urmăm pe Eminenţa Voastră. Dacă-i gata, sa ne arate ea însăşi drumul.

Cardinalul coborî cu pas grăbit scara ce ducea în curte şi, mergând de-a dreptul spre ţărm, făcu semn bărcii să se apropie.

Barca îi dădu ascultare; îndată ce ajunse lângă el, cardinalul sări cu sprinteneala unui tânăr şi se aşeză la locul său de onoare între amândoi ofiţerii.

La ordinul „Porniţi!" cele zece vâsle se lăsară pe mare, şi barca trecu pe coama valurilor cu iuţeala unei păsări.

22. O NEMESIS[48] FAVORITĂ

Cardinalul purta veşmântu-i de purpură. Nelson, care sta în picioare pe puntea bastimentului Foudroyant, cu luneta la singurul său ochi, îl recunoscu şi ordonă să fie salutat cu o sută de lovituri de tun.

---

[48] Zeiţă greacă a Răzbunării şi a Justiţiei care împarte, deopotrivă, binele şi răul.

Ajungând la scara de onoare, cardinalul îl văzu pe Nelson ce-l aştepta pe prima treaptă.

Amândoi se salutară, dar nu putură schimba un singur cuvânt.

Nelson nu vorbea nici italiana, nici franceza; cardinalul înţelegea engleza, dar n-o vorbea.

Nelson îi indică drumul spre cabina lui.

Găsi acolo pe sir William şi pe Emma Lyonna.

Atunci îşi aminti fraza din scrisoarea reginei: „Soţii Hamilton îl însoţesc pe Nelson în călătoria lui".

Iată ce se întâmplase:

Căpitanul Foote, care fusese trimis de cardinal să ducă la Palermo capitularea, întâlnise, în dreptul insulelor Lipari, flota engleză şi, recunoscând bastimentul lui Nelson, după pavilionul de amiral, se îndreptă direct spre el.

Cât priveşte pe Nelson, recunoscuse vasul Sea-Horse şi ordonase oprirea bastimentului său.

Căpitanul Foote coborî în luntre şi se duse pe bordul vasului Foudroyant.

Vasul Van-Guard era atât de ciuntit, încât se găsi că nu mai putea naviga multă vreme, mai ales în caz de luptă, şi am mai spus că Nelson îşi strămutase pavilionul pe bordul noului bastiment.

Foote, care nu se aştepta să-l întâlnească pe amiral, nu luase o copie a capitulării; dar, cum o iscălise, o citise şi chiar o discutase cu cea mai mare atenţie, putu nu numai să anunţe lui Nelson capitularea, ci să-i şi spună termenii în care era concepută.

De la primele vorbe, căpitanul Foote văzu cum amiralul se întuneca la faţă. într-adevăr, la stăruinţele reginei şi abătându-se pentru ea de la ordinele amiralului Keith de a merge înaintea escadrei franceze şi de-a o combate,

182.

venea cu toate pânzele întinse la Neapole să aducă lui Ruffo din partea Maiestăţilor Siciliene, ordinul ca, sub niciun cuvânt, să nu trateze cu republicanii; şi iată că la o treime

din drum afla că sosea prea târziu şi că, de două zile, se iscălise capitularea.

Cazul nu era prevăzut şi Nelson trebuia să aştepte noi instrucţiuni. In consecinţă, ordonă căpitanului Foote să-şi urmeze cât mai repede drumul, în timp ce el va sta pe loc, aşteptându-l douăzeci şi patru de ore.

Căpitanul Foote urcă din nou pe vasul său şi, după cinci minute, Sea-Horse-ul spinteca valurile cu iuţeala animalului al cărui nume îl purta.

În aceeaşi seară, arunca ancora în rada din Palermo.

Regina locuia la vila ei Favorita, situată cam la o leghe de oraşul, care şi-a dat singur epitetul de fericit.

Căpitanul sări într-o trăsură care avea să-l ducă la Favorita.

Cerul părea un covor de azur, brodat tot numai cu stele; luna revărsa cascade de lumină argintie pe încântătoarea vale ce duce la Castellamare.

Căpitanul îşi dădu numele, spuse că sosea de la Neapole, aducând ştiri importante.

Regina era la plimbare cu lady Hamilton: amândouă prietenele se duseseră pe plajă să respire dubla răcoare a nopţii şi a mării.

Numai regele era la vilă.

Foote, care cunoştea puterea Carolinei asupra soţului ei, şovăia dacă să pornească în căutarea reginei, când i se spuse că regele, aflându-i sosirea, îl înştiinţa că-l aşteaptă.

Nu mai putea şovăi: invitaţia regelui era un ordin. Căpitanul se duse la rege.

— A! dumneata eşti, căpitane! zise regele recunoscându-l; se spune că aduci ştiri de la Neapole; măcar sunt bune?

— Foarte bune, sire, după părerea mea cel puţin, fiindcă vin să vă anunţ că războiul s-a isprăvit, că Neapole e reluat şi că, peste două zile, nu va mai fi niciun republican în capitala voastră, iar, peste o săptămână, niciun francez în regatul vostru.

— Haide, haide, cum de spui aşa ceva? răspunse Ferdinand. Niciun francez în regat, asta-mi place — cu cât vom fi mai departe de animalele acelea turbate, cu atât va fi mai bine; — dar niciun patriot la Neapole! Oare unde vor fi ei? In fundul mării?

— Nu tocmai; dar vor naviga în grabă spre Toulon.

— Drace î Uite că mie nu-mi prea pasă; numai să fiu descotorosit de ei; nici nu doresc mai mult, nici altceva! dar te previn, căpitane, că regina nu va fi mulţumită. Şi cum se face că vor naviga spre Toulon, în loc de a fi rânduiţi pe categorii, în temniţele din Neapole?

— Deoarece cardinalul a fost nevoit să trateze capitularea cu ei.

— Cardinalul a tratat cu ei, după scrisorile pe care I le-am trimis noi? Şi în ce condiţii a tratat?

— Sire, iată un plic ce conţine o copie a tratatului, garantată de cardinal ca fiind conformă.

— Căpitane, predă-l dumneata însuţi reginei; nu-mi iau însărcinarea. La dracu! Prima persoană peste care va da, după ce-ţi va fi citit depeşa, va trece prin clipe foarte neplăcute!

— Cardinalul ne-a arătat că are depline puteri ca vicar general al Maiestăţii Voastre şi, după ce le-am văzut, am iscălit tratatul împreună şi în acelaşi timp cu el.

— Va să zică, ai iscălit împreună cu el?

— Da, sire: eu în numele Marii-Britanii; domnul Baillie în numele Rusiei, şi Ahmet-bey în numele Porţii.

— Şi n-aţi exclus pe nimeni din capitulare?

— Pe nimeni.

— Drace! Drace! Nici chiar pe Caracciolo? Nici chiar pe signora San-Felice?

— Pe nimeni.

— Dragă căpitane, pun să înhame caii la trăsură şi plec la Ficuzza; descurcă-te cum vei putea. O amnistie generală, după asemenea răzvrătire! Asta nu s-a mai pomenit niciodată. Dar ce vor spune lazzaronii mei dacă, pentru a-i

înveseli, nu li se spânzura cel puţin o duzină de republicani? Vor spune că nu-s recunoscător.

— Şi cine va împiedica să fie spânzuraţi? întrebă glasul poruncitor al Carolinei care, aflând că un ofiţer englez, care aducea ştiri importante, sosise la rege, se îndreptase spre apartamentul soţului ei, intrase fără a fi văzută şi auzise părerea de rău exprimată de Ferdinand.

— Domnii aliaţii noştri, doamnă, care.au tratat cu răzvrătiţii şi, după cât se pare, le-au garantat că vor scăpa cu viaţă.

— Şi cine a îndrăznit să facă aşa ceva? întrebă regina cu atâta furie, de se auzea cum îi scrâşneau dinţii.

— Cardinalul, doamnă, răspunse căpitanul Foote cu voce liniştită şi sigură, şi noi împreună cu el.

— Cardinalul! exclamă regina aruncând o privire piezişă soţului ei ca pentru a-i spune: „Vezi! Iată ce a făcut omul tău!

— Şi Eminenţa Sa, urmă căpitanul, roagă pe Maiestatea Voastră să ia cunoştinţă de capitulare.

In acelaşi timp, prezentă reginei plicul.

— Bine, domnule, zise ea; vă mulţumim pentru osteneala pe care v-aţi dat-o.

Şi-i întoarse spatele.

— Iertaţi-mă, doamnă, rosti căpitanul Foote cu aceeaşi linişte; dar n-am îndeplinit decât jumătate din misiunea mea.

— Isprăviţi cât mai repede şi cu cealaltă jumătate, domnule, răspunse regina; înţelegeţi că sunt grăbită să citesc actul ăsta ciudat.

— Voi isprăvi, doamnă, cât mai laconic voi putea. L-am întâlnit pe amiralul Nelson în dreptul insulelor Lipari; i-am spus cuprinsul capitulării; mi-a poruncit să iau ordinele Maiestăţii Voastre şi să i le duc imediat.

La primele cuvinte, regina se întorsese şi, privindu-l pe căpitanul englez, îi sorbea cu nesaţ şi palpi tind fiecare vorbă.

— L-aţi întâlnit pe amiral? exclamă ea; aşteaptă ordinele mele? Atunci, totul nu-i pierdut. Vino cu mine, sire!

Dar zadarnic îl căuta din ochi pe rege: regele dispăruse.

— Bine! zise ea, n-am nevoie de nimeni pentru ce-mi rămâne de făcut!

Apoi, adresându-se căpitanului:

— Peste un ceas, căpitane, vei avea răspunsul nostru. Şi ieşi.

Aproape îndată, se auzi zbârnâind cu furie soneria reginei.

Marchiza de San-Clemente, care era de serviciu pe lângă Carolina, veni în grabă.

— Îţi dau o veste bună, dragă marchiză, zise regina i prietenul dumitale Nicolino nu va fi spânzurat.

Era întâia oară când regina, vorbind marchizei, făcea aluzie la amorurile doamnei sale de onoare.

Ea primi lovitura drept în piept şi o clipă i se tăie răsuflarea; dar nu era femeie care să nu răspundă la asemenea ieşire jignitoare.

— Sunt fericită întâi pentru mine, dar apoi şi pentru Maiestatea Voastră. Un Caracciolo ucis sau spânzurat lasă totdeauna o groaznică pată pe o domnie.

— Nu când pălmuiesc reginele, că atunci coboară în rândul grosolanilor[49]; nu când conspiră împotriva regilor, căci coboară în rândul trădătorilor.

— Presupun, răspunse marchiza de San-Clemente, că Maiestatea Voastră nu mi-a făcut onoarea de-a mă chema ca să înceapă cu mine o discuţie istorică?

— Nu, zise regina, am pus să te cheme ca să-ţi spun că de vrei să duci personal felicitările noastre amantului dumitale, nimic nu te reţine aici…

Marchiza de San-Clemente salută în semn de consimţire.

---

[49] Caracciolo Sergiaru, favoritul reginei Jeanne, avu nesocotinţa, într-o ceartă cu augusta sa iubită, să-i dea o palmă. O lovitură de secure, care-i taie capul în două, răzbună insulta adusă regalităţii.

— Şi apoi, urmă regina, pentru a preveni pe lady Hamilton c-o aştept chiar acum.

Marchiza ieşi. Regina o auzi poruncind valetului s-o înştiinţeze pe Emma Lyonna.

Se duse repede la uşă şi, deschizând-o mânioasă:

— De ce, marchiză, transmiţi altuia ordinul, când dumitale ţi l-am dat? strigă ea cu glasul ascuţit care-i prevestea culmea supărării.

— Fiindcă, nemaifiind în serviciul Maiestăţii Voastre, n-am de primit ordine de la nimeni, nici chiar de la regină.

Şi dispăru pe coridoare.

— Insolenta! exclamă Caroline. O! Dacă nu mă răzbun, voi muri de furie.

Emma Lyonna veni repede, şi o găsi pe regină zvârcolindu-se pe o canapea, muşcând pernele cu dinţii.

— A! Dumnezeule!… Ce are Maiestatea Voastră? Ce s-a întâmplat?

La glasul ei, regina se ridică şi sări ca o panteră pe frumoasa englezoaică.

— Ce s-a întâmplat, Emma? S-a întâmplat că, de nu-mi vii în ajutor, regalitatea e dezonorată pentru totdeauna şi că nu-mi rămâne decât să mă întorc la Viena şi să trăiesc ca o simplă arhiducesă de Austria!

— Doamne! Şi eu alergam foarte veselă spre Maiestatea Voastră! Mi s-a spus că totul s-a isprăvit, că Neapole e reluat, şi mă pregăteam să scriu la Londra să ni se trimită cele mai noi şi mai elegante rochii de bal, pentru serbările care prevedeam că vor avea loc la întoarcerea voastră!

— Serbări! Dacă dăm serbări pentru întoarcerea noastră la Neapole, se vor putea numi serbările ruşinii! Serbări! Parcă de serbări ne arde acum! O, mizerabilul cardinal!

— Cum, doamnă, exclamă Emma, împotriva cardinalului se înfurie atâta Maiestatea Voastră?

— O! Când vei afla ce-a făcut prefăcutul ăsta de popă!

— Nu poate face nimic care să vă dea dreptul de-a vă ucide singură, ca acum, preţioasa voastră frumuseţe. Ce-i

roşeaţa asta pe frumoasele voastre braţe? Ce-s lacrimile care vă ard ochii frumoşi? Ce-s muşcăturile care vă însângerează buzele? O! regină răutăcioasă, care-i graţiază pe toţi, în afară de ea însăşi!

Sânul reginei se ridică, de parcă mânia i se unea cu un sentiment mai blând, dar nu mai puţin puternic.

Îşi aruncă braţul de gâtul Emmei şi o trase spre ea.

— O! da, numai tu mă iubeşti! zise ea înapoindu-i dezmierdările cu un fel de furie.

— Şi vă iubesc pentru toţi, răspunse Emma pe jumătate înăbuşită de îmbrăţişările reginei, credeţi-mă, regala mea prietenă!

— Ei bine, dacă mă iubeşti cu adevărat, rosti regina, a sosit clipa să mi-o dovedeşti.

— Scumpa Voastră Maiestate să-şi dea ordinele, şi mă voi supune; e tot ce pot să-i spun.

— Ştii ce se întâmplă, nu-i aşa?

— Ştiu că un ofiţer englez a venit să vă aducă, din partea cardinalului, o capitulare.

— Uite! făcu regina arătând bucăţi de hârtie împrăştiate şi mototolite pe covor; iată, capitularea lui! O! Să trateze cu mizerabilii aceia! Să garanteze că vor scăpa cu viaţă! Să le dea bastimente pentru a-i duce la Toulon! Ca şi cum exilul ar fi destulă pedeapsă pentru crima pe care au săvârşit-o! Şi asta, asta, urmă regina, înfuriindu-se din nou, când îi scrisesem să nu graţieze pe nimeni!

— Nici chiar pe frumosul Rocca-Romana? întrebă Emma, zâmbind.

— Rocca-Romana, răspunse regina, şi-a ispăşit greşeala, întorcându-se la noi. Dar nu-i vorba de asta, urmă ea, strângând-o pe Emma la piept. Ascultă! îmi rămâne o speranţă şi, ţi-am spus, toată speranţa e numai la tine.

— Atunci, frumoasa mea regină, zise Emma, îndepărtând părul Carolinei şi sărutând-o pe frunte, dacă totul depinde de mine, nimic nu-i pierdut.

— De tine… şi de Nelson, zise regina.

Un zâmbet al Emmei Lyonna răspunse Carolinei mai grăitor decât ar fi putut cuvintele oricât de hotărâte ar fi fost.

— Nelson, urmă regina, n-a iscălit tratatul; trebuie să refuze a-l ratifica.

— Dar credeam că, în lipsa lui, căpitanul Foote a iscălit în numele său?

— Eh! tocmai aici îi va fi puterea. Va spune că nu l-a împuternicit pe căpitanul Foote, care n-avea dreptul să facă ce-a făcut.

— Şi atunci? întrebă Emma.

— Atunci trebuie să obţii de la Nelson — şi pentru tine va fi uşor, fermecătoareo! — trebuie să obţii de la Nelson să facă din capitularea aceasta, ce-am făcut şi eu — s-o rupă.

— Voi încerca, zise lady Hamilton cu surâsu-i de sirenă. Dar unde-i Nelson?

— S-a oprit în dreptul insulelor Lipari; îl aşteaptă pe Foote cu ordinele mele. Ei bine! Ordinele acestea, tu i le vei duce. Crezi că va fi fericit să te revadă? Crezi Că-i va da prin gând să le discute, când vor cădea unul câte unul din gura ta?

— Şi ordinele Maiestăţii Voastre sunt...?

— Niciun tratat, nicio graţiere. înţelegi? Un Caracciolo, de pildă, care ne-a insultat, care m-a trădat! Omul ăsta pleacă, nevătămat, să ia un serviciu, în Franţa poate, ca să se înapoieze împotriva noastră şi să-i debarce pe francezi în vreun colţ al regatului nostru pe care-l va şti fără apărare! Oare nu vrei şi tu ca şi mine să moară omul ăsta?. Spune!

— Eu vreau tot ce vrea regina mea.

— Ei bine, regina ta care-ţi cunoaşte inima bună, vrea să-i juri că nu te vei lăsa înduioşată de nicio rugăminte, de nicio implorare. Jură-mi dar că, de-ai vedea la picioarele tale, mamele, surorile şi fetele condamnaţilor, vei răspunde ce-aş răspunde eu însămi: „Nu! Nu! Nu!"

— Jur, scumpa mea regină, să fiu tot atât de neînduplecată ca şi Maiestatea Voastră.

— Bine, e tot ce-mi trebuie. O! dragă lady a inimei mele! Ţie îţi voi datora cel mai frumos diamant din coroana mea, demnitatea; fiindcă, îţi jur la rândul meu, dacă ruşinosul tratat s-ar menţine, nu m-aş mai întoarce niciodată în capitala mea!

— Şi acum, zise Emma râzând, totu-i pus la cale, afară de un lucru de nimic. Nu mă stânjeneşte sir William; oricum, nu pot cutreiera astfel mările singură şi să ajung la Nelson fără el.

— Iau asupra mea, răspunse regina. Îi voi da o scrisoare pentru Nelson.

— Şi mie ce-o să-mi daţi?

— Întâi sărutarea aceasta, şi apoi tot ce vei voi.

— Bine, zise Emma ridicându-se. La întoarcerea mea, ne vom socoti noi.

Apoi, făcând o reverenţă ceremonioasă reginei rosti:

— Când Maiestatea Voastră va ordona, umila-i servitoare va fi gata.

— Nu-i niciun minut de pierdut. Am făgăduit idiotului de englez că, peste un ceas, va avea răspunsul meu.

— Voi revedea-o pe regină?

— Nu te voi părăsi decât în clipa când vei urca în barcă.

După cum prevăzuse, regina n-avu nicio greutate în a-l hotărî pe sir William să se însărcineze cu refuzul ei. Şi un ceas după ce-l părăsise pe căpitanul Foote, îl invita să-l primească pe bordul Sea-Horse pe sir William, emisarul ordinelor ei scrise.

Dar adevăratele ordine erau cele primite de Emma între două sărutări şi pe care trebuia să le transmită, în acelaşi fel, lui Nelson.

După cum îi făgăduise, regina n-o părăsi pe lady Hamilton decât pe cheiul din Palermo şi, cât putu s-o mai zărească în beznă, îi făcu semn întruna, fluturându-şi batista.

Iată cum sir William Hamilton şi Emma Lyonna erau pe bordul bastimentului Foudroyant.

S-a văzut prin scrisoarea primită de cardinal, că frumoasa ambasadoare izbutise cu desăvârşire în misiunea ei.

Cardinalul, intrând în cabina amiralului englez, îşi aruncase o scurtă privire asupra celor două persoane de faţă.

Sir William şedea într-un fotoliu, înaintea unei mese pe care se găseau cerneală, pene de scris, hârtie, şi, pe hârtia aceasta, bucăţile din capitularea ruptă de regină.

Emma Lyonna stătea culcată pe o canapea şi, cum erau în lunile calde din an, îşi făcea vânt cu un evantai din pene de păun.

Nelson intrat în urma cardinalului, îi arătă un fotoliu şi se aşeză înaintea lui pe afetul de tun, podoabă războinică a cabinei sale.

Văzându-l pe cardinal, sir William se ridicase; dar Emma Lyonna se mulţumise să dea uşor din cap.

Pe punte, primirea făcută de echipaj cardinalului Ruffo, în ciuda celor o sută de salve de tun, cu care i se salutase venirea, nu fusese întru nimic mai politicoasă; şi, de-ar fi înţeles cardinalul tot atât de bine limba vorbită de marinari pe cât o înţelegea pe cea scrisă de *Pope*[50]şi de *Milton*[51], cu siguranţă că s-ar fi plâns amiralului pentru insultele aduse veşmântului şi semnificaţiei lui; printre altele era una din cele mai puţin grave, pe care Nelson se făcuse că n-o aude: *„In mare, homarul papistaş”*

Ruffo făcu celor doi soţi un salut pe jumătate militar, pe jumătate ecleziastic şi, adresându-se ambasadorului Angliei zise:

— Sir William, sunt fericit să vă întâlnesc aici, nu numai fiindcă, cel puţin sper, veţi servi de interpret între milord

---

[50] Pope (Alexander) scriitor englez (1688—1744), autor de poeme didactice, eroico-comice şi satirice, exercită o mare influenţă asupra literaturii engleze.

[51] Milton (John) poet englez (1603—1674). Autorul marilor poeme Paradisul pierdut şi Paradisul recucerit.

Nelson şi mine, dar şi fiindcă scrisoarea pe care mi-aţi făcut onoarea să mi-o trimiteţi, vă angajează personal în chestiune şi angajează guvernul pe care-l reprezentaţi.

Sir William se înclină.

— Eminenţa Voastră, începu el, să binevoiască a spune milordului Nelson ce are de răspuns la această scrisoare, şi voi avea onoarea de a-i traduce cât pot mai fidel.

— Am de răspuns că, dacă milord ar fi sosit mai devreme în golful Neapole şi ar fi fost mai bine informat asupra evenimentelor ce s-au petrecut aici, în loc să dezaprobe tratatele, le-ar fi iscălit ca mine şi cu mine.

Sir William transmise răspunsul lui Nelson, care clătină din cap cu un zâmbet de negare.

Semnul ăsta n-avea nevoie să fie tradus. Ruffo îşi muşcă buzele.

— Cred neclintit, urmă cardinalul, că milord Nelson ori nu ştie nimic ori a fost rău sfătuit. într-un caz şi într-altul, eu trebuie să-i lămuresc situaţia.

— Lămuriţi-ne, domnule cardinal. În tot cazul, lucrul nu va fi greu. Lămurirea, cu vorba sau cu pilda, e una din îndatoririle voastre.

— Mă voi sili, zise cardinalul cu surâsu-i fin, deşi, din păcate, vorbesc cu eretici, ceea ce-mi ia, veţi recunoaşte, mai mult decât jumătate din şansa de-a reuşi.

Era rândul lui sir William să-şi muşte buzele.

— Vorbiţi, zise el. Vă ascultăm.

Atunci, cardinalul începu în franceză — dealtfel singura limbă ce se vorbise până atunci — expunerea evenimentelor din 13 şi 14 iunie. Istorisi groaznica luptă împotriva lui Schipani, apărarea preotului Toscano şi a calabrezilor săi, care mai degrabă săriseră în aer decât să se predea. Dădu cu o rară exactitate buletinul fiecărei zile, cu începere din ziua de 14 până la ucigătoarea ieşire din noaptea de 18 spre 19, în care republicanii înfundaseră bateriile de timuri din oraş, înjunghiaseră, de la primul până la ultimul om, un batalion întreg de albanezi; acoperiseră

cu morţi strada Toledo şi pierduseră numai vreo doisprezece oameni. în sfârşit, ajunse la nevoia în care se găsise de a propune încetarea ostilităţilor şi de-a iscăli un armistiţiu, fiind bine încredinţat că o a doua înfrângere i-ar descuraja pe sanfedişti care, trebuia s-o mărturisească, erau mai mult oameni de jaf decât soldaţi, păstrându-şi rândurile dacă înving sau sunt învinşi. Mai adăugă cum că, aflând de la însuşi regele că o flotă franco-spaniolă cutreiera Mediterana, se temuse să nu se îndrepte spre portul Neapole, ceea ce compromitea totul. Se grăbise mai cu seamă ca măsură de prevedere, vrând să fie stăpân pe forturi pentru a menţine portul în stare de apărare. In sfârşit, isprăvi spunând că această capitulare, încheiată de bună voie şi cu bună credinţă din amândouă părţile, trebuia îndeplinită cu sfinţenie şi că a lucra în alt mod ar însemna să încâlci dreptul oamenilor.

Sir William tălmăci lui Nelson lunga pledoarie în favoarea credinţei datorată tratatelor; dar, când ajunse la teama, pe care o avusese cardinalul, de-a vedea sosind flota franceză în rada Neapolului, Nelson întrerupse traducătorul şi, cu glasul trufiei jignite zise:

— Domnul cardinal oare nu ştia că eram acolo, şi se temea că voi lăsa să treacă flota franceză spre a lua Neapolul?

Sir William se pregăti să traducă răspunsul amiralului englez; dar cardinalul fusese atât de atent la vorbele pe care a cesta le rostise, încât înainte ca ambasadorul să fi avut când deschide gura zise:

— Înălţimea Voastră, doar a mai lăsat odată să treacă flota franceză care a luat Malta; acelaşi accident putea să i se întâmple şi a doua oară.

Nelson îşi muşcă buzele; Emma Lyonna rămase mută şi nemişcată ca o statuie de marmură; îi lunecase evantaiul de pene şi, rezemată într-un cot, părea o copie a Hermafroditei Farnese. Cardinalul îşi aruncă o privire asupra ei, şi i se păru că, sub masca aceasta nepăsătoare,

vede faţa întărâtată a reginei.

— Aştept să-mi răspundă milord, stărui rece cardinalul; o întrebare nu-i un răspuns.

— Răspunsul vi-l voi da eu pentru înălţimea sa, i-o întoarse sir William: Suveranii nu tratează cu răzvrătiţii.

— Se prea poate, reluă Ruffo, ca suveranii să nu trateze cu răzvrătiţii; dar odată ce răzvrătiţii au tratat cu suveranii lor, datoria acestora este de a respecta tratatele.

— Principiul acesta, răspunse amiralul englez, e poate al domnului cardinal Ruffo; dar, negreşit, că nu-i al reginei Carolina şi, dacă domnul cardinal se îndoieşte, deşi i-o afirm, puteţi să-i arătaţi bucăţile tratatului rupt de regină, bucăţi pe care lady Hamilton le-a ridicat cu mâna ei de pe parchetul din camera de culcare a Maiestăţii Sale, şi le-a adus pe bordul bastimentului Foudroyant. Nu ştiu ce instrucţiuni a primit Eminenţa Voastră ca vicar general; cât despre mine (şi arătă cu degetul tratatul rupt)

iată acelea pe care le-am primit ca amiral comandant al flotei.

Lady Hamilton făcu din cap un semn abia vădit de încuviinţare şi, mai mult ca oricând, cardinalul păru convins că. în convorbirea aceasta o reprezenta pe regala ei prietenă.

Cum văzu că Nelson dădea dreptate lui Hamilton, înţelese că-n împrejurarea de faţă era vorba să lupte nu numai cu Hamilton, care nu era decât ecoul soţiei lui, dar şi cu această gură împietrită ce aducea moartea din partea reginei şi, ca moartea era mută, se ridică şi, înaintând spre masa unde şedea Hamilton, despături ' una din bucăţile tratatului mototolit de mâinile înfrigurate ale Carolinei şi recunoscu cu atât mai bine că era o parte din tratat, cu cât era porţiunea cu pecetea şi iscălitura lui.

— Ce aveţi de răspuns la aceasta, domnule cardinal? întrebă ambasadorul Angliei cu un zâmbet batjocoritor.

— Voi răspunde, domnule, zise cardinalul, că, de-aş fi rege, mai degrabă mi-aş rupe cu mâinile mele mantia

regală decât un tratat iscălit în numele meu de omul care abia mi-a recucerit regatul.

Şi lăsă cu dispreţ să cadă pe masă bucata de hârtie pe care o ţinea în mină.

— Dar în sfârşit, reluă cu nerăbdare ambasadorul, socotiţi, sper, tratatul rupt, nu numai din punct de vedere material, ci şi moral.

— Imoral, vreţi să spuneţi!.

Nelson, văzând că discuţia se prelungea şi neputând judeca înţelesul cuvintelor decât după fizionomia interlocutorilor, se ridică la rândul său şi, adresându-se lui sir William zise:

— Zadarnic să mai discutăm. Dacă trebuie să luptăm cu sofisme şi subtilităţi, cu siguranţă că amiralul va fi biruit de cardinal. Mulţumeşte-te deci, dragă Hamilton, să întrebi pe Eminenţa Sa dacă, da sau nu, se îndărătniceşte să menţină tratatele.

Sir William repetă lui Ruffo întrebarea lui Nelson, tradusă în franceză. Ruffo aproape o înţelesese, dar întrebarea era atât de importantă, încât nu voia să răspundă decât numai după ce o va fi înţeles cu totul.

Şi, cum sir William accentua cu grijă ultima frază:

— Deoarece reprezentanţii puterilor aliate au intervenit în tratatul pe care înălţimea Voastră vrea să-l desfacă, zise el înclinându-se, nu pol răspunde decât în ceea ce mă priveşte pe mine, şi răspunsul l-am şi dat domnilor Troubridge şi Ball.

— Iar răspunsul este…? întrebă sir William.

— Mi-am angajat iscălitura şi, odată cu iscălitura, şi onoarea mea. Pe cât îmi va sta în putinţă, nu voi lăsa să mi se păteze niciuna nici alta. Cât despre onorabilii căpitani care au iscălit tratatul în acelaşi timp cu mine, le voi transmite intenţiile milordului Nelson, şi vor şti ce au de făcut. Totuşi, cum în asemenea chestiuni, un cuvânt rău relatat poate schimba înţelesul unei fraze întregi, aş fi îndatorat milordului Nelson să-mi dea prin scris ultimatumul

său.

Cererea lui Ruffo fu transmisă amiralului.

— În ce limbă doreşte Eminenţa Voastră să fie scris acest ultimatum? întrebă Nelson.

— In engleză, răspunse cardinalul. Citesc engleza, şi căpitanul Baillie e irlandez. Dealtfel, ţin să am un act atât de important scris în întregime de mâna amiralului.

Nelson făcu un semn cu capul, arătând că nu vede nicio piedică pentru a îndeplini dorinţa cardinalului şi. cu scrisul răsturnat propriu oamenilor care scriu cu mâna stingă, aşternu următoarele rânduri, pe care ne pare rău că n-am pus să fie autografiate pe când eram la Neapole şi aveam originalul sub ochi:

„Marele amiral lord Nelson a sosit la 24 iunie cu flota britanică în golful Neapole. unde a găsit că un tratat fusese încheiat cu răzvrătiţii, tratat care, după părerea lui, nu se poate executa decât după ce va fi fost ratificat de Maiestăţile Lor Siciliene.

H. Nelson."

Ambasadorul luă declaraţia din mâinile amiralului englez şi se pregăti s-o citească lui Ruffo, care însă îi făcu semn că era de prisos; o luă, la rândul său, din mâinile ambasadorului, o citi şi, după ce isprăvi zise:

— Milord, îmi rămâne acum să vă cer o ultimă favoare: să fiu condus pe uscat.

—- Eminenţa Voastră să binevoiască a urca pe punte, răspunse amiralul, şi aceeaşi oameni care au adus-o, vor avea onoarea s-o ducă înapoi.

Şi, totodată, amiralul arăta lui Ruffo scara cu mâna.

Cardinalul urcă cele câteva trepte dinaintea lui şi se găsi pe punte.

Nelson se opri pe prima treaptă a scării de onoare până când cardinalul fu în barca. Atunci se salutară rece. Barca se desprinse de bastiment şi se îndepărtă. Dar tunurile

care. după ceremonialul obişnuit, ar fi trebuit să salute plecarea cu acelaşi număr de lovituri ca şi sosirea, rămaseră tăcute.

Câtva timp. amiralul îl urmări cu ochii pe cardinal; dar curând o mână micuţă se sprijini de umărul lui, pe când o voce îi murmura la ureche: — Dragul meu Horaţiu!

— A! dumneata eşti, milady! zise Nelson tresărind.

— Da… Omul după care am trimis e aici.

— Care om? întrebă Nelson.

— Căpitanul Scipion Lamarra. — Şi unde-i?

— L-au dus la sir William.

— Aduce ştiri despre Caracciolo? întrebă cu interes Nelson.

— Nu ştiu nimic, dar se prea poate. A crezut numai că-i prudent să se ascundă pentru a nu fi recunoscut de cardinal, fiind unul din ofiţerii lui de ordonanţă.

— Haidem la el. Şi fiindcă veni vorba, ai fost mulţumită de mine, milady?

— Ai fost admirabil, şi te ador.

Cu această asigurare, Nelson se îndreptă foarte vesel spre apartamentul lui sir William.

23. UNDE CARDINALUL FACE TOT CE POATE PENTRU A-I SALVA PE PATRIOŢI, ŞI UNDE PATRIOŢII FAC CE POT PENTRU A SE PIERDE

Cum vom afla în curând ce s-a petrecut între amiralul Nelson şi căpitanul Scipion Lamarra, să-l urmărim pe cardinal care se întoarce pe uscat cu intenţia foarte hotărâtă, după cum a spus lui Nelson, să menţină tratatul împotriva tuturor.

Aşa că, îndată ce ajunse în casa lui de la podul Magdalena, îi chemă la el pe ministrul Micheroux, pe comandantul Baillie şi pe căpitanul Ahmet. Le istorisi cum

căpitanul Foote îl întâlnise în cale pe amiral, şi cum luase din Palermo, pe bordul bastimentului Foudroyant, pe sir William şi pe Emma Lyonna, care adusese drept orice răspuns al reginei, tratatul rupt de mâna ei. După care le istorisi întrevederea lui cu Nelson, sir William şi lady Hamilton, şi-i întrebă dacă vor avea ruşinosul curaj de a consimţi la violarea unui tratat, în care interveniseră ca miniştri plenipotenţiari ai suveranilor lor.

Cei trei reprezentanţi — al regelui Siciliei, Micheroux, — al lui Paul I, I. Baillie, — al sultanului Selim, Ahmet, — arătară tustrei aceeaşi indignare faţă de această propunere.

Atunci, chiar în timpul şedinţei, cardinalul îl chemă pe secretarul său Sacchinelli şi, în numele lui şi al celor trei semnatari ai capitulării, formulă următorul protest.

(Mai e nevoie să spunem că actul acesta — ca şi toate celelalte publicate în cartea de faţă — face parte din corespondenţele secrete pe care le-am găsit în sertarele rezervate regelui Ferdinand al II-lea?)

Iată-l, fără altă schimbare decât traducerea în limba franceză:

„Tratatul capitulării forturilor din Neapole e util, necesar şi onorabil pentru armele regelui celor Două-Sicilii şi puternicilor săi aliaţi, regele Marii Britanii, împăratul tuturor Ruşiilor şi sultanul Sublimei Porţi Otomane, dat fiind că, fără altă vărsare de sânge, prin acest tratat, s-a isprăvit cu războiul civil şi ucigător, care se dezlănţuise între supuşii Maiestăţii Sale, şi că tratatul are drept rezultat expulzarea inamicului comun.

Afară de aceasta, tratatul fiind solemn încheiat între comandanţii forturilor şi reprezentanţii surnumitelor puteri, a-l călca sau chiar numai a nu-l îndeplini, ar însemna să se săvârşească un. groaznic atentat împotriva încrederii publice. Rugind stăruitor pe lord Nelson să-l

recunoască, reprezentanţii numitelor puteri declară a fi

irevocabil hotărâţi să-l execute punct cu punct, şi fac responsabil de violarea sa, în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, pe oricine se va opune executării lui."

Ruffo iscăli, şi ceilalţi trei iscăliră după el.

Pe lângă aceasta, Micheroux, care cu drept cuvânt se temea de represalii împotriva ostaticilor, dat fiind că printre ei avea o rudă, pe mareşalul Micheroux; pe lângă aceasta, spunem noi, Micheroux ţinu să ducă el însuşi protestul pe bordul bastimentului Foudroyant. Dar totul fu zadarnic. Nelson nu voi să facă nicio afirmaţie, nici verbal, nici prin scris, în numele lui Ferdinand. Şi, într-adevăr, el însuşi nu cunoştea intenţiile definitive ale regelui, fiindcă, pentru a scăpa de primele izbucniri de mânie ale reginei, Ferdinand, după cum s-a văzut, ordonase să se înhame caii la trăsură şi se refugiase la Ficuzza.

Dar, pentru Ruffo, lucrul era limpede; şi scrisorile primite de la rege şi de la regină îi arătaseră drumul pe care aceştia socoteau să-l urmeze; şi, de-ar fi avut cea mai slabă îndoială în privinţa aceasta, muta dar neînduplecata Emma Lyonna, sfinx împuternicit să păstreze taina reginei, ar fi împrăştiat-o.

Dimineaţa zilei de 25 iunie trecu într-un neîncetat du-te-vino de la Foudroyant la cartierul general şi de la cartierul general la Foudroyant. Trouhridge şi Ball, din partea lui Nelson, şi Micheroux, din partea cardinalului, fură inutilii ambasadori ai acestei lungi conferinţe; spunem inutili fiindcă Nelson şi Hamilton, inspiraţi amândoi de acelaşi spirit, se arătară din ce în ce mai îndârjiţi pentru ruptura tratatului şi reluarea ostilităţilor, pe când cardinalul se îndărătnicea tot mai mult să se respecte capitularea.

Atunci cardinalul, nevoind să fie luat şi el drept un violator al tratatului, se hotărî să scrie cu propria lui mână un bilet generalului Massa, comandantul fortului Castello-Nuovo.

Era conceput în termenii următori:

„Deşi reprezentanţii puterilor aliate socot drept sacru şi inviolabil tratatul iscălit între noi pentru predarea forturilor, contraamiralul Nelson, comandantul flotei engleze, nu vrea totuşi să-i recunoască; şi, cum e îngăduit patrioţilor din forturi de-a se prevala de articolul 5 — cum au procedat patrioţii din San-Martino, care mai toţi au plecat pe uscat — de-a alege acest mijloc de scăpare, le fac această propunere şi le dau acest sfat, adăugind că englezii care stăpânesc golful n-au niciun post şi niciun fel de trupe, care să poată împiedica garnizoanele din forturi să se retragă pe uscat.

F. Cardinal Ruffo"

Cardinalul spera astfel să-i scape pe republicani. Dar, din nenorocire, aceştia, în orbirea lor, îl socoteau pe Ruffo drept cel mai aprig duşman al lor. Crezură deci că propunerea lui ascundea vreo cursă; şi, după o deliberare în care Salvato stărui zadarnic să se primească propunerea lui Ruffo, s-a hotărât cu o covârşitoare majoritate, s-o refuze şi, în humele tuturor patrioţilor, Massa răspunse prin scrisoarea următoare:

Libertate Egalitate

Generalul Massa, comandantul artileriei şi al fortului Castello-Nuovo

26 iunie 1799

„Am dat scrisorii dumneavoastră interpretarea pe care o merita. Neclintiţi în datoria noastră, vom păzi cu sfinţenie articolele tratatului încheiat, convinşi fiind că acelaşi legământ îi obligă pe toţi contractanţii care au intervenit solemn la formularea şi iscălirea acestui tratat. Dealtfel, orice s-ar întâmpla, nu vom fi nici surprinşi nici intimidaţi şi,

de vom fi constrânşi prin violenţă, vom şti să reluăm atitudinea ostilă pe care de bunăvoie am părăsit-o. Pe de altă parte, capitularea noastră fiind dictată de comandantul fortului Sant-Elmo, cerem o escortă pentru a-l însoţi pe solul nostru, care va discuta propunerea dumneavoastră cu comandantul francez, convorbire după care va vom da un răspuns mai precis.

Massa"

Cardinalul, deznădăjduit că-şi vede intenţiile atât de rău interpretate, trimise îndată escorta cerută, însărcinând pe de Cesare, şeful ei, să-i asigure pe patrioţi, pe onoarea lui, că mergeau la pieire ne urmând sfatul pe care li-l dădea.

Salvato fu ales pentru a seduce să discute cu Mejean ce-i mai bine de făcut în grava împrejurare.

Pentru a treia oară, Salvato şi Mejean se găseau faţă-n faţă.

Numai că Salvato nu-l mai văzuse din ziua când Mejean deschisese sincer cu el vorba de a-şi vinde napolitanilor protecţia cu cinci sute de mii de franci, propunere, vă mai amintiţi, atât de mărinimos sprijinită de Salvato, dar pe care, dintr-un fals sentiment al onoarei, directoratul o respinsese.

Mejean, în toate convorbirile ce avuseseră loc în vederea iscălirii tratatului, se arătă că uitase ruşinosul refuz pe care-l primise. Discutase îndelung şi cu îndărătnicie fiecare articol, şi patrioţii recunoşteau că, datorită răbdătoarei lui stăruinţe, avuseseră norocul să obţină condiţii, pe care cei mai optimişti dintre ei erau departe de a le spera.

Ajutorul dat cu atâta bunăvoinţă, cel puţin nimic nu trezea vreo bănuială, redase colonelului Mejean încrederea patrioţilor.

Dealtminteri, interesul lor cerea să nu se certe cu el. Luându-le partea, putea să-i scape; luptând împotriva lor, să-i nimicească.

Mejean, aflând că-i fusese trimis Salvato, îi scoase pe toţi afară; nu voia ca vreunul să-i audă cumva aluziile pe care tânărul le-ar putea face la condiţiile, pe care le hotărâse pentru protecţia lui.

Îl salută pe tânăr cu o binevoitoare politeţe şi-l întrebă cărui fericit prilej îi datora plăcerea vizitei sale.

Salvato îi răspunse înmânându-i biletul cardinalului, şi-l rugă, în numele patrioţilor, să le dea un sfat, aceştia făgăduind să i se conformeze.

Colonelul citi şi reciti cu cea mai mare atenţie biletul cardinalului; apoi, luând o pană, scrise sub iscălitura lui un fragment din versul latin atât de semnificativ şi atât de cunoscut:

Timeo Danaos et dona ferentes.

Ceea ce înseamnă: „Mă tem de greci, chiar când fac daruri".

Salvato citi cele cinci cuvinte scrise de colonelul Mejean.

— Colonele, îi zise el, sunt de-o părere cu totul opusă părerii dumitale; şi mi-e cu atât mai îngăduit cu cât, numai eu şi Dominico Cirillo, ţi-am susţinut propunerea de a-ţi lua, în serviciul nostru, cei cinci sute de oameni şi de a-i plăti câte o mie de franci de fiecare om.

— Cinci sute de franci, generale; fiindcă mă angajam să aduc cinci sute de alţi francezi de la Capua. Vezi bine că nu v-ar fi fost de prisos.

— Era într-adevăr şi părerea mea, încât am oferit cinci sute de mii de franci din propria-mi avere.

— Ohoo! eşti dar milionar, iubite generale?

— Da; dar, din păcate, averea mea e în moşii. Deocamdată, trebuie să împrumut de voie de nevoie pe această garanţie, dar să aştept sfârşitul războiului pentru a-i înapoia.

— De ce? făcu în zeflemea Mejean. Oare Roma n-a scos în vânzare şi n-a vândut cu o treime mai mult decât

valoarea ei câmpia pe care-şi aşezase, tabăra Hanibal?

— Uiţi că suntem napolitani din vremea lui Ferdinand, şi nu romani de pe vremea lui Fabius.

— Aşa că ai rămas stăpân pe fermele, pe pădurile, pe viile şi pe turmele dumitale?

— Vai! Da!

— *O jortunatos nimium, sua si bona norint, agricolas*.[52]urmă colonelul în zeflemea.

— Totuşi, domnule colonel, mai am încă destui bani lichizi, pentru a te întreba ce sumă ai vrea de fiecare persoană care, neîncrezându-se în Nelson, ţi-ar cere ospitalitate garantată pe onoarea dumitale?

— Douăzeci de mii de franci; e prea mult, generale?

— Atunci patruzeci de mii de franci pentru două persoane?

— Eşti liber să te tocmeşti de găseşti că-i prea scump.

— Nu: cele două persoane pentru care negociez această afacere cu dumneata… căci e o afacere?

— Un fel de *contract sinalagmatic*[53]cum spunem noi contabilii; fiindcă trebuie să-ţi spun că sunt un foarte bun contabil, generale.

— Mi-am dat seama, colonele, zise râzând Salvato.

— Este deci, după cum aveam onoarea să-ţi spun, un fel de contract sinalagmatic. în care cel ce se execută il obligă pe celălalt să-l respecte, dar în caz de n°executare, contractul se desface.

— Bineînţeles.

— Atunci, nu găseşti că-i prea scump?

— Nu, dat fiind că cele două persoane de care-ţi vorbesc pot să-şi răscumpere viaţa cu preţul ăsta.

— Ei bine, iubite generale, când cele două persoane ale

---

[52] „Preafericiţi oamenii de la ţară, de şi-ar cunoaşte norocul!" Vers din Virgiliu (Georgice, II 458—459), de unde se citează adesea numai prima parte, cu privire la cei ce se bucură de o fericire pe care nu ştiu s-o preţuiască.

[53] Cu îndatoriri reciproce pentru părţile interesate.

dumitale vor vrea să vină, vor fi binevenite.

— Şi, odată aici, nu-ţi vor cere decât douăzeci şi patru de ore pentru a achita suma.

— Le voi da patruzeci şi opt. Vezi că sunt om de înţeles?

— S-a făcut, colonele.

— La revedere, generale.

Salvato, mereu urmat de escorta lui, coborî iar spre Castello-Nuovo. Arătă acel Timeo Danaos al lui Mejean lui Massa şi consiliului, care se întrunise pentru a hotărî asupra importantei chestiuni. Cum părerea lui Mejean era aceeaşi cu a majorităţii, nu mai fu nicio discuţie; dar Salvato ceru să-l însoţească pe de Cesare şi să raporteze el însuşi cardinalului răspunsul lui Massa, pentru a judeca situaţia cu proprii lui ochi.

Lucrul i se admise pe loc, şi cei doi tineri care, de s-ar fi întâlnit pe câmpul de bătălie cu cincisprezece zile în urmă, s-ar fi luptat până la ultima suflare, porniră alături de-a lungul cheiului potrivindu-şi unul după altul pasul calului.

24. UNDE RUFFO ÎŞI FACE DATORIA DE OM CINSTIT, ŞI SIR WILLIAM HAMILTON MESERIA DE DIPLOMAT

În mai puţin de douăzeci de minute, tinerii fură la usa căsuţei unde locuia cardinalul, lingă podul Magdalena.

De Cesare îl introduse pe Salvato, care ajunse astfel fără nicio greutate la Ruffo.

Cardinalul îl recunoscu. Zărindu-l, se ridică şi făcu un pas spre el.

—- Fericit să te revăd, generale.

— Şi eu de asemenea, răspunse Salvato, dar deznădăjduit că aduc Eminenţei Voastre, un refuz absolut.

Şi-i înmână propria-i scrisoare cu *apostila*[54]lui Mejean.

Ruffo o citi şi dădu din umeri.

— Ticălosul! făcu el.

---

[54] Observaţie pusă pe un act oficial.

— Eminenţa Voastră îl cunoaşte deci? întrebă Salvato,

— Mi-a oferit să-mi predea fortul Sant-Elmo cu cinci sute de mii de franci, şi am refuzat.

— Cinci sute de mii de franci! repetă râzând Salvato, pare-se că-i cifra lui.

— A! Ai avut de-a face cu el?

— Da! Pentru aceeaşi sumă mi-a oferit să lupte împotriva Voastră.

— Şi...?

— Şi noi am refuzat,

— Să nu mai vorbim de pungaşii ăştia — nu merită ca oameni cinstiţi să se ocupe de ei — şi să ne întoarcem la prietenii dumitale, pe care aş vrea să-i pot convinge că sunt şi ai mei.

— Cu mare părere de rău mărturisesc, răspunse zâmbind Salvato, că va fi lucru greu.

— Poate nu atâta pe cât crezi, dacă vrei să fii interpretul meu pe lângă ei, cu atât mai mult cu cât mă voi purta faţă de dumneata ca şi la prima noastră întrevedere. Voi face chiar mai mult. Atunci am afirmat numai; astăzi, îţi voi da dovezi.

— V-am crezut pe cuvânt, domnule cardinal.

— Nu-i nimic? Dovezile nu strică dacă-i în joc capul şi onoarea. Şezi lângă mine, generale, şi cumpăneşte însemnătatea celor pe care le voi face. Pentru a-mi ţine cuvântul, trădez, nu spun interesele — cred dimpotrivă că tocmai le servesc — ci ordinele regelui meu.

Salvato se înclină şi, urmând invitaţia lui Ruffo, se aşeză lângă el.

Cardinalul scoase o cheie din buzunar şi, punându-şi mâna pe braţul lui Salvato zise:

— Dovezile pe care le vei vedea, nu eu ţi le-am arătat; ţi-au fost aduse la cunoştinţă n-are a face cum; vei născoci o poveste oarecare şi, de nu găseşti niciuna, vei recurge la trestiile legendarului rege Midas.

Şi, deschizându-şi sertarul şi prezentând lui Salvato

scrisoarea lui sir William Hamilton:

— Citeşte-o întii pe aceasta; e scrisă toată de mâna ambasadorului Angliei.'

— O! făcu Salvato după ce-o citi. Recunosc, într-adevăr, aici reaua credinţă punică. „Să numărăm întâi tunurile, şi, dacă suntem cei mai puternici, nu mai sunt tratate.'" Ei, şi pe urmă?

— Pe urmă? Nevoind să discut o chestiune atât de importantă cu nişte simpli căpitani de vase, m-am dus personal pe bordul bastimentului Foudroyant, unde am avut o discuţie de-o oră cu sir William şi lord Nelson. Rezultatul discuţiei în care am respins orice tranzacţie -— ceea ce cred că-i datoria mea — a fost acest act, după cum vezi, scris pe de-a-ntregul de mâna lui lord Nelson.

Şi dădu lui Salvato actul care începe cu aceste cuvinte: „Marele amiral Nelson a sosit la 24 iunie", şi se termină cu „Tratat care, după părerea sa, nu poate avea loc fără ratificarea Maiestăţilor Lor Siciliene.'

— Eminenţa Voastră are dreptate, zise Salvato înapoind cardinalului hârtia, şi iată, într-adevăr, dovezi de-o mare importanţă istorică.

— Acum, ce aveam de făcut şi ce-ai fi făcut în locul meu? Ceea ce am făcut, fiindcă oamenii cinstiţi n-au două moduri de-a proceda. Ai fi scris comandanţilor din forturi, nu-i aşa? adică inamicilor tăi, pentru a-i înştiinţa de ceea ce se întâmplă. Iată scrisoarea mea! Este ea limpede? Cuprinde mai mult sau mai puţin decât ceea ce, în locul meu, ai fi scris dumneata însuţi? Este ce trebuie să fie; adică un sfat bun dat. de un inamic leal.

— Trebuie să spun, domnule cardinal, fiindcă binevoiţi a mă lua drept judecător că, până aici, purtarea Voastră e tot atât de demnă pe cât este cea a milordului Nelson…

— De neînţeles, întrerupse Ruffo.

— Nu chiar de neînţeles, era să spun, reluă Salvato surâzând.

— Şi eu, iubite generale — zise Ruffo cu deplina

încredere ce era o parte din farmecul acestei firi puternice — eu am spus de neînţeles fiindcă, într-adevăr, de neînţeles pentru dumneata care nu-l cunoşti pe amiral, e totuşi lesne de înţeles pentru mine. Ascultă-mă ca un filosof, adică un om căruia-i place înţelepciunea; căci înţelepciunea nu-i nimic altceva decât adevărul, şi adevărul ţi-l voi spune despre Nelson. Fie ca, pentru onoarea lui, judecata mea să fie şi a posterităţii 1

— Ascult, Eminenţa Voastră, zise Salvato, şi n-am nevoie să spun cu ce mare interes.

Cardinalul urmă:

— Nelson nu-i, iubite generale, un om de curte ca mine, niciun om cu educaţie ca dumneata. Afară de marină, nu cunoaşte nimic pe lume; numai că are geniul mării. Nu! Nelson e un ţăran, un buldog din vechea Anglie, un marinar grosolan, fiul unui simplu pastor de ţară care, totdeauna izolat de lume pe bastimentul său, n-a intrat niciodată sau mai degrabă nu intrase niciodată, înainte de Abukir, într-un palat, nu salutase niciodată un rege, nu-şi plecase un genunchi în pământ înaintea unei regine. A sosit la Neapole, el, navigatorul ţărilor dinspre polul Sud, obişnuit să lupte cu urşii albi pentru peşterile lor de gheaţă; a fost ameţit de strălucirea soarelui, orbit de focul diamantelor. El, soţul unei burgheze, unei oarecare mistress Nisbeth, a văzut că regina-i dă mâna şi o ambasadoare buzele — şi nu o regină şi o ambasadoare, mă înşel; nu două femei, două sirene! — atunci, a devenit pur şi simplu sclavul uneia şi servitorul celeilalte. Toate noţiunile despre bine şi despre rău s-au încurcat în bietu-i creier; interesele popoarelor au dispărut în lata drepturilor fictive sau reale ale suveranilor. S-a făcut apostolul despotismului, adeptul fanatic al regalităţii. Să-l fi văzut ieri, în timpul convorbirii unde regalitatea era reprezentată prin ceea ce Ecleziastul numeşte Străina, prin acea Venus As tarte, prin acea desfrânată favorită! N-o slăbea din ochi sau mai bine zis din singurul său ochi; ura şi răzbunarea vorbeau prin gura mută

a ambasadoarei morţii. Mi-era milă, ţi-o jur, de acest nou Adamastor, punându-şi de bună voie capul sub papucul unei femei. Dealtfel, toţi oamenii mari — şi, orice ar fi, Nelson e un om mare — toţi oamenii mari au slăbiciuni din astea, de la Hercule la Samson şi de la Samson la Marc-Antoniu. Am spus.

— Dar, răspunse Salvato, oricare ar fi simţământul care-l conduce pe Nelson, nu-i mai puţin un adversar de moarte al nostru. Ce socoate să facă Eminenţa Voastră pentru a zădărnici această putere brutală ce nu înţelege de vorbă?

— Ce socot să fac, iubite generale? O să vezi. Cardinalul luă o foaie de hârtie, trăgând-o înaintea lui, o pană, muind-o în cerneală, şi scrise.

„Dacă milord Nelson nu vrea să recunoască tratatul iscălit de cardinalul Ruffo cu comandanţii forturilor din Neapole, tratat în care a intervenit, în numele regelui Marei Britanii un ofiţer englez, toată răspunderea rupturii va cădea asupra lui. în consecinţă, pentru a împiedica pe cât va putea ruptura acestui tratat, cardinalul Fabrizzio Ruffo previne pe milord Nelson, că va repune inamicul în starea în care se găsea înainte de iscălirea tratatului; ceea ce înseamnă că îşi va retrage trupele de pe poziţiile ocupate după capitulare şi se va întări într-o tabără împreună cu toată armata lui, lăsându-i pe englezi să combată şi să învingă inamicul cu propriile lor forţe."

Şi iscăli.

Apoi dădu hârtia lui Salvato, îmbiindu-l s-o citească. Urmărea cu ochii pe faţa tânărului impresia produsă de lectură.

Apoi, când o isprăvi:

— Ei? întrebă el.

— Cardinalul de Richelieu[55] n-ar fi procedat atât de bine;

---

[55] Cardinalul de Richelieu (1585—1642), om de stat francez sub Ludovic al XIII-lea. A fondat Academia Franceză.

Bayard[56]- n-ar fi procedat mai bine, răspunse Salvato.

Şi înapoie hârtia cardinalului, înclinându-se înaintea lui.

Cardinalul sună; valetul său intră

— Cheamă-l pe Micheroux, zise el.

După cinci minute, Micheroux se prezentă.

— Uite, iubite cavaler, începu el. Nelson mi-a dat ultimatumul său: iată-l şi pe al meu. Du-te pentru a zecea oară pe Foudroyant; dar îţi pot făgădui că această călătorie va fi ultima.

Micheroux luă depeşa deschisă, o citi cu autorizaţia lui Ruffo, salută şi ieşi.

— Ia vino cu mine, generale, pe terasa casei, zise Ruffo; de acolo-i o vedere minunată.

Salvato îl urmă; căci se gândea că nu fără vreo pricină îl poftea cardinalul să contemple o vedere, pe care trebuia s-o cunoască foarte bine.

Odată ajuns pe terasa casei, desluşi într-adevăr, la dreapta lui, cheiul Marinella, strada Nuova, strada del Pilieri şi zăgazul; la stânga. Porţiei, Torre-del-Greco, Castellamare, capul Campana şi Capri; în faţa lui, limba de pământ de la Procida şi de la Ischia şi, în intervalul dintre insulele acestea, Capri şi ţărmul pe care era clădită casa locuită de cardinal, toată flota engleză, cu pavilioanele fâlfâind în vânt şi artileriştii plimbându-se cu fitilurile aprinse în urma tunurilor.

In mijlocul bastimentelor engleze, ca un monarh în mijlocul supuşilor săi, se înălţa Foudroyant, gigant cu nouăzeci de tunuri, ce le depăşea pe celelalte cu întreaga înălţime a catargelor lui de papagal, pe unul din ele răsfirându-se pavilionul amiral.

In faţa măreţei şi solemnei privelişti, amănuntele nu scăpau ochiului exercitat al lui Salvato. Aşa că văzu o barcă, desprinzându-se de pe plajă şi înaintând repede, cârmuită de patru vâslaşi puternici.

---

[56] Bayard — căpitan francez (1476—1524). Pentru bravura lui i s-a dat porecla de: „Chevalier sans peur et sans reproche”.

Barca, ce-l ducea pe cavalerul Micheroux, se îndrepta glonţ spre Foudroyant, la care ajunse în mai puţin de douăzeci de minute. Dealtfel, dintre toate bastimentele, Foudroyant era cel mai aproape de Castello-Nuovo. Presupunând că ostilităţile ar reîncepe, putea deschide îndată focul, fiind numai la trei sferturi de bătaia tunului.

Salvato văzu barca învârtindu-se în jurul prorei pentru a se opri lingă uriaş la scara de tribord.

Atunci cardinalul se întoarse către Salvato:

— Dacă vederea ţi-a fost pe plac, generale, zise el, raportează tovarăşilor dumitale, ce ai văzut, şi caută să-i faci a-mi urma sfatul. Ca să izbuteşti, sper că vei avea elocvenţa convingerii.

Salvato salută pe cardinal, şi-i strânse cu deosebit respect mâna pe care i-o întindea. Dar, deodată, în clipa când să plece zise:

— A! Iertaţi-mă, uitam să raportez Eminenţei Voastre de o importantă însărcinare pe care mi-a încredinţat o.

— Care anume?

— Amiralul Caracciolo…

— A! E adevărat! întrerupse Ruffo cu o vioiciune dovedindu-i interesul pentru ce avea să-i zică Salvato. Vorbeşte! Te ascult.

— Amiralul Caracciolo, reluă Salvato, nu era nici pe flotilă, nici în vreun fort; de dimineaţă, dispăruse travestit în marinar, spunând că avea un adăpost sigur la unul din servitorii lui.

— Fie să i se adeverească vorbele! reluă cardinalul; ca de cumva cade în mâinile duşmanilor săi, moartea-i este hotărâtă de mai înainte; ceea ce înseamnă, iubite generale, că de ai vreun mijloc de comunicare cu el…

— N-am niciunul.

— Atunci, Dumnezeu să-l aibă în pază!

De astă dată, Salvato îşi luă rămas bun de la cardinal şi, mereu escortat de Cesare, apucă iar pe drumul spre Castello-Nuovo unde, cum se înţelege de la sine, camarazii

îl aşteptau cu nerăbdare.

Ultimatumul lui Ruffo îl punea pe Nelson într-o nespus de mare încurcătură. Amiralul nu dispunea decât de puţine trupe de debarcare. Dacă se retrăgea cardinalul, după cum ameninţase, Nelson decădea fără putere şi cu atât mai ridicol cu cât vorbise cu mai multă autoritate. Luând cunoştinţă de depeşa cardinalului, se mulţumi deci să răspundă că va aviza, şi dădu drumul cavalerului Micheroux fără a-i spune nimic pozitiv.

Nelson, mai repetăm, afară de geniul său într-adevăr minunat de-a comanda o flotă în luptă, era din toate celelalte puncte de vedere un om mediocru. Răspunsul: „Voi aviza", însemna de fapt: „Voi consulta pe Pitia mea Emana, şi pe oracolul meu Hamilton".

Încât, abia pusese Micheroux piciorul în barca ce-l readucea pe uscat, Nelson trimitea să-i roage pe sir William şi pe lady Hamilton să treacă pe la el.

Peste cinci minute, trium-feminavirat-ul era reunit în cabina amiralului.

O ultimă speranţă rămânea lui Nelson: cum depeşa era în franceză şi că, pentru a o pricepe, Micheroux fusese nevoit să i-o citească în engleză, traducătorul ori nu dăduse cuvintelor adevăratul lor înţeles, ori făcuse vreo greşeală importantă.

Înmână dar lui sir William depeşa cardinalului, rugându-l s-o citească şi să i-o traducă din nou.

Micheroux, contrar obiceiului traducătorilor, fusese de-o exactitate desăvârşită. Rezultă că situaţia se arată soţilor Hamilton tot atât de gravă ca şi amiralului.

Amândoi bărbaţii se întoarseră deodată şi cu aceeaşi mişcare înspre lady Hamilton, depozitara voinţei hotărâtoare a reginei; după ce Nelson îşi dăduse ultimatumul şi cardinalul pe al său, trebuia să se ştie care era ultimul cuvânt al reginei.

Emma Lyonna înţelese întrebarea, oricât de mută. ar fi fost.

— Să se anuleze tratatul încheiat, rosti ea, şi, după ce va fi anulat, răzvrătiţii să fie constrânşi cu sila, dacă nu se supun de bună voie.

— Sunt gata să dau ascultare, zise Nelson, dar, rămas numai cu propriile mele mijloace, nu pot răspunde decât de devotamentul meu, fără a fi în măsură să afirm că devotamentul acesta ne va duce la scopul pe care şi-l propune regina.

— Milord! Milord! făcu Emma cu ton de imputare.

— Găsiţi mijlocul, răspunse amiralul, şi mă însărcinez să-l execut.

Sir William se gândi câteva clipe. Faţa lui întunecată se lumină încetul cu încetul: găsise mijlocul.

Lăsăm posterităţii datoria de a-i judeca pe amiral, pe ministru şi pe favorită, care nu se temură, fie pentru răzbunările lor personale, fie pentru a satisface urile regale, să întrebuinţeze vicleşugul pe care-l vom istorisi.

După ee sir William îşi expuse planul, pe care Emma îl" susţinu, iar Nelson şi-l însuşi, iată cuvânt cu cuvânt scrisoarea trimisă de sir William cardinalului.

Nu ne temem să facem vreo greşeală de transcriere, scrisoarea fiind în franceză.

Iat-o, scrisă pesemne în noaptea de după vizita lui Micheroux, poartă data de a doua zi:

Pe bordul Foudroyant, în golful Neapole.

„Eminenţă,

Milord Nelson mă roagă să asigur pe Eminenţa Voastră că este hotărât să nu facă nimic ce ar putea rupe armistiţiul pe care Eminenţa Voastră l-a acordat forturilor din Neapole.

Am onoarea etc.

W. Hamilton."

Ca totdeauna, scrisoarea fu dusă cardinalului de domnii căpitani Troubridge şi Ball, ambasadorii obişnuiţi ai lui

Nelson.

Cardinalul o citi, şi-n clipa dintâi, păru încântat că repurta victoria; dar, temându-se de vreun înţeles ascuns, de vreo omisiune voită, în sfârşit de vreo cursă, întrebă pe cei doi ofiţeri dacă n-aveau a-i face vreo comunicare personală.

— Suntem autorizaţi, răspunse Troubridge, să confirmăm, în numele amiralului, cele scrise de ambasador.

— Îmi veţi da o lămurire scrisă despre ceea ce înseamnă textul scrisorii şi despre limpezimea ei care, de n-ar fi vorba decât de propria-mi scăpare, ar părea de ajuns, veţi adăuga câteva cuvinte care să mă liniştească în privinţa scăpării patrioţilor?

— In numele milordului Nelson, afirmăm Eminenţei Voastre că nu se va opune în niciun fel la îmbarcarea răzvrătiţilor.

— Aţi avea, zise cardinalul care, după părerea lui, nu putea lua prea multe măsuri, aţi avea vreo împotrivire să-mi reînnoiţi prin scris asigurarea pe care mi-aţi dat-o acum prin viu grai?

Fără nicio greutate, Ball luă pana şi scrise pe o bucată de hârtie următoarele rânduri:

Căpitanii Troubridge şi Ball sunt autorizaţi de milord Nelson să declare Eminenţei Sale că milord nu se va opune la îmbarcarea răzvrătiţilor şi a oamenilor care alcătuiesc garnizoana din Caslello-Nuovo şi din Castello-del-Ovo.

Nimic nu era mai limpede, sau cel puţin nu părea mai limpede decât această notă. Şi cum cardinalul nu cerea nimic mai mult, îi rugă pe domni să iscălească sub ultimul rând.

Dar Troubridge refuză, spunând că nu-i în puterea lui.

Ruffo îi puse sub ochi scrisoarea trimisă la 24 iunie, adică în ziua dinaintea ajunului, de sir William, şi într-o frază părea, dimpotrivă, că dă celor doi ambasadori depline

puteri,

Troubridge însă răspunse:

— Într-adevăr, avem puterea de a trata afacerile militare, dar nu şi afacerile diplomatice. Acum, ce nevoie mai este să iscălim, deoarece nota e scrisă de mina noastră?

Ruffo nu stărui mai mult; credea că-şi luase toate măsurile.

In consecinţă, încrezător în scrisoarea ambasadorului, care spunea că *milord era hotărât să nu facă nimic ce-ar putea rupe armistiţiul*, încrezător în nota căpitanilor Troubridge şi Ball, care declarau Eminenţei Sale că *milord nu se va opune la îmbarcarea răzvrătiţilor,* dar voind totuşi, cu toată dubla asigurare, să scape de orice răspundere, însărcina pe Micheroux să-i însoţească pe cei doi căpitani la forturi, şi să aducă la cunoştinţa comandanţilor scrisoarea abia primită şi nota pe care o pretinsese şi, dacă le ajung aceste două asigurări, să se înţeleagă îndată cu ei pentru executarea articolelor din capitulare.

După două ore, Micheroux se întoarse şi spuse cardinalului că, slavă Domnului, totul se isprăvise prieteneşte şi de comun acord.

25. REA CREDINŢA PUNICA

Cardinalul fu atât de fericit de soluţia aceasta, la care era departe de-a se aştepta, încât, în dimineaţa de 27 iunie, oficie un Te Deum la biserica del Carmine, cu o pompă demnă de măreţia evenimentelor.

Înainte de a se duce la biserică, trimisese o scrisoare iui lord Nelson şi lui sir William Hamilton, prezentându-le cele mai sincere mulţumiri de-a fi binevoit să redea liniştea oraşului, şi mai cu seamă conştiinţei sale, ratifici tratatul.

Hamilton, tot în franceză, răspunse următoarea scrisoare:

Pe bordul Foudroyant. 27 iunie 1799
„Eminenţă,

Cu cea mai mare plăcere am primit biletul pe care mi-aţi făcut onoarea să mi-l scrieţi. Am lucrat cu toţii deopotrivă în slujba regelui şi a cauzei drepte; numai că. după caracter, sunt diferite feluri de a-şi dovedi devotamentul. Slavă Domnului, totul merge bine, şi pot afirma Eminenţei Voastre că milord Nelson e foarte mulţumit de hotărârea pe care a luat-o de a nu întrerupe operaţiile Eminenţei Voastre ci, dimpotrivă, de a vă ajuta cu toată puterea lui pentru a termina lupta pe care Eminenţa Voastră a dus-o până acum atât de bine, în toiul împrejurărilor critice în care s-a găsit.

Milord şi cu mine vom fi prea fericiţi dacă am putut contribui câtuşi de puţin să servim Maiestăţile Lor Siciliene şi să redăm Eminenţei Voastre liniştea, o clipă tulburată.

Milord mă roagă să mulţumesc Eminenţei Voastre pentru bilet, şi să-i spun că, la timpul potrivit, va lua toate măsurile necesare.

Am onoarea de a fi, etc.

W. Hamilton"

Acum, s-a văzut, în cele câteva scrisori ale lui Ferdinand şi ale Carolinei către cardinalul Ruffo, cu ce asigurări de neclintită stimă şi veşnică recunoştinţă se isprăveau, precedând numele celor doi monarhi care-i datorau regatul lor.

Cititorii noştri doresc să ştie în ce mod se exprimau aceste asigurări de recunoştinţă?

Atunci, să binevoiască a-şi da osteneala de a citi următoarea scrisoare, cu data aceleiaşi zile, trimisă de sir William Hamilton căpitanului general Acton:

Pe bordul Foudroyant, golful Neapole,
29 iunie, 1799

„Iubite seniore,

Excelenţa Voastră va fi văzut în ultima mea scrisoare că lord Nelson şi cardinalul sunt departe de a se înţelege. Dar, după o matură gândire, lord Nelson m-a autorizat să scriu Eminenţei Sale, ieri dimineaţa, că nu va mai face nimic pentru a rupe armistiţiul pe care Eminenţa Sa crezuse de cuviinţă să-l încheie cu răzvrătiţii închişi la Castello-nuovo şi la Castello-del-Ovo, şi că înălţimea Sa era gata să dea tot sprijinul de care era în stare flota pusă sub comanda lui, şi pe care Eminenţa Sa l-ar crede necesar pentru buna servire a Maiestăţii Sale Siciliene. Aceasta produce cea mai bună impresie cu putinţă. Neapole era într-un hal fără de hal, de teamă ca lord Nelson să nu rupă armistiţiul, pe când astăzi totu-i liniştit. Cardinalul s-a înţeles cu căpitanii Troubridge şi Ball că răzvrătiţii din Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo vor fi îmbarcaţi seara, în timp ce cinci sute de marinari vor fi coborâţi pe uscat pentru a ocupa cele două forturi, deasupra cărora, slavă Domnului! fâlfâie în sfârşit steagul Maiestăţii Sale Siciliene, pe când steagurile Republicii (Scurtă le-a fost viaţa!) sunt într-o cabină de pe Foudroyant, unde, sper, steagul francez care mai fâlfâie încă peste Sant-Elmo nu va întârzia să li se adauge…

Am toată speranţa că venirea lordului Nelson în golful Neapole va fi de mare folos pentru interesele şi gloria Maiestăţilor Lor Siciliene. Dar, într-adevăr, era timpul să intervin între cardinal şi lord Nelson; de nu, totul se

Înrăutăţea, chiar din prima zi. Ieri, cardinalul ăsta de treabă mi-a scris pentru a-mi mulţumi, ca şi lui lady Hamilton. Arborele nelegiuirii ce se înălţa în faţa palatului regal a fost tăiat, şi scufia roşie smulsă de pe capul uriaşului.

Acum, o veste bună! Caracciolo şi vreo doisprezece alţi răzvrătiţi ca el vor fi curând în mâinile lordului Nelson. Dacă nu mă înşel, vor fi trimişi de-a dreptul la Procida, unde vor fi

judecaţi şi, pe măsura judecăţii lor, retrimişi aici spre a fi executaţi. Caracciolo va fi probabil spânzurat de pânza triunghiulară a catargului din faţă a Minervei, unde va rămâne expus din zori până la apusul soarelui. Un asemenea exemplu e necesar pentru viitoarea guvernare a Maiestăţii Sale Siciliene, în regatul căreia iacobinismul a făcut atât de mari progrese.

W. Hamilton.

Ora opt seara. — Răzvrătiţii sunt în vasele lor, şi nu se pot mişca fără un paşaport de la lord Nelson."

Într-adevăr, după cum spunea Excelenţa Sa ambasadorul Marei Britanii, în scrisoarea pe care noi abia am citit-o, republicanii, în baza tratatului, şi liniştiţi de făgăduiala lui Nelson de a nu se opune îmbarcării patrioţilor, nu făcuseră nicio greutate pentru a preda forturile celor cinci sute de marinari englezi care se prezentară pentru a le ocupa, şi pentru a coborî în felucele, tartanele şi balancelele ce trebuiau să-i ducă la Toulon.

Englezii luară deci în stăpânire mai întâi Castello-Nuovo, bazinul neînchis al portului şi palatul regal.

Apoi predarea fortului Castello-del-Ovo se făcu cu aceleaşi formalităţi.

Se formulă un proces-verbal de predarea forturilor, iscălit de comandanţii lor din partea patrioţilor, şi de brigadierul Mimichini pentru regele Ferdinand.

Numai două persoane se folosiră de alegerea la care le dădea dreptul capitularea de-a se adăposti pe uscat, ori de a se îmbarca, şi cerură adăpost la fortul Sant-Elmo.

Cele două persoane erau Salvato şi Luiza San-Felice.

Vom reveni mai târziu, pentru a nu-i mai părăsi, la eroii cărţii noastre. Dar acest capitol, am arătat-o chiar prin titlul său, e pe de-a întregul destinat unei mari lămuriri istorice.

Cum vom pune pe memoria unuia din cei mai mari căpitani ai Angliei, o pată care după secole nu se poate şterge, vrem ca, trecând pe rând sub ochii cititorilor noştri

dovezile acestei mari infamii, să arătăm până la capăt că nu suntem nici rătăciţi de ignoranţă, nici orbiţi de ură.

Suntem, pur şi simplu, făclia care luminează un punct al istoriei rămas întunecat până la noi.

Se întâmpla cardinalului ceea ce se întâmplă oricărui om curajos, care începe o luptă socotită cu neputinţă de sfioşi şi de mediocri.

Lăsase în jurul regelui o cabală care, ne îndurând nicio oboseală, ne expunându-se niciunei primejdii, trebuiau fireşte să-l atace pe cel ce îndeplinise opera pe care ei o găsiseră cu neputinţă.

Cardinalul, lucru aproape de necrezut, dacă nu s-ar şti până unde poate merge vipera curţilor numită calomnie, cardinalul era învinuit că, cucerind regatul Neapolului, nu lucra pentru rege, ci pentru el însuşi.

Se spunea chiar că, cu ajutorul armatei pe care o adunase şi-i era cu totul devotată, voia să-i proclame rege al Neapolului pe fratele său don Francesco Ruffo!

Nelson, înainte de-a pleca clin Palermo, primise instrucţiuni în privinţa aceasta şi, la prima dovadă ce ar adeveri bănuielile lui Ferdinand şi ale reginei, amiralul trebuia să-l atragă pe cardinal pe bordul Foadroyant şi să-l reţină ca prizonier.

Se va vedea cât de puţin a lipsit ca actul acesta de „recunoştinţă", să nu se îndeplinească şi, cât despre noi, ne mărturisim părerea de rău că n-a avut loc, spre a rămâne drept pildă celor care se devotează regilor.

Următoarele scrisori le copiem după originale.

Pe bordul Foudroyant, golful Neapole,
27 iunie 1799

"Iubite Seniore,

Deşi prietenul nostru comun, sir William, vă scrie amănunţit despre toate evenimentele ce ni se întâmpla, nu

mă pot stăpâni de a lua pana pentru a vă spune desluşit că nu aprob niciunul din lucrurile ce s-au făcut sau sunt pe cale de-a se face. Pe scurt, trebuie să vă spun că, de-ar fi cardinalul chiar un înger, vocea întregului popor se ridică împotriva purtării lui. Aici suntem înconjuraţi de mici şi meschine cabale şi de *plângeri prosteşti*[57] pe care, după părerea mea, prezenţa regelui, a reginei şi a ministerului napolitan poate singură să le înăbuşe şi să le potolească: aşa încât să se numească un guvern care să folosească un sistem cu totul opus celui practicat acum. Ce-i drept că, de mi-aş fi urmat pornirea, starea capitalei ar fi şi mai rea decât este, încât, despre partea cardinalului, ar fi fost mai rău dacă ar fi făcut ceva. Iată de ce sper şi implor ca Maiestăţile Lor să vină, răspunzând cu capul meu de siguranţa lor. Voi fi poate silit să mă îndepărtez de portul acesta, pe Foudroyant: dar, de sunt nevoit să-l părăsesc, mă tem ca urmările plecării mele să nu fie fatale.

Sea-Horse e de asemenea un adăpost sigur pentru Maiestăţile Lor; vor fi acolo în siguranţă, atât cât poţi fi pe un vas.

Sunt, pentru totdeauna, al dumneavoastră

Nelson".

Către sir John Acton

(Ca şi cea dinţii, a doua scrisoare e din aceeaşi zi si adresată lui Acton. Ingratitudinea celor doi iluştri îndatoraţi e aici şi mai vădită şi, după părerea, noastră, nu lasă, de astă dată, nimic de dorit.)

29 iunie, dimineaţa

---

[57] Nelson numeşte mici şi meschine cabale, stăruinţa cardinalului de-a se respecta tratatul, şi plîngeri prosteşti, reclamaţiile patrioţilor! Aceasta dovedeşte ce preţ. punea Nelson pe cui'întul regilor şi cît pe'viaţa oamenilor, (n.a.)

„Scumpul meu domn,

Nu vă pot spune cât sunt de fericit văzând că sosesc regele, regina şi Excelenţa Voastră. Vă trimit copia une. proclamaţii pentru a cărei publicare îl însărcinam pe cardinal, ceea ce Eminenţa Sa a refuzat fără înconjur, spunând că-i de prisos să i se mai trimită ceva, dat fiind, că nu va tipări nimic. Căpitanul Troubridge va debarca deseară pe uscat cu o mie trei sute de oameni din trupe engleze, şi voi face tot ce voi putea pentru a rămâne de acord cu cardinalul până la sosirea Maiestăţilor Lor. Ultima hotărâre a cardinalului opreşte de-a închide pe oricine ar fi fără ordinul său: asta înseamnă a voi limpede să salvezi răzvrătiţii. Pe scurt, ieri am deliberat pentru a şti dacă însuşi cardinalul nu va fi arestat. Fratele său e grav compromis; dar e zadarnic să plictisesc mai mult pe Excelenţa Voastră. Voi lua măsuri ca să fac cum va fi mai bine, şi voi răspunde cu capul de siguranţa Maiestăţilor Lor. Fie ca Dumnezeu să pună capăt, repede şi cu noroc, tuturor acestor evenimente, şi binevoiască Excelenţa Voastră să mă creadă, etc.

Horaţiu Nelson”.

Excelenţei Sale sir John Acton

În vremea aceasta, cardinalul,, care-şi trimisese fratele pe bordul Foudroyant, se miră mult primind de la el un bilet ce îl înştiinţa că amiralul îl trimite la Palermo să ducă reginei vestea că Neapole era predat după voinţa ei.

Scrisoarea care dădea această veste se isprăvea cu fraza:

„Trimit totodată Maiestăţii Voastre, un mesager şi un ostatic."

După cum se vede, răsplata devotamentului nu întârziase.

Acum, ce căuta fratele cardinalului pe bordul Foudroyant?

Venea să înapoieze, împreună cu refuzul de-a o tipări şi afişa, această notă a lui Nelson, din care, în situaţia de faţă şi după făgăduielile date, cardinalul nu înţelesese nimic.
Iată nota sau mai degrabă această notificare:

Pe bordul Foudroyant, 29 iunie 1799, dimineaţa.

Notificare

„Horaţiu Nelson, amiral al flotei britanice, în rada Neapole, înştiinţează pe toţi cei care au servit, ca ofiţeri
216-
În armată, sau ca funcţionari în slujbele civile, infama aşa-zisă republică napolitană, că, de se găsesc în oraşul Neapole, trebuie, în termen de douăzeci şi patru de ore, fără întârziere, să se prezinte comandanţilor de la Castello-nuovo şi Castello-del-Ovo, încrezându-se cu totul în clemenţa Maiestăţii Sale Siciliene; iar, de sunt afară din oraş la distanţa de cinci mile, trebuie de asemenea să se prezinte sus-numiţilor comandanţi; numai acestora li se acordă termenul de patruzeci şi opt de ore; de nu, vor fi consideraţi drept răzvrătiţi şi inamici ai sus-numitei Maiestăţi Siciliene.
Horaţiu Nelson".

Dar, oricât de mirat fu cardinalul de biletul fratelui său, care-l înştiinţa că milord Nelson îl trimite la Palermo fără să-l întrebe dacă-i şi bunul său plac să meargă, fu şi mai mirat primind această scrisoare de la patrioţi.

Către Eminentissimul cardinal Ruffo, vicar general al regatului Neapole

„Toată partea garnizoanei care, conform tratatului, a fost îmbarcată pentru a porni spre Toulon, se găseşte în clipa de faţă în cea mai mare nedumerire. în buna ei

credinţă, aştepta executarea tratatului, deşi poate că, în graba ei de-a ieşi din fort, toate clauzele capitulării n-au fost strict respectate. Acum, iată două zile de când timpul e prielnic pentru a întinde pânzele şi a pleca, dar încă nu s-a făcut aprovizionarea pentru călătorie. Afară de aceasta, ieri pe la şapte seara, am văzut cu adâncă durere, că au fost ridicaţi din tartane generalii Manthonnet, Massa şi Bassetti, — preşedinţii comisiei executive, Ercole şi d'Agnese, — ai comisiei legislative, Dominico Cirillo, — şi mai mulţi alţii dintre tovarăşii noştri, printre care Emmanuele Borgo şi Piati. Toţi au fost duşi pe bastimentul amiralului Nelson şi opriţi toată noaptea; in sfârşit, acolo se mai găsesc şi acum, adică la ora şapte dimineaţa.

Garnizoana aşteaptă de la lealitatea voastră lămurirea acestui fapt şi îndeplinirea leală a tratatului

Albanese.

Din rada Neapole,

29 iunie 1799, ora şase dimineaţa"

După un sfert de oră. căpitanul Baillie şi cavalerul Micheroux erau la cardinal; acesta îl trimitea pe Micheroux la Nelson, invitându-l să-i lămurească purtarea sa, din care mărturisea că nu înţelege nimic, şi implorându-l, dacă intenţia lui era aceea pe care se temea s-o bănuiască, să nu-şi păteze astfel, nu numai numele său. ci si drapelul englez.

Nelson se mulţumi să râdă de reclamaţia cavalerului Micheroux, zicând:

— De ce se plânge cardinalul? *Am făgăduit să nu mă opun la îmbarcarea garnizoanei: mi-am ţinut cuvântul, deoarece garnizoana e îmbarcată. Acum că este, sunt dezlegat de cuvântul dat şi pot să fac ce vreau.*

Şi, cum cavalerul Micheroux îi punea în vedere că echivocul pe care-l invoca e nedemn de el. îi sări ţandăra şi adăugă:

— Dealtfel, mă port aşa cum îmi dictează conştiinţa, şi am depline puteri de la rege.

— Aveţi aceleaşi puteri de la Dumnezeu? întrebă Micheroux. Mă îndoiesc.

— Asta nu te priveşte, răspunse Nelson; eu dispun, şi sunt gata să dau socoteală de faptele mele regelui şi lui Dumnezeu. Puteţi pleca.

Şi-l trimise înapoi pe mesager la cardinal, fără a se mai osteni să-i dea alt răspuns şi să-şi ascundă reaua credinţă sub vreun pretext oarecare.

Ce-i drept, pana cade din mâinile oricărui om cinstit, constrâns de adevăr să scrie asemenea lucruri.

Primind răspunsul prin cavalerul Micheroux, cardinalul Ruffo ridică o privire grăitoare spre cer, luă o pană, scrise câteva rânduri, le iscăli şi le expedie la Palermo printr-un curier special.

Îşi trimitea demisia, regelui Ferdinand şi reginei Caroline.

26. DOI TOVARĂŞI CINSTIŢI

Să reluăm pana căzută din degetele noastre. N-am ajuns la sfârşitul povestirii, şi ne rămâne de istorisit lucrul cel mai râu.

Vă mai amintiţi că, pe când Nelson îl însoţea pe cardinal, după vizita pe Foudroyant, şi schimba cu el un salut rece, urmare a divergenţei ce se iscase între părerile lor cu privire la tratat, Emma Lyonna, punându-şi mina pe umărul lui Nelson, venise să-i spună că Scipion Lamarra, acelaşi care adusese cardinalului steagul brodat de regină şi de fiicele ei, era pe bord şi-l aştepta la sir William Hamilton.

După cum prevăzuse Nelson, Scipion Lamarra sosea să se întreţină cu el despre mijlocul de a-l prinde pe Caracciolo, care-şi părăsise flotila chiar în ziua ivirii în radă a flotei Marei Britanii.

N-aţi uitat că regina recomandase prin viu grai Emmei Lyonna, şi prin scris cardinalului, să nu-l ierte cumva pe amiralul Caracciolo, sortit de ea morţii.

In aceeaşi termeni, scrisese şi lui Scipion Lamarra, unul din agenţii ei cei mai devotaţi şi mai activi, să se înţeleagă cu Nelson în ce chip să pună mâna pe amiralul Caracciolo, dacă el ar fi fugit când Nelson intra în port.

Iar Caracciolo fugise, după cum s-a văzut din răspunsul subofiţerului, de pe şalupa canonieră comandată de amiral în lupta din 13, când Salvato, prevenit de Ruffo de primejdia ce-l ameninţa pe amiral, era în căutarea lui şi se dusese după ştiri în portul militar.

Dintr-o pricină cu totul opusă, spionul Lamarra făcuse aceleaşi demersuri ca Salvato şi ajunsese la acelaşi rezultat, adică aflase că amiralul părăsise Neapolul şi se refugiase la unul din servitorii lui.

Venea să-i aducă vestea lui Nelson şi să-l întrebe dacă voia ca el să înceapă a-l căuta pe fugar.

Nelson, nu numai că-l îndemnă, dar îl mai şi înştiinţa că o primă de 4000 de ducaţi era făgăduită aceluia care-l va preda pe amiral.

De atunci, Scipion jură că el va încasa prima, sau măcar cea mai mare parte din ea.

Prezentându-se drept prieten, află de la marinari tot ce ştiau ei înşişi despre Caracciolo, şi anume că amiralul se adăpostise la unul din servitorii lui de devotamentul căruia credea că-i sigur.

După cât se părea, servitorul nu locuia în oraş; amiralul era un om prea iscusit pentru a rămâne atât de aproape de gheara leului.

Aşa că Scipion nici măcar nu-şi dădu osteneala să cerceteze la cele două case pe care amiralul le avea la Neapole, una la Santa-Lucia aproape învecinată cu biserica — şi acolo locuia — alta, pe strada Toledo.

Nu, pesemne că amiralul se retrăsese la vreuna din fermele lui, ca să aibă înaintea sa câmpul liber, de-ar fi

nevoit să fugă de primejdie.

Una din ferme era la Calvezzano, adică la poalele munţilor.

Ca om priceput ce era, Scipion socoti că acolo trebuie să se fi refugiat Caracciolo. Acolo, după cum am spus, avea, într-adevăr, nu numai câmpia, ci şi muntele, adăpostul firesc al proscrisului.

Scipion ceru să i se dea un bilet de liberă trecere de la Nelson, se îmbrăcă în haine ţărăneşti şi porni cu gândul de a se înfăţişa la ferma din Calvezzano drept un patriot care, fugind de proscripţie, istovit de foame, frânt de oboseală, mai degrabă îşi primejduia viaţa decât să încerce a merge mai departe.

Intră deci cu îndrăzneală la fermă şi, prefăcându-se că-i încrezător ca orice deznădăjduit, ceru fermierului o bucată de pâine şi puţine paie într-o şură.

Aşa-zisul fugar îşi jucă atât de bine rolul, încât fermierul n-avu nicio bănuială; ba, dimpotrivă, sub cuvânt de a se asigura că nimeni nu-l văzuse intrând, îl ascunse într-un fel de cuptor, spunând că pentru siguranţa amândurora, se ducea să dea o raită în jurul fermei.

Într-adevăr, după zece minute, se întoarse cu faţa mai liniştită, îl scoase din ascunzătoare, şi, aşezându-l la masa din bucătărie, îi dădu o bucată de pâine, un sfert de brânză şi un fiasco de vin.

Scipion Lamarra se aruncă asupra pâinii ca un om lihnit de foame, mâncând şi bând cu atâta lăcomie, încât fermierul, ca o gazdă compătimitoare, se crezu nevoit să-l îndemne a"fi cumpătat, zicându-i că nici pâinea nici vinul nu-i vor lipsi; că putea deci bea şi mânca pe îndelete. – Cum Lamarra începea să-i urmeze sfatul, mai intră şi alt ţăran, care purta acelaşi costum ca fermierul, dar părea ceva mai în vârstă decât el.

Scipion vru să se ridice şi să iasă.

— Nu te teme, zise fermierul: e frate-meu. într-adevăr, noul venit, după ce-l salută ca un om care-i la el acasă, luă

un scăunel şi se aşeză într-un colţ al căminului.

Presupusul patriot băgă de seamă că fratele fermierului alegea partea unde era mai întuneric.

Scipion Lamarra, care-l văzuse pe amiralul Caracciolo la Palermo, n-avu decât să-şi arunce o privire asupra aşa-zisului frate al fermierului ca să-l recunoască.

Era Francesco Caracciolo.

Atunci, Scipion înţelese toată mişcarea. Fermierul nu îndrăznise să-l primească fără îngăduirea stăpânului său; sub cuvânt de-a vedea,dacă străinul nu-i urmărit, ieşise pentru a-i cere voie lui Caracciolo; şi Caracciolo, curios să afle ştiri de la Neapole, intrase în sală şi se aşezase lângă vatră, temându-se cu atât mai puţin de oaspetele său cu cât, după cum i se raportase, era un proscris.

Aşa că, după câteva clipe îl întrebă pe Scipion di o nepăsare prefăcută:

— Vii de la Neapole?

— Vai! Da, răspunse acesta.

— Oare ce se mai întâmplă?

Scipion nu voia să-l sperie prea mult pe Caracciolo, de teamă ca, după plecarea lui, să nu-şi caute alt adăpost. _ — Îi îmbarcă pe patrioţi spre Toulon, zise el.

— Şi de ce nu te-ai îmbarcat împreună cu ei spre Toulon?

— Fiindcă nu cunosc pe nimeni în Franţa; în schimb, am un frate la Corfu. O să încerc deci să ajung la Manfredon ia şi să mă îmbarc acolo.

Vorba se opri aici. Fugarul părea atât de obosit, că ţi-era milă să-l faci să vegheze mai multă vreme; Caracciolo zise fermierului să-l ducă la camera lui, Scipion îşi luă rămas bun de la el încredinţându-l de recunoştinţa lui şi, odată ajuns, îşi rugă gazda să-l trezească înainte de-a se lumina de ziuă, ca să-şi poată urma drumul spre Manfredonia.

— Îmi va fi cu atât mai uşor, răspunse celălalt, cu cât şi eu trebuie să mă scol cu noaptea-n cap ca să merg la Neapole.

Scipion nu întrebă nimic, nu se încumetă să facă vreo observaţie; ştia tot ce voia să ştie, şi întâmplarea, care uneori e părtaşă la mari crime, îl slujea peste aşteptări

A doua zi, la ora două, fermierul intră în cameră. într-o clipă, fu în picioare, îmbrăcat şi gata de plecare. Fermierul îi dădu un pachet pregătit de mai înainte: era o pâine, o bucată de şuncă şi o sticlă de vin.

— Frate-meu m-a însărcinat să te întreb dacă n-ai nevoie, de bani, adăugă fermierul.

Scipion se ruşina. îşi scoase punga, în care erau câteva monede de aur, şi i-o arătă; apoi ceru să-i spună un drum mai scurt, îşi luă rămas bun de la el, însărcinându-l să-i mulţumească fratelui său, şi plecă.

— Dar abia făcu o sută de paşi, că-şi schimbă direcţia, ocoli ferma, şi într-un loc unde calea se strimta între două colnice, se opri să-l aştepte pe fermier care trebuia să treacă pe acolo, ducându-se la Neapole.

Într-adevăr, după o jumătate de ceas, desluşi prin bezna ce începea să se împrăştie, un om mergând pe drumul de la Calvezzano la Neapole, pe care-l recunoscu aproape îndată. Era fermierul.

Merse de-a dreptul spre el; celălalt îl recunoscu la rândul său şi se opri mirat.

Era vădit că nu se aştepta la asemenea întâlnire.

— Dumneata eşti? întrebă el.

— După cum vezi, răspunse Scipion.

— Ce faci aici, în loc să fii pe drumul spre Manfredonia?

— Te aştept.

— Şi pentru ce?

— Ca să-ţi spun că, prin ordonanţa lordului Nelson, se pedepseşte cu moartea oricine ascunde un răzvrătit.

— Şi întrucât acest lucru poate să mă privească? întrebă fermierul.

— Întrucât îl ascunzi pe amiralul Caracciolo.

Fermierul încercă să tăgăduiască.

— Zadarnic, zise Scipion, l-am recunoscut: e omul pe

care vrei să-l dai drept fratele dumitale…

— Asta-i tot ce ai să-mi spui? mai întrebă fermierul cu un zâmbet a cărui expresie nu putea înşela.

Era zâmbetul unui trădător.

— Bine, făcu Scipion, văd că o să ne înţelegem.

— Cât ţi s-a făgăduit, urmă fermierul, dacă-l predai pe amiralul Caracciolo?

— Patru mii de ducaţi, răspunse Scipion.

— Sunt două mii pentru mine?

— Ai gura cam largă, nene!

— Şi totuşi n-o deschid decât pe jumătate.

— O să te mulţumeşti cu două mii de ducaţi?

— Da, de nu se mai cercetează prea mult citi bani poate să aibă amiralul la mine.

— Şi dacă nu mă învoiesc cu ceea ce vrei? Fermierul sări îndărăt şi, totodată, îşi scoase un pistol din fiecare buzunar.

— Dacă nu te învoieşti cu ceea ce vreau, zise el, îl înştiinţeze pe amiral şi, înainte să fii la Neapole, noi vom fi destul de departe ca să nu ne poţi ajunge niciodată.

— Bate palma, camarade! Nu pot şi mai cu seamă pu vreau să fac nimic fără dumneata.

— Va să zică, ne-am înţeles?

— Cât mă priveşte, da; dar, de vrei să te încrezi in mine, te voi duce la cineva cu care-ţi vei putea discuta interesele, şi te aSigur că va fi darnic cu dumneata!

— Şi cum îl cheamă?

— Milord Nelson.

— Oho-o! L-am auzit spunând pe amiralul Caracciolo că milord Nelson e cel mai mare duşman al său.

— Nu se înşela. Iată de ce pot să te asigur că milord nu se va, tocmi cu dumneata.

— Atunci, vii din partea amiralului Nelson?

— Vin de mai sus.

— Haide, haide, făcu fermierul, după cum ai spus, o să ne înţelegem de minune. Vino!

Şi cei doi tovarăşi cinstiţi îşi văzură de drum spre Neapole.

27. DIN ORDINUL AMIRALULUI HORAŢIU NELSON

După întrevederea pe care fermierul şi Scipion Lamarra o avuseseră cu milord Nelson, sir William Hamilton scrisese lui sir John Acton:

„Caracciolo şi doisprezece dintre nemernicii răzvrătiţi vor fi curând în mâinile milordului Nelson."

Cei doisprezece nemernici răzvrătiţi am văzut din scrisoarea lui d'Albanese către cardinal, fuseseră expediaţi pe bordul Foudroyant.

Erau Manthonnet, Massa, Bassetti, Dominico Cirillo, Ercole, d'Agnese, Borgo, Piati, Mărio Pagano, Conforti, Bassi şi Velasco.

Cât despre Caracciolo, urma să fie predat în dimineaţa de 29 iunie.

Într-adevăr, peste noapte, şase marinari, travestiţi în ţărani înarmaţi până-n dinţi, trăseseră la mal la Granatello, coborâseră pe uscat şi, călăuziţi de Scipion Lamarra, apucaseră pe drumul spre Calvezzano, unde ajunseseră pe la trei dimineaţa.

Fermierul sta de veghe, în timp ce Caracciolo, căruia-i adusese din Neapole ştirile cele mai liniştitoare, se culcase şi dormea orbit de încrederea pe care oamenii cinstiţi o au, din păcate, aproape totdeauna, în ticăloşi.

Caracciolo îşi avea sabia sub perna de căpătâi şi două pistoale pe măsuţa de noapte; dar, cunoscând prin fermier măsurile acestea de prevedere, marinarii, repezindu-se în odaie, puseseră de la început mâna pe arme.

Atunci, văzând că era prins şi că orice împotrivire era de prisos, ridicase capul întinzându-şi el însuşi mâinile spre frânghiile, cu care se pregăteau să-l lege.

Voise într-adevăr să fugă de moarte, atâta vremii cât moartea nu era acolo; dar, simţind-o pe urmele lui, se

întorcea şi o înfrunta.

Un fel.de căruţă de nuiele înhămată cu doi cai aştepta la poartă. Acolo îl duseră pe Caracciolo. Soldaţii se aşezară în jurul lui; Scipion luă hăţurile.

Trădătorul se ţinu deoparte şi nu se arătă.

Discutase preţul trădării lui, luase o parte şi trebuia să. primească restul după ce stăpânul său va fi predat.

La ora şapte dimineaţa ajunseră la Granatello; prizonierul fu trecut din căruţă în barcă; cei şase ţărani redeveniră iar marinari, îşi apucară vâslele şi porniră spre Foudroyant.

De la ora zece dimineaţa, Nelson era pe puntea bastimentului, cu luneta în mână, şi ochiul întors spre Granatello, adică între Torre-del-Greco şi Castellamare.

Văzu o barcă desprinzându-se de ţărm; dar, la şapte-opt mile depărtare, nu puteai s-o recunoşti. Totuşi, cum era singura care brăzda faţa netedă şi liniştită a mării, nu-şi întoarse ochiul de la ea.

După o clipă, frumoasa făptură pe care o avea la bord, zâmbind de parcă era o zi de sărbătoare, îşi arătă capul deasupra scării de pe puntea cea mai înaltă şi veni să se reazeme de braţul său.x

În ciuda plăcutului ei obicei de ă lenevi, care adesea o făcea să-şi înceapă ziua când mai mult de jumătatea ei trecuse, se sculase atunci devreme, în aşteptarea marilor evenimente ce trebuiau să se îndeplinească.

— Ei? întrebă ea pe Nelson.

Nelson îi arătă în tăcere cu degetul barca ce se apropia, neîndrăznind încă s-o asigure că ar fi barca aşteptată, dar socotind, după linia dreaptă pe care o urma de când părăsise ţărmul înaintând spre Foudroyant, că ea trebuia sa fie.

— Unde-i sir William? întrebă Nelson.

— Pe mine mă întrebi? râse Emma.

Nelson râse la rândul său; apoi, întorcându-se:

— Parkinson, zise el tânărului ofiţer ce se găsea mai în preajma lui, şi căruia dealtfel, fie din simpatie, fie pentru siguranţa că-i ascultat cu mai multă agerime, îi dădea mai bucuros ordinele — Parkinson, ia încearcă să-l descoperi pe sir William, şi spune-i că am toate motivele să cred că se vede barca pe care o aşteptăm.

Tânărul salută şi plecă în căutarea ambasadorului.

În timpul celor câteva minute cât tânărul locotenent îl găsi şi-l aduse pe sir William, barca se tot apropia, şi îndoielile lui Nelson începeau să se risipească. Vâslaşii, după cum am spus, travestiţi în ţărani, vâsleau într-un ici prea ritmic pentru a fi ţărani şi, dealtminteri, în picioare la proră, sta făcând semne de biruinţă un om pe care, până la urmă, Nelson îl recunoscu drept Scipion Lamarra.

Parkinson îl găsise pe sir William Hamilton pe când seria căpitanului general Acton, şi îşi întrerupsese scrisoarea, abia începută, pentru a se alătura în grabă lui Nelson şi Emmei Lyonna pe punte.

Scrisoarea întreruptă era pe biroul său, şi vom da o nouă dovadă de conştiinciozitatea cu care ne-am făcut cercetările, punând sub ochii cititorilor noştri începutul scrisorii, a cărei urmare le-o vom da mai târziu.

Iată începutul:

Pe bordul Foudroyant, 29 iunie 1799

„Domnule,

Am primit de la Excelenţa Voastră trei scrisori, două cu data de 25, şi alta cu data de 26, şi sunt încântat să văd că tot ce lord Nelson şi cu mine am făcut, a obţinut aprobarea Maiestăţilor Lor Siciliene. Cardinalul se îndărătniceşte să se despartă de noi şi nu vrea să se amestece în predarea fortului Sant-Elmo. A trimis pe ducele de Salandra pentru a-l înlocui şi a se înţelege cu lord Nelson asupra mijloacelor de atac. Căpitanul Troubridge va comanda miliţiile engleze

şi soldaţii ruşi; veţi sosi cu câteva tunuri bune, şi atunci ducele de Salandra va. fi comandantul şef. Troubridge nu s-a împotrivit acestei dispoziţii.

Într-un cuvânt, îmi place să cred că această însemnată chestiune se va termina repede şi că steagul regelui va fâlfâi peste câteva zile pe Sant-Elmo, după cum şi fâlfâie pe celelalte forturi..."

Aici ajunsese sir William când tânărul ofiţer venise_să-l întrerupă.

Se suise pe punte, după cum am spus, şi se alăturase grupului alcătuit de Nelson şi de Emma Lyonna.

După câteva clipe, nu mai era nicio îndoială: Nelson il recunoscuse pe Scipion Lamara, şi semnele acestuia îl înştiinţaseră că amiralul Caracciolo era prizonier şi că i-l aduceau.

Ce se petrecu în inima amiralului englez când află vestea atât de dorită? Nici istoricul, nici romancierul n-au privirea destul de pătrunzătoare pentru a vedea dincolo de vălul de nepăsare ce se lăsă pe faţa lui.

Curând, cele trei persoane interesate de această captură, privind în adâncul bărcii, putură să-l vadă pe amiral culcat şi legat burduf. Trupul său, aşezat de-a curmezişul, slujise pesemne,drept proptea celor doi vâslaşi din mijloc.

Fără îndoială, nu găsiră de cuviinţă să-şi dea osteneala de a face ocolul bastimentului ca să acosteze la scara de onoare, sau poate că se şi ruşinară să împingă batjocura până într-atâta. Dar oricum ar fi fost, cangea celor doi dinţii marinari se prinse de scara de la babord, şi Scipion Lamarra se repezi să vestească primul, prin viu grai, lui Nelson izbânda urmăririi.

Între timp, marinarii dezlegară picioarele amiralului ca să poată urca pe bord; dar mâinile i le lăsară legate la spate atât de strâns, încât atunci când lanţurile căzură, rămaseră pe încheieturi urme însângerate a numeroaselor

verigi.

Caracciolo trecu pe dinaintea grupului duşman, a cărui bucurie îi insulta nenorocirea, şi fu dus într-o cabină dintre două punţi, lăsându-se uşa deschisă şi păzită cu două santinele.

Abia îşi făcuse Caracciolo scurta apariţie, că sir William, dornic să anunţe primul vestea bună regelui şi re ginei, se grăbi spre cabina lui, reluă pana şi urmă:

„Chiar acum noi l-am văzut pe Caracciolo, palid, cu o barbă lungă, pe jumătate mort, cu ochii plecaţi şi mâinile legate. A trecut pe bordul vasului Foudroyant, unde se şi găsesc, nu numai cei pe care vi i-am numit, ci şi fiul lui Cassano[58], don Julio, preotul Pacifico şi alţi nemernici trădători. Presupun că cei mai vinovaţi vor fi executaţi repede, într-adevăr, e ceva groaznic; dar eu, care le cunosc ingratitudinea şi crimele, sunt mai puţin impresionat de pedeapsă decât numeroasele persoane ce au asistat la acest spectacol. Dealtfel, cred că-i foarte bine pentru noi că avem pe bordul Foudroyant pe cei mai vinovaţi, în clipa când se va ataca Sant-Elmo, dat fiind că vom putea tăia un cap de fiecare ghiulea pe care francezii o vor trage asupra oraşului Neapole.

Adio prea scumpul meu domn, etc.

W. Hamilton.

P.S. – Veniţi, dacă-i cu putinţă pentru a cumpăni toate lucrurile. Sper că vom fi terminat, înainte de sosirea voastră, câteva chestiuni care ar putea mâhni pe Majestăţile Voastre. Procesul lui Caracciolo va fi judecat de ofiţerii Maiestăţilor Voastre Siciliene. Dacă-i condamnat, cum e probabil, sentinţa va fi executată imediat. Pare chiar

[58] Un cuvînt despre tînărul acesta care nu joacă pici un rol în povestirea noastră, dar ne va arăta în treacăt, în ce măsură se înjosiseră unele suflete la acea epocă. I se tăie capul, deşi avea numai şaisprezece ani. Opt zile după execuţie, tatăl său dădea o masă mare judecătorilor lui. (n.a.)

pe jumătate mort de abătut ce este. Cere să fie judecat de ofiţeri englezi.

Bastimentul care vă va aduce scrisoarea plecând chiar acum la Palermo, nu vă pot spune nimic mai mult."

De astă dată, sir William Hamilton putea, fără teamă de a se înşela, să anunţe că procesul nu va ţine vreme îndelungată.

Iată ordinele lui Nelson; nu va fi învinovăţit că l-a făcut pe acuzat să aştepte:

Către căpitanul conte de Thurn, comandantul fregatei „Minerva" a Majestăţii Sale.

Din ordinul amiralului Horaţiu Nelson:

„întrucât Francesco Caracciolo, comodor[59]al Maiestăţii Sale Siciliene, a fost făcut prizonier şi este acuzat de răzvrătire împotriva legitimului său suveran, pentru a fi tras asupra steagului regal înălţat pe fregata Minerva, ce se găsea sub ordinele dumneavoastră.

Sunteţi somat şi, în baza prezentei, vi se ordonă a întruni cinci din cei mai vechi ofiţeri pe care-i aveţi sub comandă, oprindu-vă preşedenţia, şi a cerceta pentru a şti dacă delictul de care este acuzat numitul Caracciolo poate fi dovedit; iar, dacă dovada delictului reiese din instrucţie, trebuie să recurgeţi la mine pentru a şti ce pedeapsă va suferi.

" Pe bordul Foudroyant, golful Neapole, 29 iunie, 1799.
Horaţiu Nelson”

Vedeţi astfel, din puţinele cuvinte pe care le-am subliniat, că nu consiliul de război făcea procesul, că nu

---

[59] In marina engleză si americană, ofiţer cu grad superior căpitanului de vas şi inferior contraamiralului.

judecătorii care recunoscuseră culpabilitatea trebuiau să aplice pedeapsa după conştiinţa lor; nu, ci Nelson care nu asista nici la instrucţie, nici la interogator şi, poate că, în timpul acela, spunea vorbe de dragoste Emmei Lyonna; Nelson, care nici măcar nu luase cunoştinţă de proces, se însărcina să pronunţe sentinţa şi să hotărască pedeapsa!

Învinuirea e atât de gravă, încât odată mai mult, după cum ni s-a întâmplat adesea în cursul acestei povestiri, romancierul de teamă să nu fie învinuit de prea multă imaginaţie, trece pana istoricului şi-i zice: „ E rândul tău, frate; fantezia n-are dreptul să născocească, numai istoria are dreptul să spună ceea ce vei spune."

Afirmăm, deci, că nu-i niciun cuvânt din ceea ce s-a citit de la începutul acestui capitol, afirmăm deci că nu-i niciun cuvânt din ceea ce se va citi până la sfârşitul capitolului, care să nu fie adevărul adevărat; nu-i vina noastră dacă, în goliciunea lui, adevărul nu-i mai puţin groaznic.

Nelson, fără să-i pese de judecata posterităţii şi chiar de-a contemporanilor, hotărâse că procesul lui Caracciolo va avea loc pe propriul său bastiment, dat fiind, după cum spun domnii Clarke şi Marc Arthur în Viaţa lui Nelson, că amiralul se temea că, de se va judeca procesul pe bordul unui vas napolitan, să nu se revolte echipajul, adăugind atât era de iubit Caracciolo de marinari!

Aşa că, procesul începu îndată după publicarea hotărârii lui Nelson, acestuia nepăsându-i în servilismul său faţă de regina Caroline şi de regele Ferdinand, poate chiar şi din orgoliul său personal, atât de adânc jignit de Caracciolo, acestuia nepăsându-i, spunem noi, să calce în picioare toate legile internaţionale; fiindcă n-avea dreptul de-a judeca pe egalul său în rang, pe superiorul său ca poziţie socială care, dacă era vinovat, nu era vinovat decât faţă de regele celor Două-Sicilii, şi nu faţă de regele Angliei.

Şi acum, ca să nu fim învinuiţi de simpatie pentru Caracciolo şi de nedreptate în privinţa lui Nelson, vom scoate pur şi simplu din cartea panegiriştilor amiralului

englez procesul-verbal al judecăţii. în simplicitatea lui, acest proces-verbal ne pare cu mult mai emoţionant decât romanul născocit de Cuoco sau ticluit de Coletta.

Ofiţerii napolitani ce alcătuiau consiliul de război, sub preşedinţia contelui de Thurn, se întruniră îndată în careul[60]ofiţerilor.

La ordinul contelui de Thurn, doi marinari englezi se duseră în camera unde era închis Caracciolo, îi dezlegară frânghiile care-l legau şi-l însoţiră în faţa consiliului de război.

Sala unde se întrunise rămase deschisă, după obicei, şi toţi putură să intre.

Caracciolo, recunoscând în judecătorii lui, afară de contele de Thurn, pe toţi ofiţerii care serviseră sub comanda lui, zâmbi şi clătină din cap.

Era clar că niciunul din oamenii aceştia nu va îndrăzni să-l achite.

In spusele lui sir William era şi adevăr. Deşi, abia în vârstă de patruzeci şi nouă de ani, datorită bărbii sale neîngrijite şi părului în neorânduială, Caracciolo părea de şaptezeci.

Totuşi, ajungând înaintea judecătorilor săi, se îndreptă din şale cât era de înalt şi îşi regăsi siguranţa, tăria, privirea unui om deprins să comande, iar faţa-i, tulburată de mânie, luă o expresie mândră, de linişte.

Interogatoriul începu. Caracciolo răspunse fără dispreţ, şi iată rezumatul vorbelor sale:

„N-am servit Republica, ci oraşul Neapole; n-am combătut regalitatea, şi omorul, jaful şi incendiul. De multă vreme, serveam ca simplu soldat, când am fost oarecum constrâns să iau comanda marinei republicane, comandament pe care mi-era cu neputinţă să-l refuz."

Dacă Nelson ar fi asistat la interogatoriu, ar fi putut întări afirmaţia lui Caracciolo, căci nu trecuseră trei luni de când Troubridge îi scrisese, vă mai amintiţi:

---

[60] Cameră pe o navă, servind de salon şi de sală de mese a ofiţerilor.

„Aflu că acum Caracciolo are onoarea de a schimba garda ca simplu soldat. Ieri a fost văzut stând de santinelă la palat. Refuzase să intre în armată; dar se pare că iacobinii silesc pe toată lumea."

Atunci îl întrebară de ce, fiindcă fusese silit să servească, nu folosise numeroasele prilejuri pe care le avusese de a fugi.

Răspunse că a fugi era tot a fugi; că poate fusese oprit de un greşit punct de onoare, dar că, în sfârşit, fusese oprit. Dacă era o crimă, o mărturisea.

Interogatoriul încetă aici. Voiau de la Caracciolo o simplă mărturisire: mărturisirea aceasta o făcuse şi, deşi făcută cu multă linişte şi demnitate, deşi modul cum răspunsese Caracciolo îi atrăsese, spune procesul-verbal, simpatia ofiţerilor englezi vorbind italiana care asistaseră la şedinţă, procesul fu încheiat: crima era dovedită.

Caracciolo fu însoţit din nou în camera lui şi păzit iarăşi de două sentinele.

Cât despre proces-verbal, contele de Thurn îl duse lui Nelson care-l citi cu nesaţ; o expresie de bucurie sălbatică îi trecu pe faţă. Luă o pană şi scrise:

Către comodorul conte de Thurn.

„Din ordinul amiralului Horaţiu Nelson:

Având în vedere că consiliul de război, alcătuit din ofiţeri în serviciul Maiestăţii Sale. Siciliene; s-a întrunit spre a-l judeca pe Francesco Caracciolo pentru crima de rebeliune împotriva suveranului său;

Având în vedere că numitul consiliu de război a constatat pe deplin dovada acestei crime şi, în consecinţă, cu această convingere, a dat împotriva numitului Caracciolo o hotărâre a cărei urmare este pedeapsa cu moartea;

Prin prezenta, sunteţi somat şi vi se ordonă să dispuneţi

executarea numitei sentinţe de moarte împotriva numitului Caracciolo, prin spânzurătoare de varga pânzei triunghiulare a catargului de dinainte a fregatei Minerva, aparţinând Maiestăţii Sale Siciliene, fregată care se găseşte sub ordinele voastre. Numita sentinţă trebuie executată astăzi, la ora cinci după-amiază; iar după ce condamnatul va fi rămas spânzurat, de la ora cinci până la apusul soarelui, frânghia va fi tăiată şi cadavrul aruncat în mare.

Pe bordul Foudroyant, Neapole, 29 iunie 1799
Horaţiu Nelson

Două persoane erau în cabina lui Nelson, în clipa când dădu această sentinţă. Credincioasă jurământului făcut reginei, Emma rămase nepăsătoare şi nu scoase o vorbă în favoarea condamnatului. Sir William Hamilton, deşi prea puţin duios în privinţa acestuia, după ce citi sentinţa pe care abia o scrisese Nelson, nu se putu stăpâni să nu-i spună:

— Mila vrea să se acorde douăzeci şi patru de ore condamnaţilor pentru a se pregăti de moarte.

— N-am nicio milă pentru trădători, răspunse Nelson.

— Atunci, dacă nu mila, cel puţin religia…

Dar, fără să răspundă lui sir William, Nelson îi luă sentinţa din mâini şi. întinzând-o contelui de Thurn zise:

— Dispuneţi executarea,

28. EXECUŢIA

Am spus şi mai repetăm, în această funebră povestire — ce aruncă o pată atât de întunecată pe memoria unuia din cei mai mari oameni de război care au existat — n-am vrut să recurgem şi la imaginaţie, deşi e cu putinţă ca, prin măiestria artei să fi avut speranţa de-a produce asupra cititorilor noştri o impresie mai adâncă decât prin simpla lectură a dovezilor oficiale. Dar însemna să ne luăm q, prea

gravă răspundere şi, fiindcă apelăm din oficiu la posteritate pentru judecata lui Nelson, fiindcă îl judecăm pe judecător, vrem ca, spre deosebire de prima judecată, rod al mâniei şi al urii, apelul acesta să aibă toată liniştea şi toată solemnitatea unei cauze leale şi sigure de succes.

Vom renunţa deci la aceste mijloace ce ne-au dat atât de adesea puternicul lor ajutor, şi ne vom mulţumi cu relatarea engleză care, fireşte, trebuie să fie binevoitoare lui Nelson şi potrivnică lui Caracciolo.

Copiem.

În timpul orelor solemne ce trecură între judecată şi executarea sentinţei, Caracciolo ceru să-l cheme de două ori pe locotenentul Parkinson, şi de două ori îl rugă să intervină pentru el pe lingă Nelson.

Întâia dată pentru a obţine revizuirea judecăţii lui.

A doua, ca să i se facă favoarea de-a îi împuşcat în loc de-a fi spânzurat.

Într-adevăr, Caracciolo se aştepta desigur la moarte, dar la moartea prin secure sau prin împuşcare.

Titlul său de prinţ îi dădea dreptul la moartea nobilimii; titlul său de amiral îi dădea dreptul la moartea soldatului.

Amândouă i se refuzau pentru a face loc morţii ucigaşilor şi a hoţilor, unei morţi dezonorante.

Numai că Nelson îşi depăşea puterile condamnând la moarte pe egalul său în rang, pe superiorul său ca poziţie socială, dar mai şi alegea o moarte care, în ochii lui Caracciolo, trebuia să mărească de două ori grozăvia supliciului.

' Aşa că, pentru a salva de la o moarte dezonorantă, Caracciolo nu şovăi să coboare până la rugăminte.

— Sunt bătrân, domnule, zise el locotenentului Parkinson; nu las în urma mea familie pentru a-mi plânge moartea, şi nu se va bănui că la vârsta mea, şi izolat cum sunt, mi-e greu să părăsesc viaţa; dar ruşinea de-a muri ca un pirat mi-e nesuferită. şi, mărturisesc, îmi frânge inima.

Tot timpul cât lipsi tânărul locotenent, Caracciolo păru

foarte zbuciumat şi foarte îngrijorat.

Tânărul ofiţer se întoarse; era vădit că aducea un refuz.

— Ei? întrebă cu înfocare Caracciolo.

— Iată, cuvânt cu cuvânt, răspunsul milordului Nelson, zise tânărul: „Caracciolo a fost judecat fără părtinire de ofiţerii naţiunii sale: eu, care sunt străin, nu pot interveni pentru a-l graţia."

Caracciolo, zâmbi cu amărăciune.

— Aşa că, zise el, milord Nelson a avut dreptul de-a interveni ca să fiu condamnat" la spânzurătoare, şi n-are dreptul de-a interveni ca să fiu împuşcat, în loc de-a fi spânzurat!

Apoi întorcându-se către trimis, rosti:

— Tânărul meu prieten, poate că n-ai stăruit pe lingă milord cum ar fi trebuit.

Parkinson avea ochii în lacrimi.

— Am stăruit atâta, principe, răspunse el, încât milord Nelson mi-a spus s plec, cu un gest de ameninţare, şi adăugind: „Locotenente, dacă am a-ţi da un sfat, e să-ţi vezi de treabă"-. Dar nu-i nimic, urmă el, dacă Excelenţa Voastră mai are vreo altă misiune, chiar de m-ar face să cad în dizgraţie, o voi îndeplini din toată inima.

Caracciolo surise văzându-i lacrimile şi, întinzându-i mâna îi zise:

— M-am adresat dumitale, fiindcă eşti cel mai tânăr Ofiţer şi, la vârsta aceasta, e rar să fii rău la inimă. Ei bine, sfătuieşte-mă: crezi că îndreptându-mă către lady Hamilton,' ar obţine ceva pentru mine de la lord Nelson?

— Are mare influenţă asupra milordului, răspunse tânărul, să încercăm.

— Atunci, du-te s-o implori. Poate că, în timpuri mai fericite, voi fi fost nedrept faţă de ea, să uite şi comandând focul ce se va trage asupra mea, o voi binecuvânta.

Parkinson ieşi, urcă pe puntea cea mai înaltă şi, văzând că nu-i acolo, încercă să pătrundă la ea ' dar, fără a ţine seamă de rugăminţile lui, uşa rămase închisă.

La răspunsul acesta, Caracciolo înţelese că trebuia să piardă orice speranţă şi, nevoind să se umilească şi mai mult, strânse mâna tânărului ofiţer şi se hotărî să nu mai scoată o vorbă.

La ora unu, doi marinari intrară la el, în timp ce contele de Thurn îl înştiinţa că părăsesc bastimentul Foudrayant, trecând pe bordul fregatei Minerva.

Caracciolo îşi întinse mâinile:

— Nu în faţă, ci la spate se leagă mâinile, zise contele de Thurn.

Caracciolo şi le trecu îndărăt.

Lăsară să atârne o bucată lungă de frânghie şi un marinar englez îi ţinu capătul. Fără îndoială se temeau, că de i-ar fi lăsat mâinile libere, să nu se repeadă în mare şi să scape de supliciu prin sinucidere. Datorită frânghiei şi măsurii luate de a-i încredinţa capătul în mâinile unui marinar, teama aceasta era înlăturată.

Aşadar, legat burduf ca şi cel din urmă criminal, Caracciolo, un amiral, un prinţ, unul din oamenii cei mai de seamă ai Neapolului, părăsi vasul Foudroyant, străbătând toată puntea între două şiruri de marinari.

Dar, când batjocura e împinsă atât de departe, ea se întoarce asupra celuia care o face, şi nu asupra celui care o îndură.

Două bărci, înarmate ca de război, însoţeau la babord şi la tribord barca ce-l ducea pe Caracciolo.

Acostară la Minerva. Revăzând de aproape frumosul bastiment, unde domnise şi fusese ascultat cu atâta supunere în timpul călătoriei de la Neapole la Palermo, Caracciolo oftă şi două lacrimi îi luciră în colţul ochilor.

Urcă pe scara de babord, adică pe scara inferiorilor.

Ofiţerii şi soldaţii erau înşiraţi pe punte.

Clopotul bătea ora unu şi jumătate.

Capelanul aştepta.

Caracciolo fu întrebat dacă doreşte să întrebuinţeze timpul ce-i mai rămâne într-o sfântă convorbire cu preotul.

— Tot don Severo e capelanul Minervei? întrebă el.

— Da, Excelenţă, i se răspunse.

— Atunci, duceţi-mă la el.

Omul ăsta de treabă ridicase în grabă un mic altar.

— M-am gândit, zise el lui Caracciolo, că în ceasul din urmă aţi avea poate dorinţa de a vă împărtăşi.

— Nu cred că păcatele-mi sunt atât de mari ca să nu poată v fi iertate decât prin cuminecătură; de-ar fi însă şi mai mari, felul ruşinos în care mă voi sfârşi, mi-ar părea de ajuns pentru ispăşirea lor.

— Nu vreţi să primiţi trupul sfânt al Domnului Nostru Isus Cristos? întrebă preotul.

— Nu, ferească Dumnezeu! răspunse Caracciolo îngenunchind.

Preotul rosti cuvintele sacre care consfinţesc ostia[61], şi Caracciolo primi cuvios împărtăşania.

— Aveai dreptate, părinte, zise el; mă simt mai puternic şi mai cu seamă mai împăcat decât înainte.

Clopotul sună pe rând ora două, ora trei, ora patru, ora cinci.

Uşa se deschise.

Caracciolo îmbrăţişa preotul şi, fără să scoată o vorbă, urmă pichetul ce venea să-l ia.

Ajungând pe punte, văzu un marinar care plângea.

— De ce plângi? îl întrebă el.

Fără să-i răspundă, dar hohotind de plâns, îi arătă frânghia pe care o avea în mâini.

— Cum nimeni nu ştie că o să mor, zise Caracciolo, nimeni nu mă plânge afară de tine," vechi tovarăş de arme. îmbrăţişează-mă deci pentru familia mea şi prietenii mei.

Apoi, întorcându-se înspre Foudroyant, zări pe dunetă[62]un grup de trei persoane care priveau. Una din ele ţinea o lunetă.

---

[61] Pîine nedospită care serveşte la cuminecătură în cultul catolic şi luteran.

[62] Punte deasupra cabinei căpitanului.

— Ia daţi-vă mai la o parte, prieteni, zise Caracciolo marinarilor care erau înşiruiţi; îl împiedicaţi pe milord Nelson să vadă. "

Marinarii se îndepărtară.

Frânghia fusese aruncată peste varga de vântreală a mizenei[63]; atârna deasupra capului lui Caracciolo.

Contele de Thurn făcu un semn. Ştreangul fu trecut de gâtul amiralului, şi doisprezece oameni, trăgând de cablu, ridicară trupul la vreo zece picioare înălţime.

In acelaşi timp, se auzi o detunătură, şi fumul ei urcă în toate aparatele de manevrare ale bastimentului.

Ordinele milordului Nelson fuseseră executate.

Dar, deşi amiralului englez nu-i scăpase nici cel mai mic amănunt al supliciului, îndată după ce se trase detunătura, contele de Thurn se întoarse în cabina lui şi scrise:

„Se aduce la cunoştinţa Excelenţei Sale amiralul lord Nelson că sentinţa împotriva lui Francesco Caracciolo a fost executată în modul cum fusese ordonată.

Pe bordul fregatei Maiestăţii Sale Siciliene Minerva, 29 iunie 1799.

Conte de Thurn"

O barcă porni îndată să ducă lui Nelson înştiinţarea.

Nelson n-avea nevoie de ea pentru a şti că murise Caracciolo. După cum am spus, nu-i scăpase niciun amănunt din execuţie şi, dealtfel, întorcându-şi privirile spre Minerva, putea să vadă cadavrul legănându-se sub vergă şi plutind în spaţiu.

Încât, înainte chiar ca şalupa să fi ajuns la bastiment, el si scrisese lui Acton următoarele rânduri:

„Domnule, n-am timp să trimit Excelenţei Voastre procesul făcut mizerabilului Caracciolo; pot numai să vă

[63] Catargul de dinainte al vasului.

spun că a fost judecat azi-dimineaţă şi că s-a supus dreptei sentinţe pronunţate împotriva lui.

Trimit Excelenţei Voastre aprobarea mea aşa cum am dat-o:

Aprob sentinţa de moarte pronunţată împotriva lui Francesco Caracciolo, care sentinţă va fi executată astăzi, pe bordul fregatei Minerva, la ora cinci.

Am onoarea, etc.

Horaţiu Nelson"

*Î*n aceeaşi zi, şi prin acelaşi curier, sir William Hamilton trimitea următoarea scrisoare, care dovedeşte cu ce înverşunare urmase Nelson instrucţiunile regelui şi ale reginei, cu privire la amiralul napolitan:

Pe bordul Foudroyant, 29 iunie 1799.

„Scumpul meu domn,

Abia am timp să adaug la scrisoarea milordului Nelson, că Francesco Caracciolo a fost condamnat de majoritatea curţii marţiale, iar milord Nelson a ordonat că executarea sentinţei va avea loc astăzi, la ora cinci după-amiază, la varga de vântrele a Minervei, şi că trupul va fi apoi aruncat în mare. Thurn a pus în vedere că, de obicei, în asemenea împrejurări, se acordă condamnatului douăzeci şi patru de ore ca să se îngrijească de mântuirea sufletului său; dar ordinele milordului Nelson au fost menţinute, deşi am sprijinit părerea lui Thurn.

Ceilalţi vinovaţi au rămas la dispoziţia Maiestăţii Sale Siciliene pe bordul tartanelor, împresurate de întreaga noastră flotă.

Tot ce face lord Nelson îi este dictat de conştiinţa şi de onoarea lui, şi cred că, mai târziii, dispoziţiile sale vor fi recunoscute drept cele mai înţelepte ce s-ar fi putut lua. Dar, deocamdată, pentru numele lui Dumnezeu faceţi ca

regele să vină pe bordul Foudroyant şi să-şi înalţe stindardul regal.

Mâine, vom ataca Sant-Elmo; zarurile au fost aruncate. Dumnezeu va ocroti cauza cea dreaptă! Să nu ne dezminţim puterea şi să stăruim până la capăt.

W. Hamilton".

Se vede că, deşi convins că hotărârile lui Nelson sunt cele mai bune care se puteau lua. sir William Hamilton şi cei al căror interpret este, cheamă regele, cu un fel de frenezie pe Foudroyant. Sunt nerăbdători ca prezenţa regală să consfinţească cumplita dramă ce abia se desfăşurase acolo.

Această sentinţă şi executarea ei sunt astfel consemnate în cartea de bord a lui Nelson, de unde le copiem cuvânt cu cuvânt. Se va vedea că nu ocupă mult loc:

„Sâmbătă, 29 iunie, timpul fiind liniştit dar noros, a sosit vasul Maiestăţii Sale Rainha şi bricul Balloone. O curte marţială a fost întrunită, a judecat, condamnat şi spânzurat pe Francesco Caracciolo pe bordul fregatei napolitane Minerva"

Şi, prin aceste trei rânduri, regele Ferdinand fu liniştit, regina Caroline mulţumită, Emma Lyonna blestemată, şi Nelson dezonorat!

29. RECUNOŞTINŢA REGALĂ

Execuţia lui Caracciolo răspândi la Neapole o adâncă şi dureroasă nedumerire. Din orice partid ar fi făcut parte, fiecare recunoştea în amiral un om cu vază atât prin naştere cât şi prin marea-i destoinicie; viaţa-i fusese ireproşabilă şi lipsită de toate petele morale, de care-i atât de rar scutită viaţa unui om de curte. Ce-i drept, Caracciolo

nu fusese curtean decât în clipele lui libere, şi atunci, după cum s-a văzut, încercase să apere regalitatea cu tot atâta sinceritate şi curaj cu care apărase apoi patria.

Execuţia fu, mai ales pentru prizonierii sub ochii cărora avusese loc, un spectacol îngrozitor. îşi văzură propria lor sentinţă şi, când la apusul soarelui, aşa cum hotăra judecata, funia fu tăiată şi cadavrul, asupra căruia se aţinteau toţi ochii, nemaifiind susţinut de nimic, se scufundă în mare, târât repede de ghiulelele ce i se legaseră de picioare, un strigăt înfiorător, ieşit din gura prizonierilor, izbucni din toate navele şi, alergând" pe faţa valurilor, ca plângerea duhului mării, răsună chiar pe însăşi flancurile bastimentului Foudroyant.

Cardinalul nu ştia nimic din tot ce abia se întâmplase în ziua aceea cumplită, nu numai procesul, dar nici chiar arestarea lui Caracciolo.

Nelson, s-a văzut, avusese mare grijă ca prizonierul să-i fie adus prin Granatello, oprind formal să-l treacă prin lagărul lui Ruffo; căci, negreşit, cardinalul n-ar fi îngăduit ca un ofiţer englez cu care, dealtfel, era de câteva zile în deplin dezacord asupra unui punct de onoare atât de important cum sunt tratatele, să pună mâna pe un prinţ napolitan, chiar de i-ar fi fost duşman; şi cu atât mai mult pe Caracciolo, cu care încheiase un fel de alianţă dacă nu ofensivă, cel puţin defensivă.

Într-adevăr, vă amintiţi că, despărţindu-se pe plaja Cotona, cardinalul şi prinţul îşi făgăduiseră să se salveze unul pe altul şi, la epoca aceea când nu se putea.întrezări nimic din viitor, decât dacă aveai darul profeţiei, puteai tot atât de bine gândi că prinţul îl va salva pe Ruffo, sau că Ruffo îl va salva pe prinţ.

Totuşi, la detunăturile trase pe bordul Foudroyant, şi la vederea unui cadavru atârnat de catargul din faţă, se vestise în grabă cardinalului că, fără îndoială, avusese loc o execuţie pe bordul fregatei Minerva. Atunci atras de o simplă curiozitate, cardinalul urcă pe terasa casei lui. într-

adevăr, văzu cu ochiul liber, un cadavru ce se legăna în aer şi trimise după o lunetă. Dar, de când cardinalul îl părăsise pe Caracciolo, acesta lăsase să-i crească părul şi barba, aşa că, mai cu seamă la atâta depărtare, părea de nerecunoscut. Ba mai mult, Caracciolo, spânzurat în hainele cu care fusese arestat, era îmbrăcat ţărăneşte. Cardinalul gândi deci că-i cadavrul vreunui spion ce se lăsase prins; şi, fără să se mai preocupe de întâmplare, era gata să coboare din nou în biroul său, când zări o barcă desprinzându-se din flancurile Minervei şi înaintând de-a dreptul spre el.

Faptul îl opri pe locul său.

Pe măsură ce barca se apropia, era convins că ofiţerul pe care-l aducea avea treabă cu el. Purta uniforma marinei napolitane şi, deşi i-ar fi fost greu să pună un nume pe chipul lui, nu-i era însă cu totul necunoscut.

Ajuns la câţiva paşi de plajă, ofiţerul recunoscându-i de mult pe cardinal, îl salută respectuos şi-i arătă plicul pe care-l aducea.

Cardinalul coborî şi se găsi, în acelaşi timp cu.trimisul, la uşa biroului său.

Trimisul se înclină şi, prezentându-i hârtia zise:

— Eminenţei Voastre, din partea Excelenţei Sale contele de Thurn, căpitanul fregatei Minerva.

— Aşteptaţi răspuns, domnule? întrebă cardinalul.

— Nu, Eminenţa Voastră, făcu ofiţerul. Şi înclinându-se se retrase.

Cardinalul rămase destul de mirat, cu hârtia în mână. Vederea-i slabă îl silea să intre în birou ca s-o citească. Ar fi putut să-l recheme pe ofiţer şi să-l întrebe; dar acesta-i răspunsese cu vădita dorinţă de a se retrage: „Nu aştept răspuns.'" îl lăsă deci să-şi vadă de drum, se întoarse în birou, luă ochelarii în ajutorul ochilor săi slăbiţi, deschise scrisoarea şi citi.

Raport Eminenţei Sale cardinalul Ruffo despre arestarea, judecata, condamnarea şi moartea lui Francesco

Caracciolo.

Cardinalul nu-şi putu stăpâni un strigăt în care era mai multă uimire decât durere. Credea că nu citise bine.

Mai citi o dată; îi veni atunci gândul că ceea ce văzuse legănându-se, în vârful vergii de vântrele, la capătul unei funii, era chiar cadavrul amiralului Caracciolo.

— O! murmură el, lăsându-şi braţele să-i cadă fără vlagă de-a lungul trupului; unde am ajuns, dacă englezii vin să spânzure prinţii napolitani până în portul Neapole?

Apoi, după o clipă, aşezându-se la birou şi reluând scrisoarea sub ochi, citi:

„Eminenţă,

Trebuie să aduc la cunoştinţa Eminenţei Voastre că azi-dimineaţă am primit de la amiralul Nelson ordinul de a mă prezenta imediat pe bordul bastimentului său, însoţit de cinci ofiţeri de pe bordul meu. Am îndeplinit numaidecât ordinul şi, ajungând pe Foudroyant, am primit invitaţia prin scris de a întruni chiar pe vas un consiliu de război pentru a-l judeca pe cavalerul don Francesco Caracciolo, acuzat de răzvrătire împotriva Maiestăţii Sale, augustul nostru suveran, şi de a da sentinţa asupra pedepsei cuvenită pentru delictul său. M-am conformat imediat invitaţiei, şi un consiliu de război a fost întrunit în careul ofiţerilor din numitul vas. în acelaşi timp, am pus să-l aducă pe vinovat. Mai întâi am dispus să fie recunoscut de toţi ofiţerii ca fiind într-adevăr amiralul; apoi i s-au citit acuzările strânse împotriva lui şi l-am întrebat dacă are ceva de spus pentru apărarea lui. A răspuns că da; şi, dându-i-se toată libertatea de a se apăra, apărările lui s-au mărginit la denegarea de a fi servit de bunăvoie nemernica Republică şi la afirmaţia că n-a făcut-o decât constrâns şi silit sub.ameninţarea certă de-a fi împuşcat. I-am mai adresat pe urmă şi alte întrebări, şi în răspunsurile lui n-a putut tăgădui că a luptat în folosul

aşa-zisei Republici împotriva armatelor Maiestăţii Sale. A mai mărturisit a fi condus atacul şalupelor canoniere cu care s-a opus intrării trupelor Maiestăţii Sale la Neapole; dar a declarat că nu ştia că trupele erau comandate de cardinal, ci că le socotea drept simple hoarde de răzvrătiţi. Afară de aceasta, a mai mărturisit a fi dat prin scris ordine tinzând a se opune înaintării armatei regale. în sfârşit, interogat pentru ce, devreme ce servea împotriva voinţei lui, nu încercase ă se refugieze la Procida, ceea ce era, în acelaşi timp, un mijloc de a se ralia cu guvernul legitim şi de a scăpa de guvernul uzurpator, a răspuns că nu luase această hotărâre de teama de a fi rău primit.

Lămurit asupra acestor diferite puncte, consiliul de război, cu majoritatea voturilor, a condamnat pe Francesco Caracciolo, nu numai la pedeapsa cu moarte, ci şi la o moarte ruşinoasă.

Numita sentinţă a fost prezentată milordului Nelson, care a aprobat condamnarea şi a ordonat ca la ora cinci, din aceeaşi zi, sentinţa să fie executată, spânzurându-l pe condamnat de varga de vântrele a mizenei şi lăsându-l spânzurat până la apusul soarelui, oră la care frânghia va fi tăiată şi trupul aruncat în mare.

"Azi dimineaţă, la douăsprezece, am primit acest ordin; la ora unu şi jumătate, condamnatul era transportat pe bordul Minervei şi dus la capelă, iar la ora cinci seara, sentinţa era executată, conform ordinului dat.

Pentru a-mi îndeplini datoria, mă grăbesc să vă fac această comunicare şi, cu adâncul respect pe care vi-l port, am onoarea de a fi,

Al Eminenţei Voastre, Prea supus servitor,
Conte de Thurn"

Ruffo, doborât, reciti de două ori ultima frază. Această comunicare era îndeplinirea unei datorii sau numai o insultă.

In tot cazul, era o sfidare.
Cardinalul găsi că-i o insultă.
Într-adevăr, numai el, Ruffo, ca vicar general, numai el, ca alter ego al regelui, avea dreptul de viaţă şi de moarte în regatul celor Două-Sicilii. Cum se făcea deci că acest intrus, acest străin, acest englez, în portul Neapole, sub ochii lui, pentru a-l sfida fără îndoială — după ce rupsese capitularea, după ce, cu ajutorul unui echivoc nedemn de un ostaş leal, pusese să fie aduşi sub focul navelor tartanele în care se aflau prizonierii — condamna la moarte, şi la o moarte dezonorantă, pe un prinţ napolitan mai mare decât el prin naştere, egalul său prin înalta-i funcţie?
Cine dăduse asemenea puteri acestui judecător improvizat?
În tot cazul, dacă puterile acestea fuseseră date altuia, ale lui erau anulate.
Ce-i drept că spânzurătorile erau înălţate la Ischia; dar el, Ruffo, n-avea nimic de-a face cu insulele. Insulele nu fuseseră, ca Neapole, recucerite de el, ci de englezi. Nu era niciun tratat cu insulele. în sfârşit, călăul din Procida, Speciale, era un judecător sicilian, trimis de rege şi, deci, condamna legal în numele regelui.
Dar Nelson, supus al Maiestăţii Sale Britanice George al III-lea. cum putea el condamna în numele Maiestăţii Sale Siciliene Ferdinand I?
Ruffo îşi lăsă capul în mâini. O clipă,.tot ce am spus până acum se frământă şi clocoti în creierul său; în sfârşit, se hotărî. Luă o pană, şi scrise regelui următoarele:

Maiestăţii Sale regele celor Două-Sicilii.

„Sire,

Opera de restauraţie a Maiestăţii Voastre e îndeplinita, slavă Domnului.
Dar această restauraţie s-a îndeplinit după multe

suferinţe şi mari osteneli.

Pricina care mă făcuse să iau crucea într-o mână şi spada în cealaltă nu mai există.

Pot deci — voi spune mai mult — trebuie deci să reintru în umbra din care n-am ieşit decât cu convingerea de a servi voia lui Dumnezeu şi cu speranţa de a fi folositor regelui meu.

Dealtfel, slăbirea facultăţilor mele fizice şi morale mă sileşte s-o fac, chiar de conştiinţa mea nu mi-ar impune-o ca pe o datorie.

Am deci onoarea de a implora pe Maiestatea Voastră să binevoiască a-mi primi demisia.

Am onoarea de a fi cu profund respect, etc.

F. cardinal Ruffo

Abia plecase scrisoarea la Palermo printr-un trimis sigur şi autorizat de a rechiziţiona, la nevoie, întâia barcă întâlnită pentru a trece în Sicilia, că se aduse la cunoştinţa cardinalului publicarea notei lui Nelson, în care amiralul englez acorda douăzeci şi patru de ore republicanilor din oraş, şi patruzeci şi opt celor din împrejurimile capitalei, pentru a se supune regelui Ferdinand.

La prima privire aruncată asupra textului, recunoscu nota pe care nu-i îngăduise lui Nelson s-o trimită la tipar. Ca tot ce ieşea din pana amiralului englez, nota aceasta se caracteriza prin violenţă şi brutalitate.

Citind-o şi văzând puterea pe care şi-o atribuia Nelson, cardinalul, fu cu atât mai fericit de a-şi fi trimis demisia.

Dar la 3 iulie, scrisoarea aceasta a reginei îl înştiinţa că i se respinge demisia:

„Ani primit şi citit cu cel mai mare interes şi cea mai profundă atenţie preaînţeleapta scrisoare a Eminenţei Voastre, cu data de 29 iunie.

Tot ce aş putea spune Eminenţei Voastre despre

sentimentele de gratitudine de care inima mea va fi veşnic plină faţă de ea, ar rămâne cu mult mai prejos decât adevărul. Apreciez apoi ce-mi scrie Eminenţa Voastră cu privire la demisia sa şi la dorinţa-i de odihnă. Mai mult ca oricine, ştiu cât e de dorită liniştea şi cât de preţios devine calmul, după ce ai trăit în toiul frământărilor şi a ingratitudinii pe care o aduce cu sine binele făcut.

Eminenţa Voastră.o încearcă numai de câteva luni, să ştie deci cât mai obosită trebuie să fiu eu, care o încerc de douăzeci şi doi de ani! Nu, orice-ar spune Eminenţa Voastră nu pot să-i admit istovirea căci, oricare i-ar fi dezgustul, admirabilele acţiuni îndeplinite şi seria de misive scrise mie cu atâta fineţe şi talent dovedesc, dimpotrivă, toată puterea facultăţilor sale. Aşa că, în loc să primesc fatala demisie dată de Eminenţa Voastră într-o clipă de oboseală, dimpotrivă, eu trebuie să vă stimulez zelul, inteligenţa şi inima pentru a termina şi a consolida opera atât de glorios începută şi a o continua, restabilind ordinea la Neapole pe o bază atât de sigură şi de solidă, încât, din groaznica nenorocire ce ne-a lovit să se ivească un bine şi o îmbunătăţire pentru viitor, şi sper aceasta datorită marii destoinicii active a Eminenţei Voastre.

Regele pleacă mâine seară cu puţinele trupe pe care le-a putut aduna. Prin viu grai, se vor lămuri multe lucruri greu de înţeles prin scris. Cât despre mine, sunt cumplit de mâhnită că nu-l pot însoţi. Mi s-ar fi bucurat inima să-i văd intrarea la Neapole. Aclamaţiile părţii din poporul său care i-a rămas credincioasă ar fi un balsam nespus pentru inima mea şi ar alina cumplita rană de care nu mă voi vindeca niciodată. Dar mii de gânduri m-au oprit şi rămân aici, plângând şi rugându-mă ca Dumnezeu să-l lumineze şi să-l întărească pe rege în această mare acţiune. Mulţi din cei ce-l însoţesc vă vor transmite din parte-mi expresia adevăratei şi profundei mele recunoştinţi, ca şi sincera mea admiraţie pentru toată miraculoasa acţiune pe care aţi îndeplinit-o.

Totuşi, sunt prea sinceră ca să nu spun Eminenţei Voastre că acea capitulare cu răzvrătiţii mi-a displăcut cu desăvârşire, mai cu seamă după ceea ce vă scrisesem şi după ceea ce vă spusesem. Aşa că am tăcut în privinţa aceasta, sinceritatea mea nepermiţându-mi să vă felicit. Dar, astăzi, totul s-a isprăvit cât mai bine şi, după cum am mai spus Eminenţei Voastre, totul se va lămuri prin viu grai şi sper că va fi dus la bun sfârşit, căci totul a fost făcut pentru cel mai mare bine şi cea mai mare glorie a Statului.

Voi îndrăzni acum. când Eminenţa Voastră are ceva mai puţin de lucru, s-o rog să mă întreţină cu regularitate despre toate chestiunile importante ce se vor ivi, şi poate să se biruie pe sinceritatea cu care-i voi spune părerea mea.

Un singur lucru mă mâhneşte: că nu vă pot asigura prin viu grai de adevărata, profunda şi veşnica recunoştinţă şi stimă cu care sunt a Eminenţei Voastre,

Sincera prietenă,

Caroline."

După ceea ce am dovedit cititorilor noştri, prin toate amănuntele precedente, prin scrisorile auguştilor soţi ce s-au mai citit, prin a reginei abia" citită, se vede uşor cum cardinalul Ruffo, cu care un simţământ de lealitate ne sileşte să fim drepţi, a fost, în groaznica reacţiune din 1799, ţapul ispăşitor al regalităţii. Romancierul a şi îndreptat câteva din erorile istoricilor; erori interesate din partea scriitorilor regalişti, care au vrut să-l facă răspunzător în ochii posterităţii de masacrele săvârşite la imboldul unui rege fără inimă şi a unei regine răzbunătoare; erori nevinovate din partea scriitorilor patrioţi care, neavând documentele pe care numai căderea unui tron putea să le pună în mâinile unui scriitor nepărtinitor, n-au îndrăznit să arunce o atât de cumplită învinuire pe două capete încoronate, şi le-au căutat nu numai un complice, ci şi un

instigator.

Acum, să ne reluăm povestirea. Nu numai că n-am ajuns la sfârşit, ba chiar abia suntem la începutul ruşinii şi al vărsării de sânge.

30. CE-L ÎMPIEDICA PE COLONELUL MEJEAN SĂ IASĂ DIN FORTUL SANT-ELMO ÎMPREUNĂ CU SALVATO, IN NOAPTEA DE 27 SPRE 28 IUNIE

Vă amintiţi că, neîncrezători, nu în cuvântul lui Ruffo,, ei în consimţământul lui Nelson, Salvato şi Luiza îşi căutaseră adăpost la castelul Sant-Elmo, şi n-aţi uitat că adăpostul le fusese dat de contabilul Mejean, în schimbul sumei de douăzeci de mii de franci de persoană.

Salvato, vă mai amintiţi, într-o scurtă călătorie la Molisia, adunase suma de două sute de mii de franci.

Din suma aceasta, vreo cincizeci de mii de franci îi întrebuinţase pentru organizarea voluntarilor săi calabrezi, pentru cheltuielile cerute de nevoile celor mai săraci, pentru ajutorul dat răniţilor şi răsplata servitorilor care-i serviseră în timpul şederii lor la Castello-Nuovo.

O sută douăzeci şi cinci de mii de franci, după cum scrisese Salvato tatălui său, fuseseră îngropaţi într-o casetă, la picioarele laurului lui Virgiliu, lângă grota din Puzzuoli.

În clipa când se despărţi de Michele, care urmase soarta tovarăşilor săi şi se îmbarcase pe bordul tartanelor, Salvato îl convinse pe tânărul lazzarone să primească suma de trei mii de franci ca să nu rămână fără un ban, în ţară străină.

Îi rămâneau deci, când se refugie la Sant-Elmo cam douăzeci şi două până la douăzeci şi trei de mii de franci.

Cerând, cu preţul de patruzeci de mii de franci, ospitalitatea asupra căreia se înţelesese cu comandantul fortului Sant-Elmo, înainte de toate, înmână colonelului

Mejean jumătate din suma hotărâtă, adică douăzeci de mii de franci, făgăduindu-i restul chiar în aceeaşi noapte.

Colonelul Mejean numără banii cu cea mai mare grijă si, cum socoteala era exactă, dădu lui Salvato şi Luizei cele două camere mai bune din castel, după ce-şi închise cei douăzeci de mii de franci în sertarul biroului său.

Seara, Salvato înştiinţa pe colonelul Mejean că va fi nevoit să facă un drum peste noapte. îl ruga deci, să-i dea parola, ca să se poată întoarce la castel, când va fi îndeplinit scopul drumului.

Mejean răspunse că Salvato, ca militar, trebuia să cunoască, mai bine decât oricare altul, asprimea regulamentelor militare; că-i era cu neputinţă să încredinţeze nimănui o parolă care, auzită de o ureche necinstită, putea primejdui siguranţa fortului; dar, ghicind de ce Salvato cerea să părăsească momentan fortul, adăugă că îl putea însoţi unul din ofiţerii săi sau el însuşi, dacă-i plăcea mai mult tovărăşia lui.

Salvato declară că tovărăşia colonelului Mejean îi este cum nu se poate mai plăcută şi, de-i liber, drumul l-ar tace chiar în noaptea aceea.

Era cu neputinţă; locotenent-colonelul căruia trebuia:ă i se încredinţeze paza fortului neîntorcându-se decât a treia zi.

Dealtfel, colonelul adăugă foarte curtenitor că. de era neliniştit pentru plata celor douăzeci de mii de franci, putea să aştepte câteva zile, având un zălog viu în mână şi jumătatea preţului stabilit fiind dată de mai înainte.

Salvato obiectă că datoriile strică prietenia, şi cu cât mai devreme va da colonelului restul de douăzeci de mii de franci, cu atât mai bine va fi pentru amândoi

Adevărul era că Mejean îşi rezervase noaptea următoare pentru o negociere personală.

Voia să încerce o a doua propunere la cardinalul Ruffo, aşa că pusese să i se ceară un bilet de liberă trecere pentru unul din ofiţerii lui, însărcinat cu noile tratative pentru

predarea fortului.

Ofiţerul acesta, era chiar el.

Nu vom fi învinuiţi de a ne cruţa compatrioţii. în toată lupta pentru cucerirea Neapolului, s-au găsit, de la comisarul Fepoult până la colonelul Mejean, câţiva nemernici, de care-s totdeauna pline birourile din urma armatelor; şi, după cum i-am preamărit pe cei ce aveau drept la glorie, trebuie să aruncăm ruşinea în obrazul acelora care n-au dreptul decât la ruşine.

Datoria cardinalului Ruffo era de-a primi toate propunerile ce aveau scopul de a cruţa vărsarea de sânge. Trimise dar, la ora hotărâtă, adică la zece seara, pe marchizul Malaspino, aducătorul biletului de liberă trecere, şi-i dădu o escortă de zece oameni pentru a se face respectat.

Colonelul Mejean se îmbrăcă civil, îşi dădu lui însuşi depline puteri de-a trata şi, în calitate de secretar al comandantului din fort, urmă pe marchizul Malaspino şi pe cei zece oameni ai lui.

La ora unsprezece, după ce coborâse prin Infrascata, pe strada Floria şi pe drumul Arenaccia, până la podul Magdalena, aşa zisul secretar ajungea la casa cardinalului şi era introdus la Eminenţa Sa.

Întrevederea avea loc — siliţi cum suntem de-a ne întoarce îndărăt din pricina diferitelor subîmpărţiri ale numeroaselor episoade din povestirea noastră — în noaptea de 27 spre 28 iunie, înainte ca Ruffo să fi cunoscut reaua credinţă a lui Nelson, ci când, dimpotrivă, primind în timpul zilei, de la căpitanii Troubridge şi Ball, asigurarea că amiralul nu se opune la îmbarcare, mai credea încă în exacta respectare a tratatelor.

Dar, am spus-o, colonelul Mejean mai făcuse o primă încercare pe lângă cardinal, încercare ce fusese respinsă cu răspunsul scurt: „Port război cu fier şi nu cu aur!"

Cardinalul Ruffo, gata prevenit împotriva lui Mejean, îl primi destul de rece pe secretarul acestuia, sau mai bine

zis, fără să bănuiască nimic pe însuşi Mejean.

— Ei bine, domnule, începu el, eşti împuternicit să-mi faci prin viu grai propuneri, nu voi spune mai juste, ci mai militare decât acelea ce mi se făcuseră prin scris, şi la care cunoşti fără îndoială răspunsul meu?

Mejean îşi muşcă buzele.

— Propunerile mele, adică ale colonelului Mejean, pe care am onoarea de a-l reprezenta pe lângă Eminenţa Voastră, zise el, au două feţe: una specifică, şi cu care omenia îmi ordonă să încep; alta militară, la care colonelul nu va recurge decât în ultima instanţă, dar va recurge dacă Eminenţa Voastră îl sileşte.

— Ascult, domnule.

— Colegii mei, sau mai degrabă colegii colonelului Mejean, comandantul Massa şi comandantul Aurora, au tratat şi au pus şi obţinut condiţiile pe care nişte răzvrătiţi puteau să le pună şi trebuie să fie prea mulţumiţi de a le fi obţinut. Dar nu-i tot astfel cu colonelul Mejean: el nu-i un răzvrătit, ci un inamic, şi un inamic puternic deoarece reprezintă Franţa. Dacă tratează, are deci dreptul la o mai bună capitulare decât a domnilor L'Aurora şi Massa.

— E foarte adevărat, răspunse cardinalul, şi iată, cea pe care-o ofer: francezii vor ieşi din fortul Sant-Elmo în bătaia tobelor, cu fitilurile tunurilor aprinse, cu toate onorurile războiului şi se vor reuni cu compatrioţii lor, rămaşi în garnizoană la Capua şi la Gaete, fără niciun angajament care să le înlănţuie liberul-arbitru.

— Nu văd aici o prea mare îmbunătăţire a tratatului dintre Eminenţa Voastră şi comandanţii Massa şi L'Aurora; şi ei ieşeau în bătaia tobelor, cu fitilurile aprinse şi aveau dreptul să rămână la Neapole sau să se retragă în Franţa.

— Da; dar pe plajă, înainte de a se îmbarca, îşi depuneau armele.

— Simplă formalitate, Eminenţa Voastră o va recunoaşte. Ce-ar fi făcut cu armele lor nişte burghezi răzvrătiţi plecând în exil sau rămânând la ei acasă?

— Atunci, domnule, cel puţin aşa mi se pare, obiectă cardinalul, chestiunea mândriei militare o dai cu totul la o parte?

— E chestiunea cu care sunt conduşi fanaticii şi proştii. Oamenii inteligenţi — şi Eminenţa Voastră nu va lua în nume de rău dacă-l aşez în această ultimă categorie — oamenii inteligenţi văd dincolo de fumul ce se numeşte vanitate.

— Şi ce vezi, domnule, sau mai degrabă ce vede comandantul Mejean dincolo de fumul ce se numeşte vanitate?

— Vede o afacere, şi chiar o afacere bună, pentru Eminenţa Voastră şi pentru el.

— O afacere bună? Nu mă pricep la afaceri, domnule, te previn. Nu-i nimic, fii mai lămurit:

— Ce-i drept, iată două forturi predate din trei; dar al treilea, atât prin poziţia cât şi prin oamenii care-l apără, e aproape cu neputinţă de luat, sau va fi nevoie de un lung asediu. Unde vă sunt inginerii, unde vă sunt tunurile de mare calibru, unde vă este armata pentru a împresura o citadelă ca aceea pe care o comandă colonelul Mejean? Nu veţi izbuti, tocmai ajungând la ţel şi ne izbutind, Eminenţa Voastră va pierde tot meritul unei campanii minunate, în timp ce, cu câteva păcătoase sute de mii de livre[64]pe care, presupunând că nu le aveţi, le puteţi ridica la Neapole în două ore, încununaţi edificiul restaurării şi puteţi spune regelui: „Sire, generalul Mack, cu o armată de şaizeci de mii de soldaţi, cu o sută de tunuri, cu o vistierie de douăzeci de milioane, a pierdut Statele romane, Neapolul, Calabria, în sfârşit regatul; eu, cu câţiva ţărani, am recucerit tot ce pierduse generalul Mack. „într-adevăr, m-a costat cinci sute de mii de franci sau un milion ca să ocup fortul Sant-Elmo; dar ce-i un milion faţă de pagubele pe care le putea face? Căci, în sfârşit, sire, ştiţi mai bine decât oricine, veţi putea adăuga, că fortul Sant-Elmo a fost construit, nu pentru a

---

[64] O livră este aproximativ egală cu un franc.

apăra Neapolul, ci pentru a-l ameninţa şi, drept dovadă, este o lege dată de augustul vostru tată care opreşte să se ridice case mai sus de-o anumită înălţime, întrucât ar putea astfel stingheri jocul ghiulelelor şi al obuzelor. Or, Neapole bombardat, nu era o pierdere de cinci sute de mii de franci sau de un milion, ci era o pierdere cu neputinţă de calculat." Şi, faţă de explicarea purtării voastre, regele, credeţi-mă, e un om cu prea mult bun simţ pentru a nu vă da dreptate.

— Atunci, în caz de asediu, reluă cardinalul, colonelul Mejean socoate să bombardeze Neapolul?

— Dar, bineînţeles.

— Va fi o infamie zadarnică.

— Iertaţi-mă, Eminenţă, va fi un caz de legitimă apărare: suntem atacaţi, ripostăm.

— Da, dar ripostaţi în partea de unde sunteţi atacaţi şi, cum veţi fi atacaţi din partea opusă oraşului, nu veţi putea riposta în partea oraşului.

— Bine! Cine poate şti unde cad ghiulelele şi bombele?

— Cad în partea unde le îndrepţi, domnule, dimpotrivă lucrul e prea bine cunoscut.

— Ei bine, în cazul acesta, se vor îndrepta înspre oraş.

— Iartă-mă, domnule; dar dacă ai purta uniforma militară, în loc de haine civile, ai şti că una din primele legi ale războiului opreşte pe asediaţi să tragă asupra caselor situate într-un punct de unde nu porneşte atacul. Or, bateriile ce vor fi îndreptate împotrivă fortului Sant-Elmo fiind aşezate în partea opusă oraşului, focul castelului Sant-Elmo, sub pedeapsa de-a călca toate convenţiile care cârmuiesc popoarele civilizate, nu va putea arunca fie numai o singură ghiulea, un singur obuz sau o singură bombă în partea opusă bateriilor care-l vor ataca. Nu vă îndărătniciţi deci într-o eroare pe care cu siguranţă că n-ar săvârşi-o colonelul Mejean, de-aş avea onoarea să discut cu el, în loc de-a discuta cu dumneata.

— Şi dacă, totuşi, ar săvârşi eroarea aceasta şi, în loc s-

o recunoască, ar stărui în ea, ce-ar zice Eminenţa Voastră?

— Aş spune, domnule, că îndepărtându-se de legile recunoscute de toate popoarele civilizate, legi pe care Franţa, ce se pretinde a fi în fruntea civilizaţiei, trebuie să le cunoască mai bine decât oricare altă ţară, colonelul trebuie să se aştepte a fi tratat el însuşi ca un barbar. Şi, cum nu există fortăreaţă care să nu poată fi cucerită şi că, prin urmare, fortul Sant-Elmo va fi luat într-o zi sau alta, în ziua aceea, el şi garnizoana lui vor fi spânzuraţi de crenelurile citadelei.

— Drace! dar ştiu că nu vă sfiiţi, monseniore! exclamă aşa-zisul secretar cu o veselie prefăcută.

— Şi nu numai atât! rosti cardinalul şi se ridică, sprijinindu-se cu mâinile pe masă şi privindu-l ţintă pe ambasador.

— Cum, nu numai atât? I s-ar mai întâmpla deci încă ceva, după ce va fi fost spânzurat?

— Nu, dar înainte de-a fi, domnule.

— Şi ce i s-ar întâmpla, monseniore?

— I s-ar întâmpla ca acum cardinalul Ruffo, socotind ca nedemn de caracterul şi de rangul său să mai discute interesele regilor şi viaţa oamenilor, cu un ticălos de felul său, l-ar pofti să iasă din casa lui şi, de nu s-ar supune pe loc, ar pune să fie aruncat pe fereastră.

Plenipotenţiarul tresări.

— Dar, urmă Ruffo, îmblânzindu-şi glasul până la curtenie şi faţa până la zâmbet, cum nu eşti comandantul fortului Sant-Elmo, ci numai trimisul său, mă voi mulţumi să te rog, domnule, să-i raportezi cuvânt cu cuvânt convorbirea pe care am avut-o împreună, asigurându-l foarte hotărât că-i cu totul de prisos să mai încerce în viitor vreo nouă negociere cu mine.

Apoi, cardinalul se înclină şi, cu un gest pe jumătate politicos, pe jumătate poruncitor, "arătă uşa colonelului, care ieşi, mai furios încă de a vedea că nu-i izbutise afacerea, decât umilit de jignirea ce i se adusese.

31. UNDE SE DOVEDEŞTE CĂ FRATELE JOSEPH VEGHEA ASUPRA LUI SALVATO

În dimineaţa zilei de 27, Salvato şi Luiza părăsiseră Castello-Nuovo ducându-se la fortul Sant-Elmo; în aceeaşi zi, forturile trebuiau predate englezilor, şi patrioţii îmbarcaţi.

Din înălţimea meterezurilor, Salvato şi Luiza putuseră vedea pe englezi luând în stăpânire forturile şi pe patrioţi coborând în tartane.

Deşi se părea că totul se îndeplineşte cinstit şi după condiţiile tratatului, Salvato rămase cu îndoielile lui cu privire la deplina-i executare.

Ce-i drept că, toată ziua şi toată seara din 27, vântul bătuse de la vest şi se împotrivise ca tartanele să întindă pânzele pentru a porni.

Dar, în timpul nopţii de 27 spre 28, vântul se schimbase spre nord-nord-vest şi, prin urmare, ajunsese cu totul prielnic plecării; totuşi tartanele nu se mişcau.

Salvato, împreună cu Luiza sprijinită de braţul său, le privea îngrijorat din înălţimea meterezelor, când îi ajunse colonelul Mejean înştiinţându-l că, împotriva aşteptării lui, locotenent-colonelul se întorsese la fort cu douăzeci şi patru de ore mai devreme decât credea, încât nimic nu-l mai împiedica să-l însoţească în drumul pe care socotea să-l facă în noaptea următoare.

Lucrul fu deci hotărât.

Ziua trecu în presupuneri. Vântul nu înceta să fie prielnic, şi Salvato nu-şi dădea seama că se face vreo pregătire de plecare. Convingerea lui era că se pregătea o catastrofă.

Din punctul înalt unde se găsea, domina întregul golf şi, cu ajutorul unei lunete, vedea tot ce se petrecea în tartane şi chiar pe navele de război.

. Pe la ora cinci, o barcă, în care se aflau un ofiţer şi

câţiva marinari, se desprinse din flancurile bastimentului Foudroyant şi înainta spre una din tartane.

Atunci, se făcu o mare mişcare pe bordul tartanei de care se apropiase barca; douăsprezece persoane fură scoase din tartană şi coborâră în barcă; apoi barca îşi schimbă direcţia şi porni din nou spre Foudroyant, pe puntea căruia urcară cei doisprezece patrioţi şi curând se înfundară în flancurile vasului pentru a nu se mai ivi.

Faptul, a cărui lămurire Salvato o căuta zadarnic, îl puse pe gânduri.

Se înnopta. Luiza se îngrijora de drumul ce avea să-l facă împreună cu Mejean. Salvato îi lămuri pricina, înştiinţând-o de târgul încheiat cu colonelul şi în schimbul căruia cumpărase scăparea lor laolaltă.

Ea îi strânse mina, zicându-i:

— Nu uita că, la nevoie, am o adevărată avere la bieţii Backeri.

— Dar, de averea aceasta, care nu-i toată a ta, răspunse zâmbind Salvato, parcă ne înţelesesem să nu ne atingem decât la cea mai mare ananghie?

Luiza făcu un semn afirmativ.

Un ceas înainte de-a ieşi din fort, adică pe la ora unsprezece, Salvato şi Mejean discutară dacă vor porni la mormântul lui Virgiliu, aflat cam la un sfert de leghe de Sant-Elmo, cu o mică escortă, ca şi cum ar merge în patrulă sau dacă se vor duce singuri şi travestiţi.

Aleseră travestirea.

Făcură rost de straie ţărăneşti. Se înţeleseră că la vreo întâlnire neaşteptată, Salvato va lua cuvântul. Vorbea în aşa fel dialectul napolitan, încât era cu neputinţă să-i recunoşti drept cine era.

Unul luă o cazma, celălalt o sapă şi. la douăsprezece noaptea, amândoi ieşiră din fort. Păreau doi muncitori, întorcându-se de la lucru şi mergând acasă.

Noaptea, fără a fi întunecată, era noroasă. Luna se ascundea, din când în când, după o perdea de nori,

străbătând anevoie prin desimea ei.

Ieşiră pe o portiţă tainică din faţa satului Antiguano, dar apucară aproape îndată pe o cărăruie ce cotea la stingă spre Pietra-Catella; apoi intrară de-a dreptul în Vomero, o luară pe o ulicioară ce-i scoase afară din sat, lăsară la stingă Carone-del-Cielo şi, prin cărăruia ce duce la povârnişul Pausilippe, ajunseră la monumentul funerar desemnat călătorului sub numele de mormântul lui Virgiliu.

— De prisos, iubite colonele, zise Salvato, să te mai înştiinţez ce căutăm aici.

— Hei! Vreo comoară îngropată după cât presupun 7

— Ai ghicit. Numai că suma nu face să fie numită comoară. Totuşi, fii liniştit, adăugă el zâmbind, e destul de mare ca să mă achit faţă de dumneata.

Salvato înainta spre laur şi începu să scormonească pământul cu cazmaua.

Mejean îl urmărea cu ochi lacomi.

După cinci minute, fierul cazmalei răsună pe un corp tare.

— Ahaa! făcu Mejean care urmărea operaţia cu o luare aminte aidoma cu îngrijorarea.

— N-ai auzit povestindu-se, colonele, zise surâzând Salvato, că cei doi *mani*[65] sunt paznicii fireşti ai comorilor?

— Ba da, răspunse Mejean; numai că nu cred tot ce mi se povesteşte… Dar sst! N-auzi zgomot?

Amândoi ascultară.

— E o căruţă ce trece prin peştera de la Puzzuoli, rosti Salvato după câteva clipe.

Apoi, îngenunchind, dădu la o parte pământul cu mâinile.

— Ciudat! zise el, mi se pare că pământul ăsta a mai fost răscolit de curând.

— Aida de! exclamă Mejean, nu fă glume proaste, dragul meu oaspete.

---

[65] In mitologia romană, sufletele celor morţi, considerate drept divinităţi.

— Nu-i o glumă, răspunse Salvato trăgând cufăraşul din pământ. Caseta e goală.

Şi simţi că se înfioară fără voie. Il cunoştea prea bine pe Mejean ca să ştie că nu-l va scuti şi, dealtfel, nici nu voia să-i ceară bunăvoinţa.

— E ciudat, urmă Mejean, că au luat banii, şi au lăsat caseta. Ia scutur-o; poate că vom auzi sunând ceva.

— Zadarnic! Simt bine, după greutate, că-i goală. Dealtminteri, să intrăm în columbar şi s-o deschidem.

— Ai cheia?

— Se deschide cu o încuietoare secretă.

Intrară în columbar. Mejean scoase din buzunar o mică lanternă cu care vedeai fără a fi văzut, bătu amnarul şi o aprinse.

Salvato apăsă pe arcul casetei: se deschise.

Într-adevăr, era goală; dar în locul aurului, conţinea un bilet.

Salvato si Mejean exclamară în acelaşi timp:

— Un bilet!

— Înţeleg, spuse Salvato.

— Bine! Aurul e regăsit? întrebă cu aprindere colonelul.

— Nu, dar nu-i pierdut, răspunse tânărul.

Şi, despăturind biletul, la licăreala lanternei, citi:

„Urmându-ţi instrucţiunile, am venit în noaptea de 27 spre 28 să iau aurul ce era în casetă, pe care o pun în acelaşi loc,.împreună cu prezentul bilet.

Fratele Joseph"

— In noaptea de 27 spre 28! strigă Mejean.

— Da, aşa că, de-am fi venit noaptea trecută, şi nu acum, am fi sosit la timp.

— Nu vei spune cumva că-i vina mea? întrebă repede Mejean.

— Nu, că, la urma urmelor, răul nu-i atât de mare pe cât crezi, şi poate chiar că nu-i niciun rău.

— Îl cunoşti pe fratele ăsta Joseph?

— Da.

— Eşti sigur de el?

— Ceva mai mult decât de mine însumi.

— Şi ştii unde să-l găseşti?

— Nici măcar nu-l voi căuta.

— Atunci, cum facem?

— Dar păstrăm convenţia în aceeaşi termeni.

— Şi cei douăzeci de mii de franci?

— Îi vom lua din altă parte decât unde am crezut că-i – găsim: atâta tot.

— Când?

— Mâine.

— Eşti sigur?

— Sper. K

— Şi dacă te-ai înşela?

— Atunci, ţi-aş spune ca partizanii Profetului: „Dumnezeu e mare

Mejean îşi trecu mâna pe fruntea-i năduşită.

— Salvato văzu marea îngrijorare a colonelului, el a cărui seninătate abia fusese tulburată o clipă.

— Şi acum, zise el, trebuie să punem caseta la locul ei şi să ne întoarcem la fort.

— Cu mâinile goale? făcu jalnic Mejean.

— Nu mă întorc cu mâinile goale, fiindcă mă întorc cu biletul ăsta.

— Ce sumă era în casetă? întrebă colonelul.

— O sută douăzeci şi cinci de mii de franci, răspunse Salvato, punând caseta la loc şi trăgând deasupra-i pământul cu picioarele.

— Aşa că, după părerea dumitale, biletul ăsta preţuieşte o sută douăzeci şi cinci de mii de franci?

— Preţuieşte cât preţuieşte pentru un fiu siguranţa că-l iubeşte tatăl său… Dar, cum spuneam, iubite colonele, să ne întoarcem la castel şi mâine, la ora zece, vino la mine.

— Pentru ce?

— Pentru a primi de la Luiza o poliţă de douăzeci de mii de franci la vedere, la cea mai mare bancă din Neapole.

— Crezi că este acum la Neapole o bancă ce va plăti la vedere o poliţă de douăzeci de mii de franci?

— Sunt sigur.

— Ei bine, eu mă îndoiesc. Bancherii nu-s atât de proşti să plătească în timp de revoluţie.

— Vei vedea că aceştia vor fi atât de proşti să achite chiar în timp de revoluţie, din două pricini: întâia, fiindcă erau oameni cinstiţi…

— Şi a doua? "

— Fiindcă au murit.

— Aha! Atunci e la Backeri?

— Tocmai la ei.

— În cazul ăsta, e altceva.

— Ai încredere?

— Da.

— Foarte bine!

Mejean îşi stinse lanterna. Găsise un bancher care, în timp de revoluţie, plătea la vedere o poliţă. Era mai mult decât căuta Diogene la Atena.

Salvato calcă cu picioarele pământul ce acoperea cufăraşul. De s-ar mai întoarce tatăl său, lipsa biletului trebuia să-i spună că venise.

Amândoi o luară pe acelaşi drum pe care-l mai urmaseră şi se înapoiară la castelul Sant-Elmo la primele licăriri ale zorilor. Se ştie că, în luna iunie, nopţile sunt cele mai scurte din tot anul.

Luiza aştepta în picioare şi îmbrăcată întoarcerea lui Salvato. îngrijorarea nu-i îngăduise să se culce.

El îi istorisi tot ce se întâmplase.

Luiza luă o hârtie şi scrise băncii Backer o poliţă de douăzeci de mii de franci, în debitul ei şi la vedere. Apoi întinzând lui Salvato hârtia zise:

— Uite, dragul meu, du-o colonelului; bietul om va dormi mai liniştit cu poliţa asta sub pernă. Ştiu bine adăugă ea râzând că, în lipsa celor douăzeci de mii de franci, îi rămâne capul nostru; dar mă îndoiesc dacă, amândouă la un loc,

odată tăiate, le-ar preţui douăzeci de mii de franci.

Speranţa Luizei fu înşelată, după cum fusese şi a lui Salvato. Judecătorul Speciale sosise în ajun din Procida, unde ordonase să fie spânzurate treizeci şi şapte de persoane şi, în numele regelui, pusese sechestru pe banca Backer.

Din ajun, plăţile încetaseră.

32. BUN VENIT MAIESTĂŢII SALE

La 25 iunie, înainte să fi aflat chiar din gura lui Ruffo că acesta se despărţea de coaliţie, Nelson trimisese colonelului Mejean următoarea somaţie:

„Domnule, Eminenţa Sa cardinalul Ruffo şi comandantul şef al armatei ruse v-au somat ieri să vă predaţi: vă previn că, dacă termenul ce vi s-a acordat e depăşit cu două ore, veţi suferi consecinţele, şi că nu voi mai acorda nimic din ceea ce vi s-a oferit.

Nelson.”

*Î*n zilele ce urmară, adică de la 26 la 29 iunie, Nelson fu ocupat cu arestarea patrioţilor, să cumpere trădarea fermierului şi să-l spânzure pe Caracciolo; dar, odată isprăvită această faptă ruşinoasă, putu să se îngrijească de arestarea patrioţilor ce nu erau încă în mâinile lui şi de asediul castelului Sant-Elmo.

În consecinţă, ordonă lui Troubridge să debarce pe uscat cu o mie trei sute de englezi, în timp ce căpitanul Baillie i se alătura cu cinci sute de ruşi.

În primele şase zile, Troubridge fu ajutat de prietenul său căpitanul Ball; dar acesta, fiind trimis la Malta, fu înlocuit cu căpitanul Benjamin Halowel, tocmai cel care-i dăruise lui Nelson un sicriu cioplit din catargul cel mare de pe vasul francez l'Orient.

Orice-ar fi zis istoricii italieni, odată încolţit, Mejean care, prin negocierile lui, compromisese onoarea naţională, voi să salveze onoarea franceză.

Se apără vitejeşte, şi raportul către lordul Keith, al lui Nelson care se pricepea la vitejie, raport ce începe cu cuvintele: „In timpul unei lupte înverşunate de o săptămână, în care artileria noastră a înaintat la o sută optzeci de iarzi[66]de şanţuri..." e o strălucită mărturie.

Toată săptămâna aceea, cardinalul rămăsese cu braţele încrucişate sub cortul său.

In noaptea de 8 spre 9 iulie, se semnalară doua bastimente ce păreau a fi unul englez, iar celălalt napolitan, şi care, trecând pe la vest de flota engleză, navigau spre Procida.

Într-adevăr, în dimineaţa de 9 iulie, se văzură în portul acelei insule două vase, dintre care unul, Sea-Horse, înălţa pavilionul englez, iar celălalt, Sirena, nu numai pavilionul napolitan, ci şi stindardul regal.

La 9 iulie, dimineaţa, cardinalul primea de la rege această scrisoare, fără mare însemnătate pentru povestirea noastră, dar care cel puţin va dovedi că n-am lăsat să ne scape niciun document fără a-l fi citit şi întrebuinţat:

Procida, 9 iulie 1799.

„Eminentissime,

Vă expediez o mulţime de exemplare a unei scrisori pe care am adresat-o popoarelor mele. Aduceţi-o îndată la cunoştinţa lor şi daţi-mi seamă de executarea ordinelor mele trimise prin Simonetti, cu care am vorbit îndelung azi-dimineaţă. Veţi înţelege hotărârea mea cu privire la funcţionarii din barou.

Dumnezeu să vă păzească după cum doresc.

---

[66] Măsură engleză egală cu 0,914 metri.

Al vostru afectuos,
Ferdinand B."

Regele era aşteptat din zi în zi. La 2 iulie, primise scrisorile lui Nelson şi Hamilton care-l înştiinţau de moartea lui Caracciolo şi-l zoreau să vină.

În aceeaşi zi, scria cardinalului, a cărui demisie nu-i ajunsese încă:

Palermo, 2 iulie 1799

„Eminentissime,

Scrisorile pe care le primesc astăzi, şi mai cu seamă rea din seara de 20, m-au mângâiat într-adevăr, arătându-mi că lucrurile iau o întorsătură bună, cea pe care o doream şi mi-o hotărâsem de mai înainte, pentru a împăca treburile pământeşti cu ajutorul divin şi a vă da putinţa de a mă servi mai bine.

Mâine, la invitaţia amiralului Nelson şi a voastră, şi mai ales pentru a-mi ţine cuvântul, voi porni cu un convoi de trupe spre Procida, unde vă voi revedea, vă voi comunica ordinele mele şi voi lua toate dispoziţiile necesare pentru binele, liniştea şi fericirea tuturor supuşilor care mi-au rămas credincioşi.

Vă înştiinţez dinainte, încredinţându-vă că veţi regăsi în mine pe

Al vostru mereu afectuos,

Ferdinand B.”

*Î*ntr-adevăr, a doua zi, 3 iulie, regele se îmbarca, nu pe Sea-Horse, cum îl invitase Nelson, ci pe fregata Sirena. Se temea ca, dând la întoarcere acelaşi semn de întâietate englezilor ca la plecare — se temea, spunem noi, să nu pună vârf nemulţumirii marinei napolitane, încă de pe

atunci mare după condamnarea şi moartea lui Caracciolo.

Am spus că abia sosit, regele scrisese cardinalului; dar se poate vedea că, deşi scrisoarea se isprăveşte cu o încredinţare de prietenie, sau mai degrabă chiar prin încredinţarea aceasta, că este o răceală vădită între cele două ilustre personaje.

Ferdinand adusese cu el pe Acton şi pe Castelcicala. Regina voise să rămână la Palermo; ştia cât era de nepopulară la Neapole şi se temea ca prezenţa ei să nu dăuneze triumfului regelui.

Toată ziua de 9 iulie, regele rămase la Procida, ascultând raportul lui Speciale şi, cu tot dezgustul său pentru lucru, întocmi el însuşi lista membrilor din noua junta de Stat pe care trebuia s-o instituie, şi cea a vinovaţilor ce urmau să fie judecaţi acolo.

Nu se poate tăgădui că — în împrejurarea de faţă, regele Ferdinand a binevoit să-şi dea osteneală — dubla listă, pe care am avut-o în mâini şi am retrimis-o de la arhivele din Neapole la cele din Torino, fiind scrisă toată de mâna Maiestăţii Sale.

Să punem întâi sub ochii cititorilor noştri lista călăilor, fiecăruia după cum i se cuvine!

Apoi o vom pune şi pe a victimelor.

Junta de Stat numită de rege era astfel alcătuită:

Preşedinte: Felice Ramani;

Procuror fiscal: Guidobaldi;

Judecători: consilierii Antonio della Rocca, don Angelo di Fiore, don Gaetano Sambuti, don Vicenzo Speciale.

Judecători de vicariat: don Salvatore di Giovanni.

Procurorul acuzaţilor: don Alessandro Nara.

Apărătorii acuzaţilor: consilierii Vanvitelli şi Mules.

Cei doi din urmă, după cum se înţelege de la sine, nu erau decât o ficţiune de legalitate.

Această junta de Stat avu însărcinarea să judece, adică să condamne în mod extraordinar şi fără apel,

La moarte pe:

Toţi cei care luaseră din mâinile guvernatorului Riccardo Brandi, castelul Sant-Elmo, — cu Nicolino Caracciolo în frunte, bineînţeles.

— (Din fericire, Nicolino Caracciolo, care primise de la Salvato misiunea de a-l scăpa pe amiralul Caracciolo, sosind la fermă chiar în ziua arestării lui, şi aflând trădarea fermierului, nu pierduse o clipă, străbătuse câmpia şi venise să se pună sub protecţia comandantului francez din Capua, colonelul Giraldon.)

Toţi cei care ajutaseră pe francezi să intre în Neapole;

Toţi cei care luptaseră împotriva lazzaronilor;

Toţi cei care, după armistiţiu, păstraseră relaţii cu francezii;

Toţi magistraţii Republicii;

Toţi reprezentanţi guvernului;

Toţi reprezentanţii poporului;

Toţi miniştrii;

Toţi generalii;

Toţi judecătorii din înalta comisie militară; Toţi judecătorii tribunalului revoluţionar; Toţi cei care luptaseră împotriva armatelor regelui; Toţi cei care dăduseră jos statuia lui Carol al III-lea; Toţi cei care, în locul acelei statui, slăviseră arborele libertăţii.

Toţi cei care, în Piaţa Palatului, cooperaseră sau chiar numai fuseseră de faţă la nimicirea emblemelor regalităţii şi ale steagurilor burboniene sau engleze;

În sfârşit, toţi cei care, prin scrierile sau discursurile lor, întrebuinţaseră termeni jignitori la adresa persoanei regelui, a reginei ori a membrilor familiei regale.

Erau aproape patruzeci de mii de cetăţeni ameninţaţi cu moartea printr-una şi aceeaşi ordonanţă.

Dispoziţii mai blânde, care nu atrăgeau decât condamnarea la exil, ameninţau aproape şaizeci de mii de persoane.

Era mai mult decât un sfert din populaţia Neapolului.

Îndeletnicirea aceasta pe care regele o socotea mai urgentă decât toate, îi luă întreaga zi de 9 iulie.

În dimineaţa de 10 iulie, fregata Sirena părăsi portul Procida şi naviga spre Foudroyant.

Abia puse regele piciorul pe punte, că Foudroyant, la şuierătura subofiţerului, se pavoază ca de sărbătoare, şi se auziră primele bubuituri ale unei salve de treizeci şi una de detunături.

Se şi răspândise zvonul că regele era la Procida; canonada pornită din flancurile bastimentului Foudroyant înştiinţa poporul că se afla pe bordul vasului amiral.

Îndată, o imensă mulţime alergă pe plaja din Chiaia, din Santa-Lucia şi din Marinella. Sumedenie de bărci, împodobite cu drapele de toate culorile, ieşiră din port, sau mai degrabă se desprinseră de la ţărm şi vâsliră spre escadra engleză pentru a-l saluta pe rege şi a-i ura bun venit. Atunci, şi pe când regele era pe punte, privind cu o lunetă castelul Sant-Elmo, împotriva căruia, în onoarea lui, fără îndoială, tunurile engleze băteau cu turbare, o ghiulea engleză tăie din întâmplare băţul drapelului francez înălţat pe fort, ca şi cum asediatorii ar fi calculat clipa pentru a da regelui acest spectacol, pe care el îl socoti drept semn bun.

Într-adevăr, în loc să reapară steagul tricolor, se arătă steagul alb, adică drapelul parlamentar.

Ivirea neaşteptată a simbolului păcii, care părea pregătită pentru sosirea regelui, făcu o impresie magică asupra tuturor celor de faţă, care izbucniră în urale şi-n aplauze, în timp ce tunurile din Castello-del-Ovo, din Castello-Nuovo şi din Castello-del-Carmine răspundeau cu voioşie salvelor pornite din flancurile vasului amiral englez.

Şi, fiindcă veni vorba de căderea acestui steag, să ni se îngăduie a împrumuta câteva rânduri de la Dominico Sacchinelli, istoricul cardinalului: sunt destul de ciudate pentru a-şi găsi loc aici, dealtfel fără să ne întrerupă întru nimic povestirea.

„Să dedicăm, zise el, un paragraf neobişnuitelor fapte

ale întâmplării, de pe vremea acestei revoluţii.

La 23 ianuarie, o ghiulea aruncată de iacobinii clin Sant-Elmo, tăie braţul steagului regal ce fâlfâia peste Castello-Nuovo, şi căderea lui pricinui intrarea trupelor franceze la Neapole.

La 22 martie, un obuz doboară steagul republican de pe castelul Cotrone, şi această întâmplare, socotită drept o minune, dezlănţuie răzvrătirea garnizoanei împotriva patrioţilor şi înlesneşte regaliştilor ocuparea castelului.

In sfârşit, la 10 iulie, căderea steagului francez, desfăşurat deasupra castelului Sant-Elmo, aduce capitularea fortului.

Şi, adaugă istoricul, cine ar vrea să confrunte datele, ar vedea că toate întâmplările acestea, ca şi cele mai însemnate din timpul acţiunii cardinalului Ruffo, avură loc vinerea."

Să ne întoarcem ochii de la castelul Sant-Elmo, unde vom avea încă de multe ori prilejul de a-i îndrepta, pentru a urmări cu privirea o barcă ce se desprinde de la ţărm ceva mai sus de podul Magdalena, şi înaintează, fără pavilion, tăcută şi neîmpodobită, în mijlocul tuturor bărcilor zgomotoase şi pavoazate.

Îl duce pe cardinalul Ruffo care, în schimbul omagiului pe care-l va face regelui dându-i regatul său recucerit, vine să-i ceară, drept singură mulţumire, să menţină tratatele pe care le-a iscălit în numele său, şi să nu-şi păteze ruşinos onoarea regală călcându-şi cuvântul.

Iată încă un prilej când romancierul e silit să dea istoricului pana, şi iată fapte unde imaginaţia n-are dreptul să adauge o vorbă textului neînduplecat ăl cercetătorului.

Şi binevoiască cititorul a-şi aminti că rândurile, pe care i le vom pune sub ochi, sunt scoase dintr-o carte publicată de Dominico Sacchinelli în 1836. adică în" plină domnie a lui Ferdinand al II-lea, marele sugrumător al presei, şi apărută cu încuviinţarea cenzurii.

Iată propriile cuvinte ale onorabilului istoric.

„în timp ce se trata cu comandantul francez predarea fortului Sant-Elmo, cardinalul se duse pe bordul bastimentului Foudroyant, pentru a-l informa prin viu grai pe regele Ferdinand despre ceea ce se întâmplase cu englezii, privitor la capitularea forturilor Castello-Nuovo şi Castello-del-Ovo, şi la scandalul pe care-l stârnea călcarea acestor tratate. La început, Maiestatea Sa se arătă dispus să ţină seamă şi să se conformeze capitulării; totuşi nu voi să hotărască nimic, fără să-i fi auzit pe Nelson şi pe Hamilton.

Amândoi fură chemaţi să-şi dea părerea.

Hamilton susţinu doctrina diplomatică, cum că suveranii nu tratează cu răzvrătiţii, şi declară că tratatul trebuia să fie nul şi neavenit.

Nelson nu căută pretexte. îşi manifestă ura adâncă faţă de orice revoluţionar de tip francez, spunând că răul trebuie stârpit din rădăcină pentru a împiedica noi nenorociri, deoarece republicanii fiind înverşunaţi în păcat şi fără putinţă de a se căi, ar săvârşi, îndată ce s-ar mai ivi prilejul, samavolnicii şi mai cumplite şi mai funeste şi că, în sfârşit, pilda nepedepsirii lor i-ar încuraja pe toţi cei cu gânduri rele.

Şi după cum Nelson zădărnicise mustrările cardinalului Ruffo pe când se purtau tratative, tot aşa izbuti prin intrigile lui să împiedice aceleaşi intenţii ale regelui şi dorinţa de clemenţă pe care o clipă şi-o arătase."

Cu toate stăruinţele pe care cardinalul Ruffo le împinse până la ruga smerită, regele hotărî deci — după ce-i ascultase pe Nelson şi pe Hamilton, aceste spirite rele ale onoarei lui — că tratatele de capitulare ale forturilor Castello-del-Ovo şi Castello-Nuovo vor fi socotite drept nule şi neavenite.

Abia se luă această hotărâre, că Ruffo, acoperindu-şi fata cu pulpana veşmântului său de purpură, coborî în barca ce-l adusese şi se întoarse în casa unde se iscăliseră tratatele, menind monarhia pe care o restabilise răzbunării,

poate târzie, dar sigure a dreptăţii divine.

In aceeaşi zi, prizonierii deţinuţi pe bordul Fortroyant şi al felucelor care trebuiau să-i ducă în Franţa, fură debarcaţi şi duşi în lanţuri, doi câte doi, în temniţele din Castello-del-Ovo, din Castello-Nuovo, din Castello-del-Carmine şi din Vicaria. Şi, cum nu ajungeau închisorile — înseşi scrisorile regelui mărturisesc opt mii de captivi — cei care nu încăpură în cele patru castele fură duşi la Granili, preschimbaţi în temniţe suplimentare.

Văzând aceasta, lazzaronii gândiră că, odată cu regele Nasone, se întorseseră zilele de serbări sângeroase, aşa că iar începură să jefuiască, să ardă şi să ucidă cu mai mult avânt ca oricând.

După cum ne-am obişnuit, de la începutul acestei cărţi, să nu afirmăm nimic din grozăviile săvârşite în epoca aceea, de oricât de sus ori de jos ar fi venit, fără a ne sprijini spusele pe documente autentice, vom cita următoarele rânduri din autorul volumului Memorii pentru a servi la istoria revoluţiilor din Neapole.

„Zilele de 9 şi 10 iulie fură semnalate prin crimele şi ticăloşiile de tot felul ce se săvârşiră şi al căror tablou pana mea refuză a-l înfăţişa. Aprinzând un foc mare în faţa palatului regal, lazzaronii aruncară în flăcări şapte nenorociţi arestaţi cu câteva zile în urmă. Nemernicul protopop Rinaldi se fălea că a luat parte la acest dezgustător ospăţ".

Afară de protopopul Rinaldi, alt om se mai distingea la această orgie de antropofagi: după cum Satana prezidează *sabatul*,[67]el prezida groaznica nimicire a tuturor legilor umanităţii.

Omul acesta era Gaetano Mammone.

Rinaldi mânca cărnurile pe jumătate fripte; Mammone bea sângele din răni. Hâdul vampir a lisat o asemenea impresie de groază în mintea napolitanilor, încât până şi astăzi, când a murit de mai bine de patruzeci şi cinci de ani,

---

[67] Adunare de noapte a vrăjitorilor.

niciun locuitor din Sora, adică din provincia în care se născuse, n-a îndrăznit să răspundă la întrebările mele şi să-mi dea lămuriri despre el. „Bea sângele aşa cum beţivul bea vin!" iată ce i-am auzit spunând pe zece moşnegi care-l cunoscuseră, şi de fapt e singurul răspuns ce mi s-a dat de către douăzeci de persoane diferite.

Dar un bărbat pe care lumea s-ar fi aşteptat să-l vadă luând parte cu patimă nebună la reacţiune, şi care, spre marea mirare a tuturor, părea, dimpotrivă, că-i priveşte cu groază îndeplinirea, era fra Pacifice

De la uciderea amiralului Francesco Caracciolo, pentru care avea un cult, fra Pacifico simţise că-l părăsesc toate convingerile. Cum de spânzurau, drept trădător şi drept iacobin, pe un om, pe care-l văzuse servindu-şi regele, cu atâta credinţă şi luptând cu atâta curaj?

Apoi, alt fapt îi mai tulbura mintea, mărginită dar cinstită: cum, după ce făcuse atâtea — şi fra Pacifico ştia mai bine decât oricine ce făcuse — cum, după ce făcuse atâta, cardinalul era nu numai fără putere, ci aproape dizgraţiat? Şi cum de Nelson, un englez — pe care, ca bun creştin, îl ura aproape tot atâta ca pe eretic, după cum, ca bun regalist, îi ura pe iacobini — cum de Nelson avea acum toată puterea, tăia şi spânzura?

Trebuie să mărturisim că cele două fapte puteau stârni îndoiala chiar într-o minte mai tare decât a lui fra Pacifico.

Aşa că, după cum am spus, bietul călugăr era văzut ca simplu spectator la isprăvile lui Rinaldi, lui Mammbne şi ale lazzaronilor care le urmau pilda. Când cruzimea hoardelor de canibali ajungea prea mare, întorcea capul şi se îndepărta, fără a-l mai lovi cu băţul, ca de obicei, pe sărmanul Giacobino; şi, dacă hoinărea pe jos astfel pe străzi, urmărit de un gând tainic, faimoasa tulpină de laur, odinioară măciucă, ajunsese un toiag de pelerin, pe care, ca şi cum ar fi fost obosit de-o călătorie lungă, îşi rezema, în popasuri dese şi gânditoare, amândouă mâinile şi faţa.

Câteva persoane, care cu îngrijorare observaseră

schimbarea aceasta, susţineau chiar că-l zăriseră pe fra Pacifico intrând în biserici, îngenunchind şi rugându-se.

Un capucin rugându-se! Cei cărora li se spunea nu voiau să creadă.

33. APARIŢIA

In timp ce se înjunghia pe străzile Neapolului, era mare serbare în port.

Mai întâi. după cum arătase steagul alb înălţat deasupra fortului Sant-Elmo, în locul steagului tricolor, castelul Sant-Elmo cerea să capituleze, şi chiar atunci începură tratative între colonelul Mejean şi căpitanul Troubridge. Principalele puncte erau hotărâte; aşa că regele care ţinea, dacă nu să aibă, cel puţin să pară că păstrează oarecare consideraţie faţă de cardinal, putea să-i scrie, pe la ora trei după-amiază, următorul bilet:

Pe bordul Foudroyant, 10 iulie 1799

„Eminentissime, prin prezenta vă previn că, poate, desearăă, Sant-Elmo va fi al nostru. Cred, deci, că fac ceva care să vă fie plăcut, trimiţându-l pe fratele vostru Ciccio la Palermo cu această fericită veste. Totodată, îl voi răsplăti după cum merită pentru bunele lui servicii cât şi ale voastre. Îngrijiţi-vă dar să fie gata de plecare înainte de Ave Măria. Vă doresc multă sănătate, şi credeţi-mă mereu

Al vostru acelaşi afectuos,

Ferdinand B.”

Francesco Ruffo nu rămăsese vreme îndelungată la Neapole — sosit în dimineaţa de 9 iulie, pleca la 10 iulie, seara — dar regele care, în urma raporturilor lui Nelson şi Hamilton, n-avea încredere în cardinal, voia mai bine să-l ştie pe don Ciccio, cum îi zicea, la Palermo decât lingă fratele său.

Don Ciccio, care nu conspira şi n-avusese niciodată

câtuşi de puţin gândul acesta, fu gata la ora arătată, şi plecă la Palermo fără nicio împotrivire.

Pornind la ora şapte seara, lăsase vasul amiral pregătit pentru o mare serbare. Regele ascultase raportul judecătorului său de încredere Speciale, şi,- dintre persoanele care veniseră să-l vadă şi să-l felicite pe bord, făcuse o alegere, împărţindu-şi invitaţiile pentru seară.

Era bal şi supeu pe bordul bastimentului Foudroyant.

Cât ai bate din palme, şi cum se întâmplă la pregătirea de atac, despărţiturile dintre cele două punţi fură scoase, fiecare tun ajunse un morman de flori sau un bufet cu răcoritoare şi, la ora nouă seara, vasul iluminat de la marele vergi de vântrele la cele mai mici pânze, era gata să-şi primească invitaţii.

Atunci, se zări la licăreala făcliilor, şi ca o iluminaţie mişcătoare, cum se desprindeau de la ţărm sute de bărci, unele aducându-i pe aleşii care aveau să urce pe bord, altele pe linguşitorii ce veneau, cu muzicanţi, să cânte serenade; în sfârşit, altele cu simpli curioşi voind să vadă şi mai cu seamă să fie văzuţi.

Bărcile erau peste măsură de pline cu femei elegante, împodobite cu diamante şi cu flori şi de bărbaţi împestriţaţi cu cordoane şi înstelaţi cu decoraţii. Toţi aceştia se ascunseseră sub Republică, şi păreau că ies din pământ la soarele regalităţii.

Totuşi, palid şi trist soare care, în ziua aceea de 10 iulie, răsărise şi apusese printr-un abur de sânge!

Balul începu; avea loc pe punte.

Trebuie să fi fost un spectacol magic fortăreaţa mişcătoare, iluminată de la bază până-n vârf, care-şi desfăşura in vânt miile de pavilioane, iar toate frânghiile îi piereau sub ramuri de laur.

La 10 iulie 1799, Nelson întorcea regalităţii serbarea pe care regalitatea i-o dăduse la 22 septembrie 1798.

Ca şi cealaltă, aceasta, trebuia să-şi aibă apariţia, dar mai înspăimântătoare, mai fatală, mai funebră încă, decât

prima!

În jurul bastimentului, unde teama, mai mult decât dragostea, reunise o curte căreia nu-i lipseau decât cele câteva persoane ce urmaseră regalitatea la Palermo, curte unde frumoasa curtezană era regină, se îmbulzeau, după cum am spus, mai mult de o sută de bărci încărcate cu muzicanţi care, executând aceleaşi melodii ca şi orchestra vasului, aşterneau, cum s-ar zice, peste golful luminat de o lună minunată, un văl de armonie.

În noaptea aceea, Neapole era într-adevăr Partenopa[68] antică, fiica molaticei Eubea, iar golful său era al sirenelor.

În cele mai voluptoase serbări date de Cleopatra lui Antoniu pe lacul Mareotis, cerul nu avusese o boltă cu atâta puzderie de stele, marea o mai limpede oglindă, văzduhul o briză mai înmiresmată.

Ce-i drept că, din când în când, câte un strigăt de durere, al celor înjunghiaţi trecea prin aer, în toiul freamătului de harfe, de viori şi de ghitare, aidoma cu un vaiet al duhului apelor; dar Alexandria, în zilele-i de sărbătoare, nu avusese şi ea gemetele sclavilor asupra cărora se încercau otrăvurile?

La ora douăsprezece, o rachetă care explodă în adâncul azur al cerului napolitan, împrăştiindu-şi scânteile de aur, dădu semnalul supeului. Balul încetă, fără ca muzica sa se oprească, şi dansatorii, ajunşi comeseni, coborâră în spaţiul dintre două punţi, a cărui intrare fusese până atunci oprită de santinele.

Dacă am mai vorbi şi astăzi limbajul la modă pe vremea aceea, am spune că Bachus, *Comus*[69], *Flora*[70]şi *Pomona*[71]îşi aduseseră, pe bordul Foudroyant, odoarele cele mai de preţ. Vinurile din Franţa, din Ungaria, din Portugalia, de

---

[68] Oraş din Italia antică, aflat pe locul unde se înaltă astăzi Neapole.

[69] Comus, zeul ospeţelor şi al petrecerilor.

[70] Flora, zeiţă italică a florilor şi a grădinilor, iubită de Zefir şi mama Primăverii.

[71] Pomona, divinitate romană a fructelor şi a grădinilor.

Madera, din Cap, din Comanderia scânteiau în sticle de cel mai pur cristal din Anglia, şi ar fi putut da nu numai gama tuturor culorilor, ci şi a tuturor pietrelor scumpe, de la limpezimea diamantului până la roşul rubinului. Căpriori şi mistreţi fripţi întregi, păuni rotindu-şi coada de smaralde şi de safire, fazani auriţi ridicându-şi afară din blid capul de purpură şi de aur, peşti cu spadă ameninţând comesenii cu tăişul lor, languste uriaşe descinzând în linie dreaptă din cele pe care Apicius punea să le aducă din Stromboli, fructe de tot felul, flori din toate anotimpurile, încărcau o masă ce se întindea de la prora la pupa uriaşului bastiment, a cărui lungime devenea cu neputinţă de măsurat, însutită cum era de imense oglinzi înălţate la capetele lui. La babord şi la tribord, adică la dreapta şi la stânga bastimentului, toate *sabordurile*[72] erau deschise, iar la pupă, de-o parte şi de alta a oglinzii, două uşi mari dădeau într-o elegantă galerie ce servea de balcon amiralului.

Intre fiecare sabord scânteiau — podoabe pitoreşti şi războinice totodată — trofee de flinte, de săbii, de pistoale, de suliţi şi de securi de atac, ale căror lame, atât de adeseori înroşite de sânge francez, oglindeau şi răsfrângeau orbitor strălucirea a mii de lumânări, şi păreau aştri de oţel.

Oricât ar fi fost de obişnuit Ferdinand cu luxoasele mese din palatul regal, de la Favorita şi de la Caserte, nu putu, punând piciorul pe podeaua acestei noi săli de mese, să-şi stăpânească un strigăt de admiraţie.

Palatele Armidei[73], popularizate prin poezia lui Tasso[74], nu ofereau nimic mai feeric şi mai minunat.

Regele luă loc la masă, şi o desemnă pe Emma Lyonna să se aşeze în dreapta lui, la stânga pe Nelson, iar în faţă-i

---

[72] Sabord, deschizătură în pereţii laterali ai unui vas, pentru aerisire, încărcarea şi descărcarea mărfurilor.

[73] Armida, una din eroinele din Ierusalim eliberat de Tasso. In grădinile ei fermecate, îl opri pe Renaud, departe de armata cruciaţilor.

[74] Torquato Tasso (1544—1595), poet italian născut la Sorento.

pe sir William. Ceilalţi luară loc, după dreptul pe care eticheta li-l dădea de a fi mai aproape sau mai departe de rege.

Când toată lumea se aşeză, ochii lui Ferdinand rătăciră vag asupra celor două şiruri de comeseni. Poate gândea că cel care avea primele drepturi la serbarea aceasta, era nu numai absent, ci exilat, şi rostea încet numele cardinalului Ruffo.

Dar Ferdinand nu era omul care să păstreze multă vreme în minte un gând bun, mai cu seamă dacă-i aducea şi o învinuire de ingratitudine.

Dădu din cap, zâmbind cu şiretenie ca de obicei şi, aşa cum spusese, înapoindu-se la Caserte, după fuga lui din Roma: „Ne simţim mai bine aici decât pe drumul spre Albano!" îşi frecă mâinile şi zise, făcând aluzie la furtuna ce-l apucase când fugea în Sicilia.

— Ne simţim mai bine aici decât pe drumul spre Palermo!

O roşeaţă trecu pe fruntea palidă şi bolnăvicioasă a lui Nelson. Se gândea la Caracciolo, la triumful amiralului napolitan în timpul acelei călătorii, la insulta pe care i-o făcuse venind, travestit în pilot, pe bordul său, şi cârmuind vasul Van-Guard prin mijlocul stâncilor ce acopăr intrarea portului Palermo, stânci printre care, cunoscând mai puţin ţărmurile acelea anevoioase, nu îndrăznise să se expună.

Singurul ochi al lui Nelson aruncă o flacără, apoi un surâs îi strânse buzele — pesemne surâsul răzbunării mulţumite.

Pilotul plecase pe oceanul unde nu mai. era niciun port!

La sfârşitul supeului, muzica intona *God save the King*, şi Nelson, cu neînduplecatul orgoliu englez ce nu ţine seamă de nicio convenienţă, se ridică şi, fără să se gândească, sau mai bine zis fără să-i pese că la masa lui avea alt suveran, închină în sănătatea regelui George.

Uralele furtunoase ale ofiţerilor englezi de la masa lui Nelson şi ale marinarilor aşezaţi pe vergele de vântrele

răspunseră acestui toast; tunurile de la bateria a doua bubuiră.

Regele Ferdinand care, sub o înfăţişare populară, ascundea o mare cunoaştere şi mai ales un mare respect pentru etichetă, îşi muşcă buzele până la sânge.

După cinci minute, sir William Hamilton, la rândul său, bău în sănătatea regelui Ferdinand. Aceleaşi urale izbucniră, şi tunurile îi dădură aceleaşi onoruri.

Regele Ferdinand găsi totuşi că se schimbase ordinea toasturilor şi că lui i se cuvenea onoarea primei închinări.

Şi cum, din bărcile ce înconjurau bastimentul şi se îmbulzeau mai ales în partea dindărăt, se auziseră aclamaţii puternice, regele socoti că trebuie să-şi împartă mulţumirile între comesenii prezenţi şi cei mai puţin norocoşi, dar nu mai puţin devotaţi, din jurul bastimentului Foudroyant.

Făcu deci un semn uşor din cap pentru a-i mulţumi lui sir William, îşi goli paharul pe jumătate plin, apoi ieşi pe galerie să-i salute pe cei care, de frică, din devotament sau din josnicie, veniseră să-i dea această dovadă de simpatie.

La vederea regelui, uralele, aplauzele şi aclamaţiile izbucniră; strigătele de „Trăiască regele!M parcă ieşeau din adâncul hăului spre a urca la cer.

Regele saluta şi îşi ducea mâna la gură; dar, deodată, mina i se opri, privirea i se aţinti, ochii i se dilatară îngrozitor, părul i se ridică măciucă şi un strigăt răguşit de mirare şi de groază, în acelaşi timp îi zgârie gâtul şi-i ieşi din piept.

Tot atunci o mare zarvă se iscă în bărcile, care se îndepărtară la dreapta şi la stânga, lăsând un mare spaţiu gol.

În mijlocul spaţiului, se înălţa, înfiorător la vedere, ieşind din apă până la brâu, cadavrul unui om, în care, cu toate algele ce-i acopereau părul turtit pe tâmple, cu toată barba-i zbârlită, cu toată faţa-i vânătă, se putea recunoaşte chipul amiralului Caracciolo.

Toate strigătele de „Trăiască regele!" parcă-l trăseseră din fundul mării, unde dormea de treisprezece zile, ca să vină să-şi amestece strigătul de răzbunare cu strigătele de linguşire şi de laşitate.

Regele îl recunoscuse din prima ochire; toată lumea îl recunoscuse. Iată de ce Ferdinand rămăsese cu braţul în sus, cu căutătură aţintită, ochii rătăciţi, horcăind un răcnet de groază; iată de ce bărcile se dăduseră la o parte cu o mişcare unanimă şi grăbită.

O clipă Ferdinand voi să se îndoiască dacă apariţia era aievea, zadarnic însă: cadavrul, urmând unduirea mării, se înclina şi se ridica de parcă l-ar fi salutat pe cel care-l privea mut şi nemişcat de spaimă.

Dar, încetul cu.încetul, nervii încordaţi ai regelui se destinseră, mâna-i tremură, scăpând paharul ce se sparse pe galerie, şi se înapoie palid, îngrozit, gâfâind, ascunzându-şi capul în mâini şi strigând?

— Ce vrea? Ce-mi cere?

. La glasul regelui, la teroarea vădită ce i se citea pe faţă, toţi comesenii se ridicară speriaţi şi, bănuind că văzuse din galerie vreo privelişte ce-l înspăimântase, alergară într-acolo.

În aceeaşi clipă, cuvintele acestea, ieşite din toate gurile ca un fior electric, trecură prin toate inimile.

— Amiralul Caracciolo!

Atunci, regele, prăbuşindu-se într-un fotoliu, repetă:

— Ce vrea? Ce-mi cere?

— Să-l iertaţi pentru trădarea lui, sire, răspunse sir William, curtezan până şi-n faţa acestui rege pierit de spaimă şi a cadavrului ameninţător.

— Nu! exclamă regele, nu! Vrea altceva! Cere altceva!

— Un mormânt creştinesc, sire, murmură la urechea lui Ferdinand capelanul de pe Foudroyant.

— O să-l aibă! răspunse regele, o să-l aibă!

Apoi, poticnindu-se pe scări, izbindu-se de pereţii vasului, se repezi în cabina lui, închizând uşa după el.

— Harry, ia o barcă şi pescuieşte hoitul ăsta, zise Nelson, cu acelaşi glas cu care ar fi spus: „Desfăşuraţi marea pânză pătrată", sau „Strângeţi pânza mizenei".'

34. REMUŞCĂRILE LUI FRA PACIFICO

Serbarea lui Nelson se isprăvise, ca visul lui Athalie, printr-o lovitură de trăsnet.

La început, Emma Lyonna voise să se ţină tare înaintea înfiorătoarei apariţii; dar, la mişcarea valurilor dinspre sud-vest, împingând vădit cadavrul spre bastiment, ea se trăsese îndărăt şi căzuse pe jumătate leşinată într-un fotoliu

Atunci Nelson, neclintit în curajul său, după cum era de neînduplecat în ură, dădu lui Harry ordinul pe care l-am auzit.

Harry îl executase numaidecât i o barcă a vasului lunecase pe macarale, şase oameni şi un subofiţer coborâseră în ea, şi căpitanul Harry îi urmase.

Ca un stol de păsări în mijlocul cărora se lasă un uliu, toate bărcile, am mai spus-o, se îndepărtaseră de cadavru; fără muzică, şi cu făclii stinse, lunecau pe faţa mării iar la fiecare lovitură de vâslă, ţâşnea un mănunchi de scântei.

Bărcile pe care cadavrul le despărţea de ţărm făceau un mare ocol pentru a se feri de el, mânuindu-şi cu atât mai grăbit vâslele cu cât aveau de străbătut un cerc mai larg.

Pe bastiment, toţi comesenii, sculaţi de la masă, se dăduseră îndărăt şi se îmbulzeau în partea opusă apariţiei, fiecare chemându-şi luntraşii. Numai ofiţerii englezi şedeau în galerie şi, prin glume mai mult sau mai puţin grosolane, îşi băteau joc de cadavrul, spre care înaintau vâslind din răsputeri căpitanul Harry şi oamenii lui.

Ajuns lângă el şi, văzând că aceştia şovăiau să-l atingă, Harry îl apucă de păr şi încercă să-l ridice deasupra apei;

dar s-ar fi zis. de greu ce era trupul, că era ţinut în mare de o putere nevăzută, şi părul rămase în mâna căpitanului.

Trase o înjurătură ce-i trăda dezgustul, îşi spălă mâna în mare şi ordonă ca doi din oamenii lui să înhaţe cadavrul de funia rămasă la gâtul lui şi să-l târască în barcă.

Dar numai capul desprins de trup, a cărui greutate n-o putea susţine, se supuse sforţării lor şi veni să se rostogolească în barcă.

Harry bătu din picior.

— Eh! diavole! murmură el, degeaba te împotriveşti, că tot o să vii întreg, chiar de-ar trebui să-ţi smulg mădular cu mădular!

Regele se închina în cabina lui, ţinându-l pe capelan de guler şi scuturându-l cu un tremur nervos; Nelson dădea să respire săruri frumoasei Emma Lyonna; sir William încerca să lămurească apariţia cu ajutorul ştiinţei; ofiţerii îşi băteau joc din ce în ce mai mult; "bărcile continuau acel du-te vino.

Marinarii, executând ordinul căpitanului Harry, trecuseră frânghia ce strângea gâtul lui Caracciolo, sub braţele sale, şi-l trăgeau la ei; dar, deşi trupurile îşi pierd în apă aproape o treime din greutatea lor, sforţările celor patru oameni laolaltă izbutiră anevoie să treacă trunchiul peste marginea bărcii.

Ofiţerii englezi bătură din palme râzând în hohote si strigând:

— Ura, Harry!

Barca se întoarse la bastiment şi fu legată sub *bompres*[75].

Ofiţerii, curioşi să cunoască cauza acestui fenomen, se îndreptară" de la capătul dindărăt al punţii spre cel din faţă, în timp ce comesenii părăseau pe furiş vasul pe scările de tribord şi de babord, grăbiţi cum erau să fugă de-o privelişte care, pentru cei mai mulţi dintre ei, avea ceva diabolic sau cel puţin supranatural.

Sir William spusese adevărat că trupurile înecaţilor, după oarecare timp, se umpleau cu aer şi cu apă, şi reveneau în mod firesc la suprafaţa mării; dar lucru de

---

[75] Catargul înclinat de la prora unui vas.

mirare, neobişnuit şi miraculos, era că trupul amiralului executase această ascensiune, ce-l înspăimântase atât de puternic pe rege, deşi i se legaseră ghiulele de picioare.

Căpitanul Harry, din raportul căruia luăm aceste amănunte, cântări amândouă ghiulelele; afirmă că aveau două sute cinzeci de livre[76].

Capelanul Minervei tocmai cel care-l pregătise pe Caracciolo pentru moarte, fu adus şi consultat ce era de făcut cu cadavrul.

— Regele a fost înştiinţat? întrebă el.

— Regele e unul din primii care au văzut apariţia, i se răspunse.

— Şi ce-a spus?

— În groaza lui, a îngăduit să aibă cadavrul un mormânt creştinesc.

— Atunci, zise capelanul, să se facă ce-a ordonat regele.

— Fă ce trebuie, i se răspunse.

Şi nu se mai ocupară de Caracciolo, toată grija înmormântării fiind lăsată pe seama capelanului.

Dar curând îi veni un ajutor la care nu se aştepta.

Trupul amiralului, îmbrăcat tot cu hainele-i de ţăran, mai puţin vesta ce i se scosese pentru execuţie, rămăsese in fundul bărcii care-l primise. Capelanul se aşezase în partea dindărăt a bărcii şi, la licăreala unui felinar, citea rugăciunile morţilor pe care, în frumoasa noapte de iulie, le-ar fi putut citi numai la lumina lunii.

Spre revărsatul zorilor, văzu venind la el o barcă cârmuită de doi vâslaşi şi aducând un singur călugăr. Era înalt şi sta în picioare în partea dinainte, tot atât de sigur, pe locul cel mai îngust, de parcă ar fi fost şi el marinar.

Cum ofiţerul de serviciu recunoscu uşor că noii sosiţi aveau treabă cu barca mortuară şi nu cu bastimentul, iar Nelson ordonase, dacă nu să se facă cele cuvenite, cel puţin să nu le împiedice, nimeni nu se nelinişti de luntrea în care, dealtfel, nu erau decât un călugăr şi doi vâslaşi.

---

[76] Unitate de măsură cam de o jumătate de kilogram.

Într-adevăr, cei doi vâslaşi îndreptau luntrea chiar spre barcă, la marginea căreia o aşezară.

Călugărul schimbă câteva cuvinte cu capelanul, sări în barcă şi privi o clipă cadavrul în tăcere, pe când lacrimi grele îi picurau din ochi.

Între timp, capelanul trecu pe luntrea ce-l adusese pe călugăr, şi urcă pe Foudroyant.

Venea să întrebe care-s ultimele ordine ale lui Nelson.

Ultimele ordine erau să facă ce-or vrea din cadavru, regele îngăduind să aibă un mormânt creştinesc.

Capelanul raportă călugărului, care luă atunci cadavrul în braţele-i vânjoase şi-l duse din barcă în luntre.

Capelanul îl urmă.

Apoi, la comanda călugărului, cei doi vâslaşi, care plecaseră de la cheiul del Piliere, apucară de-a dreptul spre Santa-Lucia, parohia lui Caracciolo.

Deşi cartierul Santa-Lucia era mai cu seamă regalist, Caracciolo făcuse acolo atâta bine, încât era foarte iubit; dealtfel, din Santa-Lucia îşi recrutează marina napolitană cei mai buni marinari, şi toţi cei care serviseră sub amiral păstraseră o vie amintire despre cele trei însuşiri ale unui om ce comandă altor oameni: curajul, bunătatea şi dreptatea.

Iar Caracciolo întrunea, în cel mai înalt grad, aceste trei însuşiri.

Aşa că, la primele cuvinte pe care le schimbă călugărul cu cei câţiva pescari întâlniţi, şi abia se răspândi zvonul că trupul amiralului venea să-şi găsească un mormânt în mijlocul vechilor săi prieteni, că tot cartierul se puse în mişcare, iar călugărul n-avu decât să aleagă casa unde trupul va aştepta clipa înmormântării.

O alese pe cea care era mai apropiată de barcă.

Douăzeci de braţe se întinseră să transporte cadavrul; dar, după cum mai făcuse, călugărul îl luă în braţe, străbătu cheiul cu preţioasa-i povară, o culcă pe un pat, şi se întoarse să ia capul pentru a-l aduce, la rândul său, ca şi

trupul.

Ceru un cearşaf să-l înfăşoare şi, după cinci minute, douăzeci de femei se înapoiau, fiecare strigând:

— A fost un martir! Luaţi-l pe al meu! O să ne aducă noroc casei.

Călugărul alese pe cel mai frumos, mai nou şi mai de preţ şi, pe când capelanul citea mai departe rugăciunile, iar femeile, în genunchi, făceau cer în jurul patului unde, era depus amiralul, şi bărbaţii, în picioare în urma lor, se îngrămădeau la uşă până în stradă, călugărul dezbrăcă cuvios trupul, uni capul cu trunchiul şi-l înfăşură într-un dublu linţoliu.

In casa vecină a unui tâmplar, răsunau loviturile ciocanului: se băteau în grabă cuiele sicriului.

La ora nouă, fu adus. Călugărul depuse în el trupul; apoi toate femeile din cartier veniră, fie cu o ramură din laurul ce creşte în toate grădinile, fie cu una din florile ce atârnă la toate ferestrele, încât corpul fu acoperit pe de-a-ntregul.

Atunci, clopotele de la bisericuţa Santa-Lucia dăngăniră jalnic şi soborul se ivi în uşă.

Sicriul fu închis; şase marinari îl luară pe umeri; călugărul merse după cosciug; toţi locuitorii din Santa-Lucia îl urmară.

O lespede era scoasă din strană, la stânga altarului; cântările de înmormântare începură.

Depăşind măsura în toate, poporul napolitan care poate bătuse din palme văzând că-l spânzură pe Caracciolo, izbucnea în lacrimi şi-n hohote de plâns la cântările preoţilor ce se rugau lângă sicriul său.

Bărbaţii se băteau cu pumnii în piept, femeile îşi zgâriau faţa cu unghiile.

S-ar fi zis că o nenorocire publică, o mare năpastă universală lovea regatul.

Dar acestea se întâmplau numai de la urcuşul Gigantului până la Castello-del-Ovo; o sută de paşi mai departe, patrioţii erau înjunghiaţi şi arşi.

Corpul lui Caracciolo fu depus în cavoul pregătit în grabă pentru el, dar nu era al familiei lui; piatra fu înţepenită peste corpul său şi nicio inscripţie nu arătă că acolo odihnea victima lui Nelson şi apărătorul libertăţii napolitane.

Cei din Santa-Lucia, bărbaţi şi femei, se rugară până-n amurg pe mormânt, şi călugărul împreună cu ei.

Când se însera, el se ridică, îşi luă băţul de laur pe care-l lăsase după uşa casei unde Caracciolo fusese înfăşurat în giulgiu, sui iar urcuşul Gigantului, merse pe strada Toledo în mijlocul dovezilor de veneraţie ale întregului popor de jos, intră la mănăstirea Sant-Estreim, ieşi peste un sfert de ceas, împingând înaintea lui un măgar, cu care apucă pe drumul spre podul Magdalena.

Ajungând la avanposturile armatei cardinalului, fu primit cu şi mai multe mărturii de simpatie şi, mai cu seamă, mai zgomotoase decât cele din oraş iar, precedat de vâlva stârnită la vederea lui, ajunse la căsuţa cardinalului, ce-şi deschise porţile înaintea lui ca înaintea unei vechi cunoştinţe.

Îşi legă măgarul de un inel al porţii şi urcă scara ce ducea la catul întâi. Cardinalul sta la răcoarea serii pe terasa lui ce dădea pe mare.

La zgomotul paşilor călugărului, se întoarse i

— A! dumneata eşti, fra Pacifico, zise el. Călugărul oftă.

— Chiar eu, Eminenţă, răspunse el.

— Aha! Mă bucur să te mai văd. Ai fost un bun şi vrednic slujitor al regelui tot timpul campaniei. Vii să-mi ceri ceva? Dacă ce-mi ceri e în puterea mea, s-a făcut. Dar îţi spun de mai înainte, adăugă el cu un zâmbet amar, că n-am mare putere.

Călugărul clătină din cap.

— Sper că ceea ce vin să vă cer, zise el, nu depăşeşte puterea voastră, monseniore.

— Atunci, vorbeşte.

— Vin să vă cer două lucruri, monseniore: liberarea

mea, campania fiind isprăvită, şi să-mi spuneţi ce drum trebuie să iau pentru a merge la Ierusalim.

Cardinalul îl privi cu mirare.

— Liberarea dumitale? repetă el. Mi se pare că ţi-ai luat-o fără să mi-o mai ceri.

— Monseniore, ce-i drept, mă înapoiasem la mănăstirea mea, dar rămâneam la ordinele Eminenţei Voastre

Cardinalul făcu un semn de încuviinţare.

— Cât despre drumul la Ierusalim, zise el, nimic mal uşor decât să ţi-l arăt. Dar, mai înainte, dragă fra Pacifico, pot să te întreb, fără a-ţi cere destăinuiri, ce vrei să faci în Ţara Sfântă?

— Un pelerinaj la mormântul lui Isus, monseniore.

— Te trimite acolo mănăstirea, sau e un canon la care singur te osândeşti?

— E un canon, o pedeapsă la care singur mă osândesc. Cardinalul rămase o clipă pe gânduri.

— Ai săvârşit vreun mare păcat? întrebă el.

— Mă tem că da! răspunse călugărul.

— Ştii, urmă cardinalul, că am fost învestit cu mari puteri de biserică?

Călugărul clătină din cap.

— Monseniore, zise el, cred că pedeapsa la care singur te osândeşti, e mai plăcută Domnului decât pedeapsa ce ţi se dă.

— Şi cum socoti să faci călătoria aceasta?

— Pe jos şi cerând de pomană.

— E o călătorie lungă şi obositoare.

— Sunt voinic.

— E primejdioasă!

— Cu atât mai bine! Nu mi-ar părea rău ca, pe drum să mai lovesc şi altceva decât pe bietul Giacobino.

— Vei fi nevoit, ca să nu ţină prea multă vreme călătoria, să ceri din când în când unor căpitani de vase să te ia cu ei.

— Voi vorbi cu creştini şi, când le voi spune că mă duc

să-l slăvesc pe Cristos, se vor învoi.

— Afară numai dacă, totuşi, nu ţi-ar plăcea mai mult să te recomand vreunui vas englez, care pleacă la Beirut sau la Saint-Jean-d'Acre?

— Nu vreau nimic de la englezi, sunt eretici! răspunse fra Pacifico cu o vădită expresie de ură.

— Numai de atâta-i învinuieşti? întrebă Ruffo aţintindu-şi ochii pătrunzători asupra călugărului.

— Şi apoi, adăugă fra Pacifico, întinzându-şi pumnul spre flota britanică, şi apoi mi-au spânzurat amiralul!

— Şi asta-i crima pentru care te duci să ceri iertare pentru ei la mormântul lui Cristos?

— Pentru mine!… nu pentru ei.

— Pentru tine? se miră Ruffo.

— N-am luat şi eu parte? întrebă călugărul.

— Cum asta?

— Slujind o cauză nedreaptă. Cardinalul zâmbi.

— Crezi, dar, că-i nedreaptă cauza regelui?

— Cred că o cauză ce mi-a osândit la moarte amiralul — care era dreptatea, cinstea şi buna-credinţă întruchipate — nu poate fi o cauză dreaptă.

Un nor trecu pe fruntea cardinalului.

— Apoi, urmă călugărul cu glas posomorit, cerul a făcut o minune.

— Care? întrebă cardinalul, înştiinţat de ciudata apariţie ce tulburase serbarea dată în ajun pe bordul bastimentului Foudroyant.

— Cadavrul martirului a ieşit din fundul mării, unde zăcea de treisprezece zile, pentru a veni să-i mustre pe rege şi pe amiralul Nelson de moartea lui; şi, desigur, Dumnezeu n-ar fi îngăduit aşa ceva dacă moartea i-ar fi fost dreaptă.

Cardinalul îşi lăsă capul în piept. Apoi, după o clipă de tăcere:

— Înţeleg, zise el. Şi vrei să-ţi ispăşeşti partea pe care, fără voie, ai luat-o la moartea aceasta?

— Aşa-i, monseniore, şi iată de ce vă rog să mă învăţaţi care-i drumul ce duce de-a dreptul în Ţara Sfântă?

— Drumul cel mai drept ar fi să te îmbarci la Tarente şi să debarci la Beirut; dar, fiindcă nu vrei să datorezi nimic englezilor…

— Nimic, monseniore.

— Ei bine, iată-ţi calea de urmat… O vrei în scris?

— Nu ştiu carte; dar am memorie bună, n-aveţi grijă.

— Ei bine, vei pleca de aici prin Avellino, Benevent şi Manfredonia; la Manfredonia, te vei îmbarca spre Scutari sau Delvino; vei străbate Pireul şi vei merge la Salonic; acolo, vei găsi un bastiment ce te va duce fie la Smirna, fie la Cipru, fie la Beirut. Odată ajuns la Beirut, în trei zile eşti la Ierusalim. Tragi la mănăstirea Franciscanilor; te închini la sfântul mormânt şi,- rugându-l pe Dumnezeu să-ţi ierte păcatul, îl rogi, în acelaşi timp, să-l ierte şi pe al meu.

— Oare şi Eminenţa Voastră a săvârşit un păcat? întrebă fra Pacifico, privindu-l cu mirare pe cardinal.

— Da, şi chiar un mare păcat pe care Dumnezeu, ce citeşte în adâncul inimilor, mi-l va ierta poate, dar urmaşii noştri nu mi-l vor ierta nicidecum.

— Care păcat?

— Am readus pe tronul din care Pronia cerească îl alungase, un rege sperjur, tâmpit şi crud. Du-te, frate, du-te! Şi roagă-te pentru noi amândoi!

După cinci minute, fra Pacifico, călare pe măgarul său, apuca pe drumul spre Nola, cel dintâi popas al lui pe calea spre Ierusalim.

35. UN OM CARE-ŞI ŢINE CUVÂNTUL

Vă amintiţi că, tocmai în ziua sosirii regelui în golful Neapole, o ghiulea engleză doborâse steagul tricolor ce fâlfâia deasupra fortului Sant-Elmo, şi că steagul tricolor fusese înlocuit cu drapelul parlamentar.

Or, drapelul acesta dăduse atâta speranţă regelui, încât

— vă mai amintiţi desigur — scrisese la Palermo că nădăjduia să se semneze a doua zi capitularea.

Regele se înşela; dar n-a fost vina colonelului Mejean, trebuie să i-o recunoaştem, dacă nu s-a predat a doua zi s a fost vina regelui.

Se înspăimântase atâta când, la 10 iulie seara, îi apăruse cadavrul lui Caracciolo, încât şezu în pat toată ziua următoare, scuturat de friguri şi nevoind să urce pe punte. Zadarnic i se spunea că, după cum îngăduise, cadavrul fusese înmormântat la ora zece dimineaţa, în biserica din Santa-Lucia; clătina din cap, de parcă ar fi zis: „Cu un vlăjgan ca ăsta, nu mă încred în nimic."

Peste noapte, se schimbă locul de ancorare şi bastimentul se opri între Castello-del-Ovo şi Castello-Nuovo.

Înştiinţat de această schimbare, regele se învoi să iasă din cabina lui; dar, înainte de-a urca pe punte, întrebă cu îngrijorare dacă nu se vede plutind ceva pe faţa mării.

Nimic nu plutea, şi nicio cută nu încreţea suprafaţa de azur.

Regele răsuflă.

Ducele della Salandra, locotenent general al armatelor Maiestăţii Sale Siciliene, îl aştepta pentru a-i supune condiţiile în care colonelul Mejean se oferea să predea fortul.

Iată condiţiile:

„Art. I — Garnizoana franceză din fortul Sant-Elmo se va preda prizonieră de război Maiestăţii Sale Siciliene şi aliaţilor săi, şi nu va servi, împotriva puterilor, acum în război, cu republica franceză, până ce nu va fi schimbată conform regulei.

Art. ÎI — Grenadierii englezi vor lua în stăpânire poarta fortului chiar în ziua capitulării.

Art. III — Garnizoana franceză va ieşi din fort, a doua zi după capitulare, cu arme şi bagaje; dincolo de poarta fortului, va aştepta, pentru a fi înlocuită de un detaşament portughez, englez, rus şi napolitan care, după ieşirea

garnizoanei, va lua îndată fortul în stăpânire. Acolo, va depune armele.

Art. IV — Ofiţerii îşi vor păstra spada.

Art. V — Garnizoana va fi îmbarcată pe escadra engleză, până vor fi gata bastimentele, care trebuie s-o transporte în Franţa.

Art. VI — Când grenadierii englezi vor lua în stăpânire poarta, toţi supuşii Maiestăţii Sale Siciliene vor fi predaţi aliaţilor.

Art. VII — O gardă de soldaţi francezi va fi postată în jurul drapelului francez pentru a împiedica să fie distrus. Această gardă va rămâne până când un ofiţer englez şi o gardă engleză vor veni s-o schimbe; numai atunci, pavilionul Maiestăţii Sale va putea fâlfâi deasupra fortului.

Art. VIII — Toate proprietăţile particulare vor fi lăsate fiecărui proprietar. Fiecare proprietate de Stat va fi predată împreună cu fortul, de asemenea şi efectele provenite din jaf.

Art. IX — Bolnavii, care nu pot fi transportaţi, vor rămâne la Neapole cu chirurgi francezi; vor fi ţinuţi pe cheltuiala guvernului francez şi vor fi retrimişi în Franţa îndată după însănătoşirea lor."

Capitularea, formulată şi datată din ajun, era gata semnată: Mejean, şi nu mai aştepta decât aprobarea regelui pentru a fi iscălită şi de ducele della Salandra, de căpitanul Troubridge şi de căpitanul Baillie.

Regele îşi dădu autorizaţia, şi fu iscălită în aceeaşi zi.

Semnătura cardinalului Ruffo lipseşte din această capitulare; ceea ce dovedeşte că se despărţise cu totul de aliaţi.

Capitularea, deşi datată 11 iulie, nu fusese iscălită decât la 12, după cum am spus. Aşa că abia la 13 iulie, aliaţii se prezentară la poarta castelului Sant-Elmo, pentru a lua în stăpânire fortăreaţa.

Cu un ceas înainte, Mejean trimise să-l roage pe Salvato să vină în biroul său.

Salvato răspunse la invitaţie.

Cei doi bărbaţi schimbară un salut politicos, dar rece. Colonelul arătă un scaun lui Salvato care se aşeză, iar el rămase în picioare, sprijinindu-se de speteaza scaunului său.

— Domnule general, zise el lui Salvato, îţi mai aminteşti ce s-a petrecut, în sala aceasta, ultima oară când am avut onoarea de a vă primi?

— Da, desigur, colonele: am încheiat un tratat.

— Mai ţii minte în ce termeni a fost încheiată afacerea?

— Ne-am înţeles că, în schimbul a douăzeci de mii de franci de persoană, ne vei depune pe signora San-Felice şi pe mine, pe pământul Franţei.

— Condiţiile au fost îndeplinite?

— Numai pentru o singură persoană.

— Eşti în măsură să le îndeplineşti si pentru cealaltă?

— Nu.

— Ce facem?

— Dar, mi se pare că-i foarte simplu: chiar de-ai vrea să-mi faci un serviciu, eu nu l-aş primi de la dumneata.

— Atunci sunt în largul meu. Trebuia să primesc patruzeci de mii de franci pentru a salva două persoane; am primit douăzeci de mii, voi salva numai una. Pe care din două trebuie s-o salvez?

— Pe cea mai slabă care n-ar putea să se salveze ea însăşi.

— Ai deci putinţa de a te salva, dumneata? "— Am.

— Care anume?

— N-ai văzut hârtia care înlocuia banii din casetă şi mă înştiinţa că cineva veghează asupra mea?

— Îmi vei face neplăcerea de a te preda? Al şaselea articol din capitulare spune că toţi supuşii Maiestăţii Sale Siciliene vor fi predaţi aliaţilor.

— Linişteşte-te! Mă voi preda eu însumi.

— Ţi-am spus tot ce aveam să-ţi spun, făcu Mejean înclinându-şi capul; ceea ce însemna: „Poţi să te întorci la

dumneata".

— Dar eu nu ţi-am spus tot, făcu la rândul său Salvato, fără să se poată observa nici cea mai mică schimbare în glasul său.

— Vorbeşte.

— Am dreptul să te întreb ce mijloc vei întrebuinţa pentru asigurarea salvării signorei San-Felice? Fiindcă, înţelegi că mă jertfesc numai ca să fie salvată.

— E foarte just, şi asupra acestui punct ai dreptul să pretinzi cele mai mici amănunte.

— Ascult.

— Al nouălea articol al capitulării spune că bolnavii care nu vor fi în stare de-a fi transportaţi vor rămâne la Neapole. Una din vivandierele noastre e în cazul acesta. Va rămâne la Neapole; signora San-Felice îi va lua locul şi costumul, şi-ţi răspund că nu i se va clinti niciun fir de păr din cap.

— E tot ce voiam să ştiu, domnule, zise Salvato ridicându-se. Mai am numai să te rog a trimite, cât mai repede, signorei costumul cu care trebuie să se îmbrace.

— Îl va avea peste cinci minute.

Cei doi bărbaţi se salutară. Salvato ieşi.

Luiza aştepta cu mare îngrijorare; ştia că Salvato nu putuse plăti decât jumătate din sumă, şi cunoştea zgârcenia colonelului Mejean.

Salvato intră în odaie, cu zâmbetul pe buze.

— Ei? întrebă ea cu vioiciune.

— Ei bine, totul e în regulă.

— Te crede pe cuvânt?

— Nu, i-am dat o obligaţie[77]. Tu ieşi din castelul Sant-Elmo travestită în vivandieră şi ocrotită de uniforma franceză.

— Dar tu?

— Eu mai am de îndeplinit o mică formalitate, care mă va despărţi de tine un minut.

— Ce formalitate? întrebă ea neliniştită.

---

[77] Titlu de rentă emisă de stat sau de o societate comercială pe acţiuni.

— Să dovedesc că, deşi născut la Molisa, sunt în serviciul Franţei. Nimic mai uşor, înţelegi; toate actele mele sunt la palatul Angri.

— Deci mă părăseşti?

— Numai pentru câteva ceasuri.

— Câteva ceasuri? Ai spus un minut.

— Un minut, câteva ceasuri. Drace! Cât de precis trebuie să mai fii cu tine.

Luiza îşi aruncă braţele de gâtul lui şi-l sărută cu duioşie.

— Eşti bărbat, eşti puternic, eşti un stejar, zise ea. Eu sunt o trestie. Dacă te îndepărtezi de mine, mă îndoaie orice vânt. Ce vrei? Iubirea ta e devotament, a mea nu-i decât egoism.

Salvato 6 strânse la piept şi, fără voie, tresări atât de puternic, încât ea îl privi mirată.

Tocmai atunci, uşa se deschise: se aducea costumul de vivandieră făgăduit Luizei.

Salvato folosi întâmplarea pentru a-i "abate gândurile. îi arătă râzând diferitele piese ale costumului pe care trebuia să-l pună, şi Luiza începu să se îmbrace.

Se vedea după seninătatea frunţii ei, că-şi uitase bănuielile trecătoare. Era fermecătoare în fusta scurtă cu reveruri roşii şi cu pălăria împodobită cu cocarda tricoloră.

Salvato nu se mai sătura s-o privească şi să-i spună! „Te iubesc? Te iubesc! Te iubesc!"

Ea zâmbea şi zâmbetu-i era mai grăitor decât toate cuvintele la un loc.

Ora trecu ca o clipă. Toba bătu, vestind că grenadierii englezi luau în stăpânire poarta fortului.

Salvato tresări fără voie; faţa-i păli uşor.

Îşi aruncă o privire asupra curţii unde garnizoana era sub arme.

— E timpul să coborâm, zise el, şi să ne luăm locul în rânduri.

Amândoi coborâră; dar în prag, Salvato se oprise şi,

pentru ultima dată, oftând şi cuprinzând camera dintr-o privire, o strânsese pe Luiza la pieptul lui.

Şi acolo, fuseseră fericiţi.

Prin cuvintele: Supuşii Maiestăţii Sale Siciliene vor fi predaţi aliaţilor, se înţelegeau ostaticii care fuseseră încredinţaţi lui Mejean. Aceştia, cinci la număr, erau în curte şi alcătuiau un grup aparte.

Mejean făcu semn lui Salvato să se alăture lor, iar Luizei să treacă în urma rândurilor.

O aşeză cât mai aproape de el pentru ca, la nevoit, s-o poată ocroti îndată.

— Nimic de zis: colonelul Mejean îşi îndeplinea angajamentul cu cea mai desăvârşită grijă.

Tobele bătură; răsună comanda: „Marş!"

Rândurile se deschiseră, ostaticii îşi luară locurile.

Tobele intrară pe poarta fortului, întreaga armată rusă, engleză şi napolitană aştepta afară.

În fruntea armatei, cei trei ofiţeri superiori, ducele della Salandra, căpitanul Troubridge şi căpitanul Baillie alcătuiau un grup.

Pentru a face onoare garnizoanei, îşi ţineau într-o mână pălăria şi în cealaltă sabia trasă.

Ajungând la locul hotărât, colonelul Meje,an strigă: „Halt!"

Soldaţii se opriră, ostaticii ieşiră din rânduri.

Apoi, după cum se spunea în capitulare, soldaţii îşi depuseră armele; ofiţerii îşi păstrară spada pe care o vârâră din nou în teacă.

Atunci, colonelul Mejean înainta spre grupul ofiţerilor aliaţi şi zise:

— Domnilor, în virtutea articolului 6 din capitulare, am onoarea de a vă remite ostaticii care erau închişi în fort.

— Recunoaştem că i-am primit, răspunse ducele della Salandra.

Apoi, aruncându-şi ochii asupra grupului ce venea spre ei:

— Dar, zise el, nu socoteam decât cinci şi sunt şase.

— Al şaselea nu-i un ostatic, rosti Salvato; al şaselea e un inamic.

Şi, cum privirile celor trei ofiţeri erau aţintite asupra lui, în timp ce colonelul Mejean, la rândul său, îşi vârâse spada în teacă şi se îndrepta să-şi reia locul în fruntea garnizoanei:

— Eu sunt, urmă tânărul cu glas tare şi mândru, eu sunt Salvato Palmieri, supus napolitan, dar general în serviciul Franţei.

Luiza, care urmărise toată scena cu ochii unei îndrăgostite, scoase un strigăt.

— Se pierde, zise Mejean. De ce a vorbit? Era atât de simplu să nu spună nimic!

— Dar, dacă se pierde, exclamă Luiza, trebuie, vreau să pier împreună cu el! Salvato! Salvato al meu! aşteaptă-mă!

Şi, repezindu-se afară din rânduri, dându-l la o parte pe colonelul Mejean care-i închidea drumul, se aruncă în braţele tânărului, strigând:

— Iar eu sunt Luiza San-Felice! Totul împreună cu el! Viaţa sau moartea!

— Domnilor, o auziţi, zise Salvato. Nu vă mai cerem decât favoarea ca, pentru puţinele zile pe care le vom mai trăi, să nu ne despărţiţi.

Ducele della Salandra se întoarse spre ceilalţi doi, ca pentru a-i întreba.

Aceştia priveau tinerii cu oarecare compătimire.

— Ştiţi, rosti ducele, că sunt instrucţiuni, cu totul speciale ale regelui, care ordonă condamnarea la moarte a signorei San-Felice.

— Dar ele nu opresc să fie condamnată la moarte împreună cu iubitul ei, puse în vedere Troubridge.

— Nu.

— Ei bine, să facem pentru ei ceea ce depinde de noi: să le îndeplinim această ultimă dorinţă.

Ducele della Salandra făcu un semn: patru soldaţi

napolitani ieşiră din rânduri.

— Duceţi aceşti doi prizonieri la Castello-Nuovo, ordonă el: răspundeţi de ei cu capul.

— E îngăduit signorei să-şi scoată costumul de travestire şi să-şi reia hainele? întrebă Salvato.

— Şi unde-i sunt hainele? se informă ducele.

— În camera ei din castelul Sant-Elmo.

— Juri că nu-i un pretext pentru a încerca să fugiţi?

— Vă jur că, signora şi cu mine, vom veni într-un sfert de oră să ne predăm în mâinile dumneavoastră.

— Mergeţi! Ne încredem în cuvântul vostru.

Cei doi bărbaţi se salutară, iar Salvato şi Luiza se înapoiară în fort.

Deschizând din nou uşa camerei, pe care credea c-o părăsise pentru libertate, dragoste şi fericire, şi unde se reîntorcea prizonieră şi condamnată, Luiza se prăbuşi într-un fotoliu şi izbucni în plâns.

Salvato îngenunche înaintea ei.

— Luiza, îi zise el, Dumnezeu mi-e martor că am făcut totul pe lume pentru a te scăpa. Niciodată n-ai vrut să mă părăseşti; ai spus: „Să trăim ori să murim împreună!" Am trăit, am fost fericiţi împreună; în câteva luni, am avut mai multă bucurie decât jumătatea fiinţelor omeneşti în toată viaţa lor. Astăzi, când a sunat ceasul încercării, îţi va lipsi curajul? Biată copilă! Te-ai bizuit prea mult pe puterile tale? Suflet scump, nu te-ai judecat prea aspru?

Luiza îşi ridică fruntea ascunsă la pieptul lui Salvato, îşi scutură părul lung ce-i cădea pe faţă, şi-l privi printre lacrimi.

— Iartă-mi, Salvato, o clipă de slăbiciune, răspunse ea; vezi că nu mă tem de moarte, fiindcă eu am căutat-o când am văzut că m-ai amăgit şi că vrei să mori fără mine, iubitul meu. Ai văzut că n-am şovăit şi că n-a întârziat cuvântul ce trebuia să ne unească.

— Scumpă Luiza!

— Dar revăzând camera aceasta, gândindu-mă la orele

dulci pe care le-am petrecut aici, gândindu-mă că porţile unei închisori se vor deschide pentru noi, gândindu-mă că poate, fiind îndepărtaţi unul de altul, vom merge la moarte despărţiţi. O! Da, mi s-a frânt inima. Dar, la glasul tău, priveşte! Lacrimile-mi seacă, zâmbetul îmi flutură pe buze. Câtă vreme va mai zvâcni viaţa în noi, ne vom iubi şi, câtă vreme ne vom iubi, vom fi fericiţi. Să vină moartea Dacă moartea e veşnicia, moartea va fi pentru noi iubirea veşnică.

— A! O recunosc pe Luiza mea, exclamă Salvato. Apoi, ridicându-se şi luând-o cu braţul de mijloc, pe când gura-i atingea uşor buzele îi zise:

— In picioare, în picioare, romano! în picioare, Aria! Le-am făgăduit să ne întoarcem peste un sfert de oră. Să nu-i facem s-aştepte nicio clipă.

Luiza îşi recăpătase curajul. îşi scoase repede costumul de vivandieră şi se îmbrăcă iar cu hainele-i obişnuite; apoi, cu maiestatea unei regine, cu pasul pe care Virgiliu îl dă mamei lui Enea[78]şi trădează zeiţele, coborî scara, străbătu curtea şi, sprijinindu-se de braţul lui Salvato, ieşi din fortăreaţă şi merse de-a dreptul spre cei trei şefi ai armatei aliate.

— Domnilor, le zise ea, cu desăvârşită graţie şi cu glasul cel mai melodios, primiţi, totodată, mulţumirile unei femei şi binecuvântările unei muribunde — că, v-am mai spus-o, sunt condamnată de mai înainte — pentru îngăduinţa de a nu fi despărţiţi! Şi, dacă puteţi face să fim închişi împreună, să mergem la supliciu împreună, să urcăm pe acelaşi eşafod, binecuvântarea aceasta o voi mai rosti sub securea călăului.

Salvato îşi desprinse sabia şi o întinse lui Baillie şi lui Troubridge, care se traseră înapoi — apoi ducelui della Salandra.

— O iau, domnule, fiindcă sunt silit s-o iau, zise acesta; dar Dumnezeu mi-e martor că aş vrea mai bine să ţi-o las.

---

[78] Afrodita.

Voi spune mai mult, domnule: sunt soldat şi nu jandarm, şi cum n-am niciun ordin în privinţa dumitale…

Se uită la cei doi ofiţeri, care făcură semn ducelui că-l lasă să hotărască.

— Redându-mi libertatea, rosti Salvato, care înţelese ce însemnau vorbele întrerupte şi semnul care încheia gândul ducelui della Salandra, redându-mi libertatea, o redaţi şi pe a signorei?

— Cu neputinţă, domnule! răspunse ducele; signora e nominal desemnată de rege; signora trebuie să fie judecată. Din tot sufletul doresc să nu fie condamnată.

Salvato salută.

— Ce a făcut pentru mine, fac şi eu pentru ea; amândouă destinele noastre sunt nedespărţite în viaţă ca şi-n moarte.

Şi Salvato depuse o sărutare pe fruntea aceleia cu care acum se logodise pentru veşnicie. "

— Signora, zise ducele della Salandra, am cerut să se aducă o trăsură, nu veţi avea neplăcerea de a străbate străzile Neapolului între patru soldaţi.

Luiza făcu un semn de mulţumire.

Cu patru soldaţi înaintea lor, amândoi coborâră drumul spre Petraio până la vico Santa-Maria-Apparente. Acolo îi aştepta o trăsură în mijlocul unei mari mulţimi de curioşi adunaţi.

În primul rând al mulţimii, era un călugăr din ordinul Saint-Benoit.

În clipa când Salvato trecu ce dinaintea lui, călugărul îşi ridică gluga. Salvato tresări.

— Ce ai? întrebă Luiza.

— Tatăl meu! îi murmură el la ureche; nimic nu-i pierdut!

36. GROAPA CROCODILULUI

Dacă la Castello-Nuovo, cereţi să vedeţi închisoarea

numită Groapa crocodilului, portarul vă va arăta întâi scheletul uriaşei reptile care i-a dat numele; iar tradiţia susţine că a fost prinsă în groapa aceea; apoi vă va pune să treceţi pe sub poarta deasupra căreia i se întinde scheletul, pe urma vă va însoţi la o uşă îngustă ce dă pe o scară cu douăzeci şi două de trepte şi duce la o a treia poartă de stejar masiv, căptuşită cu fier ce, în sfârşit, se deschide într-o văgăună adâncă şi întunecoasă.

În mijlocul acestui mormânt, lucrare nelegiuită, săpată de mâna oamenilor, pentru a îngropa cadavrele vii ale semenilor lor, te izbeşti de un bloc de granit, de care n-ai altă posibilitate să te prinzi decât drugul de fier care-l străbate. Mormanul acesta de granit închide gura unui puţ comunicând cu marea. în zilele de vijelie, valurile zbuciumate îşi aruncă săltând spuma prin crăpăturile pietrei rău îmbinată cu pardoseala; atunci apa sărată se revarsă în văgăună şi urmăreşte prizonierul până în colţurile cele mai îndepărtata ale închisorii.

Prin această gură a prăpastiei, spune lugubra legendă, se ivea odinioară, ieşind din largul sân al mării, dezgustătoarea reptilă care a dat numele ei gropii.

Mai totdeauna, găsea în temniţă o pradă omenească şi, după ce-o sfâşia, se cufunda din nou în viitoare.

Acolo, mai spune vorba din popor, aruncară spaniolii nevasta şi pe cei patru copii ai lui Massaniello, acel rege al lazzaronilor care încercă să elibereze Neapolul, iar puterea îl ameţi, nici mai mult nici mai puţin decât pe un Caligula sau pe un Neron.

In temniţa aceasta, ordonă comandantul din Castello-Nuovo să fie duşi Salvato şi Luiza.

La licăreala unei lămpi atârnate de tavan, cei doi îndrăgostiţi văzură mai mulţi prizonieri care, la intrarea lor, îşi întrerupseră conversaţia şi-i priviră îngrijoraţi. Dar, mai obişnuiţi cu semiîntunericul temniţei, ochii prizonierilor recunoscură pe noii veniţi, şi îi primi cu un strigăt de bucurie şi de compătimire totodată. Un bărbat se aruncă la

picioarele Luizei, o femeie o luă de gât; trei prizonieri înconjurară pe Salvato apucându-l de mâini; curând toţi alcătuiră un singur grup, şi în glasurile lor nedesluşite ar fi fost greu să deosebeşti dacă era mai multă mulţumire decât durere.

Bărbatul care se aruncase la picioarele Luizei era Mi chele; femeia care o luase de gât era Eleonor Pimentel; cei trei prizonieri care-l înconjuraseră pe Salvato erau Dominico Cirillo, Manthonnet şi Velasco.

— Ah! biată, scumpă surioară! exclamă cel dintâi Michele; cine ne-ar fi spus că vrăjitoarea Nanno prezicea atât de drept şi ghicea atât de adevărat?

Luiza nu-şi putu stăpâni un fior şi, cu un zâmbet melancolic, îşi trecu mâna pe gâtu-i atât de plăpând şi de delicat, şi clătină din cap, ca pentru a spune că el nu va da prea mare osteneală călăului.

Vai! se înşela chiar şi-n această ultimă speranţă.

Frământarea pricinuită printre prizonieri de sosirea lui Salvato şi a Luizei încă nu se potolise, când uşa se deschise din nou şi în pragul întunecat se ivi un bărbat înalt, în uniforma de general republican, pe care o purta şi Manthonnet.

— Drace! făcu el intrând, sunt ispitit să spun ca Iugurta[79]; „Băile de aburi din Roma nu-s calde."

— Hector Caraffa! exclamară două-trei glasuri.

— Dominico Cirillo! Velasco i Manthonnet! Salvato! în tot cazul, aici e o societate mai bună decât în temniţa Mamertina. Doamnelor, servitorul vostru! Cum să nu! Signora Pimentel! Signora San-Felice! Dar totu-i întrunit aici: ştiinţa, curajul, poezia, iubirea, muzica. N-o s-avem timp să ne plictisim.

— Nu cred c-or să ni-l lase, zise Cirillo cu glasu-i blând şi trist.

---

[79] Iugurta (160—104 î.e.n.) regele Numidiei. A luptat împotriva romanilor; învins de Marius a fost adus la Roma şi a pierit în închisoare.

— Dar de unde vii oare, scumpul meu Hector? întrebă Manthonnet. Te credeam departe de noi, în siguranţă după zidurile din Pescara.

— Într-adevăr, acolo eram, răspunse Hector. Dar aţi capitulat. Cardinalul Ruffo mi-a trimis o copie a capitulării voastre şi mi-a scris să fac la fel ca voi; tot atunci, abatele Pronio îmi scria să mă predau în aceleaşi condiţii, făgăduindu-mi nu numai să scap cu viaţă, dar şi autorizaţia de-a pleca în Franţa. Nu m-am socotit dezonorat să fac ce aţi făcut şi voi; am iscălit şi am predat oraşul, după cum aţi predat forturile. A doua zi, abatele a venit la mine, plouat şi neştiind cum să-mi dea ştirea. Ce-i drept nu era bună. Regele îi scrisese că, deoarece tratase cu mine fără împuternicire, trebuia să mă predea lui, legat burduf, că de nu, răspundea cu capul său de al meu. Pronio ţinea la capul său, deşi nu era frumos; a pus să mă lege de mâini şi de picioare, şi m-a trimis la Neapole într-o căruţă cum trimiţi un viţel la târg. Abia la Castelio-Nuovo, şi după ce poarta s-a închis în urma mea, mi-au dezlegat frânghiile şi m-au adus aici. Iată toată povestea mea. La rândul vostru, să mi le spuneţi pe ale voastre.

Fiecare şi-o istorisi pe a lui, începând cu Salvato şi Luiza. O cunoaştem. Le ştim de asemenea şi pe ale lui Cirillo, Velasco, Manthonnet şi Pimentel, în baza tratatelor coborâseră în feluce şi Nelson îi oprise prizonieri.

— Fiindcă veni vorba, zise Ettore Caraffa, după ce fiecare îşi isprăvi povestirea, o să vă dau o veste bună: Nicolino e salvat.

O voioasă exclamaţie ieşi din toate gurile, şi cerură amănunte.

Vă amintiţi că, înştiinţat de cardinalul Ruffo, Salvato însărcinase la rându-i pe Nicolino să-l înştiinţeze pe amiral că viaţa-i era ameninţată, Nicolino sosise la ferma unde-i era ascuns unchiul, un ceas după ce fusese arestat. Aflase de trădarea fermierului, nu întrebase nimic mai mult şi se dusese să-l ajungă din urmă pe Ettore Caraffa.

Ettore Caraffa îl primise la Pescara, unde luase parte la apărarea oraşului în ultimele zile; dar, când fusese vorba să se predea abatelui Pronio, Nicolino nu avusese încredere, se îmbrăcase cu straie ţărăneşti şi plecase în munte. Era singurul ce nu căzuse în mâinile reacţiunii.

Prizonierii se bucuraseră mult de vestea bună; apoi, după cum am spus, în tristeţea lor, aveau marea mulţumire de a fi întruniţi. După cât se părea, vor fi judecaţi şi executaţi împreună. Girondinii[80]avuseseră aceeaşi fericire, şi se ştie că o folosiseră.

Se aduse masa pentru toţi şi saltele pentru noii veniţi. In timp ce mânca, Cirillo îşi puse la curent cei trei noi tovarăşi cu datinile şi obiceiurile temniţei, în care locuiau deja de treisprezece zile şi treisprezece nopţi.

Închisorile erau ticsite: regele, am văzut-o în una din scrisorile lui, mărturisea opt mii de prizonieri.

Fiecare din cercurile acestea ale infernului, pentru care ar fi fost nevoie de un Dante spre a fi bine descris, îşi avea demonii speciali însărcinaţi să chinuiască osândiţii.

Trebuiau să facă lanţurile mai grele, să aţâţe setea, să prelungească postul, să ia lumina, să spurce alimentele şi, făcând din viaţă o cazná crâncenă, să-i împiedice totuşi pe prizonieri să moară.

Într-adevăr, trebuiau să-şi închipuie că, supuşi unor asemenea chinuri înaintea caznelor dezonorante, prizonierii ar chema în ajutor sinuciderea ca pe un înger mântuitor.

Sub cuvânt de percheziţie, se intra de trei-patru ori pe noapte în temniţe, şi erau deşteptaţi cei care puteau dormi. Totul era oprit; nu numai cuţitele şi furculiţele, ci şi paharele, căci cu un ciob de sticlă puteai să-ţi deschizi vinele; cearşafurile şi prosoapele, fiindcă tăindu-le fâşii şi împletindu-le, puteau sluji drept frânghii sau chiar de scări.

Istoria a păstrat numele a trei dintre torţionarii aceştia.

Unul era elveţian, pe nume Duece, care se dezvinovăţea

---

[80] Girondinii, grup politic în timpul revoluţiei franceze; 21 dintre ei au fost decapitaţi în 1793.

de cruzimea lui spunând că avea o familie numeroasă de hrănit.

Altul era un colonel din Gambs, un neamţ care fusese sub ordinele lui Mack şi fugise ca şi el.

În sfârşit, al treilea, vechea noastră cunoştinţă, Scipion Lamarra, stegarul reginei, pe care-l recomandase atât de călduros cardinalului, şi făcuse cinste regalei sale ocrotitoare arestând, prin trădare, pe Caracciolo şi ducându-l pe bardul bastimentului Foudroyant.

Dar prizonierii se înţeleseseră între ei să nu facă plăcerea călăilor de a le privi suferinţele. Dacă veneau în timpul zilei, vorbeau mai departe, schimbându-şi doar locul; atâta tot, după ordinul vizitatorilor; în timp ce Wasco, muzician plăcut, căruia i se îngăduise să-şi ia ghitara, le însoţea percheziţiile cu melodiile cele mai vesele şi cu cântecele lui cele mai voioase. Dacă era noapte, fiecare se ridica fără vaiete nici murmure, şi totul se isprăvea repede, deoarece fiecare, neavând decât o saltea, se arunca pe ea gata îmbrăcat.

In timpul acesta cât mai grabnic cu putinţă, mănăstirea Monte-Oliveto era prefăcută în tribunal. Mănăstirea fusese întemeiată în 1411, de Cuzella d'Origlia, favoritul regelui Ladislas; Torquato Tasso îşi găsise aici adăpost şi făcuse un popas între nebunie şi închisoare; prizonierii trebuiau să facă un popas între închisoare şi moarte.

Popasul era scurt, şi moartea nu se lăsa aşteptată. Junta de Stat lucra după codul sicilian, adică în virtutea vechei proceduri a baronilor sicilieni răzvrătiţi. Pentru a o aplica, se lua o lege din codul lui Roger, uitându-se că acesta, ţinând mai puţin la prerogativele lui decât regele Ferdinand, nu declarase că un rege nu tratează cu răzvrătiţii, ba, dimpotrivă, după ce semnase un tratat cu locuitorii din Bari şi din Trani, care se revoltaseră contra lui, îl respectase întocmai.

Această procedură, ce semăna cu a camerei obscure, era groaznică, întrucât nu prezenta nicio siguranţă pentru

învinuiţi. Denunţurile şi spionajul se admiteau drept dovezi, iar denunţătorii şi spionii drept martori. Dacă judecătorul găsea util, tortura venea în ajutorul răzbunării, pentru care mai era încă un sprijin, acuzatori şi apărători fiind toţi oamenii juntei, adică oamenii regelui. Nici unii nici alţii nu erau oamenii acuzaţilor. Afară de aceasta, acuzatorii, înţeleşi în taină şi fără confruntare cu martorii acuzării, acuzaţii nu aveau drept cumpănă martorii apărării care, nefiind chemaţi nici public nici în taină, lăsau inculpatul sub întreaga povară a acuzării şi la cheremul judecătorilor săi. Sentinţa, lăsată atunci în seama conştiinţei acelora care aveau însărcinarea de-a se pronunţa, rămânea la bunul plac al urii regale, fără apel, fără amânare, fără recurs. Spânzurătoarea era ridicată la poarta tribunalului; sentinţa pronunţată noaptea, publicată a doua zi, se executa în ziua următoare. Douăzeci şi patru de ore în capelă, apoi eşafodul.

Pentru cei pe care Maiestatea Sa îi graţia, rămânea groapa de la Favignana, adică un mormânt.

Înainte de-a ajunge în Sicilia, călătorul ce merge din orient în occident, vede avântându-se din sinul mării. între, Marsala şi Trapani, o stâncă deasupra căreia se înalţă o fortăreaţă, adică Agnsa romanilor, insulă fatală, închisoare încă de pe vremea împăraţilor pagini. O scară, săpată în piatră, duce de la vârful ei la o văgăună la nivelul mării. O lumină jalnică pătrunde în ea, fără ca niciodată lumina aceasta să fie încălzită de o rază de soare. In sfârşit, din boita ei cade o apă rece, ploaie veşnică ce roade granitul cel mai tare şi omoară omul cel mai voinic.

Groapa, mormântul acesta, era clemenţa regelui Neapolului!

Să ne întoarcem la povestirea noastră.

Am văzut — în seara când beccaiul, ţinându-l prizonier pe Salvato, şi vrând să-l spânzure, se duse după călău până în cocioaba lui — am văzut că meşter Donato tocmai socotea câştigul pe care i-l vor aduce numeroasele execuţii

ce nu puteau să-i scape.

Pe aceste câştiguri se întemeia zestrea de trei sute de ducaţi, pe care o făgăduia fetei lui, în ziua când se va mărita cu Giovanni, fiul cel mai mare al bătrânului Basso Tomeo.

Încet meşter Donato îşi arătase o bucurie ce nu se putea asemui decât cu a bătrânului Basso Tomeo, când văzuse că în urma rupturii tratatelor, închisorile gemeau de învinuiţi, şi aflase chiar din gura regelui că răzvrătiţii nu vor fi graţiaţi.

Erau opt mii de prizonieri, aşa că pe puţin, vor fi măcar patru mii de execuţii.

Patru mii de execuţii, cu zece ducaţi primă de execuţie, făceau patruzeci de mii de ducaţi; iar patruzeci de mii de ducaţi, erau două sute de mii de franci.

Încât meşter Donato şi cumătrul său pescarul Basso Tomeo şedeau, în primele zile de iulie, la aceeaşi masă unde i-am mai văzut, bând un fiasco de vin din Capri, ceva neobişnuit, pe care crezuseră că şi-l pot îngădui, dat fiind împrejurarea, şi socotind pe degete ce puteau aduce chiar cât mai puţine execuţii.

Acel „cât mai puţine", spre marea lor mulţumire, nu putea fi mai prejos de treizeci-patruzeci de mii de ducaţi.

Ţinând seama de cifra aceasta, şi dacă o atingea, meşter Donato făgăduia să mărească zestrea până la şase sute de ducaţi.

Ajunsese la cedarea aceasta, şi poate că, mulţumită bunei dispoziţii pe care i-o dădea perspectiva de spânzurători şi de eşafod ce se întindea cât vedea cu ochii, ca aleea Sfincşilor din Teba, avea să mai facă vreo concesiune, când uşa se deschise şi un uşier de la Vicaria, pierdut în penumbră, întrebă:

— Meşter Donato?

— Apropie-te la ordin! răspunse el, neştiind cu cine avea de-a face, şi pornit pe veselie cum era, de socotelile făcute şi de vinul băut.

— Ba chiar dumneata apropie-te la ordin! răspunse uşierul cu glas poruncitor, că nu eu am de primit un ordin, ci dumneata ai de primit un ordin de la mine.

— Bree! exclamă moş Basso Tomeo, obişnuit să zărească în beznă, mi se pare că văd lucind un lanţ de argint pe o haină neagră.

— Uşierul de la Vicaria, repetă glasul, din partea procurorului. Te priveşte dacă-l faci s-aştepte.

— Du-te repede, du-te repede, cumetre! îl îmbie Basso Tomeo. Pare-se că treaba se îngroaşă.

Şi prinse a cânta tarantela ce începe cu poeticul vers:

Polichinelle[81]are trei porci…

— Iată-mă! strigă meşter Donato, ridicându-se cu vioiciune de la masă şi alergând spre uşă. Bine ai spus, Excelenţă, monsenior Guidobaldi nu trebuie s-aştepte.

Fără să-şi mai ia pălăria, meşter Donato îl urmă pe uşier.

Drumul e scurt de la strada Suspinelor-din-Prăpastie la Vicaria.

Vicaria e fostul castel Capuano. în timpul revoluţiei napolitane, jucă rolul pe care-l avusese Conciergeria[82]în revoluţia franceză: servi osândiţilor drept popas între judecată şi moarte.

Aici, pacienţii, pentru a întrebuinţa expresia consacrată la Neapole, erau aşezaţi în capelă.

Capela, care nu-i decât sucursala închisorii, nu mai fusese utilizată de la execuţiile lui Emmanuele de Deo, Galiani şi Vitagliano.

Procurorul fiscal Guidobaldi o vizită, o cercetă şi dispuse să fie reparată.

Trebuia să se asigure că broaştele, zăvoarele şi inelele înţepenite în podea erau tari şi puteau ţine la orice

---

[81] Personaj din commedia dell-arte, dezvoltată mai ales în sec. XVI—XVIII.

[82] Conciergeria, parte medievală din Palatul Justiţiei la Paris, închisoare în timpul revoluţiei franceze din 1783—1791.

încercare.

Aflându-se acolo, se gândise să facă două trebi deodată şi să trimită după călău.

În timpul şederii noastre la Neapole, am vizitat cu un respect oarecum cuvios capela aceasta, unde totul, afară de tabloul scos din marele altar, e în aceeaşi stare ca pe atunci.

Se înalţă în centrul închisorii. Ajungi la ea trecând prin trei-patru porţi zăbrelite.

Urci două trepte înainte de a intra în adevărata capelă, adică în camera unde este altarul, luminată de o singură fereastră joasă, chiar la nivelul podelei, şi cu două rânduri de gratii.

Din camera aceasta, coborând patru-cinci trepte, dai într-alta.

Acolo îşi petreceau condamnaţii ultimele douăzeci şi patru de ore din viaţă.

Verigi groase de fier înţepenite în pardoseală arată locul unde condamnaţii, culcaţi pe saltele, îşi vegheau agonia. Lanţul lor se lega de inelele acestea.

Pe o faţă a zidului era pe atunci, şi mai este şi astăzi, o mare frescă înfăţişându-l pe Isus pe cruce şi pe Măria îngenuncheată la picioarele lui.

În spatele camerei, şi comunicând cu ea, se află o săliţă cu intrare separată.

In săliţă şi prin intrarea ei, se introduceau penitenţii albi care se însărcinau să însoţească, să îmbărbăteze şi să susţină condamnaţii în clipa morţii.

În această confrerie, ai cărei membri se numesc bianchi, sunt preoţi şi laici. Preoţii ascultă spovedania, dau iertarea păcatelor şi sfânta împărtăşanie, adică ultima grijanie, mai puţin mastul.

Maslul fiind menit bolnavilor, iar condamnaţii nefiind bolnavi, ci sortiţi să piară prin accident, nu pot primi maslul care-i taina bisericească a agoniei.

După ce au intrat în săliţa, unde-şi pun veşmântul lung

şi alb ce le-a dat numele de bianchi, penitenţii nu mai părăsesc condamnatul, decât atunci când trupul său e depus în groapă.

Stau lângă el tot intervalul care desparte închisoarea de eşafod. Acolo, îşi lasă mâna pe umărul său pentru a-i da răgaz pacientului să le spună ce are pe inimă, iar călăul nu poate să-l atingă decât după ce-şi ridică mina şi rostesc:

— Omul e al tău.

Spre acest ultim popas aşezat pe drumul morţii, uşierul de la Vicaria îl însoţea pe meşter Donato, care intră, se sui pe scara din stânga ce ducea la închisoare, merse de-a lungul unui coridor întreg mărginit cu temniţe, trecu prin două porţi zăbrelite, urcă altă scară, mai trecu printr-o a treia poartă şi se găsi la uşa capelei.

Intră. Prima încăpere, adică a capelei, era pustie, înainta într-a doua şi-l văzu pe procurorul fiscal care punea să se întărească uşa bianchilor, cu două broaşte şi trei zăvoare.

Rămase în picioare în josul scării, şi aşteptă respectuos ca procurorul fiscal să-şi dea seama de prezenţa lui şi să-i vorbească.

După câteva clipe, acesta se întoarse şi-l descoperi pe cel după care trimisese.

— A! dumneata eşti, meştere Donato, îi zise el

— Gata să vă execut ordinele, Excelenţă, răspunse călăul.

— Ştii că vom avea destule execuţii?

— Ştiu, făcu meşter Donato cu o strâmbătură pe care voia s-o treacă drept un zâmbet.

— De aceea am dorit ca înainte de-a începe, să ne înţelegem bine asupra lefii dumitale.

— A! E foarte simplu, Excelenţă, răspunse meşter Donato cu o înfăţişare nepăsătoare. Am şase sute de ducaţi leafă fixă şi zece ducaţi primă de execuţie.

— E foarte simplu! Drace! Dar nu te sfieşti de loc, meştere. Eu nu găsesc asta de loc aşa de simplu.

— De ce? întrebă meşter Donato, începând să se

îngrijoreze.

— Fiindcă, presupunând că vor fi patru mii de execuţii a zece ducaţi una, asta face pur şi simplu patruzeci de mii de ducaţi, fără a mai socoti lefurile fixe, adică aproape de două ori cât câştigă tot tribunalul, de la grefier şi până la preşedinte.

— E adevărat, recunoscu meşter Donato; clar eu singur fac treaba pe care o fac ei toţi împreună, şi treaba mea e mai crudă: ei condamnă, eu execut.

Procurorul fiscal, care tocmai se asigura că un inel era bine înţepenit în podea, se îndreptă din şale, îşi ridică ochelarii pe frunte şi-l privi.

— Ah! Ah! exclamă el, asta-i părerea dumitale, meştere Donato. Totuşi este o deosebire între dumneata şi judecători: judecătorii sunt inamovibili, iar dumneata poţi fi destituit.

— Eu? Şi de ce aş fi destituit? N-am voit vreodată să-mi fac datoria?

— Eşti învinuit de-a fi slab pentru cauza cea dreaptă.

— A! Nemaipomenit! Eu care am stat cu braţele încrucişate în tot timpul aşa-zisei republici.

— Fiindcă a fost atât de proastă să nu ţi le descrucişeze. în tot cazul, să ştii un lucru: sunt douăzeci şi patru de denunţuri împotriva dumitale, şi mai mult de o mie două sute de cereri pentru a te înlocui.

— Ah! Sfântă madonă del Carmine, ce-mi spuneţi, Excelenţă!

— Şi fără spor, fără prime şi cu leafă fixă.

— Dar, Excelenţă, gândiţi-vă la munca pe care o voi avea.

— O să cumpănească timpul cât ai stat degeaba.

— Dar Excelenţa Voastră vrea oare ruina unui biet tată de familie?

— Ruina ta! De ce gândeşti că-ţi vreau ruina? Mă aleg eu cu vreun folos? Dealtminteri, mi se pare că un om nu-i ruinat cu opt sute de ducaţi leafă.

— Mai întâi, reluă repede meşter Donato, n-am decât şase sute.

— Mărinimia Juntei adaugă, dat fiind împrejurările, două sute de ducaţi la leafa ta.

— A! domnule procuror fiscal, ştiţi bine că nu-i drept.

— Nu ştiu dacă-i drept, zise Guidobaldi, pe care discuţia începea să-l obosească; dar ştiu că trebuie să te hotărăşti.

— Dar gândiţi-vă, Excelenţă…

— Nu primeşti?

— Ba nu! Ba nu! exclamă meşter Donato; pun numai în vedere Excelenţei Voastre că am o fată de măritat, că copiii noştri sunt greu de căpătuit, şi că mă bizuisem pe întoarcerea mult i; bitului nostru rege ca s o înzestreze pe biata mea Marina.

— E frumoasă fiică-ta?…

— E cea mai frumoasă fată din Neapole.

— Ei bine, junta va face un sacrificiu: va da o mie de ducaţi de fiecare execuţie pentru zestrea fiicei tale. Numai că va veni să-l încaseze chiar ea.

— Unde?

— La mine acasă.

— Va fi o mare cinste, Excelenţă; dar oricum!

— Oricum ce?

— Sunt un om ruinat, asta-i tot.

Şi, oftând de-ar fi mişcat pe oricare altul decât un procuror fiscal, meşter Donato ieşi de la Vicaria şi se întoarse la locuinţa lui, unde-l aşteptau Basso Tomeo şi Marina, cel dintâi cu nerăbdare, a doua cu nelinişte.

Vestea, proastă pentru meşter Donato, era bună pentru Marina şi pentru Basso Tomeo, aşa că, aidoma celor mai multe veşti din lume, în virtutea legii filosofice a compensaţiei, aduse durere unora şi bucurie altora.

Dar, pentru a cruţa mândria conjugală a lui Giovanni, nu i se spuse articolul din tratatul încheiat între tatăl ei şi procurorul fiscal, articol prin care Marina era nevoită să se

ducă ea însăşi să încaseze prima[83].

37. EXECUŢIILE

Regele părăsi Neapolul sau mai bine zis limba de pământ ce înaintează în mare la Pausilippe — căci, după cum am spus, nu îndrăznise să coboare la Neapole nici măcar o dată în cele douăzeci şi opt de zile cât rămăsese

În golf — regele, spunem noi, părăsi Pausilippe la 6 august, pe la amiază.

Cum se poate vedea din următoarea scrisoare, adresată cardinalului, călătoria fu bună, şi niciun cadavru, ca al lui Caracciolo, nu mai veni să se ridice înaintea bastimentului său.

Iată scrisoarea regelui:

Palermo, 6 august 1799

„Eminentissime, nu vreau să întârzii o clipă să vă aduc la cunoştinţă că am ajuns cu bine la Palermo, după cea mai plăcută călătorie din lume, dat fiind că, marţi dimineaţa, la ora unsprezece, eram la Pausilippe, şi că astăzi la ora două, am ancorat în portul Palermo, cu o briză încântătoare şi o mare ca un lac. Mi-am revăzut toată familia în deplină sănătate, şi am fost primit cum vă puteţi închipui. Cât vă priveşte, daţi-mi veşti bune despre treburile noastre. îngrijiţi-vă bine, şi credeţi-mă mereu al vostru acelaşi afectuos,

---

[83] Cum, în privinţa scăderii onorariilor călăului, am putea li invinuiţi de fantezie, vom cita chiar textul istoricului Cuoco: „La prima operazione di Guidobaldi, fu quella di transigere col carnefice. Al numero immenso di coloro chi'egli voleva impiccati, gli parve che fosse esorbitante la mercede di dieci ducati perciascuna operazione, che per stabilimento il carnefice esigeva del fisco, Credette poter procurare un gran risparmio sostituendo a quella mercede una pensione mensuale. Egli credeva che almeno per dieci mesi dovefsie il carnefice essere ogni giorno occupato."

Ferdinand B."

Dar regele nu voise să plece fără a fi văzut manevrând junta şi oficiind călăul. La 6 august, adică în ziua când plecă, execuţiile începuseră de mult, şi chiar şapte victime fuseseră jertfite pe altarul răzbunării.

Să însemnăm spre amintire numele celor dintâi şapte martiri, şi să spunem unde au fost executaţi.

La poarta Capuana:

6 iulie — Dominico Perla.

7 iulie — Antonio Tramaglia.

8 iulie — Giuseppe Lotella.

13 iulie — Michelangelo Ciccone.

14 iulie — Nicola Carlomagno. In Piaţa-Veche:

20 iulie — Andrea Vitagliano. In Castello-del-Carmine: 3 august — Gaetano Rossi.

N-am găsit nicio urmă de a lui Dominico Perla decât în lista executaţilor. Zadarnic am cercetat cine era şi crima pe care o săvârşise. Numele său, ultimă ingratitudine a soartei, nu-i înscris nici măcar în cartea Martirii libertăţii italiene de Otto Vanucci.

Despre al doilea, adică despre Tramaglia, am găsit simpla menţiune: „Antonio Tramaglia, ofiţer."

Al treilea, Giuseppe Lotella, era un biet birtaş stabilit lingă teatrul Florentinilor.

Al patrulea, Michelangelo Ciccone, e o veche cunoştinţă de a noastră. într-adevăr, vă amintiţi de preotul patriot după care trimisese Domenico Cirillo pentru a primi spovedania zbirului. Ajunsese renumit, cum credem c-am spus-o, prin propovăduirea-i liberală în aer liber. Pusese să se ridice tribune lângă toţi arborii libertăţii şi, cu un crucifix în mână, vorbind în numele primului martir al libertăţii acestuia, al cărei martir avea să fie la rândul său, istorisea mulţimii întunecatele grozăvii ale despotismului şi măreţele biruinţe ale libertăţii — sprijinindu-şi mai cu seamă predicile

pe faptul că Hristos şi apostolii au propovăduit totdeauna libertatea şi egalitatea.

Al cincilea, Nicola Carlomagno, fusese comisar al Republicii. Urcat pe eşafod, şi pe când se pregătea frânghia ce trebuia să-l gâtuie, îşi aruncă o ultimă privire asupra mulţimii ce-l înconjura şi, văzând că se înghesuia voioasă exclamă cu glas tare:

— Popor tâmpit! Te bucuri astăzi de moartea mea; dar va veni ziua când o vei plânge cu lacrimi amare; căci sângele meu se va revărsa peste capetele voastre ale tuturor şi, dacă aveţi fericirea de-a fi morţi, peste capetele copiilor voştri!

Andrea Vitagliano, al şaselea, era un tânăr frumos şi încântător de douăzeci şi opt de ani, pe care nu trebuie să-l luăm drept celălalt martir al libertăţii ce murise cu patru ani în urmă, pe acelaşi eşafod ca Emmanuele de Deo şi Galiani.

Ieşind din închisoare pentru a se duce la supliciu, spuse temnicerului, dându-i puţinii bani pe care-i avea asupra lui:

— Să ai grijă de tovarăşii mei. Sunt oameni şi, cum şi tu eşti om, poate că într-o zi vei fi tot atât de nenorocit ca ei.

Şi merse zâmbind la supliciu, urcă zâmbind pe eşafod şi muri zâmbind.

Al şaptelea. Gaetano Rossi, era ofiţer; dar, cum fu executat în fortul del Carmine, nu s-a putut afla niciun amănunt despre moartea lui.

Într-o singură bibliotecă, s-ar putea găsi amănunte ciudate despre morţile necunoscute: în arhivele confreriei bianchilor care, după cum am spus, însoţesc condamnaţii la eşafod; dar confreria, cu totul devotată dinastiei răsturnate, n-a vrut să ne dea nicio lămurire.

După primele capete căzute sau primele trupuri atârnate de spânzurătoare, Neapole rămase unsprezece zile fără execuţii. Poate că se aşteptau ştiri din Franţa.

Situaţia noastră nu era cu totul deznădăjduită în Italia. Championnet, am mai spus-o, în urma revoluţiei de la 20

prerial[84]fusese repus în fruntea armatei din Alpi şi obţinuse un strălucit succes. Or, numele lui Championnet era o sperietoare pentru Neapole, pentru că-l văzuseră sosind atât de repede de la Civita-Castellane la Capua. încât se credea că-i va trebui abia de două ori atâta timp ca să vină de la Torino la Neapole.

Câteva glasuri începeau să rostească numele lui Bonaparte.

Însămi regina, într-una din scrisorile ei pe care credem că am citat-o, spunea, în legătură cu flota franceză ce ameninţa Sicilia că, fără îndoială, flota avea drept ţintă să-l aducă pe Bonaparte din Egipt. Regina văzuse bine. Nu numai Directoratul se gândea la întoarcerea lui Bonaparte, ci şi fratele său Joseph îi scria pentru a-i spune situaţia armatelor noastre în Italia şi a-i grăbi întoarcerea în Franţa.

Scrisoarea fusese adusă lui Bonaparte personal, la asediul Saint-Jean-d'Acre, de un grec numit Barbaki, căruia i se făgăduise treizeci de mii de franci dacă va înmâna scrisoarea în acest fel. Iar Bonaparte primea scrisoarea, care cea dintâi îi dădea gândul de a se întoarce în Franţa, în luna mai 1799, adică tocmai când avea loc marşul reacţionar al cardinalului.

Toate împrejurările acestea, la care se adăuga lipsa regelui ce redăduse oarecare putere cardinalului, sileau moartea să facă un popas. Mai cu seamă, îl întrista pe cardinal să lase a fi executaţi oameni a căror viaţă o garantase prin capitularea lui şi, printre ei, puternicul între puternici, vajnicul căpitan Hector Caraffa, pe care l-am văzut cu o scară pe umăr, cu sabia între dinţi şi steagul independenţei în mână. urcându-se pe zidurile cetăţii ce era o feudă a familiei lui; în sfârşit, pe care printr-o scrisoare a lui, îl îndemnase el însuşi să se predea.

Dar, în răgazul dintre călăi şi condamnaţi, regele trimise cardinalului următoarea scrisoare, pe care o reproducem în

---

[84] Luna a noua, începînd din septembrie, a anului republican 1793, adică 20 mai — 18 iunie.

toată naivitatea ei.

Palermo, 10 august 1799

„*Eminentissime*, v-am primit scrisoarea ce m-a bucurat mult prin tot ce-mi spune despre liniştea şi tihna de care se bucură Neapole. Aprob că n-aţi îngăduit lui Fra-Diavolo să intre la Gaete, după cum dorea; dar, deşi admit ca voi, că nu-i decât un şef de briganzi, recunosc, totuşi, că-i suntem foarte îndatoraţi. Trebuie deci să continuăm a ne servi de el şi s-avem grijă de a nu-l scârbi. Dar, totodată, trebuie convins că-i nevoie să-şi impună lui cel dintâi, şi apoi oamenilor săi, frâna disciplinei, dacă vrea să-şi câştige noi merite în ochii mei.

Să trecem la altceva.

Când Pronio luă Pescara, trimise un aghiotant să mă înştiinţeze că-l are în mână, şi bine păzit, pe celebrul conte de Ruvo, căruia îi făgăduise să scape cu viaţă, ceea ce nu era în puterea lui. îndată i l-am expediat pe acelaşi aghiotant cu ordinul de a-l trimite pe numitul Ruvo la Neapole, răspunzând de el cu viaţa. Aduceţi-mi la cunoştinţă dacă Pronio mi-a executat ordinele.

Vă doresc multă sănătate şi credeţi-mă mereu al vostru cu aceeaşi afecţiune,

Ferdinand B.”

Nu-i oare lucru ciudat ce merită publicitate scrisoarea aceasta a unui rege care, într-un paragraf, recomandă să fie răsplătit un brigand, iar într-altul să se pedepsească un mare cetăţean!

Dar şi mai ciudat e acest post-scriptum:

„Înapoindu-mă acasă, primesc multe scrisori de ia Neapole prin două bastimente ce sosesc de acolo. Din scrisorile acestea aflu că a fost zarvă în Piaţa-Veche, fiindcă n-au mai avut loc execuţii şi, asupra acestui punct, nu

primesc nicio ştire nici de la voi, nici de la guvern, deşi e de datoria voastră să mi le daţi.

Junta de Stat nu trebuie să şovăiască în operaţiile ei, nici să facă rapoarte vagi şi generale. Când rapoartele sunt gata, trebuie să se ordone verificarea lor în douăzeci şi patru de ore, să se lovească mai ales şefii şi, fără multe forme, să fie spânzuraţi. Mi se făgăduiseră justiţii pe luni; sper că nu s-au amânat pe altă zi. Dacă lăsaţi se presimtă că vă temeţi, sunteţi fripţi."

Siete friti: expresia e scrisă negru pe alb, şi e cu neputinţă să fie altfel tradusă.

Cum vi se pare „Sunteţi fripţi!" E prea puţin regal, nu-i aşa? Dar e expresiv.

După asemenea recomandare, nu se mai putea întârzia Scrisorile primite la 10 august seara, fură transmise îndată juntei de Stat.

Cum Hector Caraffa era îndeosebi numit în scrisoarea regală, s-a hotărât să se înceapă cu el şi cu seria lui, adică cu tovarăşii săi de captivitate.

În consecinţă, a doua zi, 11 august, la vizita de la amiază, prezidată de elveţianul Duece, se ordonă ca saltelele să se facă sul şi să fie îngrămădite într-un colţ.

— Aha! zise Hector Caraffa lui Manthonnet, pare-se că-i pe deseară.

Salvato o luă pe Luiza de mijloc, sărutând-o pe frunte Fără să răspundă, ea îşi lăsă capul pe umărul iubitului ei.

— Biata femeie! murmură Eleonor, moartea îi va fi crudă. Iubeşte!

Luiza-i întinse mâna.

— În sfârşit, rosti Cirillo, vom afla deci marea taină, discutată de la Socrate şi până la noi, dacă omul are un suflet.

— De ce nu? zise Velasco. Doar ghitara mea are suflet.

Şi scoase din instrumentul său câteva acorduri melancolice.

— Da, are suflet de cânţi la ea, răspunse Manthonnet: mâna ta e viaţa ei; ia-ţi mâna de pe ea, instrumentul va fi mort şi sufletu-i a zburat.

— Nenorocitule! care nu crezi în suflet, se împotrivi Eleonor Pimentel, ridicându-şi ochii mari spanioli. Eu cred.

— A! Eşti poetă, răspunse Cirillo, pe când eu sunt medic.

— Salvato o atrase pe Luiza într-un colţ al temniţei, se aşeză pe o piatră şi o luă pe genunchi.

— Ascultă, iubita mea, începu el; pentru prima dară vom vorbi grav şi serios de primejdia în care ne aflăm. Deseară, vom fi duşi la tribunal; la noapte vom fi condamnaţi; mâine, vom sta toată ziua în capelă; poimâine, vom fi executaţi.

Salvato simţi tot trupul Luizei înfiorându-se în braţele lui.

— Vom muri împreună, rosti ea oftând.

— Biată, scumpă, fiinţă î Iubirea ta vorbeşte; dar, în tine, natura se revoltă la gândul morţii.

— Dragul meu, în loc să mă încurajezi, îmi slăbeşti puterea?

— Da, fiindcă vreau să obţin de la tine un lucru: să nu mori.

— Vrei să obţii de la mine să nu mor? Depinde dar de mine ca să trăiesc sau să mor?

— N-ai decât să spui un cuvânt pentru a scăpa de la moarte, deocamdată, cel puţin.

— Şi tu, ai trăi?

— Ştii că, arătându-ţi omul cu veşmântul de călugăr, ţi-am spus: „Tatăl meu! Totul nu-i pierdut."

— Da. Şi speri c-o să te poată scăpa?

— Un tată face minuni pentru a-şi scăpa copilul; şi tatăl meu e o minte ageră, o inimă curajoasă, o fire hotărâtă. Tatăl meu îşi va primejdui viaţa, nu o dată, ci de zece ori, pentru a o salva pe a mea.

— Dacă te salvează, mă va salva împreună cu tine. j — Şi dacă ne despart?

Luiza scoase un strigăt.

— Crezi oare că vor fi atât de neomenoşi să ne despartă? întrebă ea.

— Trebuie să prevedem totul, răspunse Salvato, chiar cazul când tatăl meu n-ar putea scăpa decât pe unul din noi.

— Atunci, pe tine să te scape. Salvato zâmbi, dând uşor din umeri.

— Ştii bine că, în cazul acesta, zise el, n-aş primi ajutorul său; dar...

— Dar ce? Sfârşeşte-ţi vorba.

— Dar dacă, în ce te priveşte, rămânând totuşi prizonieră, n-ai mai fi în primejdie de moarte, s-ar putea paria sută la sută că tatăl meu şi cu mine te-am scăpa la rândul tău.

— Dragul meu, îmi storc creierii să pricep unde vrei s-ajungi. Spune-mi îndată ce ai să-mi spui, că înnebunesc.

— Linişteşte-te, reazemă-te pe inima mea, şi ascultă-mă.

Luiza îşi ridică ochii mari şi întrebători asupra iubitului ei.

— Ascult, rosti ea.

— Eşti însărcinată, Luiza... Luiza tresări a doua oară.

— O I Bietul meu copil! murmură ea, ce-a făcut el ca să moară împreună cu mine?

— Ei bine, în loc să moară, trebuie să trăiască şi, trăind, să-şi scape mama.

— Ce-i de făcut? Nu te înţeleg, Salvato.

— Femeia însărcinată e sacră pentru moarte, şi legea n-o poate lovi pe mamă decât atunci când nu mai loveşte copilul.

— Ce spui?

— Adevărul. Aşteaptă judecata şi dacă — aşa cum trebuie să ne aşteptăm, dat fiind ce mi-a spus cardinalul Ruffo — că eşti condamnată de mai înainte, în clipa când judecătorul va pronunţa sentinţa, declari că eşti însărcinată, şi această simplă declaraţie îţi dă o amânare

de şapte luni.

Luiza se uită cu tristeţe la Salvato.

— Dragul meu, zise ea, tu, omul neclintit în onoare, îmi dai sfatul să mă dezonorez în public?

— Iţi dau sfatul să trăieşti; nu-mi pasă prin ce mijloc, numai să trăieşti! înţelegi?

Luiza urmă cu acelaşi glas, ca şi cum n-ar fi auzit:

— Toată lumea ştie că soţul meu lipseşte de mai bine de şase luni, şi eu aş spune sus şi tare, când voi fi pe nedrept condamnată pentru o crimă, pe care n-am săvârşit-o: „Sunt o femeie necredincioasă, o soţie adulteră." O! Aş muri de ruşine, dragul meu. într-adevăr, vezi că-i mai bine să mor pe eşafod.

— Dar el?

— Care el?

— El, copilul nostru! Ai tu dreptul să-l osândeşti la moarte?

— Dumnezeu mi-e martor, dragul meu, că de-am fi trăit, şi dacă, ieşind din sinul meu sfâşiat, i-aş fi auzit cel dintâi scâncet, i-aş fi simţit răsuflarea şi i-aş fi sărutat buzele, Dumnezeu mi-e martor, că aş fi purtat cu mândrie ruşinea maternităţii mele; dar, tu mort mâine, eu moartă peste şapte luni —, că tot trebuie să mor! — bietul copil va fi nu numai orfan, ci şi înfierat de pata veşnică a naşterii lui. Un temnicer fără milă îl va azvârli în colţul unei străzi; va muri de foame, va muri de frig, va fi strivit sub picioarele cailor. Nu, Salvato, să dispară odată cu noi; şi, dacă sufletul e nemuritor, cum crede Eleonor şi cum sper şi eu, ne vom înfăţişa înaintea lui Dumnezeu împovăraţi de păcatele noastre, dar aducând cu noi îngerul prin care ne vor fi iertate.

— Luiza! Luiza! exclamă Salvato, gândeşte-te! Cugetă bine!

— Şi el! El, acolo, el atât de bun, el atât de nobil, de mare, când, ştiind c-am avut curajul să-l înşel, va afla că n-am avut curajul să mor; când toată lumea în jurul său va

cunoaşte cu ce preţ mi-am răscumpărat viaţa, sub cp povară de ruşine şi-ar pleca fruntea! O! Numai la gândul ăsta, urmă Luiza ridicându-se, dragul meu, mă simt tare ca o spartană şi, de-ar fi aici eşafodul, i-aş urca treptele zâmbind!

Salvato se lăsă la genunchii ei şi-i sărută mâna cu pasiune.

— Am făcut ce trebuia să fac, îi zise el. îţi mulţumesc, Luiza, că ai hotărât ce trebuie!

38. TRIBUNALUL DE LA MONTE-OLIVETO

Hector Caraffa nu se înşelase. La ora nouă seara, se auziră paşii greoi ai unei trupe înarmate, pe scara ce ducea la temniţa prizonierilor; uşa se deschise şi, în penumbră, se văzură lucind puştile soldaţilor.

Temnicerii intrară; aduceau lanţuri pe care le aruncară pe pardoseala de piatră şi, căzând, răsunară lugubru. Sângele nobilului conte de Ruvo se revoltă.

— Lanţuri! Lanţuri! exclamă el; nu-s pentru noi, socot?

— Asta-i bună! Şi oare pentru cine vreţi să fie? întrebă în zeflemea unul din temniceri.

Hector făcu un gest de ameninţare, căută în jurul lui ceva din care şi-ar fi putut face o armă şi, negăsind nimic, cântări din ochi stânca ce acoperea deschizătura puţului i, ca Ajax[85], fu cât pe ce s-o ridice.

Cirillo îl opri.

— Prietene, îi zise el, semnul cel mai vrednic de cinste, după cel lăsat de sabia inamicului pe braţul unui erou, e semnul pe care lanţurile tiranului le lasă pe braţul unui patriot. Iată braţul meu; unde vă sunt lanţurile?

Şi nobilul bătrân îşi întinse amândouă braţele.

Când se deschisese uşa, Velasco, după obiceiul său, cânta o voioasă melodie napolitană, acompaniindu-se la

---

[85] Numele unui erou grec din războiul Troiei, care a inspirat lui Sofocle tragedia Ajax furios (450 î.e.n.).

chitară. Temnicerii intraseră, aruncându-şi lanţurile pe lespezi, şi Velasco nu se oprise.

Hector Caraffa se uită pe rând la Dominico Cirillo şi la netulburatul cântăreţ.

— Mă ruşinez, zise el. Cred, într-adevăr, că aici sunt doi bărbaţi mai curajoşi decât mine.

Şi, la rândul său, îşi întinse braţele. Urmă Manthonnet.

Apoi se apropie Salvato. în timp ce-i puneau lanţurile, Eleonor Pimentel şi Michele, care n-o pierduseră din ochi pe Luiza câtă vreme vorbise, la o parte, cu iubitul ei, susţineau tânăra femeie, gata să cadă.

După ce Salvato fu încătuşat, Michele oftă, mai mult de mâhnirea de a-şi părăsi sora decât de ruşinea pe care o suferea, şi înainta spre temnicer.

Velasco cânta înainte, fără să se poată cunoaşte cea mai mică schimbare în glasul său.

Un temnicer se apropie de el; îi făcu semn să-l lase a-şi cânta cupletul şi, când isprăvi, sfărâmă chitara şi îşi întinse braţele.

Nu găsiră cu cale să pună în lanţuri femeile.

0 parte din soldaţi urcară din nou scara îngustă, spre a lăsa între ei şi tovarăşii lor un loc pe care-l luară prizonierii, că se puteau sui numai câte doi deodată; apoi îi urmă restul detaşamentului şi ajunseră în curte.

Acolo, soldaţii se aşezară pe două rânduri, încercuind între ei prizonierii.

Alţi soldaţi, încheind coloana şi purtând făclii, luminau marşul funebru.

Străbătură astfel, în toiul insultelor lazzaronilor, toată strada Medina; trecură prin faţa băncii celor doi Backeri, unde injuriile se înteţiră, signora San-Felice fiind recunoscută; apoi apucară pe strada Monte-Oliveto, la capătul căreia, pe largo cu acelaşi nume, se deschidea poarta mânăstirii preschimbate în tribunal.

Judecătorii, mai bine-zis călăii, îşi ţineau şedinţele la catul al doilea,

Sala cea mare a refectorului fusese transformată în secţie de judecată.

Tapetată cu negru, n-avea altă podoabă decât trofee de steaguri cu armoariile Burbonilor din Neapole şi din Spania, şi un imens Crist aşezat deasupra capului preşedintelui, simbolul durerii, nu al justiţiei, şi care părea a fi acolo pentru a dovedi că dreptatea omenească fusese totdeauna rătăcită, fie din ură, fie din ticăloşie, fie de frică.

Prizonierii fură trecuţi printr-un coridor întunecos de-a lungul pretoriului; puteau auzi urletele mulţimii care-i aştepta.

— Popor mârşav! murmură Hector Caraffa; mai jertfeşte-te pentru el!

— Nu numai pentru el ne jertfim, răspunse Cirillo, ci pentru întreaga omenire. Sângele martirilor e un grozav dizolvant al tronurilor.

Se deschise uşa ce ducea la estrada pregătită inculpaţilor. Un val de lumină, o adiere de căldură, răcnete furtunoase ajunseră până la ei.

Hector Caraffa, care mergea în frunte, se opri înăbuşindu-se.

— Intră ca la Andria, îi zise Cirillo.

Şi bravul căpitan se ivi cel dintâi pe estradă. Fiecare tovarăş al lui fu primit, ca şi el, cu strigăte şi huiduieli.

La vederea femeilor, strigătele şi huiduielile se înteţiră.

Salvato, simţind că Luiza se îndoaie ca o trestie, îşi trecu braţul după mijlocul ei şi o susţinu.

Apoi, dintr-o singură privire, cuprinse toată sala.

În primul rând al spectatorilor, rezemat de balustradă, era un călugăr benedictin.

In clipa când ochii lui Salvato se aţintiră asupra lui, îşi ridică gluga.

— Tatăl meu! murmură încet Salvato la urechea Luizei.

Şi Luiza se ridică sub o rază de speranţă, ca un crin frumos sub o rază de soare.

Ochii celorlalţi inculpaţi, care n-aveau pe cine căuta în

sală, se îndreptară spre tribunal.

El se alcătuia din şapte judecători, printre care şi preşedintele, şi era aşezat în semicerc, pare-se în amintirea areopagului[86]atenian.

Apărătorii şi procurorul acuzaţilor, ultimă bătaie de joc a unei aşa-zise justiţii, erau rezemaţi de estrada acuzaţilor, cu care nici măcar nu fuseseră puşi în legătură.

Un singur consilier lipsea: don Vicenzo Speciale, judecătorul regelui.

Se ştia atât de bine că vorbea în numele Maiestăţii Sale Siciliene încât, deşi simplu consilier cu numele, era adevăratul preşedinte al tribunalului.

Ce-i drept că mai era cineva care se întrecea în râvnă cu el: bărbatul care scăzuse leafa călăului, procurorul fiscal Guidobaldi.

Acuzaţii se aşezară.

Deşi ferestrele sălii tribunalului, situată la catul al doilea, erau deschise, abia se putea respira din pricina numeroşilor spectatori şi a multelor lumini.

— Pentru numele lui Dumnezeu! exclamă Hector Carat fa, se cunoaşte că suntem în anticamera infernului; te înăbuşi aici!

Guidobaldi se întoarse repede spre el.

— Şi mai tare ai să te înăbuşi, îi zise el, când frânghia o să te strângă de gât!

— O! domnule, răspunse Hector Caraffa, se vede bine că n-aveţi onoarea de-a mă cunoaşte. Un om cu numele meu nu-i spânzurat; i se taie gâtul şi atunci, în loc să nu respire destul, respiră prea mult.

In clipa aceea, un freamăt, ce semăna cu groaza, trecu prin sală: tocmai se deschisese uşa de la cabinetul deliberărilor şi Speciale intră.

Era un bărbat cam de cincizeci şi cinci — şaizeci de ani, cu trăsături îngroşate, cu părul lins şi căzându-i de-a lungul

---

[86] Tribunal suprem care supraveghea exercitarea magistraturilor şi judeca crimele grave.

tâmplelor, cu ochi negri, mici, pătrunzători, duşmănoşi, aţintindu-se cu o stăruinţă ce ajungea dureroasă, pentru cel asupra căruia se opreau; un nas coroiat se lăsa peste nişte buze subţiri şi o bărbie ce înainta aproape cât lungimea nasului.

Capul se ţinea drept, cu toată cocoaşa vădită care, pe la spate, ridica lunga robă neagră a consilierului. Ar fi fost caraghios, dacă nu s-ar fi făcut înfricoşător.

— Totdeauna am băgat de seamă, zise încet Cirillo lui Hector Caraffa, dar totuşi destul de tare ca să fie auzit, că oamenii sluţi sunt răi, iar pociţii şi mai răi. Şi iată, urmă ei, arătându-l cu degetul pe Speciale, iată ce mai vine în sprijinul observaţiei mele.

Speciale îi auzi vorbele, întoarse capul ca pe un pivot şi căută din ochi pe cel care le rostise.

— Întoarce-te mai mult, domnule judecător, îi zise Michele, cocoaşa te împiedică să vezi.

Şi pufni de râs, încântat de a-şi fi spus şi el cuvântul în conversaţie.

Râsul acesta avu în sală un ecou omeric.

Dacă n-ar fi încetat, şedinţa promitea să fie veselă pentru spectatori.

Speciale se învineţi; dar aproape îndată, roşeaţa i se urcă în obraz, de parcă avea să-l lovească apoplexia.

Dintr-un singur pas, trecu peste distanţa ce-l despărţea de fotoliul său, în care se prăbuşi scrâşnind furios din dinţi.

— Haide, zise el, să procedăm repede. Conte de Ruvo, numele, prenumele, calitatea, vârsta şi profesiunea?

— Numele mele? răspunse cel căruia i se pusese întrebarea. Ettore Caraffa, conte de Ruvo, din prinţii de Andria. Vârsta? Treizeci şi doi de ani. Profesiunea? Patriot.

— Ce ai făcut în timpul aşa-zisei Republici?

— Poţi să iei lucrurile de mai înainte şi să mă întrebi ce am făcut sub monarhie?

— De prisos.

— Nu-i şi părerea mea, şi-o să-ţi spun: am conspirat. Am

fost închis la castelul Sant-Elmo de mârşavul Vanni care nu bănuia, tăindu-şi gâtlejul, că se putea găsi altul şi mai rău decât el; am fugit; l-am ajuns pe bravul şi ilustrul Championnet; l-am ajutat împreună cu prietenul meu Salvato, aici de faţă, să-l bată pe generalul Mack la Civita-Castellana.

— Aşadar, îl întrerupse Speciale, ai servit împotriva ţării dumitale?

— Împotriva ţării mele, nu; împotriva regelui Ferdinand, da. Ţara mea e Neapole, şi dovada că Neapole n-a fost de părere că servisem împotriva ţării mele, este că m-a rugat s-o mai servesc cu grad de general.

— Ceea ce-ai primit?

— Cu dragă inimă.

— Domnilor, zise Speciale, sper că nici măcar nu ne vom osteni să mai deliberăm asupra pedepsei ce trebuie dată acestui trădător, acestui renegat.

Ruvo se ridică sau mai degrabă sări ars în picioare.

— A! mizerabile, zise el scuturându-şi lanţurile şi aplecându-se către Speciale, lanţurile acestea îţi dau curajul să mă insulţi! De-aş fi liber, mi-ai vorbi altfel.

— La moarte! rosti Speciale; şi cum, în calitatea ta de prinţ, ai dreptul să ţi se taie capul, vei avea dreptul acesta, dar cu ghilotina.

— Amin! rosti Hector aşezându-se din nou, cu cea mai mare nepăsare, şi întorcând spatele tribunalului.

— E rândul tău, Cirillo! zise Speciale. Numele, vârsta, calitatea ta?

— Dominico Cirillo, răspunse cu glas liniştit interogatul. Am şaizeci de ani. Sub monarhie, am fost medic; sub Republică, reprezentant al poporului.

— Şi înaintea mea, astăzi, ce eşti?

— Înaintea ta, laşule, sunt un erou.

— La moarte! urlă Speciale.

— La moarte!… repetă ca un ecou funebru tribunalul.

— Să trecem mai departe. Tu, cel de colo! Tu, care porţi

uniforma de general din aşa-zisa Republică!

— Eu? răspunseră în acelaşi timp Manthonnet şi Salvato.

— Nu, e rândul tău, care ai fost ministru de război. Repede, numele tale!…

Manthonnet îl întrerupse.

— Gabriel Manthonnet, patruzeci şi doi de ani.

— Ce ai făcut sub Republică?

— Lucruri mari, dar încă nu destul de mari, fiindcă până la urmă am capitulat.

— Ce ai de spus în apărarea ta?

— Am capitulat.

— Nu-i destul.

— Îmi pare rău, dar n-am alt răspuns de dat acelora, care calcă în picioare legea sfântă a tratatelor, La moarte!

— La moarte! repetă tribunalul.

— Şi tu, Michele Nebunul! urmă Speciale. Ce ai făcut sub Republică?

— M-am cuminţit, răspunse Michele. x

— Ai ceva de spus în apărarea ta?

— Ar fi zadarnic.

— De ce?

— Fiindcă vrăjitoarea Nanno mi-a prezis că voi fi colonel, şi apoi spânzurat. Am fost colonel; îmi rămâne să fiu spânzurat. Tot ce aş putea spune n-ar împiedica nimic. Aşa că nu vă sfiiţi să vă cântaţi refrenul: „La moarte!"

— La moarte! repetă Speciale. Acum, dumneata, urmă el, arătând-o cu degetul pe Pimentel.

Ea se ridică, frumoasă, liniştită şi gravă ca o matroană antică.

— Eu? zise ea. Mă numesc Leonora Fonseca Pimentel; am treizeci şi doi de ani.

— Ce ai de spus în apărarea dumitale?

— Nimic; dar am multe de spus pentru acuzarea mea, fiindcă astăzi eroii sunt acuzaţi şi laşii răsplătiţi.

— Atunci spune, fiindcă-ţi place să te acuzi singură.

— Eu cea dintâi am strigat napolitanilor: „Sunteţi liberi!"

am publicat un ziar în care am dezvăluit sper jururi le, mişeliile şi crimele tiranilor; am cântat la teatrul San-Carlo Imnul libertăţii de Monti, am…

— Destul! o întrerupse Speciale; îţi vei urma panegiricul mergând la spânzurătoare.

Eleonor se aşeză din nou, liniştită, aşa cum se ridicase.

— E rândul tău, omul cu chitara! zise Speciale adresându-se lui Velasco; fiindcă mi s-a spus că-ţi petreceai vremea cântând la chitară, în temniţă,

— E o crimă de lezmajestate?

— Nu; şi de n-ai fi făcut decât asta, deşi e plăcerea unui trântor, n-ai fi aici. Dar fiindcă eşti, fă-mi plăcerea de a ne spune numele, prenumele, vârsta şi calitatea ta.

— Şi dacă nu-mi place să-ţi răspund?

— Asta n-o să mă împiedice de a te trimite la moarte.

— Bine! zise Velasco, mă duc eu bucuros fără să mă trimiţi tu.

Şi dintr-o singură săritură, o săritură de jaguar, se aruncă peste estradă şi căzu în mijlocul pretoriului. Atunci, fără să fi fost timp să-l oprească, fără să i se fi bănuit măcar gândul, se repezi spre fereastră zornăindu-şi lanţurile şi strigând:

— Loc! Loc!

Toţi se dădură la o parte înaintea lui. Velasco sări pe prichiciul ferestrei, dar nu rămase decât o clipă. Sala întreagă scoase un răcnet de groază: se aruncase în gol. Apoi, se auzi căderea unui trup greoi ce se zdrobea pe caldarâm.

După cum spusese, Velasco se dusese la moarte, fără să-l fi trimis Speciale: îşi sfărâmase ţeasta.

Se lăsă o clipă de tăcere apăsătoare, în sala atât de zgomotoasă. Judecători, acuzaţi, spectatori, toţi tremurau. Luiza se ghemui în braţele iubitului ei.

— Trebuie să ridicăm şedinţa? întreba preşedintele.

— De ce? zise Speciale. L-aţi fi condamnat la moarte; s-a omorât el însuşi; dreptatea s-a făcut. Răspunde, domnule

francez, urmă el adresându-se lui Salvato, şi spune-ne cum de te înfăţişezi înaintea noastră.

— Mă înfăţişez înaintea voastră, rosti Salvato, fiindcă nu sunt francez, ci napolitan. Mă numesc Salvato Palmieri; am douăzeci şi şase de ani; slăvesc libertatea, urăsc tirania. Pe mine a vrut regina să mă asasineze prin zbirul ei Pasquale de Simone; eu am avut îndrăzneala, apărându-mă împotriva celor şase asasini, să ucid doi şi să rănesc doi. Am meritat moartea: condamnaţi-mă.

— Haide, făcu Speciale, nu trebuie să refuzăm acestui demn patriot ceea ce cere: moartea!

— Moartea! repetă tribunalul.

Luiza se aştepta la condamnare, şi totuşi ofta adânc, parcă gemea.

Călugărul benedictin îşi ridică gluga şi schimbă o privire grăbită cu Salvato.

— Ei! acum, zise Speciale, e rândul signorei, şi isprăvim. Haide, deşi o cunoaştem tot atât de bine ca şi dumneata, povesteşte-ne mica-ţi istorioară. Nume, prenume, vârsta şi calitatea, apoi, vom trece la Backeri.

— Ridică-te, Luiza, îi şopti Salvato. Luiza se ridică.

Văzând-o atât de tânără, atât de frumoasă şi atât de modestă, spectatorilor le scăpă un murmur de admiraţie şi de milă.

— Aprod! zise Speciale, fă linişte.

— Linişte! strigă aprodul.

— Vorbeşte, o îndemnă Salvato.

— Mă numesc Luiza Molina San-Felice, rosti tânăra femeie cu glas blând şi tremurător; am douăzeci şi trei de ani; sunt nevinovată de crima de care sunt acuzată, dar nu doresc decât să mor.

— Atunci, zise Speciale, neliniştit de dovezile de simpatie, care se arătau acuzatei din toate părţile; atunci, susţii că nu dumneata i-ai denunţat pe bancherii Backer?

— Şi o susţine cu atât mai multă dreptate, zise Michele, cu cât eu sunt acela care i-a denunţat; eu am fost la

generalul Championnet; eu am dat sfatul să fie interogată Giovannina. Biata surioară n-are niciun amestec în toate acestea! Aşa că, într-adevăr, puteţi să-i daţi drumul în linişte şi să-i cereţi să se roage pentru voi, ca o sfântă ce este.

— Taci, Michele, taci!… murmură Luiza.

— Ba dimpotrivă, vorbeşte, vorbeşte, Michele! îl îmbie Salvato.

— Şi cu atât mai mult pot să vorbesc, urmă lazzaronele, cu cât în clipa aceea când sunt condamnat, nu mă pot alege cu nimic. Tot voi fi spânzurat, aşa că măcar să spun adevărul. Minciunile şi nu funia îi gâtuie pe oamenii cinstiţi. Ei bine, spuneam deci că Madona de la picioarele Grotei, vecina ei, nu-i mai neprihănită decât dânsa. Se înapoia de la Poestum anume ca să-i înştiinţeze de mai înainte pe bieţii Backeri, când i-a întâlnit în mâinile soldaţilor care-i duceau la Castello-Nuovo; şi, înainte de-a muri, Backer fiul i-a scris pentru a-i spune că ştie sigur că nu ea, ci eu eram pricina morţii lui. Dă scrisoarea, surioară, dă-o! Domnii o vor citi şi sunt prea drepţi ca să te condamne dacă eşti nevinovată.

— N-o am, murmură signora San-Felice; nu ştiu ce am făcut cu ca.

— O am eu, zise repede Salvato; caută în buzunarul ăsta, Luiza, şi dă-o.

— Aşa vrei, Salvato! murmură ea. Apoi, şi mai încet:

— Şi dacă m-ar graţia!

— De-ar da Dumnezeu!

— Dar tu?

— Tatăl meu e aici.

Luiza luă scrisoarea din buzunarul lui Salvato şi o întinse judecătorului.

— Domnilor, zise Speciale, chiar dacă scrisoarea ar fi a lui Backer, sper că nu-i veţi da decât crezarea pe care o merită. Ştiţi că Backer fiul era amantul acestei femei.

— Amantul? exclamă Salvato. O! ticălosule! Să n-atingi

această fiinţă neprihănită nici măcar cu vorbele tale.

— Îndrăgostit de mine, vreţi să spuneţi, domnule?

— Şi îndrăgostit până la nebunie; numai un nebun poate încredinţa unei femei taina unei conspiraţii.

— Citiţi scrisoarea, zise Salvato ridicându-se, şi citiţi-o cu glas tare.

— Da, cu glas tare! cu glas tare! strigă auditoriul. Speciale fu deci silit să dea ascultare vocii publice, şi citi scrisoarea pe care o cunoaştem, unde André Backer, drept dovadă a încrederii lui în Luiza, şi a convingerii că n-avea niciun amestec în denunţarea complotului regalist, dădea tinerei femei misiunea de a împărţi victimelor războiului civil suma de patru sute de mii de ducaţi.

Judecătorii se priviră: nu se putea condamna pentru un fapt cu totul dezminţit, în care victima achita, iar vinovatul se denunţa singur.

Totuşi ordinul regelui era pozitiv: trebuia să se condamne, şi să se condamne la moarte.

Dar Speciale nu era omul să se încurce pentru atât de puţin.

— Bine, zise el, tribunalul renunţă la acest cap de acuzare.

Un murmur binevoitor îi primi cuvintele.

— Dar, urmă Speciale, mai eşti acuzată şi de altă crimă, nu mai puţin gravă.

— Care? întrebară în acelaşi timp Luiza şi Salvato.

— Eşti acuzată de a fi adăpostit un bărbat care venea la Neapole pentru a conspira împotriva guvernului; de a-l fi ţinut şase săptămâni în casa dumitale, şi de a-l fi lăsat să se ducă pentru a lupta împotriva trupelor regelui legitim.

Drept răspuns, Luiza plecă fruntea şi se uită cu dragoste la Salvato.

— Asta-i bună! exclamă Michele. Putea oare să-l lase să moară la uşa ei, fără ajutor? Oare cea dinţii lege din Evanghelie nu-i să-ţi ajuţi aproapele?

— Trădătorii, întrerupse Speciale, nu-s aproapele

nimănui.

Apoi, cum era grăbit s-o termine cu afacerea aceasta care, mai mult decât ar fi vrut, stârnea interesul public, zise:

— Va să zică, mărturiseşti că ai primit, ai ascuns şi îngrijit un conspirator care n-a ieşit din casa dumitale decât pentru a-i ajunge pe francezi şi pe iacobini?

— Mărturisesc, răspunse Luiza.

— Ajunge. E trădare, crima e capitală. La moarte!

— La moarte! repetă înăbuşit tribunalul.

Un lung şi dureros murmur se înălţă din auditoriu. Luiza San-Felice, liniştită şi cu mâna pe inimă, se întoarse către spectatori să le mulţumească; dar, deodată, se opri nemişcată şi cu ochii aţintiţi.

— Ce ai? o întrebă Salvato.

— Acolo, acolo, vezi? rosti ea fără să facă vreun gest şi plecându-se înainte. El! el! el!

La rândul său, Salvato se plecă spre partea pe care i-o arăta Luiza şi văzu un bărbat între cincizeci şi cinci – şaizeci de ani, îmbrăcat cu eleganţă în negru şi purtând crucea de Malta brodată pe haină. înainta încet spre tribunal, prin mulţimea ce se dădea în lături în faţa lui.

Deschise balustrada ce despărţea publicul de junta, păşi până în mijlocul pretoriului şi se adresă judecătorilor care-l priveau cu mirare:

— Aţi condamnat femeia la moarte, dar vin să vă spun că sentinţa nu poate fi executată.

— Şi de ce? întrebă Speciale.

— Fiindcă e însărcinată, răspunse el.

— Şi cum de-o ştiţi?

— Sunt soţul ei, cavalerul San-Felice.

Un strigăt de bucurie izbucni în auditoriu, un strigăt de admiraţie pe estrada inculpaţilor. Speciale se îngălbeni, simţind că-i scapă prada. Judecătorii, îngrijoraţi, se priviră.

— Luciano! Luciano! murmură Luiza, întinzându-şi mâinile spre cavaler, în timp ce lacrimi mari de înduioşare îi

curgeau din ochi.

Cavalerul înainta spre estradă; soldaţii se îndepărtară do la sine.

Luă mâna soţiei sale şi o sărută cu dragoste.

— A! într-adevăr aveai dreptate, Luiza, şopti Salvato; omul ăsta-i un înger, şi mă ruşinez că sunt atât de puţin faţă de el.

— Duceţi condamnaţii la Vicaria, ordonă Speciale, adăugind, şi trimiteţi-o înapoi pe femeie la Castello-Nuovo.

Uşa prin care trecuseră preveniţii se deschise pentru a lăsa să iasă condamnaţii; dar, înainte de-a părăsi estrada, Salvato mai avu timp să schimbe o ultimă privire cu tatăl său.

39. IN CAPELA

După ordinul dat de Speciale, condamnaţii fură duşi la Vicaria, si Luiza înapoi la Castello-Nuovo.

Totuşi, cei doi îndrăgostiţi, găsind la soldaţi mai multă milă decât la judecători, avură răgazul să-şi ia rămas bun şi să-şi dea o ultimă sărutare.

Plin de încredere în tatăl său, Salvato îşi asigură prietena că avea mare speranţă, şi că speranţa aceasta n-o va pierde nici chiar la picioarele eşafodului.

Luiza nu-i răspundea decât cu lacrimi.

În sfârşit, la uşă fură nevoiţi să se despartă.

Condamnaţii apucară pe străzile Trinità-Maggiore, Trinità şi pe vico Stato; după care, calea Tribunalelor îi duse drept la Vicaria.

Luiza, dimpotrivă, coborî din nou pe străzile Monte-Oliveto şi Medina şi se înapoie la Castello-Nuovo, unde în urma unei recomandări a prinţului Francesco, adusă de un om necunoscut, fu închisă într-o cameră aparte.

Nu vom încerca să redăm starea în care o lăsară. Cititorii noştri şi-o vor închipui singuri.

Cât despre condamnaţi, se îndreptau, după cum am

spus, spre Vicaria, şi până la poartă îi însoţiră cei care fuseseră de faţă la judecată.

Afară însă de cavalerul San-Felice şi de călugăr care se apropiaseră unul ele altul, alergând împreună la primul colţ al străzii della Guercia.

Poarta Vicariei era mereu deschisă; primea de la tribunal condamnaţii, îi ţinea douăsprezece, patrusprezece sau cincisprezece ore, apoi îi arunca eşafodului.

Curtea era plină de soldaţi. Seara se aşterneau pentru ei saltele sub arcade, şi se culcau, învelindu-se cu mantalele. Dealtfel, erau zilele cele mai calde ale anului.

Condamnaţii ajunseră pe la două noaptea, şi fură duşi de-a dreptul în capelă.

Desigur, erau aşteptaţi: camera unde se afla altarul era luminată cu lumînări de ceară; cealaltă, cu o lampă atârnată de tavan.

Pe jos se găseau şase saltele.

O ceată de temniceri îi întâmpinară aici.

Soldaţii se opriră în prag, gata să tragă dacă, în clipa când se vor scoate lanţurile condamnaţilor, s-ar isca vreo răzvrătire printre ei.

Nu aveau să se teamă de aşa ceva. Ajuns în starea aceasta, fiecare dintre ei se simţea nu numai sub privirea curioasă a contemporanilor, ci şi sub privirea nepărtinitoare a posterităţii, şi niciunul nu era până într-atâta duşmanul renumelui său, pentru a întuneca prin vreo nesocotită mânie seninătatea morţii lui.

Cu aceeaşi linişte de parcă ar fi fost vorba de alţii decât de ei, lăsară să li se desprindă lanţurile ce le legau mâinile şi să li se pună la picioare cele care-i înţepeneau de podea.

Inelul era destul de aproape de pat şi lanţul destul de lung pentru ca osânditul să se poată culca.

Când se ridica, nu putea să se îndepărteze de pat cu mai mult de un pas.

În zece minute, dubla operaţie fu gata; temnicerii se retraseră cei dintâi, şi apoi soldaţii.

Pe urmă uşa, cu trei zăvoare şi doi drugi, se închise după ei.

— Prieteni, zise Cirillo, îndată ce ultimul scârţâit al uşilor se stinse, Lăsaţi-mă, ca medic, să vă dau un sfat!

— Nu, zău! răspunse râzând contele de Ruvo, va fi binevenit, că mă simt foarte bolnav; atât de bolnav, încât nu voi ajunge ora patru după-amiază.

— De aceea, scumpul meu conte, obiectă Cirillo, am spus un sfat şi nu o reţetă.

— O! Atunci, îmi retrag observaţia; presupune că n-am spus nimic.

— Pariez, făcu la rândul său Salvato, că ghicesc sfatul pe care erai să ni-l dai, scumpul meu Hipocrat: voiai să ne sfătuieşti să dormim, nu-i aşa?

— Tocmai: somnul e puterea şi, cu toate că suntem bărbaţi, când va suna ceasul, vom avea nevoie de putere, de toată puterea noastră.

— Cum, dragul meu Cirillo, zise Manthonnet, dumneata care eşti un om prevăzător, cum de, bănuind ceasul ăsta, nu te-ai asigurat din vreme cu vreun praf sau un lichid oarecare, ce ne-ar scuti de a dansa la capătul unei frânghii, în faţa nătărăilor de lazzaroni, dansul caraghios cu care suntem ameninţaţi!

— M-am gândit, dar, egoist cum sunt, şi fără să-mi închipui că trebuia să murim împreună, nu m-am gândit decât la mine. Inelul ăsta, ca şi al lui Hanibal, conţine moartea celui care-l poartă.

— A! exclamă Caraffa, înţeleg acum de ce ne sfătuieşti să dormim: ai fi adormit cu noi, dar nu te-ai mai fi deşteptat.

— Te înşeli, Hector. Sunt cu desăvârşire hotărât să mor ca voi şi cu voi şi, dacă-i cineva care să fi dormit prost şi în clipa de-a porni în marea călătorie, ar simţi vreo slăbiciune, inelul e al său.

— Drace! făcu Michele, e ispititor.

— Îl vrei, biet copil din popor, care n-ai ca noi, pentru a

te ajuta să mori, sprijinul ştiinţei şi al filosofiei? întrebă Cirillo.

— Mulţumesc, mulţumesc, domnule doctor! răspunse Michele; ar fi otravă pierdută.

— De ce?

— Fiindcă bătrâna Nanno mi-a prezis că voi fi spânzurat, şi nimic nu poate împiedica să fiu spânzurat. Aşa că fă-ţi darul cuiva, care să fie liber de-a muri in felul său.

— Primesc, doctore, zise Eleonor Pimentel; sper să nu mă servesc de el; dar sunt femeie şi, în clipa din urmă pot avea o slăbiciune. Dacă nenorocirea aceasta mi se întâmplă, mă vei ierta, nu-i aşa?

— Iată-l; dar, pe răspunderea mea, zise Cirillo, n-ai dreptate să te îndoieşti de dumneata însăşi.

— Nu-i nimic! făcu Eleonor, întinzându-şi mâna. Totuşi, dă-l.

Salteaua doctorului era prea departe de-a Eleonorei Pimentel pentru ca Cirillo să-i dea inelul în mână; dar îl trecu prizonierului cel mai apropiat de dânsul, care-l trecu vecinului său, iar acesta îl înmână Eleonorei.

— Se spune, făcu ea, că, aducându-se Cleopatrei şarpele veninos culcat într-o coş cu smochine, ea mângâie reptila, rostind: „Fii binevenită, mică lighioană hâdă! mie îmi pari frumoasă, fiindcă eşti libertatea". Şi tu eşti libertatea, o, inel preţios, şi te sărut ca o soră.

Salvato, după cum am văzut, nu luase parte la conversaţie. Şedea pe locul său, cu coatele pe genunchi şi capul în mâini.

Hector Caraffa îl privea cu îngrijorare. De pe salteaua lui putea s-ajungă până la el.

— Dormi sau visezi? îl întrebă.

Salvato îşi luă mâinile de pe faţa-i foarte liniştită, dar tristă fiindcă numai tristeţea era proprie chipului său.

— Nu, zise el, mă gândesc.

— La ce?.

— La un caz de conştiinţă.

— A! exclamă râzând Manthonnet, ce nenorocire că nu-i aici cardinalul Ruffo!

— Nu m-aş adresa lui, căci acest caz de conştiinţă voi singuri îl puteţi dezlega.

— A! nu zău! se miră Hector Caraffa, nu bănuiam că m-au închis aici ca să fac parte dintr-un sinod.

— Cirillo, dascălul nostru în filosofie, în ştiinţă şi în onoare mai cu seamă, a spus adineaori: „Am otravă, dar; numai pentru mine; aşa că n-o voi întrebuinţa".

— O vrei? întrebă repede Eleonor. Nu mi-ar părea rău să ţi-o înapoiez, că-mi arde mâinile.

— Nu, mulţumesc; îmi rămâne să vă pun o simplă întrebare. Nu vrei, scumpul meu Cirillo, să mori singur de-o moarte blândă şi liniştită pe când tovarăşii tăi vor muri de-o moarte crudă şi dezonorantă?

— E adevărat. Condamnat în acelaşi timp cu ei, mi s-a părut că trebuie să mor cu ei şi ca ei.

— Acum, dacă, în loc de putinţa de a muri, ai avea siguranţa de a trăi?

— N-aş primi viaţa din aceleaşi pricini care m-au făcut să resping moartea.

— Gândiţi toţi ca Cirillo?

— Toţi, răspunseră într-un singur glas cei patru bărbaţi.

Eleonor Pimentel asculta tot mai pasionată.

— Dar, urmă Salvato, dacă mântuirea ta ar putea aduce pe a altuia, a unei fiinţe slabe şi nevinovate, care pentru a scăpa de la moarte nu se bizuie decât pe tine, nu speră decât în tine, şi ar muri fără tine?

— O! Atunci, exclamă cu înfocare Eleonor Pimentel, ar fi de datoria noastră să primim.

— Vorbeşti ca femeie, Eleonor.

— Iar noi vorbim ca bărbaţi, reluă Cirilio, şi ca şi ea, îţi spunem: „Salvato, ar fi de datoria noastră să primim!"

— Asta ţi-e părerea, Ruvo? întrebă tânărul.

— Da.

— Asta ţi-e părerea, Manthonnet?

— Da.

— Asta ţi-e părerea, Michele?

— O! da, de o sută de ori da! – Şi, plecându-se înspre Salvato:

— In gumele Madonei, domnule Salvato, salvează-te şi salveaz-o! A! De-aş putea fi sigur că nu va muri, aş merge la spânzurătoare jucând, şi aş striga: „Trăiască Madona!" cu ştreangul de gât.'

— Bine, zise Salvato, ştiu ce voiam să ştiu; mulţumesc. Şi se lăsă iar tăcere.

Numai lampa, în care se sfârşise uleiul, pârâi o clipă, scânteie scurt de câteva ori, şi se stinse încet.

Curând o licăreală cenuşie, vestind ziua ce avea să fie ultima zi a condamnaţilor, se ivi cu tristeţe printre zăbrele.

— Iată simbolul morţii: lampa se stinge, se lasă noaptea, apoi se ivesc zorile.

— Eşti sigur că se ivesc zorile? întrebă Cirillo.

La ora opt dimineaţa, parte din condamnaţii ce dormeau fură treziţi de zgomotul pe care-l făcu, deschizându-se, uşa primei încăperi, adică cea unde era altarul.

"Temnicerii intrară în camera condamnaţilor, t şi şeful lor rosti cu glas tare:

— Slujba morţilor!

— La ce bun slujba? zise Manthonnet. Cred ei oare că nu vom şti să murim cum trebuie şi fără asta?

— Călăii noştri vor să-l pună pe Dumnezeu de partea lor, răspunse Ettore Caraffa.

— Nu văd,nicăieri că slujba a fost instituită de Evanghelie, făcu la rândul său Cirillo, şi Evanghelia e singura mea credinţă.

— Bine, zise acelaşi glas poruncitor; nu-i dezlegaţi decât pe cei care vor să vină la slujba bisericească.

— Dezlegaţi-mă, zise Salvato.

Eleonor Pimentel şi Michele cerură acelaşi lucru. Tustrei fură dezlegaţi.

Trecură în camera de alături. Preotul era la altar;

soldaţii păzeau uşa, şi se vedeau lucind pe coridor baionetele, arătând că detaşamentul era numeros şi că, prin urmare, se luaseră măsuri.

Salvato pusese să-l dezlege numai pentru a nu lăsa să-l scape un prilej de-a fi în legătură cu tatăl său ori cu agenţii lui care ar încerca să-l elibereze.

Eleonor ceruse să asculte slujba fiindcă, femeie şi poetă, firea ei o îndemna să ia parte la taina divină.

Michele, fiind, napolitan şi lazzarone, era încredinţat că, fără slujbă, nu-i moarte bună.

Salvato râmase în picioare, lângă uşa de comunicare dintre cele două camere; dar zadarnic întrebă din ochi pe cei de faţă şi îşi adânci privirea pe coridor, că nu văzu nimic care să-i dea de bănuit că aveau grijă de salvai rea lui.

Eleonor luă un scaun şi se plecă, rezemându-se de spetează.

Michele îngenunche chiar pe treptele altarului.

El reprezenta credinţa deplină; Eleonor, speranţa j Salvato, îndoiala.

Salvato ascultă slujba cu gândul aiurea; Eleonor cu reculegere; Michele în extaz.

Nu fusese decât patru luni patriot şi colonel, iar toată viaţa lui fusese lazzarone.

Când se isprăvi slujba, preotul întrebă i

— Cine vrea să se împărtăşească?

— Eu! exclamă Michele.

Eleonor se înclină fără să răspundă; Salvato dădu din cap a tăgadă.

Michele se apropie de preot, se spovedi în şoaptă şi se împărtăşi.

Apoi tustrei fură retrimişi în camera a doua, unde li se aduse prânzul, ca şi celorlalţi tovarăşi ai lor.

— La ce oră? întrebă Cirillo pe temnicerii care veneau cu mâncarea.

Unul din ei se apropie de dânsul.

— Cred că la ora patru, domnule Cirillo, îi zise el.

— A! făcu doctorul, mă recunoşti?

— Anul trecut, aţi vindecat-o pe nevastă-mea de-o pneumonie.

— Şi-i sănătoasă de atunci?

— Da, Excelenţă. Apoi, în şoaptă:

— V-aş dori, adăugă el oftând, tot atâtea zile pe cât se pare că va mai trăi ea.

— Dragul meu, îi răspunse Cirillo, zilele omului sunt numărate; numai că Dumnezeu e mai puţin aspru decât Maiestatea Sa regele Ferdinand; uneori, Dumnezeu mai graţiază; regele Ferdinand, niciodată! Spui că-i la ora patru?

— Cred, rosti temnicerul; dar, cum sunteţi mulţi, poate se va începe cu un ceas mai devreme, ca să fie timp.

Cirillo îşi scoase ceasornicul.

— Zece şi jumătate, zise el.

Apoi, cum era să-l pună iar în buzunar:

— Ehei! exclamă el, uitam să-l întorc. Nu-i niciun motiv să se oprească, fiindcă eu mă voi opri.

Şi îşi întoarse liniştit ceasornicul.

— Sunt câţiva dintre condamnaţi care doresc să primească ajutorul religiei? întrebă preotul, ivindu-se în pragul uşii.

— Nu, răspunseră într-un glas Cirillo, Ettore Caraffa şi Manthonnet.

— Cum vreţi, răspunse preotul; e o treabă între Dumnezeu şi voi.

— Cred, părinte, răspunse Cirillo, c-ar fi mai drept a spune între Dumnezeu şi regele Ferdinand.

40. POARTA SANT'AGOSTINO-DELLA-ZECCA

Pe la trei şi jumătate, condamnaţii auziră că se deschide uşa exterioară de la încăperea bianchilor, de care erau despărţiţi printr-un perete solid şi printr-o uşă plină cu benzi de fier, cu lacăte şi cu zăvoare; apoi, un zgomot de paşi şi şoapta mai multor glasuri.

Cirillo îşi scoase ceasornicul.

— Trei şi jumătate, zise el; bunul meu temnicer nu s-a înşelat.

— Michele! îl strigă Salvato pe lazzaronele care, de când se împărtăşise, stă adâncit în rugăciune.

Michele tresări şi, la un semn al lui Salvato, se apropie de el atâta cât îi îngăduia lungimea lanţului său.

— Excelenţă? întrebă el.

— Caută să nu te îndepărtezi de mine şi, dacă se întâmplă ceva neaşteptat, foloseşte prilejul.

Michele clătină din cap.

— O! Excelenţă, murmură el, Nanno a zis c-o să fiu spânzurat, trebuie să fiu spânzurat; nu se poate să se întâmple altfel.

— Aida, de! Mai ştii? zise Salvato. Se auzi deschizându-se uşa opusă aceleia care dădea în cămăruţa bianchilor, adică cea â capelei, şi un om se ivi în pragul camerei condamnaţilor, pe când zgomotul paturilor de puşcă pe care soldaţii le aşezau pe jos ajungea până la ei.

Nu se puteau înşela, după înfăţişare omul era călăul.

Numără osândiţi.

— Abia şase ducaţi primă! murmură el oftând. Şi când mă gândesc că, numai din lovitura asta, trebuia să câştig şaizeci de ducaţi… în sfârşit, să nu ne mai gândim!

Procurorul fiscal Guidobaldi intră, precedat de un grefier, ţinând sentinţa juntei.

— Dezlegaţi condamnaţii, zise procurorul fiscal. Temnicerii executară ordinul.

— În genunchi pentru a vă auzi sentinţa! zise Guidobaldi.

— Cu voia dumitale, domnule procuror fiscal, răspunse Hector Caraffa, ne place mai mult s-o auzim în picioare.

La glasul batjocoritor cu care vorbele erau rostite, judecătorul scrâşni din dinţi.

— În genunchi, în picioare sau stând jos, n-are a face în ce fel o veţi auzi, trebuie numai s-o auziţi şi sentinţa să se

execute! Grefier, citeşte!

Sentinţa îi condamna pe Dominico Cirillo, Gabriel Manthonnet, Salvato Palmieri, Michele il Pazza şi pe Eleonor Pimentel să fie spânzuraţi, iar pe Hector Caraffa să i se taie capul.

— Foarte bine! făcu Hector, nu-i nimic de cârtit împotriva judecăţii.

— Atunci, zise în batjocură Guidobaldi, se poate executa?

— Când veţi voi. Cât despre mine sunt gata, şi presupun că prietenii mei sunt gata, ca şi mine.

— Da, răspunseră condamnaţii într-un singur glas.

— Totuşi ţie, Dominico Cirillo, trebuie să-ţi spun un lucru, făcu Guidobaldi cu o sforţare ce dovedea cât îl costa să i-l spună.

— Ce anume? întrebă Cirillo.

— Cere regelui graţierea ta şi poate, fiindcă ai fost medicul său, ţi-o va acorda. în tot cazul, după ce vei fi făcut cererea, am ordin de amânare.

Toate privirile se aţintiră asupra lui Cirillo.

Dar el, cu glasu-i blând, cu faţa liniştită şi gura zâmbitoare, răspunse:

— Zadarnic vor să-mi necinstească numele printr-o josnicie. Nu primesc să păşesc pe ruşinoasa cale de salvare ce mi se oferă. Am fost condamnat cu prieteni care-mi sunt scumpi; vreau să mor cu ei. Îmi aştept liniştea de la moarte, şi nu voi face nimic pentru a fugi de ea şi a rămâne un ceas mai mult într-o lume unde domnesc adulterul, sperjurul şi perversitatea.

Eleonor apucă mâna lui Cirillo şi, după ce i-o sărută, sparse pe podea inelul cu opium pe care îl primise de la el.

— Ce-i asta? întrebă Guidobaldi, văzând lichidul ce se răspândea pe lespezi.

— O otravă care, în zece minute, m-ar fi scăpat de urmărirea ta, ticălosule! răspunse ea.

— Şi de ce nu-ţi mai trebuie otrava aceasta?

— Fiindcă mi se pare că ar fi o laşitate să-l părăsesc pe Cirillo, de vreme ce el nu vrea să ne părăsească pe noi.

— Bine, fata mea! exclamă Cirillo. Nu voi spune: „Eşti demnă de mine!" voi spune: „Eşti demnă de tine însăţi!"

Eleonor surise şi, cu ochii la cer, mina întindă şi zâmbetul pe buze rosti:

Forsan haec olim meminisse juvabit![87]

— Haide, făcu Guidobaldi cu nerăbdare, s-a isprăvit, şi nimeni nu mai are nimic de cerut?

— Mai întâi, nimeni n-a cerut nimic, răspunse contele de Ruvo.

— Şi nimeni nu va cere nimic, adăugă Manthonnet, decât numai să curmăm, cât mai repede, comedia aceasta de prefăcută clemenţă.

— Temnicer, deschide uşa să intre bianchii, ordonă procurorul fiscal.

Uşa cabinetului se deschise şi se iviră bianchii în lungile lor veşminte albe.

Erau doisprezece, doi de fiecare condamnat.

Uşa cabinetului se închise în urma lor.

Un penitent se apropie de Salvato şi, luându-i mâna, îi făcu semnul masonic.

Salvato îi întoarse acelaşi semn, fără ca faţa să-i trădeze cea mai mică emoţie.

— Sunteţi gata? întrebă penitentul.

— Da, răspunse Salvato.

Răspunsul cu dublu înţeles, nimeni nu-l băgă de seamă.

Cât despre Salvato, nu recunoştea glasul; dar semnul masonic îl înştiinţa că avea a face cu un prieten. Schimbă o privire cu Michele.

— Nu uita ce ţi-am spus, Michele, făcu Salvato.

— Da, Excelenţă, răspunse lazzaronele.

— Care din voi se cheamă Michele? întrebă un penitent.

— Eu, zise cu vioiciune Michele, crezând că avea să afle vreo veste bună.

---

[87] Poate că acest lucru îţi va ajuta să-ţi aminteşti cîndva.

Penitentul se apropie de el.

— Ai mamă? îl întrebă.

— Da, răspunse Michele oftând, şi-i cea mai mare durere a mea, sărmana femeie! Dar cum de ştiţi?

— O biată bătrână m-a oprit în clipa când intram la Vi caria.

— Excelenţă, mi-a zis ea, am să vă rog ceva.

— Ce anume? am întrebat-o.

— Aş vrea să ştiu dacă faceţi parte din penitenţii care însoţesc condamnaţii la eşafod.

— Da.

— Ei bine, pe unul din ei îl cheamă Michele Marino, dar e mai cunoscut sub numele de Michele il Pazzo.

— Nu-i cel, am întrebat-o, care a fost colonel sub aşa-zisa Republică?

— Da, bietul copil, răspunse ea, chiar el e!

— Ei, şi apoi?.

— Ei, atunci, ca un bun creştin ce sunteţi, să-l înştiinţaţi că, ieşind de la Vicaria, să-şi întoarne capul la stânga; am să fiu pe piatra Faliţilor, ca să-l văd pentru cea din urmă dată şi să-l binecuvântez".

— Mulţumesc, Excelenţă, zise Michele. Biata femeie m-a iubit din toată inima. Multe necazuri i-am mai făcut toată viaţa mea; dar, acesta de astăzi e cel din urmă! Apoi, ştergându-şi o lacrimă:

— Vreţi să-mi faceţi cinstea să mă însoţiţi? întrebă el pe penitent.

— Bucuros, răspunse acesta.

— Haide, Michele, zise Salvato, să nu ne lăsăm aşteptaţi.

— Iată-mă, domnule Salvato, iată-mă! Şi Michele se aşeză în urma lui.

Condamnaţii ieşiră din sala în care fuseseră ţinuţi în capelă, trecură prin încăperea unde se săvârşise slujba bisericească, şi intrară pe coridor, cu călăul în frunte.

Mergeam în ordinea după care, fără îndoială, trebuiau

să fie executaţi:

Mai întâi Cirillo, apoi Manthonnet, apoi Michele, apoi Eleonor Pimentel şi la urmă Ettore Caraffa.

Fiecare condamnat păşea între doi bianchi.

La uşa închisorii ce dădea în curte, se înşira un dublu rând de soldaţi, de la această primă uşă până la a doua, dinspre piaţa Vicaria.

Piaţa era ticsită de norod.

La vederea condamnaţilor, un vuiet îngrozitor se înălţă din mulţime:

— La moarte, iacobinii! La moarte!

Era vădit că, fără dublul şir de soldaţi care-i ocroteau, n-ar fi făcut cinci paşi pe stradă fără să fie sfârtecaţi.

Cuţite străluceau în toate mâinile, ameninţări în toţi ochii.

— Reazemă-te de umărul meu, zise lui Salvato penitentul care mergea în dreapta lui, şi i se făcuse cunoscut drept mason.

— Crezi bare că am nevoie să fiu susţinut? întrebă zâmbind Salvato.

— Nu, dar am să-ţi dau instrucţiuni.

Făcuseră vreo cincisprezece paşi afară din Vicaria, şi se găseau în faţa columnei ce se înalţă deasupra pietrei zisă a Faliţilor, fiindcă aşezându-se cu şezutul gol pe ea, faliţii din Evul Mediu se declarau în faliment.

— Staţi! strigă penitentul din stânga lui Michele.

In asemenea marşuri funebre, penitenţii se bucură de-o autoritate, pe care nimeni nu se gândeşte să le-o tăgăduiască.

Meşter Donato se opri cel dintâi şi, în urma lui, se opriră penitenţii, soldaţii şi condamnaţii.

— Tinere, zise lui Michele penitentul care strigase: „Staţi!" l-aţi rămas bun de la maică-ta! — Femeie, adăugă el întorcându-se către bătrână, dă fiului tău cea din urmă binecuvântare!

Bătrâna coborî de pe piatra pe care se suise, şi Michele

se aruncă în braţele ei.

Câteva clipe, niciunul nici altul, nu putură scoate-o vorbă.

Penitentul din dreapta lui Salvato folosi prilejul pentru a-i spune:

— Pe vico Sant'Agostino-alla-Zecca, pe când vom ajunge în faţa bisericii, va fi zarvă mare. Urcă pe treptele bisericii, şi reazemă-te de uşă, bătând în ea cu călcâiuL

— Penitentul din stânga mea e de-ai noştri?

— Nu. Fă-te că ai grijă de Michele.

Salvato se întoarse spre grupul pe care-l alcătuiau Michele şi maică-sa.

Michele ridicase capul şi se uita în jurul său.

— Şi ea, întrebă el, ea nu-i cu tine?

— Care, ea?

— Assunta.

— Fraţii şi tatăl ei au închis-o la mănăstirea Annunciata, unde plânge deznădăjduită, şi au jurat că de-ai?

putea să te smulgă din mâinile soldaţilor, călăul n-ar mai avea plăcerea să te spânzure, fiindcă ei te-ar face bucăţi. Giovanni chiar a mai zis: „Or să mă coste un ducat, dar nu-i nimic!

— Mamă, să-i spui că eram supărat pe ea că m-a părăsit, dar acum, când ştiu că nu-i de vină, o iert.

— Haide, rosti penitentul, trebuie să vă despărţiţi. Michele îngenunche înaintea maică-si, care-i puse amândouă mâinile pe creştet şi-l binecuvânta în minte, că biata bătrână, înăbuşindu-se de plâns, nu mai putea vorbi.

Penitentul o luă de subsuori şi o aşeză pe piatră, unde rămase ca o grămadă neînsufleţită, cu capul pe genunchi.

— Să mergem, zise Michele. Şi, singur, îşi reluă rândul.

Bietul băiat nu era niciun liber-cugetător ca Ruvo, nici filosof ca Cirillo, nicio inimă de bronz ca Manthonnet, niciun poet ca Pimentel: era un copil din popor, lesne tulburat de toate simţămintele şi neştiind nici să le înfrâneze, nici să le ascundă.

Umbla cu pas sigur, capul drept, dar cu obrajii umezi de lacrimi.

Merseră câteva clipe de-a lungul străzii Tribunalului; apoi cotiră la stânga pe vico Lite; trecură de cealaltă parte a străzii Forcella şi dădură în vico Sant' Agostino-alla-Zecca.

La intrarea străzii sta un om lângă o căruţă înjugată cu doi bivoli.

I se păru lui Salvato că penitentul din dreapta lui făcuse un semn căruţaşului.

— Fii gata.

— La ce?

— La ce ţi-am spus.

Salvato se întoarse şi văzu că omul cu bivolii venea în urma cortegiului cu căruţa.

Ceva mai înainte de estrada del Pendino, strada era închisă de un car cu osia stricată.

Omul îşi deshăma caii, ca să descarce carul.

Cinci-şase soldaţi înaintară strigând: „Loc! Loc!" şi încercând, într-adevăr, să elibereze strada.

Erau în faţa bisericii Sanţ'Agostino-alla-Zecca.

Deodată, se auziră mugete îngrozitoare şi, ca înnebuniţi, bivolii, cu ochii însângeraţi, limba scoasă, suflând foc pe nări, târând după ei căruţa cu un zgomot aidoma tu netului, se năpustiră asupra cortegiului, călcând în picioare, strivind de pereţii caselor norodul, ce umplea strada, şi ariergarda soldaţilor, care zadarnic voiau să-i oprească cu baionetele.

Salvato înţelese că era clipa. Îndepărtă cu cotul pe al doilea penitent din stingă lui, răsturnă soldatul din dreptul său şi răcnind: „Păzea bivolii lui parcă ar fi căutat numai să fugă de primejdie, sări pe treptele bisericii, şi se rezemă de uşă, lovind-o cu călcâiuL

Uşa se deschise, aşa cum, într-o feerie bine pusă la punct se deschide o trapă engleză şi, înainte să fi avut timpul să se vadă pe unde dispăruse Salvato, se reînchise după el.

Michele voise să-l urmeze; dar un braţ de fier îl oprise. Era al bătrânului pescar Basso Tomeo, tatăl Assuntei.

41. CUM SE MUREA LA NEAPOLE ÎN 1799

Patru bărbaţi înarmaţi până-n dinţi îl aşteptau pe Salvato în biserică.

Unul din ei îi deschise braţele, Salvato se aruncă la pieptul lui, strigând:

— Tată!

— Şi acum, zise acesta, să nu pierdem o clipă! Vino I Vino!

— Dar, făcu Salvato, împotrivindu-se, nu-i putem scăpa şi pe tovarăşii mei?

— Nici gând, răspunse Joseph Palmieri, să ne gândim numai la Luiza.

— A! da, exclamă Salvato, Luiza. S-o scăpăm pe Luiza. Dealtfel, de ar fi vrut să mai stăruie, i-ar fi fost cu neputinţă; la zgomotul paturilor de puşcă în uşa bisericii, Joseph Palmieri, cu puterea unui uriaş, îşi trăgea după el fiul spre ieşirea ce dădea în strada Chiarettieri-al-Pendino.

Acolo, patru cai gata înşeuaţi, fiecare cu câte o carabină la obline şi păziţi de doi ţărani din Abruzzi. îşi aşteptau călăreţii.

— Iată calul meu, zise Joseph Palmieri, sărind în şa; iată-l pe al tău, adăugă el, arătând al doilea cal fiului său.

Salvato era şi el călare înainte ca tatăl Uii să fi isprăvit fraza.

— Urmează-mă! îi strigă Joseph.

Şi se repezi cel dintâi prin largo del Elmo, prin vico Grande şi prin strada Egiziaca a Forcella.

Salvato îl urmă; ceilalţi doi oameni galopară la spatele lui.

După cinci minute, ieşeau din Neapole pe poarta Nola, apucau pe şoseaua San-Corme, se aruncau la stânga pe o cărare de-a curmezişul mlaştinilor, ajungeau mai sus de

Capodichino la drumul spre Casoria, lăsau Sant'Antonio la stânga lor, Acerra la dreapta şi, datorită minunaţilor cai, o luau înaintea celor doi oameni ce le slujeau drept însoţitori, şi se afundau în valea-Furcilor-Caudine.

Acum, pentru cei dintre cititorii noştri care vor să li se spună tot, îi vom lămuri în două cuvinte.

Joseph Palmieri, într-o scurtă călătorie la Moaisa, găsise doisprezece oameni devotaţi pe care-i adusese cu el la Neapole.

Unul din vechii lui prieteni, agregat la corporaţia bianchilor, sub cuvânt de a-l însoţi ca penitent pe Salvato, se însărcina să înştiinţeze condamnatul despre ceea ce se pregătea pentru scăparea lui.

Un ţăran de-al lui Joseph Palmieri închisese strada cu un car.

Altul aştepta trecerea cortegiului cu o căruţă înjugată cu doi bivoli, pe aproape toată lungimea străzii.

După ce trecu cortegiul, ţăranul aruncase în urechea fiecărui bivol o bucată de iască aprinsă, aşa că-i apucase furia şi se repeziseră mugind pe stradă, răsturnând tot ce le ieşea înainte.

Astfel izbucnise zarva de care se folosise Salvato, şi care încă nu se potolise la dispariţia lui.

Am spus că Michele încercase să-l urmeze, dar îl oprise bătrânul pescar Basso Tomeo, care jurase să-l smulgă din mâinile călăului.

Într-adevăr, se dezlănţuise o luptă nu numai între lazzaronii ce voiau să-l sfârtece pe Michele, dat fiind că le dezonorase preacinstita breaslă, purtând uniforma franceză, ci şi între ei şi Michele care, la urma urmelor, voia mai bine să fie spânzurat decât făcut bucăţi.

Soldaţii din escortă veniseră în ajutorul lui Michele şi izbutiseră să-l tragă din mâinile foştilor săi camarazi, dar într-un hal fără de hal.

Lazzaronii sunt iuţi de mână şi avuseseră când să-i trântească două-trei lovituri de cuţit.

Drept urmare bietul om, nemaiputând umbla, soldaţii luară căruţa, ce împiedica trecerea, ca să-l ducă la capătul drumului.

Cât despre Salvato, se băgase de seamă fuga lui, fiindcă-i fusese grăbită de loviturile soldaţilor cu patul puştii în uşa bisericii; era însă prea trainică pentru a fi spartă: trebuia să se facă ocolul bisericii şi chiar al străzii, prin strada del Pendino. îl făcură, dar ţinu un sfert de ceas şi, când ajunseră la ieşirea bisericii, Salvato era afară din Neapole şi, deci în afară de primejdie.

Niciunul din ceilalţi condamnaţi nu încercase, câtuşi de puţin, să fugă.

După ce Salvato dispăru iar Michele fu culcat în căruţă, cortegiul funebru îşi reluă marşul spre locul execuţiei, adică spre Piaţa-Veche.

Dar, pentru a da mai mare mulţumire poporului, se făcu un mare ocol prin strada Francesca, aşa ca să se ajungă pe chei.

Lazzaronii o recunoscuseră pe Eleonor Pimentel şi, jucând de amândouă părţile cortegiului, pe care-l însoţeau cu huiduieli şi gesturi neruşinate, cântau:

La signora Dianora,
Che cantava neoppa lo iriato,
No alballa muzzo a lo mercato.

Viva, viva lo papa santo
Che a inarmato i cannoncini,
Per distruggere i giacobini!

Viva la forca e maestro Donato!
Sant’Antonio sia lodato!

Ceea ce înseamnă:

La signora Dianora,

Care cânta la teatru,
Acum joacă în mijlocul Pieţii.

Trăiască, trăiască sfântul papă,
Care a trimis mici tunuri
Să nimicească iacobinii!

Trăiască spânzurătoarea şi meşter Donato!
Şi lăudat fie sfântul Anton!

În toiul acestor strigăte, huiduieli, caraghioslâcuri şi injurii, condamnaţii ieşiră pe chei, o luară de-a lungul străzii Nuova şi ajunseră pe strada Suspinelor-din-Prăpastie, de unde zăriră instrumentele supliciului, ridicate în mijlocul Pieţii-Vechi.

Erau şase spânzurători şi un eşafod.

Una din spânzurători se ridica deasupra celorlalte, la o înălţime de zece picioare.

Un gând neruşinat o pregătise pentru Eleonor Pimentel.

După cum se vede, regele Neapolului nu ştia ce să mai facă pentru bunii lui lazzaroni.

La colţul din vico della Conciaria, un om groaznic de schilodit, cu o mare tăietură ce-i despica faţa în două, scoţându-i un ochi, cu o mână cu degetele retezate, şi un picior de lemn cu care-şi înlocuise piciorul sfărâmat, aştepta cortegiul, înaintea căruia slăbiciunea sa nu-i îngăduise să iasă.

Era beccaiul.

Aflase de judecata şi de condamnarea lui Salvato şi, aşa nevindecat cum era, făcuse o sforţare, ca să aibă plăcerea, de-a vedea cum îl spânzură.

— Unde-i iacobinul? Unde-i ticălosul? Unde-i banditul? exclamă el, încercând să treacă prin rândul soldaţilor.

Michele îi recunoscu glasul şi, aproape muribund, se ridică în căruţă şi schimonosindu-se a râs îi zise:

— Dacă ai venit, beccaiule, să vezi cum îl spânzură pe generalul Salvato, te-ai ostenit degeaba. A scăpat!

— Scăpat? răcni beccaiul. Scăpat? Cu neputinţă 1

— Mai bine întreabă-i pe domnii ăştia şi priveşte ce mutră lungă fac. Dar tot mai ai un noroc: Ia-o la fugă după el. Ai picioare zdravene şi-o să-l ajungi.

Beccaiul scoase un urlet de furie; încă o dată, răzbunarea-i scăpa.

— Loc! strigară soldaţii, respingându-l cu patul puştii.

Şi cortegiul trecu.

Ajunseră la picioarele spânzurătorilor. Aici, un grefier aştepta condamnaţii pentru a le citi sentinţa.

Şi fu citită printre râsete, huiduieli, injurii şi cântece.

Când se isprăvi, călăul înainta spre grupul condamnaţilor.

Nu se hotărâse ordinea în care trebuiau să fie executaţi.

Văzând că vine călăul spre ei, Cirillo şi Manthonnet făcură un pas înainte.

— Pe care din doi trebuie să-l spânzur întâi? întrebă meşter Donato.

Manthonnet se plecă, ridică două paie de mărimi felurite şi dădu lui Cirillo să aleagă. Cirillo îl trase pe cel mai lung.

— Am câştigat, zise Manthonnet. ' Şi se predă meşterului Donato. Cu ştreangul de gât, strigă:

— O, norod, care astăzi ne insulţi, într-o zi vei răzbuna pe cei care au murit pentru patrie!

Meşter Donato îl împinse de pe scară şi trupul i se legănă în gol.

Era rândul lui Cirillo.

Odată urcat pe scară, încercă să spună câteva cuvinte, dar călăul nu-i dădu răgaz şi, în aclamaţiile lazzaronilor, trupul său se legănă lângă al lui Manthonnet

Eleonor Pimentel înainta.

— Nu-i încă rândul tău, îi zise brutal călăul.

Ea se dădu cu un pas îndărăt şi văzu că-l aduceau pe Michele.

Dar la picioarele spânzurătorii, el zise i

— Lăsaţi-mă, prieteni, să încerc a urca singur scara, că de nu, or să creadă că frica îmi ia puterea şi nu rănile.

Şi, fără să fie susţinut, sui treptele scării, până când meşter Donato îi spuse:

— Destul!

Atunci, se opri şi, cum i se trecuse de mai înainte ştreangul de gât, călăul nu avu decât să-l împingă cu genunchiul ca s-o isprăvească şi cu el.

In clipa când fu aruncat în gol, murmură numele „Nanno!..." Restul frazei, de cumva era o frază, fu gâtuit de juvăţ.

Fiecare execuţie era salutată cu urale furtunoase şi răcnete pline de ură.

Dar execuţia aşteptată, cu cea mai mare nerăbdare, era desigur a Eleonorei Pimentel.

În sfârşit îi venise rândul, că meşter Donato trebuia s-o termine cu spânzurările înainte de-a trece la ghilotină.

Grefierul şopti câteva cuvinte meşterului Donato, care se apropie de Eleonor.

Eroina îşi recăpătase liniştea, o clipă tulburată de vederea spânzurătorii mai înalte decât celelalte, vedere ce nu-i doborâse curajul, dar îi alarmase pudoarea.

— Doamnă, îi zise călăul cu alt glas decât cel cu care-i vorbise cu cinci minute, mai înainte, sunt însărcinat să vă spun că, de cereţi viaţa, vi se va acorda o amânare, când jalba vă va fi trimisă regelui Ferdinand şi poate, ca-n clemenţa lui, va binevoi s-o aprobe.

— Cereţi viaţa! Cereţi viaţa! repetară în jurul ei penitenţii care o însoţiseră pe dânsa şi pe tovarăşii ei.

Eleonor zâmbi la această dovadă de simpatie.

— Şi, dacă cer altceva decât viaţa, mi se va acorda?

— Poate, răspunse meşter Donato.

— Atunci, zise ea, daţi-mi un pantalon.

— Bravo! strigă Hector Caraffa, o spartană n-ar fi vorbit mai bine!

Călăul se uită la grefier; se nădăjduise o laşitate; căpătaseră un sublim răspuns al eroinei. Slujbaşul făcu un semn.

Meşter Donato îşi lăsă mâna mârşavă pe umărul ei gol şi o trase spre spânzurătoarea cea mai ridicată.

Ajungând la picioarele ei, Eleonor îi măsură din ochi înălţimea.

Apoi, întorcându-se spre cercul spectatorilor ce înconjurau din toate părţile instrumentul supliciului, zise:

— In numele pudoarei, nu-i vreo mamă printre voi care să-mi dea un mijloc de-a scăpa de această ticăloşie?

O femeie îi aruncă acul de argint cu care-şi ţinea părul.

Eleonor scoase un strigăt de bucurie şi, în dreptul genunchilor, prinzându-şi cu acul de argint partea din faţă de cea din spate a rochiei, îşi întocmi pantalonii pe care zadarnic îi ceruse.

Apoi sui cu pas hotărât treptele scării, spunând primele patru versuri din Marselieza napolitană, pe care o cântase la teatrul San-Carlo, în ziua când se aflase că Altamura a căzut.

Înainte să fi rostit al patrulea vers, sufletul acesta eroic se înălţase la cer.

Spânzurătorile erau pline, afară de una: cea menită lui Salvato. Nu mai rămânea nimeni de spânzurat, dar rămânea cineva de ghilotinat.

Era contele de Ruvo.

— În sfârşit, zise el, văzând că meşter Donato şi ajutoarele lui o isprăviseră cu ultimul cadavru, sper că-i rândul meu, hei?

— O! fii liniştit, răspunse meşter Donato, nu te las eu s-aştepţi.

— Aha i pare-se că, de cer o favoare, n-o să mi se acorde?

— Mai ştii? Oricum, cere.

— Ei bine, doresc să fiu ghilotinat de-a-ndoaselea, ca să văd cum cade fierul care-mi va tăia gâtul.

Meşter Donato se uită la slujbaş, care-i făcu semn că nu găseşte nicio piedică pentru împlinirea acestei dorinţi.

— Se va face, după cum vrei, răspunse călăul.

Atunci, Héctor Caraffa urcă sprinten treptele eşafodului şi, ajungând pe platformă, se întinse cu spatele pe scândură şi faţa la cer.

Fu legat astfel, apoi împins sub cuţitul ghilotinei. ~Şi, cum călăul, poate mirat de neînfrântu-i curaj, întârzia o clipă să-şi îndeplinească îngrozitoarea datorie!

— *Taglia aunque, per Dio!* (Taie odată, pentru Dumnezeu!) îi strigă condamnatul.

La ordinul acesta, fatalul cuţit căzu şi capul lui Héctor Caraffa se rostogoli pe eşafod.

Să ne întoarcem ochii, de la hidosul câmp de măcel numit Neapole, şi să-i îndreptăm în altă parte a regatului.

42. GOELETA „THE RUNNER"

Trecuseră trei luni de la evenimentele pe care le-am istorisit. Multe lucruri erau schimbate la Neapole, părăsit de flota engleză, şi de unde plecase cardinalul Ruffo, după ce-şi trimisese la vatră armata şi îşi predase prerogativele pentru a se duce, ca simplu cardinal, la conclavul din veneţia, să dea un succesor lui Pius al VI-lea.

Una din principalele schimbări fusese numirea principelui de Cassero-Statella ca vicerege al Neapolului, şi a marchizului Malaspina ca subsecretar particular.

Restaurarea regelui Ferdinand fiind de acum înainte asigurată, răsplăţile se împărţiră.

Nu se putea face mai mult pentru Nelson decât se făcuse: avea spada Filip al V-lea, era duce de Bronte, şi de la ducatul său primea şaptezeci şi cinci de mii de livre venit pe an.

Cardinalul Ruffo avu o rentă viageră de cincisprezece mii de ducaţi (şaizeci şi cinci de mii de franci), de încasat

din venitul de la San-Georgia la Malara, feuda principelui della Ricia, trecută guvernului, din lipsă de moştenitori.

Ducele de Baranello, fratele mai mare al cardinalului, avu abaţia Santa-Sophia de. Benevent, una din cele mai bogate ale regatului.

Francesco Ruffo, numit de fratele său inspector al războiului — acelaşi pe care l-am văzut trimis de Nelson la curtea din Palermo, pe jumătate ca mesager, pe jumătate ca ostatic — primi o pensie viageră de trei mii de ducaţi.

Generalul Micheroux fu înaintat mareşal şi i se dădu un post de încredere în diplomaţie.

De Cesare, falsul duce de Calabria, primi trei mii de ducaţi venit pe an şi fu înaintat general.

Fra-Diavolo fu făcut colonel şi numit duce de Cassano.

In sfârşit,- Pronio, Mammone şi Sciarpa, fură numiţi colonei şi baroni, cu moşii, pensii şi decoraţi cu ordinul San-Georgio Constantinianul.

Afară de aceasta, pentru a răsplăti noile servicii, se înfiinţa ordinul San-Ferdinand şi al Meritului, cu inscripţia: *Fidel et Merito.*

Nelson fu primul său demnitar: în calitatea lui de eretic, nu i se putea da ordinul San-Ianuar, cel mai înalt al Statului.

În sfârşit, după ce-i recompensă pe toţi, Ferdinand se gândi că era just să se răsplătească pe el însuşi.

Puse să-l aducă de la Roma pe Canova şi-i comandă — lucrul e într-adevăr atât de ciudat, încât şovăim a-l spune, de frică să nu fim crezuţi — propria lui statuie în chip de Minervă!

Timp de şaizeci de ani, s-a putut vedea caraghioasa şi colosala capodoperă, într-o firidă de deasupra primelor trepte ale marii scări din muzeul Burbonian, unde ar mai fi şi azi, dacă, la epoca numirii mele ca director onorific de arte-frumoase, n-aş fi dispus s-o scoată din locul acela, nu fiindcă era o reproducere ridicolă a lui Ferdinand, ci fiindcă era o pată pe geniul celui mai mare sculptor al Italiei, şi o dovadă de gradul de înjosire la care poate coborî dalta unui

artist care, de s-ar fi respectat pe el însuşi, n-ar fi consimţit să-şi pângărească talentul, executând asemenea caricatură.

Apoi, în sfârşit, cum monarhia napolitană era într-o zodie fericită, frumoasa şi melancolica arhiducesă, care abia născuse fetiţa ce avea să fie într-o zi ducesa de Berry, era din nou însărcinată prin luna februarie sau martie 1800 şi, cu toate evenimentele istorisite ce i-ar fi putut înrâuri sarcina, dimpotrivă, şi-o purtase cum nu se poate mai bine până în luna a noua; aşa că nu se aştepta decât naşterea, mai cu seamă de era un prinţ, pentru a se da la Palermo un şir de serbări demne de dubla împrejurare ce le-ar pricinui.

Altă femeie aştepta şi ea, nu într-un palat, nu printre mătăsuri şi-n catifele, ci pe paiele unei temniţe o naştere aducătoare de moarte, căreia nu trebuia să-i supravieţuiască.

Această femeie era nenorocita Luiza Molina San-Felice pe care soţul ei, după cum l-am auzit, o declarase însărcinată, fusese dusă la Palermo, din ordinul regelui Ferdinand,
Înverşunat în răzbunarea lui, şi supusă unui consult de medici, recunoscându-i-se sarcina.

Dar regele, atât de neîndurător, crezuse totuşi că-i o conspiraţie a milei; îl chemase pe propriul său chirurg, Antonio Villari, şi, ameninţându-l cu pedepsele cele mai aspre, îi ordonase să-i spună adevărul despre starea prizonierei.

Ca şi ceilalţi, Antonio Villari constată sarcina şi i-o confirmă regelui pe sufletul şi conştiinţa lui.

Atunci regele se informă amănunţit cam de când începuse sarcina, ca să ştie la ce dată mama va putea fi dată pe mâna călăului.

Din fericire, era judecată şi condamnată şi, chiar în ziua când copilul, care o ocrotea va fi smuls din pântecul ei, va putea fi executată fără alt termen, fără nicio întârziere.

Ferdinand îşi pusese propriul său medic, pe Antonio

Villari, în serviciul prizonierei, şi trebuia să fie nu numai cel dinţii, dar şi singurul înştiinţat de naştere, pentru ca nimeni să nu-i stingherească planurile de răzbunare.

Cele două naşteri, a prinţesei care avea să de§ un moştenitor tronului, şi a condamnatei ce dădea o victimă călăului, trebuiau să se urmeze una după alta la o distanţă de câteva săptămâni; numai că sorocul prinţesei era mai de vreme decât al condamnatei.

Pe această împrejurare se bizuia cavalerul San-Felice pentru ultima lui speranţă.

Într-adevăr, după ce-şi îndeplini misiunea de implorare la Neapole, după ce, prin declaraţia lui la tribunal şi din respect pentru prizonieră, salvase cinstea femeii, se reîntorsese la Palermo să-şi reia locul obişnuit la ducele de Calabria, care locuia la palatul senatului.

Chiar în ziua sosirii lui, cum şovăia să se înfăţişeze înaintea prinţului, acesta pusese să-l cheme şi, întinzându-i mâna pe care cavalerul i-o sărutase, îi zise:

— Scumpul meu San-Felice, mi-ai cerut învoirea să mergi la Neapole şi ţi-am acordat-o, fără să te întreb ce treabă aveai acolo. Acum, s-au răspândit multe zvonuri diferite, adevărate sau false, despre pricina călătoriei dumitale; aştept, nu ca prinţ, ci ca prieten, să mă pui la curent cu ce-ai făcut acolo. Ştii câtă consideraţie îţi port şi, în ziua când voi fi putut să-ţi fac un mare bine, fără a mă socoti achitat de ceea ce-ţi datoresc, voi fi cel mai fericit om din lume.

Cavalerul voise să se lase într-un genunchi, dar prinţul împiedicase, îmbrăţişându-l şi strângându-l la piept.

Atunci, cavalerul îi povestise tot: prietenia lui cu prinţul Caramanico, făgăduiala pe care i-o dăduse pe patul de moarte, căsătoria lui cu Luiza; în sfârşit, îi spusese tot, afară de mărturisirea ei; aşa că în ochii prinţului, paternitatea cavalerului nu putea fi pusă la îndoială. Apoi isprăvi, asigurându-l de nevinovăţia politică a Luizei şi cerând prinţului graţierea ei.

Acesta se gândi o clipă. Cunoştea firea crudă şi răzbunătoare a tatălui său; ştia ce jurământ făcuse, şi ce greu îi va fi să-l convingă a reveni asupra lui.

Dar, deodată, un gând luminos îi trecu prin minte.

— Aşteaptă-mă aici, îi zise el; trebuie cel puţin s-o consult pe prinţesă într-o chestiune atât de însemnată; afară de aceasta, ea dă sfaturi bune.

Şi intră în camera de culcare a soţiei lui.

După cinci minute, uşa se redeschise şi prinţul, trecându-şi capul prin crăpătură, îl chemă pe cavaler.

In clipa când uşa camerei de culcare a prinţesei se închidea în urma lui San-Felice, o mică goeletă 1 care după înălţimea şi mlădierea catargelor putea fi recunoscută drept construcţie americană, trecea de muntele Pellegrino, înainta de-a lungul marelui zăgaz de la castelul Mole ce se isprăvea cu bateria, se înfunda în radă şi, navigând cu aceeaşi uşurinţă ca în zilele noastre un vapor, printre vasele de război engleze şi bastimentele de comerţ din toate ţările ce umpleau portul Palermo, se ducea să ancoreze la o sută de metri de castelul Castellamare, preschimbat de mult înlemnită de Stat.

Dacă semnul, după care am spus că se putea recunoaşte naţionalitatea micului bastiment, n-ar fi fost de ajuns pentru ochi mai puţin deprinşi, drapelul, cu stelele Americii ce fâlfâia în vârful marelui său catarg, i-ar fi asigurat că fusese construit pe continentul descoperit de Cristofor Columb şi că, aşa plăpând cum era, străbătuse cu îndrăzneală şi cu bine Atlanticul, ca un vas cu trei punţi sau o fregată mare.

Numele său scris, cu litere de aur în partea dindărăt, The Runner, adică Alergătorul, arăta că primise numele ce i se cuvenea, şi nu după capriciul proprietarului său.

Abia se aruncase şi se înţepenise ancora de fundul apei, că se văzu cum barca sanitară se apropie de Runner cu formalităţile şi măsurile obişnuite şi se schimbară întrebările şi răspunsurile ce se folosesc în asemenea

prilejuri.

— Hei! voi din goeletă, strigară, de unde veniţi?

— De la Malta.

— De-a dreptul?

— Nu, ne-am apropiat de Marsala.

— Arătaţi-vă *patenta*[88]!

Căpitanul ce răspundea pe italieneşte la toate întrebările, dar cu puternic accent american, întinse hârtia cerută, care i se luă din mâini cu o pensetă şi, după ce fu citită, i se înapoie în acelaşi fel.

— Bine, zise slujbaşul; puteţi coborî în barcă şi să veniţi cu noi la punctul de Sănătate.

Căpitanul coborî în barcă: patru vâslaşi îl urmară şi, escortat de barca sanitară, străbătu toată rada ca să ajungă, la cealaltă parte a portului, la bastionul numit la Salute.

43. ŞTIRILE PE CARE LE ADUCEA GOELETA „THE RUNNER"

Chiar în ziua când l-am văzut pe cavalerul San-Felice intrând în camera de culcare a ducesei de Calabria, şi pe căpitanul goeletei The Runner mergând la Salute, toată familia regală a celor Două-Sicilii era reunită în aceeaşi sală a palatului, unde l-am văzut pe Ferdinand jucând *reversis*[89]cu preşedintele Cardillo, pe Emma Lyonna ţinând piept, cu mâna plină de aur, bancherului *faraonului*[90], şi pe regină, retrasă într-un colţ, cu tinerele prinţese, şi brodând steagul pe care credinciosul şi priceputul Lamarra trebuia să-l ducă cardinalului Ruffo.

Nimic nu era schimbat: regele mai juca reversis; preşedintele Cardillo îşi mai smulgea nasturii; Emma Lyonna mai acoperea cu aur masa, vorbind în şoaptă cu

---

[88] Certificat de sănătate eliberat unei corăbii la plecare.

[89] Reversis — joc de cărţi.

[90] Faraonul sau stosul, alt joc de cărţi.

Nelson, rezemat de fotoliul ei, iar regina şi tinerele prinţese nu mai brodau un steag de luptă, cu cruce pentru cardinal, ci o flamură de mulţumiri pentru sfânta Rozalia, blândă fecioară al cărei nume încercau să-l pângărească, făcând-o ocrotitoarea acestui tron, pe cale de a se întări prin sânge.

Numai că, din ziua în care ne-am introdus cititorii în aceeaşi sală, lucrurile se schimbaseră. Din exilat şi învins cum era, Ferdinand se reîntorsese, datorită lui Ruffo, cuceritor şi învingător. Aşa că, nimic n-ar fi tulburat liniştea augustei feţe, pe care Canova, după cum am spus, se străduia s-o scoată în chip de Minervă, nu din creierul lui Jupiter, ci dintr-un minunat bloc de marmură de Carrara, dacă vreo câteva numere din Monitorul republican, sosite din Franţa, nu şi-ar fi aruncat umbra asupra erei noi, în care intra regalitatea siciliana.

Ruşii fuseseră bătuţi la Zurich de Massena[91]şi englezii la Almaker de Brune[92]. Englezii fuseseră siliţi să se re-îmbarce şi Suvorov[93], lăsând zece mii de ruşi pe câmpul de bătălie, nu scăpase decât trecând peste o prăpastie, în fundul căreia curgea râul Reuss, pe doi brazi legaţi cu centiroanele ofiţerilor săi, şi împingându-şi podul în abis după ce trecuse peste el.

Ferdinand, cu tot necazul pe care i-l pricinuiseră ştirile acestea, îşi îngăduise câteva clipe de plăcere luându-i in zeflemea pe Nelson pentru reîmbarcarea englezilor, şi pe Baillie pentru fuga lui Suvorov,

Nimic de zis unui om care, în aceeaşi împrejurare, îşi bătuse joc atât de crud şi de voios totodată, de el însuşi.

Aşa că Nelson se mulţumise să-şi muşte buzele, iar Baillie, care era irlandez, dar de origină franceză, nu se prea necăjise de înfrângerea suferită de trupele ţarului Paul

---

[91] Masséna (André), mareşal francez (1758—1817). Napoleon il poreclise „Copilul drag al victoriei".

[92] Brune (Guillaume), mareşal francez (1763—1815). Asasinat la Avignon, în timpul Teroarei albe.

[93] Suvorov, general rus (1728—1800).

I.

E adevărat că toate acestea nu schimbau nimic în situaţia care-l interesa de-a dreptul pe Ferdinand, adică în situaţia Italiei. Austria, datorită victoriilor sale de la Kokach în Germania, de la Magnano în Italia, de la Trebbia şi de la Novi, Austria, era la poalele Alpilor, iar Varul, vechea noastră frontieră, era ameninţat.

Mai e adevărat că Roma şi teritoriul roman erau recucerite de Burckard şi de Pronio, cei doi locotenenţi ai Maiestăţii Sale Siciliene şi că, în baza tratatului iscălit de generalul Burckard, comandantul trupelor napolitane, comodorul Troubridge, comandantul "trupelor britanice şt generalul Garnier, comandantul trupelor franceze, Ferdinand trebuia ca, retrăgându-se în condiţii onorabile, să fi părăsit Statele romane la 4 octombrie.

În toate acestea, cum spunea regele Ferdinand, era de băut şi de mâncat, adică afacerea e şi bună şi rea. Apoi, cu nepăsarea-i napolitană, arunca în aer, chiar de i-ar fi căzut peste nas, faimosul proverb pe care napolitanii îl întrebuinţează mai adesea referitor la moral decât la fizic:

— Bine! Tot ce nu gâtuie, îngraşă.

Maiestatea Sa, prea puţin îngrijorată de evenimentele care se petreceau în Elveţia şi în Olanda, şi foarte liniştită în privinţa celor ce se îndepliniseră, se îndeplineau şi aveau să se mai îndeplinească în Italia, îşi făcea deci partida de reversis, zeflemisind, totodată, pe Cardillo, adversarul său, ca şi pe Nelson şi pe Baillie, aliaţii lui, când prinţul regal intră în salon, salută pe rege şi pe regină şi, căutându-l din ochi pe prinţul de Castelcicala, rămas la Palermo lingă rege, şi numit ministrul afacerilor externe, datorită devotamentului său, merse de-a dreptul spre el şi începu cu vioiciune şi încet o conversaţie cu excelenţa sa.

După cinci minute, prinţul de Castelcicala trecu de-a lungul salonului şi, la rândul său, merse drept spre regină, şi-i spuse în şoaptă câteva cuvinte, care o făcură să-şi ridice repede capul.

— Înştiinţaţi-l pe Nelson, zise ea, şi veniţi la mine cu prinţul de Calabria în cabinetul de alături.

Şi, ridicându-se, intră, cu adevărat, într-un cabinet de lângă salonul cel mare.

Peste câteva clipe, prinţul de Castelcicala introducea prinţul, iar Nelson intra după ei, şi închidea uşa în urma lui.

— Vino dar aici, Francesco, zise regina, şi istoriseşte-ne de unde ai aflat frumoasa poveste, pe care mi-a spus-o Castelcicala.

— Doamnă, începu prinţul înclinându-se cu respectul amestecat cu "frică ce-l avusese totdeauna faţă de maică-sa, de care nu se simţea iubit, doamnă, unul din oamenii mei, un om pe care mă pot bizui, găsindu-se din întâmplare astăzi, pe la două după-amiază, la poliţie, a auzit că un căpitan al unui mic vas american, ce-a intrat astăzi în port, pe când ieşea din Malta, fiind împins de o vijelie înspre capul Bon, a întâlnit două bastimente de război franceze, iar pe unul din ele e îndreptăţit să creadă că se afla generalul Bonaparte.

Nelson, văzând atenţia cu care toţi ascultau povestirea prinţului Francesco, ceru ministrului de externe să i-o traducă pe englezeşte, şi se mulţumi să dea din umeri.

— Şi, faţă de-o asemenea ştire, oricât de vagă ar fi fost, n-ai căutat să-l vezi pe căpitan, să te informezi tu însuţi despre ce-i adevărat în zvonul ăsta? Nu, zău, Francesco, eşti de-o nepăsare de neiertat!

Prinţul se înclină.

— Doamnă, răspunse el, n-aveam căderea eu, care nu-s nimic în guvern, să încerc a pătrunde taine de atâta însemnătate; dar am trimis chiar persoana ce auzise zvonurile acestea pe bordul goeletei americane, ordonându-i să se informeze din izvor sigur şi, dacă acest căpitan i s-ar părea demn de oarecare încredere, să-l aducă la palat.

— Ei? întrebă cu nerăbdare regina.

— Ei bine, doamnă, căpitanul aşteaptă în salonul roşu.

— Castelcicala, zise regina, du-te şi adu-l aici prin coridoare, ca să nu treacă prin salon.

Se lăsă o adâncă tăcere între cele trei persoane care aşteptau; apoi, după un minut, uşa lăturalnică se redeschise, şi intră un bărbat cam la cincizeci-cincizeci şi cinci de ani, purtând o uniformă ciudată.

— Căpitanul Skinner, zise prinţul de Castelcicala introducându-l pe american.

Era, după cum am spus, un bărbat trecut de mijlocul vieţii, de statură ceva mai înaltă decât cea mijlocie, foarte bine legat, cu faţa gravă dar simpatică, cu păr abia că sunt, dat pe spate de parcă vântul furtunii, suflându-i în obraz, i l-ar fi aruncat astfel. Nu purta barbă; dar favoriţi stufoşi i se înfundau în cravata-i de pânză fină şi de-o albeaţă fără cusur.

Se plecă respectuos înaintea reginei şi a ducelui de Calabria, şi-l salută pe Nelson ca pe un personaj obişnuit: ceea ce arăta că nu-l cunoştea sau nu voia să-l cunoască.

— Domnule, îi zise regina, am fost asigurată că sunteţi purtătorul unor ştiri importante; aceasta vă lămureşte de ce am dorit să vă daţi osteneala de-a veni la palat. Avem cu toţii cel mai mare interes să cunoaştem veştile acestea. Şi, ca să ştiţi înaintea cui veţi vorbi, eu sunt regina Maria-Carolina; iată-l pe fiul meu, domnul duce de Calabria; iată-l pe ministrul nostru al afacerilor externe, domnul prinţ de Castelcicala; în sfârşit, iată-l pe prietenul, susţinătorul, salvatorul meu, milord Nelson, duce de Bronte, baron de Nil.

Căpitanul Skinner părea să caute din ochi o a cincea persoană, când deodată, uşa cabinetului ce dădea în salon se deschise, şi regele apăru.

Era vădit că pe această a cincea persoană o căuta din ochi căpitanul Skinner.

— Madonna î exclamă regele adresându-se Carolinei, ştii ce veşti se răspândesc la Palermo, scumpa mea stăpână?

— Încă nu ştiu, domnule, răspunse regina; dar o voi şti, căci uite-l pe domnul, care le-a adus şi o să mi le dea.

— Aha! făcu regele.

— Aştept ca Maiestăţile Lor să binevoiască a-mi face onoarea de a mă întreba, zise căpitanul Skinner, şi sunt la ordinele Lor.

— Se spune, domnule, întrebă regina, că ne puteţi da ştiri despre generalul Bonaparte?

Un zâmbet flutură pe buzele americanului.

— Da, doamnă, şi sigure, fiindcă acum trei zile l-am întâlnit pe mare.

— Pe mare? repetă regina.

— Ce spune domnul? întrebă Nelson.

Prinţul de Castelcicala traduse în engleză răspunsul căpitanului american.

— Unde? întrebă Nelson.

— Intre Sicilia şi Capul Bon, răspunse într-o desăvârşită engleză căpitanul Skinner, având Pantelleria1 la babord.

— Atunci, mai întrebă Nelson, spre al 37-lea grad latitudine nord?

— Spre al 37-lea grad latitudine nord şi prin al 9-lea grad şi 20 de minute longitudine est.

Prinţul de Castelcicala traduse pe rând regelui tot ce se spunea. Pentru regină şi ducele de Calabria, traducerea era de prisos: vorbeau amândoi englezeşte.

— Cu neputinţă, zise Nelson. Sir Sidney Smith blochează portul Alexandria, şi n-ar fi lăsat să treacă două bastimente franceze îndreptându-se spre Franţa.

— Asta-i bună, se împotrivi regele, care nu scăpa niciodată prilejul să-l împungă pe Nelson, doar aţi lăsat să treacă toată flota franceză ce mergea la Alexandria!

— Ca s-o distrugem mai bine la Abukir, răspunse Nelson.

— Ei, acum, zise regele, alergaţi deci după cele două bastimente pe care le-a văzut căpitanul Skinner, şi distrugeţi-le.

— Căpitanul ar vrea să ne spună, întrebă ducele de Calabria, făcând un dublu semn respectuos tatălui şi mamei lui, ca pentru a se scuza, că îndrăzneşte să ia cuvântul în faţa lor, prin ce împrejurări se găsea în apele acelea, şi de ce crede că pe unul din cele două bastimente franceze pe care le-a întâlnit, se îmbarcase generalul Bonaparte?

— Bucuros, Alteţă, răspunse căpitanul înclinându-se. Plecasem din Malta ca să trec prin strâmtoarea Messina, când m-a apucat o vijelie dinspre nord-est, la o leghe mai spre sud de capul Passaro. Am lăsat să mă poarte, adăpostit de Sicilia, până la insula Maritimo, şi de acelaşi vânt, m-am lăsat dus înspre capul Bon, gonind în largul mării.

— Şi acolo? întrebă ducele.

— Acolo, m-am găsit faţă în faţă cu două bastimente pe care le-am recunoscut drept franceze şi m-au recunoscut drept american. Dealtfel, o lovitură de tun le asigurase pavilionul şi mă invitase să-l desfăşor pe al meu. Un bastiment mi-a făcut semn să mă apropii şi, când am fost la o depărtare de unde se putea auzi glasul, un bărbat în uniformă de general mi-a strigat:

— Hei! cei din goeletă! Aţi văzut bastimente engleze?

— Niciunul, domnule general, am răspuns.

— Ce face flota amiralului Nelson?

— O parte blochează Malta, cealaltă e în portul Palermo.

— Unde mergeţi?

— La Palermo.

— Ei bine, dacă-l vedeţi acolo pe amiral, spuneţi-i că mă duc să-mi iau în Italia revanşa pentru Abukir".

Şi bastimentul şi-a urmat calea.

— Ştiţi cum îl cheamă pe generalul care v-a interogat? mi-a zis ajutorul meu, care stătuse lângă mine în timpul interogatoriului. Ei bine, e generalul Bonaparte!

Se traduse lui Nelson toată povestirea căpitanului american, în timp ce regele şi ducele de Calabria se priveau îngrijoraţi.

— Şi. întrebă Nelson, nu ştiţi numele celor două bastimente?

— M-am apropiat atâta de ele. răspunse căpitanul, c-am putut să le citesc: unul e Muiron şi celălalt Carrere.

— Ce înseamnă numele acestea? întrebă regina în germană pe ducele de Calabria. Nu înţeleg semnificaţia.

— Sunt două nume de bărbat, doamnă, răspunse căpitanul Skinner pe nemţeşte, şi vorbea limba aceasta tot atât de corect ca şi pe celelalte două în care se mai exprimase.

— Diavolii ăştia de americani! zise pe franţuzeşte regina, vorbesc toate limbile.

— Ne este necesar, doamnă, răspunse într-o bună franceză căpitanul Skinner. Un popor de negustori e dator să cunoască toate limbile în care se poate întreba cât costă un balot de bumbac.

— Ei, milord Nelson, exclamă regele, ce spui despre ştirea asta?

— Spun că-i gravă, sire, dar că nu face să ne îngrijorăm peste măsură. Lord Keith navighează de-a curmezişul între Corsica şi Sardinia şi, doar ştiţi, că marea şi vântul ţin cu Anglia.

— Vă mulţumesc, domnule, pentru lămuririle pe care aţi binevoit să mi le daţi, zise regina. Socotiţi să staţi mai multă vreme la Palermo?

— Sunt un om ce călătoreşte de plăcere, doamnă, răspunse căpitanul, şi dacă Maiestatea Voastră n-are nimic împotrivă, sper să întind pânzele săptămâna viitoare.

— Unde aţi putea fi găsit, căpitane, dacă ar fi nevoie de noi lămuriri?

— Pe bordul meu. Am ancorat în faţa fortului Castel-lamare şi, afară numai de dispoziţii contrarii, voi rămâne unde sunt, fiindcă locul îmi place.

— Francesco, zise regina fiului ei, vei avea grijă să nu fie deranjat căpitanul din locul pe care şi l-a ales. Trebuie să ştim unde să-l regăsim îndată, dacă din întâmplare mai e

nevoie de el.

Prinţul se înclină.

— Ei, milord Nelson, întrebă regele, după părerea dumitale, ce-i de făcut acuma?

— Sire, să vă reluaţi partida de reversis, ca şi cum nimic neobişnuit nu s-ar fi întâmplat. Presupunând că generalul Bonaparte debarcă în Franţa, nu-i decât un om mai mult.

— Dacă n-aţi fi fost la Abukir, milord, rosti Skinner, nu era decât un om mai puţin; dar se prea poate ca mulţumită omului ăsta mai puţin, flota franceză să fi fost salvată.

Şi, cu aceste cuvinte ce însemnau totodată o măgulire şi o ameninţare, căpitanul american cuprinse dintr-un salut augustele personaje care-l chemaseră, şi se retrase.

Apoi, după cum îl sfătuise Nelson, regele se duse să-şi reia locul la masa unde-l aştepta cu nerăbdare preşedintele Cardillo, şi cu răbdare, aşa cum se cuvine unor oameni de curte bine dresaţi, ducele d'Ascoli şi marchizul Circillo.

Aceştia erau prea obişnuiţi cu eticheta curţilor pentru a-şi îngădui să-i pună întrebări regelui; dar preşedintele Cardillo ţinea seamă mai puţin de regulile cuviinţei decât cei doi domni.

— Ei, Sire, făcea să ne întrerupem partida, zise el, şi să vă aşteptăm un sfert de oră?

— A! Pe legea mea! Nu, răspunse regele, cel puţin, după cum pretinde amiralul Nelson. Bonaparte a părăsit Egiptul, a trecut, fără să fie văzut, prin flota lui Sydney

Smith. Acum patru zile, era în dreptul capului Bon. Va trece prin flota lui milord Keith, cum a trecut prin flota lui Sidney Smith şi, peste trei săptămâni, va fi la Paris. E rândul dumitale, preşedinte, să amesteci şi să baţi cărţile până ce Bonaparte o să-i bată pe austrieci!

Şi, cu acest cuvânt de spirit, de care păru încântat, regele îşi reluă partida, ca şi cum, într-adevăr, ceea ce aflase nu făcea s-o întrerupă.

44. SOŢIA ŞI SOŢUL

Vă amintiţi cum prinţul de Calabria aflase ştirile, pe care le adusese mamei sale.

Un om al lui, aflându-se la poliţie, auzise cum se repetau directorului de la Salute câteva vorbe aruncate în vânt de căpitanul Skinner.

Le spusese căpitanul înadins ori din întâmplare? Numai el singur ar fi putut s-o lămurească.

Omul ăsta al lui, al ducelui de Calabria, nu era altul decât cavalerul San-Felice care, cu o recomandare a prinţului, cerea prefectului de poliţie o autorizaţie de-a pătrunde până la nenorocita prizonieră.

Obţinuse autorizaţia, dar făgăduind să păstreze cea mai desăvârşită taină, prizoniera fiind semnalată severităţii prefectului de însuşi regele.

Aşa că, pe întuneric, între zece şi unsprezece, cavalerul urma să fie introdus în temniţa nevestei lui.

Înapoindu-se la palatul senatului, unde locuia prinţul regal, după cum am spus, cavalerul istorisi Alteţei Sale ce se repetase la poliţie din spusele unui ofiţer american despre întâlnirea lui pe mare cu generalul Bonaparte.

Prinţul vedea departe, şi-n aceeaşi clipă ghicise urmările unei asemenea întoarceri. încât ştirea i se păru din cele mai însemnate şi, pentru a cerceta cât era de adevărată, îl rugase pe cavalerul San-Felice să fie condus chiar atunci pe bordul bastimentului american.

Oricând San-Felice ar fi dat ascultare prinţului cu repeziciunea devotamentului; dar tocmai în ziua aceea, prinţul îl copleşise cu bunătatea lui, şi-i părea rău că, pentru a-i face un serviciu, n-avea de executat decât un ordin atât de simplu.

De-ar fi fost cazul, cavalerul era însărcinat să-l aducă prinţului pe căpitanul american.

Plecase deci numaidecât în port şi punându-şi cu îngrijire în portofel permisul de intrare în temniţă, luase una din bărcile care fac curse în radă şi, cu blândeţea-i

obişnuită, rugase pe luntraşi să-l ducă la goeleta americană.

Oricât de obişnuit şi de frecvent este faptul, sosirea unei nave într-un port e totdeauna un eveniment. Aşa că de cum le spusese ţinta cursei lui, luntraşii, îndeplinindu-i dorinţa, se îndreptară spre micul bastiment, ale cărui catarge, graţios aplecate îndărăt, nu se potriveau prin înălţimea lor, cu micimea cherestelii sale.

O pază destul de aspră se făcea pe bordul goeletei, fiindcă marinarul de serviciu abia zări barca şi socoti că vine spre micul bastiment, că fu înştiinţat căpitanul, înapoiat numai de-o oră de la Salute: urcă repede pe punte, urmat de locotenentul său, un tânăr de douăzeci şi şase-douăzeci şi opt de ani. Dar îndată ce-şi aruncară o privire grăbită asupra bărcii, schimbară câteva vorbe cu glas uimit şi îngrijorat, iar tânărul dispăru pe scara ce ducea la salon.

Căpitanul aşteptă singur.'

Cavalerul San-Felice, deşi nu erau decât două trepte pentru a se sui pe punte, crezu că trebuie să-i ceară pe englezeşte căpitanului voie de a intra pe bordul său. Dar acesta-i răspunse printr-un strigăt de surpriză, îl atrase la el şi-l duse foarte mirat pe o, mică platformă de dindărăt, împrejmuită cu o balustradă de aramă şi alcătuind puntea cea mai înaltă.

Cavalerul nu ştia ce să gândească de asemenea primire care, dealtfel, n-avea nimic duşmănos, şi se uită la american cu ochi întrebători.

Atunci, acesta, zise într-o excelentă italiană î

— Mulţumesc că nu mă recunoşti, cavalere, e dovada că mi-e bună travestirea, deşi ochii unui prieten sunt adesea mai puţin ageri decât ai duşmanului.

Cavalerul nu înceta să-l privească, încercând zadarnic să-şi amintească unde mai văzuse chipul ăsta leal şi puternic.

— Îţi voi intra în viaţă, domnule, începu aşa-zisul american, printr-o tristă dar nobilă amintire. Eram la

tribunalul din Monte-Oliveto în ziua când ai venit să salvezi viaţa soţiei dumitale. Te-am urmărit şi te-am oprit Ba ieşirea din tribunal. Purtam atunci o haină de călugăr benedictin.

San-Felice se trase un pas îndărăt şi se îngălbeni uşor.
— Atunci, murmură el, eşti tatăl?

— Da. Ţii minte ce mi-ai spus când ţi-am mărturisit-o?

— Ţi-am spus: „Să facem tot ce vom putea ca s-o salvăm."

— Şi astăzi?

— O! astăzi, din toată inima, îţi repet acelaşi lucru.

— Ei bine, eu, zise presupusul american, de aceea sunt aici.

— Şi eu, răspunse cavalerul, sper să reuşesc la noapte.

— Vrei să mă ţii la curent cu încercările dumitale?

— Ţi-o făgăduiesc.

— Acuma, ce te aduce la mine, de vreme ce nu m-ai recunoscut?

— Ordinul prinţului regal. S-a răspândit zvonul că vii cu ştiri foarte grave, şi prinţul m-a trimis cu gândul să te conduc la rege. îţi displace să fii prezentat Maiestăţii Sale?

— Nu-mi displace nimic ce vă poate sluji planurile şi doresc şi eu să abat privirile poliţiei de la adevăratul scop care mă ţine aici. Dealtfel, mă îndoiesc că l-ar recunoaşte, în uniformă şi-n această situaţie, pe fratele Joseph, chirurgul mânăstirii Monte-Cassino. Şi chiar de l-ar recunoaşte, ar fi departe de a bănui ce caută la Palermo.

— Atunci, ascultă-mă.

— Ascult.

— În timp ce vei merge la palat cu prinţul regal şi te va primi regele, eu, cu permisul meu de la poliţie, voi pătrunde până la prizonieră. O voi înştiinţa despre planul ce l-am hotărât astăzi cu ducele şi ducesa de Calabria. Dacă planul ne izbuteşte, şi deseară îţi voi dezvălui planul, nu mai ai nimic de făcut: nenorocita e salvată şi exilul îi înlocuieşte pedeapsa cu moartea. Iar pentru ea, exilul e fericirea.

Dumnezeu să-i dea, deci exilul! Dacă planul nostru nu reuşeşte, vă declar că ea nu va mai avea speranţă decât în dumneata. In clipa aceea, îmi vei spune ce doreşti de la mine. Conlucrare activă sau simple rugăminţi; ai dreptul de a pretinde tot. Mi-am şi sacrificat fericirea pentru fericirea sa; sunt gata să-mi sacrific şi viaţa pentru a o salva pe a ei.

— O! da, ştim. Eşti îngerul devotamentului.

— Fac ceea ce trebuie, şi chiar în oraşul acesta mi-am luat angajamentul pe, care-l îndeplinesc astăzi. Acum, vei ieşi din palat, cam la aceeaşi oră când eu voi ieşi din închisoare; cel ce isprăveşte întâi îl va aştepta pe celălalt în piaţa celor Patru-Cantoane.

— Ne-am înţeles.

— Atunci, vino!

— Un ordin de dat, şi sunt al dumitale.

Înţelegeţi simţământul delicat ce-l îndepărtase pe Salvato, în clipa când cavalerul urcase; dar tatăl său, închipuindu-şi ce chin trebuia să-l frământe, voia, ca plecând de pe goeletă, să-i spună ceea ce nu ştia decât prea puţin, adică în ce stare se găseau lucrurile.

Oricum, toate mergeau cât mai bine: Luiza era prizonieră, dar trăia, şi cavalerul San-Felice, ducele şi ducesa de Calabria conspirau pentru ea.

Era cu neputinţă ca, având asemenea ocrotitori, să nu poată fi salvată.

Dealtfel, de nu se izbutea, va fi acolo el, ca să încerce împreună cu tatăl său vreo lovitură deznădăjduită, ca aceea care-l scăpase pe el însuşi.

Joseph Palmieri urcă din nou; cavalerul îl aştepta în barca ce-l adusese. Aşa-zisul căpitan dădu, într-adevăr, cu glas tare câteva ordine în limba americană, şi luă loc lângă cavaler.

Am văzut cum se petrecuseră lucrurile la palat, şi ce ştiri aducea proprietarul goeletei. Ne rămâne să vedem acum ceea ce în răstimp se întâmplase la închisoare, şi ce plan se hotărâse între cavaler şi cei doi puternici protectori

ai săi, ducele şi ducesa de Calabria.

La ora zece fix, cavalerul bătea la poarta fortăreţei, Cuvântul fortăreaţă arată că temniţa, în care era închisă nenorocita Luiza, era mai mult decât o închisoare obişnuită: era un donjon de Stat.

Cavalerul fu deci condus la guvernator.

Îndeobşte, militarii sunt lipsiţi de micile patimi care, în închisorile civile, se pun în slujba urilor puterii. Colonelul ce îndeplinea sarcina de guvernator îl primi şi-l salută politicos, luă cunoştinţă de autorizaţia lui de comunicare cu prizoniera, puse să-l cheme pe temnicerul-şef şi-i ordonă să-l ducă la camera persoanei pe care-i era îngăduit s-o viziteze.

Apoi, băgând de seamă că permisul fusese eliberat la cererea prinţului şi recunoscându-l pe San-Felice drept un intim al palatului:

— Rog pe Excelenţa Voastră, zise el, luându-şi rămas bun de la cavaler, să depună respectele şi omagiile mele la picioarele Alteţei Sale regale.

Cavalerul, mişcat de a întâlni curtenie acolo unde se temea să nu se lovească de vreo brutalitate, făgădui nu numai să-i îndeplinească însărcinarea, ci să şi spună Alteţei Sale regale cu ce consideraţie i-a primit recomandarea.

Cât priveşte temnicerul-şef, văzând curtenia cu care guvernatorul vorbea cavalerului, socoti că era o persoană însemnată şi se grăbi a-l duce cu tot felul de plecăciuni la camera Luizei, de la catul al doilea dintr-unul din turnuri.

Pe măsură ce suia, cavalerul simţea că se înăbuşă. După cum am spus, n-o mai văzuse pe Luiza de la şedinţa tribunalului, şi nu fără o adâncă emoţie avea să se găsească în faţa ei. Aşa că, ajungând la uşa camerei, şi când temnicerul voia să vâre cheia în broască, îşi puse mâna pe umărul lui, murmurând:

— Mă rog, prietene, o clipă!

Temnicerul se opri. Cavalerul se rezemă de perete, simţind că i se tăiau picioarele.

Dar simţurile prizonierilor capătă, în tăcere, în singurătate şi-n beznă, o ascuţime cu totul deosebită. Luiza auzise paşi pe scară, şi îşi dăduse seama că se opreau la uşa ei.

Nu era ora când obişnuiau să intre în temniţă. îngrijorată, se sculase din patul pe care se aruncase îmbrăcată; ciulind urechea, cu braţele întinse, se apropiase de uşă cu nădejdea de a desluşi vreun zgomot ce i-ar îngădui să ghicească de ce veneau s-o viziteze la începutul nopţii.

Ştia că, până la ora când va naşte, viaţa-i era apărată de îngerul ocrotitor pe care-l purta în sân; dar număra zilele cu groază; avea să împlinească a şaptea lună.

Pe când cavalerul, rezemat de peretele exterior şi cu mâna pe piept, încerca să-şi potolească bătăile inimii, ea, de cealaltă parte a uşii, asculta gâfâind şi plină de, spaimă.

Cavalerul înţelese că nu putea să rămână veşnic astfel, îşi încorda puterile şi, cu glas destul de hotărât zise temnicerului:

— Deschide acuma, prietene.

Abia rostise vorbele acestea, şi i se păru că aude un strigăt slab de cealaltă parte a uşii; de era cumva un strigăt, fu îndată acoperit de scârţâitul cheii în broască.

Uşa se deschise; cavalerul se opri în prag.

La doi paşi în camera, cu totul scăldată într-o rază de lună ce pătrundea prin fereastra zăbrelită dar fără geamuri, Luiza era îngenuncheata, albă, cu părul despletit şi mâinile întinse pe genunchi, aidoma cu Magdalena de Canova. – Recunoscuse prin uşă glasul soţului ei, şi-l aştepta în atitudinea femeii adultere aşteptându-l pe Isus.

La rândul său, cavalerul scoase un strigăt, o ridică pe braţe şi, pe jumătate leşinată, o duse pe pat.

Temnicerul închise uşa, spunând:

— Când Excelenţa Voastră va auzi că sună ora unsprezece…

— Bine, răspunse San-Felice, nedându-i timp să-şi

isprăvească fraza.

Camera rămase fără altă lumină decât raza lunii care, urmând mişcarea nocturnei planete, se apropia încet de cei doi soţi. Ar fi trebuit să spunem de tată şi de fiică, întradevăr, nimic nu era mai părintesc decât sărutul lui Luciano pe fruntea palidă a Luizei; nimic nu era mai firesc decât îmbrăţişarea cu care mâinile tremurătoare ale (Luizei îl strângeau pe Luciano.

Niciunul, nici altul nu spuneau o vorbă. Se auzeau numai hohote de plâns înăbuşite.

Cavalerul înţelegea că ruşinea nu era singura pricină a plânsului ei. Nu-l mai văzuse pe Salvato, auzise pronunţarea condamnării lui, şi nu ştia ce devenise.

Nu îndrăznea să pună o întrebare şi, printr-un simţământ de aleasă delicateţe, nici cavalerul nu îndrăznea să răspundă gândului ei.

În clipa aceea, marea tulburare a mamei se vădi printr-o mişcare atât de violentă a pruncului, încât Luiza scoase un ţipăt.

Cavalerul simţise mişcarea, şi un fior îi trecuse prin tot trupul: dar, cu glasu-i blând, zise:

— Linişteşte-te, fiinţă nevinovată; tatăl tău trăieşte, e liber şi în afară de orice primejdie.

— O 1 Luciano! Luciano! exclamă Luiza, lăsându-se la picioarele lui San-Felice.

— Dar, urmă repede cavalerul, am venit pentru altceva; am venit să vorbesc cu tine, cu tine copilul meu scump.

— Despre mine?

— Da, vrem să te salvăm, fata mea mult iubită. Luiza clătină din cap, în semn că n-o crede cu putinţă.

— Ştiu, rosti San-Felice răspunzând gândului ei, regele te-a condamnat; dar avem un mijloc de a-ţi obţine graţierea.

— Graţierea mea! Un mijloc! repetă Luiza; cunoşti un mijloc de a-mi obţine graţierea?

Şi clătină din cap a doua oară.

— Da, reluă San-Felice, şi mijlocul ăsta ţi-l voi spune. Prinţesa e însărcinată.

— Fericită mamă! exclamă Luiza. Nu aşteaptă cu groază ziua când îşi va săruta copilul!

Şi se lăsă pe spate, plângând şi frângându-şi braţele.

— Aşteaptă, aşteaptă, zise cavalerul, şi roagă-te să nască. Ziua aceea va fi ziua libertăţii tale.

— Te ascult, răspunse ea, ridicându-şi capul şi lăsându-l pe pieptul bărbatului ei.

— Ştii, urmă San-Felice, că atunci când prinţesa regală a Neapolului naşte un băiat, are dreptul la trei graţieri, care nu i se refuză niciodată?

— Da, ştiu asta.

— Ei bine, în ziua când prinţesa regală va naşte, în loc de trei graţieri, nu va cere decât una, şi această graţiere va fi a ta.,

— Dar, zise Luiza, dacă naşte o fată?

— O fată! O fată! exclamă San-Felice, în mintea căruia nu se prezentase această alternativă. E cu neputinţă! Dumnezeu n-o va îngădui!

— Doar Dumnezeu a îngăduit să fiu pe nedrept condamnată, spuse Luiza cu un zâmbet dureros.

— E o încercare! rosti cavalerul, şi suntem pe un pământ de încercări.

— Aşa că ţi-e singura speranţă? întrebă Luiza.

— Vai! Da! răspunse San-Felice; dar nu~i nimic! Uite (scoase o hârtie din buzunar), iată o suplică formulată de ducele de Calabria şi scrisă de soţia lui, iscăleşte-o, şi să avem încredere în Dumnezeu.

— Dar n-am nici pana, nici cerneală. — Am eu, o linişti cavalerul.

Şi, scoţând o călimară din buzunar, muie în ea o pană; apoi, susţinând-o pe Luiza, o duse lângă fereastră pentru ca, luminată de raza lunii, să poată iscăli.

Ea semnă.

— Gata! zise el, ridicându-şi capul, îţi las pana şi un

caiet; vei găsi desigur mijlocul de-a le ascunde undeva; pot să-ţi fie de folos.

— O! Da, da, dă-mi-le, dragul meu! răspunse ea. O! Ce bun eşti şi cum te gândeşti la toate! Dar ce ai, şi la ce te uiţi?

Într-adevăr, privirile cavalerului se aţintiseră prin dublele zăbrele ale ferestrei, asupra părţii din port ce se putea zări prin deschizătură.

La treizeci-patruzeci de metri de poalele turnului, se legăna goeleta căpitanului Skinner.

— Minune cerească! murmură cavalerul. Haide î încep să cred că el e menit să te scape.

Un om se plimba în lung şi-n lat pe punte şi, din când în când, arunca o căutătură nesăţioasă asupra fortului, de parcă ar fi vrut să pătrundă prin ziduri.

În clipa aceea, cheia scârţâi în broască abătea ora unsprezece.

Cavalerul luă capul Luizei în amândouă mâinile şi, îndreptându-şi privirea spre puntea micului bastiment şopti:

— Vezi omul acela?

— Da, îl văd. Ei bine?

— Ei bine, Luiza, omul acela-i el.

— Care el? întrebă tânăra femeie, tremurând toată.

— Cel care te va scăpa, dacă nu te scap eu. Dar (îi ţinea capul şi-i sărută cu pasiune fruntea şi ochii), te voi scăpa! Te voi scăpa! Te voi scăpa!

Şi se avântă afară din temniţă, a cărei uşă se închise fără ca Luiza să fi băgat de seamă.

Tot sufletul îi trecuse în ochii ce-l sorbeau cu privirea pe omul care se plimba pe puntea goeletei.

l

45. MICI ÎNTÂMPLĂRI ADUNATE IN JURUL ALTORA MARI

Dacă întâmplarea s-ar fi petrecut ziua, şi nu noaptea,

cavalerul s-ar fi repezit pe scări, fără să-i pese de temnicerul şef, şi exclamând mereu: „O voi scăpa!" Dar în coridor era beznă deplină, neavând nici măcar raza lunii ce lumina temniţa Luizei.

Fu deci nevoit să aştepte paznicul cu lanterna lui.

Acesta-l însoţi cu aceleaşi temeneli cu care-l copleşise la sosire. Aşa că, ajungând în curte, cavalerul puse mâna în buzunar şi scoţându-şi cele câteva monede de aur, le dădu temnicerului.

El le luă şi le cântări în mână cu o înfăţişare melancolică, clătinând din cap.

— Prietene, zise San-Felice, e tare puţin, ştiu; dar îmi voi aminti de tine, fii liniştit, numai dacă vei fi cât mai binevoitor cu biata femeie, care ţi-e prizonieră.

— Departe de a mă plânge de ce-mi dă Excelenţa Voastră! răspunse el. Dar, dacă Excelenţa Voastră ar vrea, ar putea, cu un singur cuvânt, să facă pentru mine mai mult decât voi putea vreodată să fac eu pentru prizonieră.

— Şi ce pot face pentru tine? întrebă San-Felice.

— Am un fiu, Excelenţă, şi de un an de zile, cer fără a putea izbuti, să fie primit ca temnicer în fortăreaţă De-ar fi aici, l-aş însărcina îndeosebi cu serviciul signorei despre care-i vorba, eu neputând să-i port grija, fiind numai supraveghetor general.

— Asta-i şi dorinţa mea, zise San-Felice, gândindu-se îndată la folosul pe care-l putea trage de la protectorul ăsta de rând. Şi de cine depinde numirea lui?

— Numirea lui depinde de şeful poliţiei.

— Te-ai mai adresat lui?

— Da; dar înţelegeţi, Excelenţă, ar trebui să pot... (şi făcu gestul unui om care numără bani), şi nu-s bogat.

— Bine. Să faci o cerere şi să mi-o adresezi.

— Excelenţă, răspunse temnicerul-şef scoţându-şi o hârtie din buzunar, pe când eraţi în camera prizonierei, mi-am ticluit cererea, socotind că veţi binevoi să vă însărcinaţi cu ea.

— Într-adevăr, prietene, iau cererea asupră-mi şi de va fi în puterea mea, vei obţine ce doreşti. Dacă mai ai nevoie de mine, vino la Alteţa Sa regală ducele de Calabria şi întreabă de cavalerul San-Felice.

Apoi, punând petiţia în buzunar, îşi luă rămas bun de la ocrotitorul său, ieşi din fortăreaţă şi se îndreptă spre piaţa celor Patru-Cantoane, unde, vă amintiţi, avea întâlnire cu aşa-zisul căpitan american.

Acesta îl aştepta şi, zărindu-l, merse drept spre el.

Amândoi se opriră, întrebându-se.

Joseph Palmieri îşi istorisi vizita la rege, se bucură de felul cum fusese primit şi mai ales de siguranţa, pe care o avea acum, de-a putea rămâne la locul unde ancorase, adică în vecinătatea fortului.

Cât despre cavaler, îl înştiinţa de planul său şi, ca să-şi dea bine seama, îi dădu să citească cererea de graţiere formulată de ducele de Calabria.

Joseph Palmieri se apropie de candela unei madone şi citi; din neatenţie, cavalerul se înşelase dându-i cererea temnicerului-şef, în locul cererii de graţiere a ducelui.

Dar Joseph Palmieri nu era omul căruia să-i scape o împrejurare ce i-ar fi putut folosi, fără să pună mâna pe ea. începu prin a lua adresa viitorului temnicer: Tonino Monti, via della Salute nr. 7; şi, înapoind cavalerului cererea îi zise:

— Mi-ai dat altă hârtie.

Cavalerul scotoci prin buzunar şi găsi, într-adevăr, suplica pe care credea c-o dăduse.

Joseph Palmieri o citi cu şi mai mare luare aminte decât pe cea dinţii

— Da, fără îndoială, zise el,.e o şansă dacă Ferdinand are inimă; dar mă îndoiesc să aibă.

Şi înapoie cavalerului cererea de graţiere.

— Cam pe când, întrebă el, socoti să nască prinţesa?

— Dar ea aşteaptă dintr-o zi, într-alta.

— Să aşteptăm ca şi dânsa, zise Palmieri. Iar, dacă regele refuză, sau dacă naşte 6 fată?…

— Atunci, vei primi aceeaşi suplică ruptă bucăţi, ceea ce va însemna că poţi activa la rândul dumitale, dat fiind că, din partea noastră, nu va mai fi speranţă; sau de nu, singura vorbă: Salvată l îţi va spune tot ce ai nevoie să ştii. Numai, îmi dai cuvântul că nu vei încerca nimic până atunci?.

— Ţi-l dau; dar îmi vei îngădui să mă informez topografic de camera pe care-o ocupă prizoniera în fortăreaţă?

Cavalerul luă mâna interlocutorului său, strângând-o cu înfrigurată energie.

— Tinereţea e puternică în faţa Domnului, zise el. Fereastra prizonierei dă de-a dreptul spre goeleta Runner.

Şi se îndepărtă repede, ascunzându-şi faţa în manta.

Cavalerul nu se înşelase şi, încă o dată, simpaticele efluvii ale tinereţii izbucniseră ca nişte curenţi magnetici. Abia părăsise cavalerul camera Luizei, după ce-i arătase pe bărbatul care, la o jumătate de ancablură[94]de la picioarele fortăreţei, se plimba gânditor pe puntea goeletei, că Salvato — fiindcă era, într-adevăr, Salvato — parcă îşi auzi numele trecând prin aer, dus de briza nopţii.

Ridică fruntea, nu văzu nimic şi crezu că s-a înşelat.

Dar acelaşi sunet îi trecu a doua oară pe la ureche.

Atunci ochii i se aţintiră asupra deschizăturii întunecate ce se desprindea pe zidul cenuşiu şi, printre zăbrele, i se păru că vede o mână ce flutura o batistă.

Strigătul, corespunzător aceluia, ce ieşea din inima prizonierei, se avântă şi din inima lui, iar undele văzduhului fremătară din nou, vibrând de două silabe: „Luiza!"

Batista se desprinse din mână, pluti o clipă în aer şi căzu la picioarele zidului.

Salvato avu prevederea să mai aştepte câteva clipe, să privească în juru-i dacă nimeni nu văzuse ce se întâm plase şi, după ce se încredinţa că totul rămăsese numai între el şi prizonieră, fără a înştiinţa niciun om din echipaj, scoase o

---

[94] Ancablură, termen de marină, unitate de lungime egală cu 200 m.

barcă pe mare şi, ca un pescar ce-şi întinde undiţele, se apropie de plajă.

Un teren de vreo zece metri despărţea cheiul de zidul închisorii şi, din fericire, nicio santinelă nu era acolo.

Salvato îşi legă de ţărm barca şi, dintr-o singură săritură, se găsi la picioarele turnului, ridică batista şi se întoarse la barcă.

Abia îşi reluase locul, când auzi pasul măsurat al unei patrule; dar nu se îndepărtă de chei, ceea ce ar fi putut da de bănuit; vârî batista în sân şi rămase în luntre, făcând cu undiţa mişcarea, de sus în jos, a unui om care pescuieşte.

Patrula se ivi lângă turn; sergentul care o comanda ieşi din rânduri şi se apropie de barcă.

— Ce faci aici? întrebă el pe Salvato, îmbrăcat ca simplu marinar.

Acesta îl puse să mai repete odată întrebarea, ca şi cum n-ar fi înţeles; apoi:

— Vezi bine, răspunse Salvato cu un puternic accent englezesc, pescuiesc.

Cu toate că sicilienii nu-i puteau suferi, englezii datorau prezenţei lui Nelson oarecare consideraţie ce nu se acorda indivizilor din alte naţiuni.

— E oprit să se lege bărcile de chei, se împotrivi şeful patrulei şi este loc destul în port pentru pescuit. Aşa că, şterge-o în larg, amice!

Salvato mârâi morocănos, îşi trase din fundul mării undiţa, de care avu norocul să găsească prins un peştişor, şi vâsli spre goeletă.

— Bine! făcu sergentul ajungându-şi patrula, o să mai mănânce şi altceva decât carne sărată.

Şi, încântat de gluma lui, pieri un timp sub o boltă, cercetându-i adânc;mea întunecoasă, se arătă din nou şi îşi urmă rondul de noapte de-a lungul zidurilor exterioare ale fortăreţei.

Cât despre Salvato, se şi coborâse în goeletă, sărutând batista însemnată cu un L, un S şi un F.

Unul din cele patru colţuri era legat; îl luă repede în mână şi simţi o hârtie.

Pe hârtie erau scrise cuvintele:

„Te-am recunoscut, te văd, te iubesc 1 Asta mi-e prima clipă de bucurie de când te-am părăsit.

Dumnezeule, iartă-mă dacă, fiindcă sper în el, sper în tine!

A ta Luiza."

Salvato se urcă iar pe punte; ochii i se îndreptară spre deschizătură.

Mâna cea albă se mai desluşea pe drugii întunecaţi.

Flutură batista, o sărută, şi numele-i trecu iarăşi la ureche odată cu briza nopţii.

Dar, cum pe o noapte atât de senină, ar fi fost nesocotit să mai urmeze un asemenea schimb de semne, Salvato se aşeză jos şi rămase nemişcat, în timp ce prin dublele zăbrele, ochii lui, deprinşi cu întunericul, mai puteau zări apariţia albă, spre care nu-l mai călăuzea mâna neprevăzătoare.

După câteva minute, se auzi un zgomot de vâsle ce loveau marea şi, prin labirintul de bastimente care umpleau portul, se văzu înaintând o barca ce se opri la mica scară a goeletei.

Era Joseph Palmieri care se înapoia pe bord.

— Veste bună! exclamă pe englezeşte Salvato, aruncându-se în braţele tatălui său. Ea-i acolo, acolo, la fereastra aceea! Iată-i batista şi o scrisoare de-a ei!

Joseph Palmieri zâmbi cu un zâmbet inefabil şi murmură:

— O, sărmane cavaler! Câtă dreptate aveai zicând: „Tinereţea e puternică în faţa lui Dumnezeu!

46. NAŞTEREA UNUI PRINŢ REGAL

Câteva zile după întâmplările pe care le-am istorisit, regele vâna la picior prepeliţe, urmat de credinciosul său

Jupiter, în grădinile de la Bagaría şi pe coasta de miazănoapte a colnicelor, ce se înalţă la oarecare depărtare de plajă.

Avea cu sine pe doi din cei mai statornici tovarăşi de asemenea plăceri, foarte buni trăgători ca şi el, sir William Hamilton şi preşedintele Cardillo.

Vânătoarea era splendidă, la întoarcerea prepeliţelor.

După cum ştie orice vânător, prepeliţele au două migraţii pe an. In prima, din lunile aprilie şi mai, pleacă de la sud spre nord; în epoca aceea sunt slabe şi fade. Într-a doua, ce are loc în lunile septembrie şi octombrie, dimpotrivă, sunt grase şi foarte gustoase, mai ales în Sicilia, întâiul lor popas în drumul spre Africa.

Regele Ferdinand petrecea deci, nu vom spune ca un rege, ştim doar prea bine că, deşi era rege, nu petrecuse totdeauna, ci ca un vânător, când vânatul e îmbelşugat.

Trăsese cincizeci de focuri, împuşcase cincizeci de păsări şi propunea să parieze c-o să ajungă astfel suta, fără a scăpa vreuna.

Deodată, se zări un călăreţ ce venea în goana mare; şi, călăuzit de împuşcături, la o depărtare cam de cinci sute de paşi de vânători, îşi opri calul, se înălţă în şa să vadă care din cei trei e regele şi, recunoscându-l, merse drept spre el.

Călăreţul era un sol pe care ducele de Calabria îl trimitea regelui, tatăl său, pentru a-l înştiinţa că ducesa era cuprinsă de primele dureri, şi a-l ruga, după legile etichetei, să asiste la naştere.

— Bine! răspunse regele, spui primele dureri?

— Da, sire.

— In cazul ăsta, mai pot rămâne un ceas-două. Antonio Villari e acolo? v

— Da, sire, şi alţi doi medici împreună cu el.

— Atunci, vezi bine: nu pot face nimic. Jupiter, domol! Mai împuşc vreo câteva prepeliţe. întoarce-te la Palermo, şi spune prinţului că te urmez.

Şi se apropie de Jupiter care, după îndemnul stăpânului,

ţinea vânatul nemişcat, de parcă ar fi fost prefăcut în piatră.

Prepeliţa o zbughi, regele o împuşcă.

— Cincizeci şi una, Cardillo! zise el.

— Ce Dumnezeu! exclamă preşedintele, rău dispus că nu ajunsese decât la treizeci, cu un câine ca al vostru, nu-i greu. Eu nici nu ştiu de ce Maiestatea Voastră îşi mai dă osteneala să ardă praf de puşcă şi să semene plumb. în locul Vostru aş lua vânatul cu mâna.

În răstimp, servitorul din spatele regelui îi trecea altă puşcă încărcată.

— Ei, zise regele trimisului, încă n-ai plecat?

— Aşteptam să ştiu dacă regele n-are a-mi da alte ordine.

— Să-i spui fiului meu c-am ajuns la cincizeci şi una de prepeliţe, iar Cardillo numai la treizeci.

Trimisul plecă din nou în galop, şi vânătoarea urmă mai departe.

Într-un ceas, regele mai împuşcă douăzeci şi cinci de prepeliţe.

Îşi schimba puşca descărcată cu una încărcată, când văzu că acelaşi sol se întoarce în goană nebună.

— Ei, îi strigă el, vii să-mi spui că ducesa a născut?

— Nu, Sire; dimpotrivă, vin să spun Maiestăţii Voastre că suferă mult.

— Şi ce vrea de la mine?

— Maiestatea Voastră ştie că în asemenea împrejurare prezenţa îi este impusă de ceremonial. Se poate întâmpla o nenorocire.

— Ei, întrebă preşedintele, ce este?

— Pare-se că nu merge de la sine, răspunse Ferdinand.

— Aşa că vom părăsi vânătoarea în mijlocul zilei. Dealtfel, Maiestatea Voastră s-o părăsească de vrea, eu rămân; nu mă înapoiez decât numai când voi avea suta de bucăţi.

— A! exclamă Ferdinand, o idee! Întoarce-te repede la

Palermo şi ordonă să sune toate clopotele.

— Şi pot spune Alteţei Sale regale...?

— Poţi să-i spui că sosesc odată cu tine. Ai văzut unde-s caii noştri?

— Sunt la poarta Bagaria, sire.

— Ei bine, spune-le când treci să se apropie. Trimisul plecă iar în galop.

După un sfert de oră, toate clopotele din Palermo erau în mişcare.

— A! exclamă regele, iată ce-i trebuie să-i facă bine. Şi îşi văzu de vânătoare.

Ajunsese la a nouăzecea prepeliţă, fără să fi scăpat niciuna.

— Vrei să pariezi, Cardillo, că fac suta fără niciun greş?

— — Nu vă mai osteniţi.

— De ce?

— Fiindcă se întoarce trimisul.

— Drace! izbucni Ferdinand. Domol, Jupiter! Deocamdată, tot îmi voi împuşca a nouăzeci şi una.

Prepeliţa o zbughi, regele o împuşcă.

Când se întoarse, trimisul era lângă el.

— Ei, întrebă Ferdinand, clopotele au uşurat-o?

— Nu, sire; medicii se tem.

— Medicii se tem! repetă Ferdinand, scărpinându-şi urechea. Atunci, e grav?

— Foarte grav, sire.

— In cazul ăsta, să se expună sfânta cuminecătură.

— Sire. voi pune în vedere Maiestăţii Voastre că medicii spun că prezenţa Voastră e urgentă.

— Urgentă! Urgentă! repetă Ferdinand cu nerăbdare; doar nu voi face mai mult decât Dumnezeu!

— Sire, calul Maiestăţii Voastre e aici.

— Îl văd, ce naiba! Du-te, du-te, băiete; şi, dacă sfânta cuminecătură nu-i face nimic, voi veni eu însumi.

Şi adăugă încet:

— După ce-mi voi fi împuşcat suta de prepeliţe,

bineînţeles.

Peste un sfert de ceas, regele îşi ucisese suta de prepeliţe. Sir William îl urmase de aproape, ucigând optzeci şi şapte. Preşedintele Cardillo rămăsese în urma lui Sir William cu zece prepeliţe şi a regelui cu douăzeci şi trei; aşa că era furios.

Clopotele sunau mereu din răsputeri, dovedind că nu era nimic nou.

— *Alla malora!*[95] rosti regele oftând, pare-se că se încăpăţânează să n-o isprăvească înainte să fiu acolo. Haidem dar. Pe bună dreptate se spune: „Ce vrea femeia, vrea şi Dumnezeu."

Şi, încălecând:

— Sunteţi liberi să ajungeţi până la suta voastră de prepeliţe, zise el celorlalţi doi vânători. Eu mă întorc la Palermo.

— În cazul acesta, răspunse sir William, urmez pe Maiestatea Voastră; însărcinarea mea mă obligă să nu vă părăsesc în asemenea clipă.

— Bine, duceţi-vă, zise Cardillo; eu rămân.

Regele şi sir William îşi porniră caii în galop. In momentul când intrau în oraş, dangătul clopotelor, încetă.

— Ahaa! exclamă regele, pare-se că s-a isprăvit. Acum să aflăm dacă-i băiat sau fată.

Trecură înaintea unei biserici: toate luminările erau aprinse, sfânta cuminecătură expusă pe altar, biserica plină de lume care se ruga.

Se auzi zgomotul plesnitorilor şi se văzură rachetele ce brăzdau văzduhul.

— Bine! zise regele, ăsta-i semn bun.

Atunci zări în depărtare că vine acelaşi sol; îşi ţinea pălăria în sus şi striga: „Trăiască regele!" Toată mulţimea alerga în urma sau se repezea înaintea lui. Era o minune că nu călca pe nimeni.

De cum îl văzu de departe pe rege strigă:

---

[95] La dracu!

— Un prinţ, sire! Un prinţ!

— Ei bine, zise regele lui sir William, de-aş fi fost acolo, n-aş fi adăugat nimic.

Aclamaţiile poporului vestiră sosirea lui Ferdinand la palat.

Cu toţii se bucurau, şi regele era aşteptat cu cea mai mare nerăbdare.

Ducele şi ducesa de Calabria puseseră mult suflet în apărarea signorei San-Felice, nu pentru ea, pe care abia o văzuseră şi n-o cunoşteau, ci pentru soţul ei.

Bietul cavaler, mai mult mort decât viu, mai frământat decât dacă i s-ar fi hotărât propria-i soartă, îngenunchease într-o încăpere de lângă camera de culcare, şi se ruga.

Doar îl cunoştea pe rege, şi ştia că trebuia să se teamă mult şi să spere puţin.

Tânăra mamă sta în pat şi n-avea nicio îndoială: cine ar putea refuza ceva frumosului copil pe care-l adusese pe lume cu atâtea dureri? Ar fi o nelegiuire!

Nu va fi el rege cândva? Nu era semn bun să intre în viaţă pe poarta îndurării şi gângurind cuvântul Graţiere î

Bunicul său nefiind încă acolo în clipa naşterii lui, fusese timp să-l dichisească şi să-i pună o minunată rochie de dantele.

Avea părul blond al prinţilor austrieci, ochi albaştri miraţi, care priveau fără să vadă, pieliţa fragedă ca un trandafir şi albă ca satinul.

Mama îl ţinea culcat lingă ea, şi nu se mai sătura sărutându-l. Îi strecurase în faldurile rochiei ce acoperea scutecele regale, suplica nenorocitei San-Felice.

Se auziră pe stradă, apropiindu-se de palatul senatului, strigătele „Trăiască regele!"

Prinţul păli: i se păru lui, atât de fricos înaintea tatălui său, că avea să săvârşească o crimă de lezmajestate.

Prinţesa fu mai curajoasă decât el.

— O, Francesco, zise ea, oricum n-o putem părăsi pe biata femeie!

San-Felice auzi cuvintele acestea şi întredeschise uşa iatacului, prin care-şi trecu capul palid şi înspăimântat.

— O, prinţul meu! rosti el cu glas de imputare.

— Am făgăduit, îmi voi ţine făgăduiala, răspunse Francesco. Aud paşii regelui; nu te arăta, că pierzi totul.

San-Felice închise din nou uşa cabinetului, în clipa când regele o deschidea pe a camerei de culcare.

— Ei! Ei! zise el intrând, totul s-a isprăvit deci, şi aşa cum trebuie, slavă Domnului! Te felicit, Francesco.

— Dar pe mine, sire? întrebă tânăra mamă.

— O voi face, după ce voi fi văzut copilul.

— Sire, ştiţi că am dreptul la trei favoruri, zise prinţesa, fiindcă am dat un moştenitor tronului?

— Şi vi se vor acorda, de-i un băiat frumos.

— O! sire, e un înger!

Şi, ridicând copilul de lingă ea, îl înfăţişă regelui.

— A! Pe legea mea, exclamă regele, luându-i-l din mâini şi întorcându-se către fiul său.

Urmă o clipă de tăcere; toate respiraţiile se opriseră, toate inimile încetaseră de a mai bate. Aşteptau ca regele să vadă jalba.

— Oho-o! Dar ce are sub braţ?

— Sire, răspunse Marie-Clémentine, în loc de cele trei favoruri ce se acordă de obicei prinţesei regale caro dă un moştenitor coroanei, nu cer decât una singură.

Şi, rostind cuvintele acestea, glasu-i tremura atâta, încât regele o privea cu mirare.

— Drace! Scumpa mea fiică, zise regele, pare-se că-i foarte greu ceea ce doreşti?

Culcând copilul pe îndoitura braţului său stâng, luă cu mâna dreaptă hârtia şi o despături încet uitându-se la prinţul

Krancesco, ce se îngălbeni şi la prinţesa Mane Ciemontine care se lăsă iar să cadă pe pernă.

Regele începu să citească; dar, de la primele cuvinte, îşi încruntă sprâncenele şi expresia feţei lui deveni

înfiorătoare.

— O! zise el, chiar înainte de-a fi întors pagina, dacă asta aveţi să-mi cereţi, domnule, fiul meu, şi doamnă, nora mea, v-aţi ostenit zadarnic. Femeia e condamnată, femeia va muri.

— Sire! îngână prinţul.

— Însuşi Dumnezeu de-ar voi s-o scape, aş lupta împotriva lui Dumnezeu!

— Sire, in numele acestui copil!

— Uite! exclamă regele, reia-ţi copilul! Iată-l, ţi-l înapoiez.

Şi, aruncându-l brutal pe pat, ieşi strigând:

— Niciodată! Niciodată!

Prinţesa Marie-Clementine gemu, luându-şi în braţe copilul care plângea.

— Oh! biet nevinovat! rosti ea, o să-ţi aducă nenorocire…

Prinţul se prăbuşi pe un scaun, fără să poată scoate o vorbă.

Cavalerul împinse uşa cabinetului şi, mai palid decât un mort, veni să ridice jalba ce căzuse pe jos.

— O, prietene! zise prinţul întinzându-i mâna, vezi bine că nu-i din vina noastră.

Dar el, ca şi cum nu l-ar vedea nici auzi, ieşi rupând jalba şi spunând:

— Omul ăsta-i cu adevărat un monstru!

47. TONINO MONTI

Chiar în clipa când regele se repezea, furios, din camera prinţesei regale, iar San-Felice îl urma rupând jalba, căpitanul Skinner discuta în cabina lui preţul angajării cu un băiat înalt şi frumos de douăzeci şi cinci de ani, care-i propusese să facă parte din echipajul goeletei.

Când zicem îi propusese, lucrul ar putea fi exprimat într-un fel mai exact. In ajun, unul din cei mai buni marinari ai

săi ce avea pe bord gradul de subofiţer şi se născuse la Palermo, fiind însărcinat de căpitanul Skinner să recruteze câţiva oameni pentru a-şi întări echipajul, văzuse la poarta casei cu nr. 7 din strada della Salute, un tânăr frumos cu scufie de pescar şi pantalonul suflecat deasupra genunchiului, dezvăluind o pulpă puternică şi subţire totodată.

Se oprise un pic înaintea lui, uitându-se la el cu o luare-aminte,şi o stăruinţă care-i atrăsese, în dialect sicilian, întrebarea:

— Ce ai cu mine?

— Nimic, răspunsese "subofiţerul în acelaşi dialect. Te privesc şi-mi spun că-i o ruşine.

— Ce-i o ruşine?

— Ca un vlăjgan înalt şi zdravăn ca tine, ce ar fi un marinar atât de frumos, să fie sortit s-ajungă un temnicer atât de răutăcios.

— Cine ţi-a spus asta? întrebă tânărul.

— Ce-ţi pasă, de vreme ce-o ştiu! Tânărul dădu din umeri.

— Ce vrei! zise el, din pescărit n-ai ce mânca, ca temnicer câştigi doi carlini pe zi.

— Ei, asta-i! Doi carlini pe zi! făcu subofiţerul, pocnindu-şi degetele. Halal plată pentru aşa păcătoasă meserie! Eu sunt pe bordul unui bastiment, unde puştii marinari au doi carlini, ucenicii de marină patru şi mateloţii opt.

— Tu câştigi opt carlini pe zi? întrebă tânărul pescar

— Eu? Câştig doisprezece. Sunt subofiţer.

— Drace! exclamă pescarul, oare ce negustorie se-nvârte căpitanul tău ca să plătească oamenilor săi preţul ăsta?

— Niciun fel de negustorie. Se plimbă.

— E deci bogat?

— E milionar.

— Bună meserie, chiar şi mai bună decât cea de matele t cu opt carlini pe zi.

— Care, oricum, face mai mult decât cea de temnicer cu doi carlini.

— Nu zic ba; dar taică-meu şi-a băgat în cap gândul ăsta. Ţine morţiş ca, după el, să-i iau locul de temnicer-şef.

— Şi cât câştigă?

— Şase carlini pe zi. Subofiţerul se porni pe râs.

— Ce-i drept, uite un viitor bogat! Şi eşti hotărât?

— Vai! N-am nicio chemare. Dar, adăugă el cu nepăsarea oamenilor din Sud, trebuie totuşi să faci ceva.

— Nu-i prea vesel, să te scoli noaptea, să faci rondul prin coridoare, să intri prin temniţe, să vezi nenorociţi de prizonieri care plâng î

— Aida de! Te deprinzi. Parcă nu-s pretutindeni oameni oare plâng!

— A! Văd ce este, zise subofiţerul: eşti îndrăgostit şi nu vrei să părăseşti Palermo.

— Îndrăgostit, eu! Am avut două ţiitoare în viaţa mea: una m-a lăsat pentru un ofiţer englez, cealaltă pentru un călugăr de la Santa-Rosalia.

— Atunci, eşti liber ca pasărea?

— Liber ca pasărea. Şi, de-mi propui un post bun, cum încă nu-s numit temnicer, şi-mi aştept numirea de trei ani, fă-ţi propunerea.

— Un post bun?… N-am altul decât cel de matelot pe bordul bastimentului meu.

— Şi care-i bastimentul tău?

— Runner-ul.

— Ahaa! Eşti din echipajul american?

— Hei, şi ai ceva împotriva americanilor?

— Sunt eretici.

— Asta-i catolic, ca tine şi ca mine.

— Şi-ţi iei angajamentul să fiu primit pe bord?

— Voi vorbi cu căpitanul.

— Şi o să am opt carlini pe zi ca ceilalţi? v — Da.

— Îţi plăteşti singur hrana, sau eşti angajat şi cu mâncarea?

— Cu mâncare.

— Şi-i bună?

— Dimineaţa, ai cafeaua şi păhărelul de rom; la prânz, ciorba, o bucată de carne de vacă sau de berbec friptă, peşte, dacă s-a prins, şi seara, macaroane.

— Aş vrea să văd şi eu.

— La voia ta. E ora unsprezece şi jumătate, mâncăm la douăsprezece; te poftesc la masă cu noi.

— Dar căpitanul?

— Căpitanul? Parcă o să te ia în seamă?

— A! nu zău, exclamă tânărul, primesc; eram gata să prânzesc cu o bucată de *baccala*[96].

— Pfui! făcu subofiţerul; este un câine pe bord şi nu vrea s-o mănânce.

— Madonna î se miră tânărul, atunci sunt mulţi creştini care n-ar dori decât să fie câini pe bordul bastimentului tău.

Şi, luându-l de braţ pe subofiţer, apucă pe chei până la Marina.

Acolo, era o barcă legată lângă debarcader şi păzită de un singur matelot. Dar subofiţerul fluieră, şi alţi trei mateloţi alergară în grabă şi săriră în barca, unde el şi tânărul pescar coborâră la rândul lor.

— La Runner! Şi repede! le comandă într-o engleză stâlcită subofiţerul, luând loc la cârmă.

Mateloţii se încordară pe vâsle, şi barca uşoară lunecă pe apă.

După zece minute, trăgea la scara, de babord a Runne-rului.

Subofiţerul spusese adevărat: nici căpitanul nici ajutorul său nu păreau să ia în seamă sosirea unui străin pe bord. Se aşezară la masă şi, cum pescuitul fusese îmbelşugat iar un matelot, provensal din naştere, făcuse o *buiabesă*[97], prânzul fu şi mai ales decât îi spusese subofiţerul.

Trebuie să mărturisim că cele trei feluri ce urmară,

---

[96] Baccalà — specie de morun.

[97] Buiabesă — ciorbă de peşte.

stropite cu o jumătate de sticlă de vin de Calabria, parcă făcură o impresie plăcută asupra musafirului.

La desert, căpitanul se ivi pe punte, însoţit de ajutorul său şi, plimbându-se, se îndreptă spre partea din faţă a micului bastiment.

Când se apropie, mateloţii se ridicară şi, cum căpitanul le făcea semn cu mina să stea jos:

— Iertaţi-mă, domnule căpitan, zise subofiţerul, dar am să vă fac o rugăminte.

— Şi ce vrei? întrebă râzând căpitanul Skinner. Haide, vorbeşte, bunul meu Giovanni.

— Nu eu, domnule căpitan, ci unul din compatrioţii mei pe care l-am adus de pe străzile din Palermo, şi l-am poftit la masă cu noi.

— Aha! Şi unde ţi-e compatriotul?

— Iată-l, domnule căpitan.

— Ce vrea?

— Un mare hatâr, domnule căpitan.

— Care anume?

— Să bea în sănătatea voastră.

— S-a făcut, zise căpitanul, şi tot eu voi fi cu câştigul.

— Ura, trăiască căpitanul! strigară mateloţii într-un singur glas.

Skinner salută, dând din cap.

— Şi cum îl cheamă pe compatriotul tău? întrebă el.

— Zău că habar n-am, zise Giovanni.

— Mă cheamă servitorul vostru, Excelenţă, răspunse tânărul, şi aş dori mult să-mi răspundeţi că vă numiţi stăpânul meu.

— Ha-ha! Eşti deştept, băiete!

— Credeţi, Excelenţă?

— Sunt sigur.

— Mi-o spunea mama, când eram mic, şi, totuşi, de atunci nimeni nu şi-a mai dat seama de aşa ceva.

— Dar, în sfârşit, mai ai şi alt nume afară de acela de servitorul meu?

— Mai am alte două, Excelenţă.

— Care?

— Tonino Monti.

— Ia stai, ia stai, zise căpitanul, ca şi cum ar căuta să-şi aducă aminte, mi se pare că te cunosc.

Tânărul dădu cu îndoială din cap.

— M-ar mira mult, răspunse el.

— Îmi amintesc... Da, aşa-i. Nu eşti tu fiul temnicerului-şef din fortul Castellamare?

— Pe legea mea, aşa-i. Ei bine, trebuie să fiţi vrăjitor de-aţi ghicit...

— Nu-s vrăjitor, dar sunt prietenul cuiva care cere pentru tine postul de temnicer, sunt prietenul cavalerului San-Felice.

— Şi n-o să-l dobândească, fireşte.

— Asta-i bună! Şi de ce nu l-ar dobândi? Cavalerul e, nu numai bibliotecarul, ci şi prietenul ducelui de Calabria.

— Da; dar e soţul prizonierei atât de călduros recomandată de Maiestatea Sa, şi care nu mai trăieşte decât prin milă. De-ar fi avut cavalerul pe cineva cu trecere, ar fi căutat înainte de toate s-o scape de la moarte pe nevastă-sa.

— Tocmai fiindcă i s-a respins, sau pesemne i se va respinge o mare favoare, vor fi încântaţi să-i îndeplinească una mică.

— Să nu v-audă Dumnezeu!

— Şi adică de ce?

— Fiindcă mi-ar plăcea mai bine să vă servesc pe dumneavoastră decât pe regele Ferdinand.

— Nu vreau totuşi, ţi-o spun răspicat, se împotrivi râzând căpitanul Skinner, să-i fac concurenţă.

— O! nu-i veţi face concurenţă, domnule căpitan, că-mi dau demisia înainte de-a fi numit.

— A! domnule căpitan, zise Giovanni, primiţi-l. Tonino e băiat bun. Pescar din copilărie, o să fie un minunat marinar. Răspund eu de dânsul. Vom fi cu toţii mulţumiţi să-l vedem

trecut pe lista echipajului.

— Da, da, strigară toţi mateloţii.

— Domnule căpitan, rosti Tonino cu mâna pe piept, pe legea mea de sicilian, dacă Excelenţa Voastră îmi primeşte cererea, veţi fi mulţumit de mine.

— Ascultă, prietene, răspunse căpitanul, asta-i şi dorinţa mea, că-mi pari băiat bun. Dar nu vreau să se spună că sunt un ademenitor de soldaţi, şi să fiu învinuit de a te fi angajat când erai beat. Să petreci cu tovarăşii tăi cât vrei; dar întoarce-te deseară acasă. Gândeşte-te peste noapte şi mâine toată ziua, iar mâine seară, dacă ai tot aceleaşi gânduri, vino să ne învoim.

— Trăiască căpitanul! strigă Tonino.

— Trăiască căpitanul! repetă tot echipajul.

— Iată patru piaştri, zise Skinner; duceţi-vă pe uscat, mâncaţi-i, beţi-i, asta nu mă priveşte; dar deseară să fie toată lumea aici, şi să nu se mai cunoască urma vinului băut. Mergeţi.

— Dar goeleta, domnule căpitan? întrebă Giovanni.

— Lasă doi oameni pe bord.

— Am înţeles, domnule căpitan! Care mai de care or zice nu.

— Să tragi la sorţi, şi cele două victime vor primi câte un piastru drept mângâiere.

Se trase la sorţi, şi cei doi mateloţi care au rămas pe bord îşi primiră fiecare piastrul său.

Seara, la ora nouă, se întorseseră cu toţii şi, după îndemnul căpitanului, erau veseli, dar numai atât.

Skinner îşi trecu în revistă echipajul, cum obişnuia în fiecare seară, şi făcu numai lui Giovanni un semn să-l urmeze în cabinetul său.

După zece minute, afară de mateloţii din primul cart, toată lumea era culcată pe bord.

Giovanni se strecură în cabina căpitanului, care aştepta împreună cu ajutorul său. Amândoi păreau nerăbdători.

— Ei? îl întrebă Skinner.

— Ei bine, domnule căpitan, e al nostru.

— Eşti sigur?

— Ca şi cum l-aş şi vedea trecut în registru.

— Şi crezi că mâine…?

— Mâine, la ora şase seara, aşa cum mă cheamă Giovanni Capriolo, băiatul va iscăli.

— Dea Domnul! murmură ajutorul; treaba o să fie pe jumătate făcută.

Într-adevăr, a doua zi, aşa cum făgăduise Giovanni, şi am spus-o noi în primele rânduri din acest capitol, după ce se dezbătuse de formă leafa, la cererea lui hotărâtă consemnată în angajament, Tonino Monti, liber şi major, se angaja pe trei ani ca matelot pe bordul Runner-ului, şi primea de mai înainte leafa pe trei luni, supunându-se rigorilor legii, dacă şi-ar călca cuvântul.

48. TEMNICERUL-ŞEF

In clipa când noul înrolat îşi pusese semnătura pe angajament — cu oarecare greutate, dar totuşi citeţ — un matelot intră în cabină, ţinând în mână un plic cu hârtii pe care-l adusese un trimis al cavalerului San-Felice, cu recomandarea precisă de a nu-l preda decât numai căpitanului Skinner personal.

De la amiază, se răspândise zvonul în Palermo că ducesa de Calabria era cuprinsă de durerile naşterii. Proprietarii goeletei erau prea interesaţi de eveniment pentru a nu fi printre cei dintâi înştiinţaţi; dangătul clopotelor, apoi expunerea sfintei cuminecături le aduseseră la cunoştinţă temerile curţii; în sfârşit, plesnitorile, rachetele şi iluminaţiile le vestiseră fericitul deznodământ, căruia-i purtau atâta interes, fiind oarecum în legătură cu viaţa prizonierei.

Căpitanul Skinner înţelese deci numaidecât că plicul conţinea, oricare-ar fi fost, hotărârea regelui.

Făcu un semn lui Salvato, care-şi aruncă o privire pe

angajament, spuse lui Tonino că totul e în regulă şi, luând hârtia, şi-o puse în buzunar.

Tonino, încântat de-a face în sfârşit parte legal din echipajul vasului Runner, se urcă iar pe punte.

Rămaşi singuri, Salvato şi tatăl său se grăbiră să desfacă sigiliul: plicul conţinea suplica Luizei ruptă în vreo opt-zece bucăţi.

Se ştie că, chiar numai acest răspuns era semnificativ; spunea limpede: „Regele a fost neînduplecat."

Dar la aceste bucăţi rupte erau alăturate alte două foi întregi.

Cea dintâi, pe care Salvato o despături, era cu scrisul cavalerului.

Cuprindea următoarele:

„Eram să vă trimit hârtiile rupte fără altă lămurire — fiindcă, după cum ne înţelesesem, însemnau că prinţesa nu izbutise şi că, din partea noastră, nu mai era nădejde — când am primit de la directorul poliţiei numirea, solicitată de mine, a lui Tonino Monti în postul de temnicer adjunct. Este în numirea aceasta vreun mijloc de scăpare? Nu ştiu nimic şi nici măcar nu încerc să-l caut, până într-atâta mi-am pierdut minţile; dar voi, voi sunteţi oameni pricepuţi şi cu imaginaţie, aveţi mijloace de fugă ce-mi lipsesc, executanţi pe care nu-i am şi n-aş şti unde să-i găsesc. Căutaţi, gândiţi-vă, născociţi, aruncaţi-vă, dacă trebuie, în isprăvi nebune, de neîndeplinit; dar salvaţi-o!

Eu nu pot decât s-o plâng.

Alături e brevetul lui Tonino Monti."

Ştirea era îngrozitoare; dar nici Salvato nici tatăl său nu se bizuiseră niciodată pe clemenţa regală. Cât îi privea, dezamăgirea era departe de-a face aceeaşi impresie ca asupra cavalerului San-Felice.

Cei doi bărbaţi se priviră cu tristeţe, dar nu cu deznădejde. Ba mai mult: li se părea că numirea lui Tonino Monti era o compensaţie pentru înfrângerea pe care o anunţa suplica ruptă.

După cum s-a văzut, şi ei bănuiau această întâmplare şi, punând mâna la noroc pe Tonino, îşi luaseră măsuri în consecinţă.

Planurile lor erau încă foarte nedesluşite, sau mai degrabă n-aveau încă planuri. Şedeau. acolo, cu ochii la pândă, urechea ciulită şi braţul întins, gata să prindă prilejul, de s-ar ivi. Li se păruse că văd oarecare licărire în angajarea lui Tonino; licărirea creştea odată cu numirea lui. Ei bine, la lucirea acestui amurg, vor căuta să înfăptuiască visul ăsta, până atunci fugitiv şi cu neputinţă de atins.

Era ora şapte seara. La opt, păreau să fi luat o hotărâre, fiindcă se dădu de ştire întregului echipaj că trebuie să ridice ancora a doua zi după-amiază.

Tonino fu învoit, chiar în seara aceea sau a doua zi, să-şi ia rămas bun de la tatăl său. Dar declară că atâta ce se teme de mânia lui, încât, nu numai că nu se va duce, ci se va ascunde în fundul calei de l-ar vedea venind spre bastiment.

Pare-se că Salvato şi tatăl său nu puteau dori nimic mai bun decât spaima lui Tonino, că schimbară un semn de satisfacţie.

Acum, vom istorisi întâmplările aşa cum s-au petrecut, fără a încerca să le dăm altă lămurire decât cea a faptelor j

A doua zi, pe la cinci seara, pe o vreme noroasă şi întunecată, goeleta Runner îşi începu pregătirile pentru a ridica ancora.

In timpul lucrului, fie din neîndemânarea echipajului, fie din pricina vreunui defect al lanţului, o verigă se rupse şi ancora rămase la fund.

Acest accident se întâmplă uneori şi, când ancora n-a rămas la o prea mare adâncime, câţiva marinari se scufundă în apa unde a căzut scripetele.

Cu tot accidentul ancorei, pregătirile de plecare nu încetară; numai, s-au înţeles că, ancora nefiind decât la trei brase adâncime, o luntre va rămâne cu opt oameni şi subofiţerul Giovanni pentru a o pescui, iar goeleta va

aştepta navigând încoace şi încolo la intrarea în port.

Pentru a fi văzută pe o noapte fără lună, trebuia să înalţe trei focuri de diferite culori.

Pe la opt seara, fu desprinsă dintre feluritele vase ce staţionau în port, şi începu să dea raite pe locul hotărât, pe când cei opt mateloţi de care fusese nevoie pentru manevra de întinderea pânzelor şi de ieşire se întorceau cu luntrea să pescuiască ancora.

La aceeaşi oră, temnicerul-şef al fortului Castellamare, Ricciardo Monti, ieşea din închisoare, înştiinţându-l pe guvernator că primise o scrisoare de la fiul său care-l vestea că era numit ajutor de temnicer, după marea lui dorinţă, şi că se va întoarce împreună cu el între nouă şi zece, având de îndeplinit câteva formalităţi la poliţie.

Fără îndoială, scrisoarea-i fusese scrisă de Tohino, sfătuit de vreun camarad, ca să abată atenţia tatălui de la plecarea goeletei, unde putea să afle că i s-a angajat fiul.

Întâlnirea se dăduse lui Ricciardo Monti într-una din micile taverne din piaţa Marina. Fără nicio bănuială, intră întrebând de Tonino Monti. I se arătă un coridor ducând la o sală, unde, i se spuse, că fiu-său bea cu trei-patru camarazi.

Abia păşi în sală, căutând zadarnic din ochi pe cel care-i dăduse întâlnire, că şi fu înhăţat de patru bărbaţi, legat burduf, cu căluşul în gură şi culcat pe un pat, cu asigurarea că va fi liber a doua zi dimineaţă şi nu i se va face niciun rău, dacă nu încearcă să fugă.

Singura violenţă asupra lui a fost că i s-a luat de la brâu cu forţa şi mai ales cu ameninţări, legătura de chei cu care intra în camerele prizonierilor.

Legătura trecu prin uşa crăpată, cuiva care aştepta acolo.

377.

După o jumătate de ceas, un tânăr de vârsta şi de statura lui Tonino bătea la poarta fortului şi cerea să vorbească cu guvernatorul, din partea tatălui său.

Guvernatorul ordonă să fie introdus la el.

Atunci tânărul îi spuse că Ricciardo Monti, în clipa când trecea de cealaltă parte a străzii Toledo, în mare sărbătoare din pricină că născuse prinţesa, fusese rănit de un mortarello care explodase, şi transportat la spitalul dei Pellegrini.

Rănitul pusese îndată să-l cheme, îi predase legătura cu chei şi-i poruncise să se ducă numaidecât la Excelenţa Sa guvernatorul, pe care-l înştiinţase, să-şi dovedească numirea prezentându-i certificatul şi să-l înlocuiască până la vindecarea lui, ce nu putea întârzia.

Guvernatorul citi certificatul noului ajutor de temnicer; era în deplină regulă. Accidentul lui Ricciardo Monti nu era ceva neobişnuit, fiindcă se întâmplau cu sutele la fiecare serbare. într-adevăr, după cum am spus-o, fusese înştiinţat că temnicerul-şef ieşea pentru a-l aduce pe fiul său. Nu avu deci nicio bănuială, însărcina pe presupusul Tonino să păstreze deocamdată cheile tatălui său, să fie instruit pentru serviciul său şi să intre în funcţie.

Noul temnicer puse iar cu grijă certificatul în buzunar, îşi legă de brâu cheile pe care le depusese pe masa guvernatorului şi ieşi.

Inspectorul, înştiinţat de dorinţele guvernatorului, îl purtă din coridor în coridor, arătându-i camerele locuite.

Erau nouă.

Trecând pe lângă cea a signorei San-Felice, se opri o clipă pentru a-i lămuri însemnătatea prizonierei: trebuia să intre în cameră şi să se încredinţeze de prezenţa ei de trei ori ziua şi de două ori noaptea: întâia dată la ora nouă seara, şi a doua la trei noaptea.

Dealtfel, chiar în ziua aceea se dăduseră noi ordine de a întări şi mai mult supravegherea, înăuntru şi-n afară.

Isprăvind rondul, inspectorul îi arătă camera de gardă. Temnicerul însărcinat să vegheze asupra acestei părţi din fortăreaţă trebuia să stea acolo toată noaptea. Avea patru ore pentru a dormi ziua.

Dacă se plictisea ori se temea să nu adoarmă în camera de gardă, putea să se plimbe prin coridoare.

Era ora unsprezece şi jumătate, când inspectorul şi noul temnicer se despărţiră, inspectorul îndemnându-l să fie exact şi vigilent, temnicerul făgăduind, că-n această privinţă, va face şi mai mult decât se aştepta de la el.

Într-adevăr, cine l-ar fi văzut în picioare la uşa camerei de gardă, ce dădea pe primul coridor şi se deschidea în josul scării nr. 1, cu ochii deschişi, urechea ciulită, nu l-ar fi putut învinui că-şi calcă cuvântuL

Rămase acolo în picioare şi nemişcat până ce orice zgomot se stinse în fort.

Bătu miezul nopţii.

49. PATRULA

A douăsprezecea lovitură abia încetase de-a răsuna, că noul temnicer, care până atunci putea fi luat drept statuia aşteptării, se însufleţi şi, ca pus în mişcare de-o hotărâre neaşteptată, urcă scara fără grabă, dar şi fără încetineală. Şi, într-adevăr, dacă pasul i se auzea, dacă trecerea-i era observată, dacă i s-ar fi pus vreo întrebare, avea să răspundă: „în lipsa tatălui meu, mi s-a încredinţat supravegherea închisorii: supraveghez".

Totul însă dormea în citadelă; nimeni nu-l văzu, nimeni nu-l auzi, nimeni nu-l întrebă.

Ajungând la catul al doilea, merse de-a lungul coridorului, se întoarse înapoi, dar cu şi mai mare băgare de seamă, înăbuşindu-şi paşii, ciulind urechea şi ţinându-şi răsuflarea.

Deodată, se opri în faţa uşii signorei San-Felice.

Luase de mai înainte în mână cheia uşii.

O vârî în broască cu atâta prevedere şi o învârti atât de încet, încât abia se auzi scârţâitul fierului pe fier: uşa se deschise.

De astă dată, noaptea era întunecoasă, vântul şuiera

prin zăbrelele ferestrei, a cărei deschizătură nici măcar nu se zărea în beznă.

Tânărul făcu un pas în cameră, ţinându-şi răsuflarea.

Apoi, cum în zadar căuta cu ochii prizoniera, murmură:

— Luiza!

Un suflu îi aduse la ureche numele Salvato apoi chiar in aceeaşi clipă, două braţe îl înlănţuiră.

Un suflu înflăcărat, un murmur de bucurie se încrucişară. Era prima dată, după ziua condamnării la tribunal şi, deci, a despărţirii lor, când cei doi îndrăgostiţi se regăseau unul în braţele celuilalt.

Fără îndoială, prin semne schimbate peste zi între ei, Salvato o vestise pe Luiza de vizita aceasta, temându-se ca de surprindere să nu scoată vreun strigăt de spaimă. Aşa că; după cum s-a văzut, plină de speranţă, dar şi de frică, aşteptase ca el să-i rostească numele, înainte de a-i răspunde.

Salvato îşi veni în fire cel dintâi.

— Haide, iubită Luiza, zise el, acum, să nu pierdem timp: am ajuns la clipa supremă când soarta noastră comună se va hotărî. Ţi-am spus: „Fii liniştită şi răbdătoare; vom muri amândoi sau vom trăi împreună." Te-ai bizuit pe mine, iată-mă.

— O! da, şi Dumnezeu e mare, Dumnezeu e bun! Acum, ce pot face? Cum pot să te ajut?

— Ascultă, răspunse Salvato, am de îndeplinit o treabă care va ţine mai mult de un ceas, trebuie să pilesc zăbrelele ferestrei. E ora douăsprezece şi câteva minute: mai avem patru ore de noapte înaintea noastră. Să nu grăbim lucrurile, dar să izbutim astă-noapte; mâine, totul se va descoperi.

— Te întreb pentru a doua oară, ce voi face în ceasul ăsta?

— Las uşa crăpată, aşa cum este: pe jumătate în temniţă, pe jumătate afară, asculţi dacă vreun zgomot nu ne ameninţă cu o primejdie. La cea mai mică bănuială, mă

chemi, eu ies, închid uşa după tine. Când e închisă, îmi fac rondul de noapte, şi nu trezesc nicio neîncredere, fiindcă mă găsesc în exerciţiul îndatoririlor mele. Mă întorc după un sfert de oră şi-mi isprăvesc opera începută. Acuma, curaj şi sânge rece!

— Fii liniştit, dragul meu, voi fi demnă de tine, răspunse Luiza strângându-i mâna cu o putere aproape bărbătească.

Atunci Salvato scoase din buzunar două pile subţiri cu oţelul tăios, una putând să se rupă în timpul operaţiei, iar când, la îndemnul său, Luiza se postă în aşa fel încât să audă orice zgomot s-ar face pe coridoare şi pe scări, el începu să pilească zăbrelele cu mâna-i hotărâtă şi sigură, pe care nicio primejdie n-o putea face să tremure.

Pila era atât de subţire, încât abia se auzea scârţâitul muşcăturii pe fier. Dealtfel, să fi fost chiar mai puternic, s-ar fi pierdut în şuierăturile vântului şi în primele bubuituri, vestind o furtună apropiată.

— Vreme bună! murmură Salvato, mulţumind încet tunetului că ţine cu ei.

Şi îşi văzu de treabă.

Nimic nu veni să-l abată de la îndeletnicirea lui.

După cum prevăzuse, peste un ceas, patru vergele fură pilite, şi fereastra avea o deschizătură destul de mare ca să poată trece două persoane.

Atunci, îşi ridică din nou surtucul şi desprinse o frânghie înfăşurată în jurul brâului. Frânghia tare, deşi fin împletită, era destul de lungă pentru ca să atingă pământul.

La un capăt avea un inel gata pregătit să fie trecut în partea verticală a vergelei pilite şi rămasă înţepenită în zid.

Salvato făcu, clin loc în loc, noduri la frânghie ca să-şi sprijine mâinile şi genunchii.

Apoi ieşi din cameră şi străbătu coridorul până-n locul unde ajungea la scară.

Acolo, aplecat pe parmalâcul greoi de fier, cercetând bezna cu ochii şi pândind cu urechea, se opri o clipă nemişcat şi fără să răsufle.

— Nimic!... murmură el cu o înfăţişare de bucurie şi triumf.

Întorcându-se repede înapoi, intră din nou în cameră, scoase cheia din uşă, o încuie pe dinăuntru, împiedică broasca vârându-i trei-patru cuie, înţepeni inelul în vergeaua de fier, legă una de alta mâinile Luizei, de teamă să nu se desfacă prin greutate, o luă în braţe, strângând-o la piept şi îndemnând-o să fie curajoasă, apoi o îmbie să-şi treacă amândouă braţele de gâtul lui.

Abia atunci înţelese Luiza cum socotea să evadeze Salvato, şi-i sări inima din loc la gândul că va fi atârnată în gol, şi că trebuia să coboare de la o înălţime de treizeci de picioare ţinându-se de gâtul iubitului ei, când el însuşi n-ar avea alt sprijin decât frânghia.

Totuşi, spaima-i fu mută. Căzu în genunchi, ridicându-şi spre cer mâinile legate cu batista, şopti o scurtă rugăciune şi se sculă, zicând:

— Sunt gata.

In clipa aceea, un fulger brăzda norii greşi, lăsaţi în jos şi, în lucirea lui, Salvato putu să vadă broboane mari şiroind pe faţa palidă a Luizei.

— Dacă te sperie coborârea, zise el, care cu drept cuvânt se bizuiau pe muşchii lui de fier, te asigur că ajungem cu bine pe pământ.

— Dragul meu, răspunse ea, îţi repet ca sunt gata. Am încredere în tine şi cred în Dumnezeu.

— Atunci, să nu pierdem un minut.

Salvato scoase frânghia pe fereastră, se asigură că-i tare, îşi întinse Luizei capul ca să-i cuprindă gâtul cu lanţul braţelor, se urcă pe scăunelul pregătit, trecu împreună cu ea prin deschizătură şi, fără să se îngrijoreze de tremurul nervos ce scutura tot trupul bietei femei, înhaţă cu genunchii frânghia pe care o şi ţinea în mâini, şi se avântă în gol.

Luiza îşi stăpâni un strigăt când se simţi atârnată şi legănată deasupra lespezilor, a căror înălţime o măsurase

de atâtea ori cu spaimă, şi închise ochii.

— Nu te teme de nimic, murmură el; am putere pentru de trei ori lungimea frânghiei.

Într-adevăr, ea simţea cum coborau încet şi măsurat, dovedind totodată puterea şi sângele rece al vânjosului gimnast care încerca s-o liniştească. Dar la jumătatea lungimii frânghiei, Salvato se opri deodată.

Luiza deschise ochii.

— Ce este? întrebă ea.

— Sst! Taci! şopti Salvato.

Şi se păru că ascultă cu mare luare-aminte. După o clipă:

— N-auzi nimic? întrebă el cu un glas pe care numai ea-l putea auzi.

— Parcă-s paşii mai multor bărbaţi, răspunse Luiza cu voce slabă, ca ultimul suspin al brizei care se stinge.

— E vreo patrulă, zise Salvato. N-am avea timp să coborâm înainte să fi trecut… S-o lăsăm să treacă şi vom coborî pe urmă.

— Doamne! Doamne! Nu mai am putere! murmură Luiza.

— Nu-i nimic, de vreme ce am eu! răspunse el.

În timpul scurtului dialog, paşii se apropiaseră şi Salvato, care numai el ţinea ochii deschişi, vedea, la licărirea unui felinar ţinut de un soldat, că se iveşte o patrulă de nouă oameni, făcând ocolul zidului. Dar nu-i păsa; întunericul era atât de mare încât, nu putea fi văzut la înălţimea la care era atârnat — doar dacă ar fulgera — şi, după cum spusese, se simţea destul de puternic pentru a aştepta ca patrula să treacă, şi să dispară.

Într-adevăr, patrula trecu pe sub picioarele celor doi fugari; dar, spre marea mirare a lui Salvato ce o urmărea nesăţios cu privirea, se opri la baza turnului, schimbă câteva cuvinte cu un soldat de santinelă, pe care încă nu-i zărise, lăsă alt soldat în locul lui, şi se înfundă sub boltă unde se mai vedea o licărire a felinarului, dovadă că n-o

străbătuse.

Oricât de călit ar fi fost sufletul lui Salvato, un fior îl cutremură. Ghicise tot. Cererea ducelui de Calabria şi a prinţesei Maria-Clementina înteţise ura împotriva signorei San-Felice; se dăduseră noi ordine de supraveghere, şi urmarea lor era santinela aşezată lângă turn.

Luiza, rezemată de pieptul lui Salvato, îi simţi înfiorarea.

— Ce este? întrebă ea deschizându-şi cu groază ochii mari.

— Nimic, răspunse el; Dumnezeu o să ne ajute! Şi, cu adevărat, fugarii aveau mare nevoie de ocrotirea lui Dumnezeu: o santinelă se plimba lângă turn, iar Salvato avea putere de ajuns pentru a coborî, dar nu şi pentru a urca din nou.

Dealtfel, a coborî, era moartea cu putinţă; a sui din nou, era moartea sigură.

Salvato nu şovăi. Folosi clipa când, în plimbarea-i ordonată şi mărginită santinela se îndepărtă întorcând spatele, pentru a isprăvi de coborât. Dar, tocmai când atingea pământul, soldatul se întoarse. Văzu la zece paşi de el o grămadă fără formă frământându-se în umbră.

— Cine-i? răcni el.

Salvato nu răspunse şi, ţinând-o în braţe pe Luiza pe jumătate leşinată de spaimă, o luă la goană spre mare, unde negreşit îl aştepta barca.

— Cine-i? repetă santinela, pregătindu-se să ochească.

Salvato, mereu mut, îşi mai grăbi goana. Zărea barca, îşi vedea prietenii, auzea glasul tatălui său care-i striga lui: „Curaj!" iar mateloţilor: „Acostaţi I"

— Cine-i? răcni a treia oară soldatul, cu puşca la umăr.

Şi, cum întrebarea rămânea fără răspuns, călăuzit de un fulger, care atunci lumină cerul, glontele porni.

Luiza simţi că Salvato slăbeşte şi cade într-un genunchi, scoţând un strigăt în care se putea desluşi mai multă furie decât durere.

Apoi, cu glas înăbuşit, pe când soldatul care trăsese

răcnea: „La arme!" încerca să strige pentru ultima dată: „Salvaţi-o!"

Luiza, aproape leşinată, nebună de durere, neputând face o mişcare, cu manile legate şi braţele trecute de gâtul lui Salvato, văzu atunci, ca-n vis, cum se năpustesc una asupra alteia două cete de oameni sau mai degrabă de demoni furioşi, luptând, lovindu-se, urlând, călcând-o în picioare cu răcnete de moarte.

Apoi, după cinci minute, lupta, cum s-ar zice, se rupea în două: ea rămânea muribundă în mâinile soldaţilor care o târau spre citadelă, în timp ce matelotii îl luau în barcă pe Salvato mort (glontele santinelei îi străpunsese inima) şi pe tatăl său leşinat, dintr-o lovitură cu patul puştii în cap.

Intrând în temniţă, Luiza, deşi însărcinată numa! în şapte luni, frântă de cumplitele emoţii prin care trecuse, fu cuprinsă de durerile naşterii şi, pe la cinci dimineaţa, născu un copil mort.

Bunăvoinţa sau mai degrabă căinţa Providenţei o cruţa de ultima durere de-a se despărţi de copilul ei!

50. ORDINUL REGELUI

O săptămână după întâmplările pe care le-am istorisit, viceregele Neapolului, prinţul de Cassero-Statella, fiind la teatrul dei Fiorentini cu vechea noastră cunoştinţă marchizul Malaspina, văzu că i se deschide uşa lojei, prin care zări, în picioare în culoar, un uşier al palatului, urmat de un ofiţer de marină.

Acesta ţinea un plic sigilat cu o mare ştampilă roşie.

— Domnul principe vicerege! zise uşierul. Ofiţerul de marină se înclină şi întinse prinţului depeşa.

— Din partea cui? întrebă prinţul.

— Din partea Maiestăţii Sale regelui celor Două-Sicilii, răspunse ofiţerul şi, depeşa fiind importantă, voi îndrăzni să cer Excelenţei Voastre o dovadă de primire.

— Atunci vii de la Palermo? întrebă prinţul.

— Am plecat alaltăieri pe Sirena, monseniore.

— Maiestăţile Lor o duc bine cu sănătatea?

— Foarte bine, principe.

— Dă o dovadă de primire în numele meu, Malaspina. Marchizul scoase un portofel din buzunar şi începu s-o scrie.

— Excelenţa Voastră, zise ofiţerul, să binevoiască a arăta locul şi ora când depeşa a fost înmânată prinţului.

— Ei asta-i! făcu Malaspina, depeşa-i deci foarte importantă?

— De cea mai mare importanţă, Excelenţă. Marchizul dădu dovada în condiţiile cerute de ofiţer şi se întoarse în lojă a cărui uşă se închise în urma lui. Prinţul isprăvea de citit depeşa.

— Uite, Malaspina, îi zise el, te priveşte. Şi-i trecu hârtia.

Marchizul Malaspina o luă şi citi ordinul, scurt şi totodată îngrozitor:

„V-o expediez pe San-Felice. După douăsprezece ore de la sosirea ei la Neapole, să fie executată. E spovedită şi, deci, pregătită sufleteşte.

Ferdinand B."

Malaspina se uită cu ochi miraţi la prinţul Cassero-Statella.

— Ei? întrebă el.

— Ei bine, scumpul meu, acţionează, te priveşte.

Şi prinţul ascultă mai departe *Il matrimonio segreto*, capodopera bietului Cimarosa, care abia murise la Veneţia de frică să nu fie spânzurat la Neapole.

Malaspina rămase mut. Nu crezuse niciodată că printre numeroasele lui îndatoriri ca secretar al viceregelui, era şi aceea de-a pregăti execuţiile condamnaţilor la moarte.

Dar, după cum am spus, marchizul era un curtezan zeflemist şi totodată ascultător; încât prinţul de Cassero n-avu decât să se întoarcă a doua oară spre el, zicându-i: „Ai auzit!" ca să se încline şi să iasă mut, dar gata să se

supună.

Coborî, luă o birjă ce aştepta la uşa teatrului, ca să-l ducă la Vicaria.

Signora San-Felice sosise abia de-un ceas, frântă, muribundă, doborâtă. Fusese dusă în camera de lângă capelă, unde i-am văzut pe Cirillo, Caraffa, Pimentel, Manthonnet şi Michele pe când îi treceau năduşelile agoniei.

Depeşa era însoţită numai de această dispoziţie:

„Excelenţa Sa prinţul de Cassero-Statella e însărcinat cu execuţia acestei femei, execuţie de care răspunde cu propriul său cap."

Marchizul Malaspina înţelese, după cum îi spusese viceregele, că era în căderea lui să acţioneze.

Putea şovăi înainte de-a lua o hotărâre; dar, după ce o luase, o îndeplinea aşa cum trebuie.

Urcă iar în trăsură, spunând birjarului:

— Pe strada Suspinelor-din-Prăpastie!

Vă mai amintiţi cine locuia acolo: meşter Donato, călăul Neapolului.

Ajungând la uşă, marchizul Malaspina simţi oarecare scârbă să intre în casa aceea blestemată.

— Cheamă-l pe meşter Donato, zise el birjarului, şi adu-l aici să-i vorbesc.

Birjarul coborî, deschise uşa şi strigă:

— Meşter Donato! vino încoace.

Atunci se auzi un glas de femeie care răspundea:

— Tatăl meu nu-i la Neapole.

— Cum, tatăl ei nu-i la Neapole? Nu cumva e în concediu, tatăl ei?

— Nu, Excelenţa Voastră, răspunse acelaşi glas ce se apropiase; e la Salerno pentru treburi de meseria lui.

— Cum, de meseria lui? întrebă Malaspina. Lămureşte-mă, frumoasă copilă.

Într-adevăr, văzuse că se iveşte în uşă o femeie tânără. urmată pas cu pas de un bărbat care părea să-i fie iubit sau soţ.

— O! Excelenţă, lămurirea va fi tare uşoară, răspunse tânăra, care nu era alta decât Marina. Confratele lui din Salerno a murit ieri, şi erau patru execuţii de făcut; două mâine şi două poimâine. A plecat azi la amiază, şi se întoarce poimâine seara.

— Şi n-a lăsat pe nimeni să-l înlocuiască? se interesă marchizul.

— Păi, nu. Nu s-a dat niciun ordin şi, pe cât se pare, închisorile sunt aproape goale. Şi-a luat ajutoarele cu el, că nu se încrede în oamenii cu care n-a mai lucrat.

— Şi băiatul ăsta, n-ar putea, la nevoie, să-l înlocuiască? întrebă marchizul, arătându-l pe Giovanni.

Giovanni — aţi ghicit că el era, şi că i se împlinise via dorinţă de-a ajunge soţul Marinei — Giovanni clătină din cap.

— Eu nu-s călău, răspunse el, sunt pescar.

— Ce să facem? exclamă Malaspina. Daţi-mi măcar un sfat, dacă nu vreţi să-mi daţi o mână de ajutor.

— Păi, vedeţi! Sunteţi în mahalaua măcelarilor — îndeobşte, măcelarii sunt regalişti — poate că, aflând că-i numai un iacobin de spânzurat, se va găsi cineva care să se învoiască a face acest lucru.

Malaspina înţelese că era singura hotărâre de luat şi, neputând pătrunde cu trăsura prin încurcătura de ulicioare care se întind între chei şi Piaţa-Veche, porni în căutarea unui călău amator.

Vorbi cu trei oameni cumsecade, care nu primiră, cu toate că le propuse până la şaptezeci de piaştri şi le arătă ordinul – de execuţie în douăsprezece ore, iscălit de mâna regelui.

Ieşea deznădăjduit de la ultimul, murmurând: „Totuşi nu pot s-o ucid eu însumi!" când acesta, fulgerat de un gând luminos, îl rechemă:

— Excelenţă, zise măcelarul, cred că am ce.vă trebuie.

— A! murmură Malaspina, foarte bine!

— Am un vecin... Nu-i măcelar, e tăietor de ţapi; dar nu ţineţi numaidecât la un măcelar, nu-i aşa?

— Ţin să găsesc un om care, după cum spuneai adineauri, să mă scoată din încurcătură.

— Ei atunci, vorbiţi cu beccaiul. Bietul om a fost tare prigonit de republicani! Şi nu va dori decât să se răzbune.

— Şi unde locuieşte beccaiul? întrebă marchizul.

— Vino încoace, Peppino, zise măcelarul, întorcându-se către un băieţel, culcat într-un colţ din dugheană pe un maldăr de piei pe jumătate uscate; vino încoace, şi du pe Excelenţa Sa la beccai.

Băieţelul se sculă, se întinse şi, bombănind că fusese trezit din primul somn, se pregăti să-i dea ascultare.

— Haide, băietele, făcu Malaspina pentru a-l îmbărbăta, dacă izbutim ai un piastru de la mine.

— Dar, de nu, răspunse copilul cu logica egoismului, eu oricum am fost deşteptat.

— Ai dreptate, rosti Malaspina: iată piastrul pentru cazul că n-am izbuti, iar dacă izbutim, vei mai primi încă unul.

— Minunat! Halal vorbă.! Daţi-vă osteneala să mă urmaţi, Excelenţă!

— E departe? întrebă Malaspina.

— Uite acolo, Excelenţă; trecem strada, şi atâta tot. Copilul merse înainte şi marchizul îl urmă.

Călăuza spusese adevărat, n-aveau decât să treacă de cealaltă parte a străzii. Dar, dugheana beccaiului era închisă; totuşi, prin obloanele prost îmbinate, se zărea lumină.

— Hei, beccaiule! strigă copilul, bătând cu pumnul în uşă.

— Ce este? întrebă un glas aspru.

— Un domn *vestito di panno*[98]vrea să-ţi vorbească. Şi,

---

[98] „îmbrăcat în postav" — semnul aristocraţiei în faţa căreia se ploconeau napolitanii din ultimul secol, (n.a.)

cum lămurirea aceasta, oricât de precisă ar fi fost, nu părea să grăbească hotărârea beccaiului:

— Deschide, prietene, zise Malaspina; vin din partea viceregelui, şi sunt secretarul său.

Cuvintele acestea parcă ar fi fost bagheta unei zâne: uşa se deschise ca prin farmec şi, la licărirea unei lămpi ce fumega, cât pe ce să se stingă, luminând mormane de oase şi de piei însângerate, marchizul zări un om diform, schilodit şi hâd.

Era beccaiul cu un ochi scos, mâna-i ciuntită şi piciorul de lemn.

Stând în picioare la uşa dughenii lui, părea duhul distrugerii.

Malaspina, deşi bărbat curajos în unele privinţe, nu-şi putu stăpâni o tresărire de dezgust. Beccaiul băgă de seamă.

— A! Ce-i drept, zise el scrâşnind din dinţi, ceea ce era felul său de-a râde, nu-s frumos, Excelenţă. Dar socot că n-aţi venit aici să căutaţi o statuie din muzeul Burbonian.

— Nu, vin să găsesc un credincios servitor al regelui, un om care să nu-i iubească pe iacobini şi să fi jurat a se răzbuna pe ei. Am fost îndreptat la dumneata şi mi s-a spus că eşti omul acela.

— Şi nu v-au înşelat. Binevoiţi dar să intraţi, Excelenţă.

Cu toată scârba de-a pune piciorul în dugheană, marchizul intră.

Puştiul care-l îndrumase, interesat să afle rezultatul tocmelii, voia să se furişeze după el; dar beccaiul îşi ridică asupra copilului braţul ciung.

— In lături, băiete! zise el; tu n-ai treabă cu noi.

Şi închise uşa în nasul puştiului, care rămase afară. Beccaiul şi marchizul Malaspina şezură cam vreo zece minute închişi împreună; apoi marchizul ieşi.

Beccaiul îl însoţi până la uşă cu multe plecăciuni.

La zece paşi pe stradă, Malaspina îşi întâlni călăuza.

— Ah! Ah! exclamă el, iată-te, puştiule?

— Desigur, iată-mă, răspunse puştiul; aşteptam.
— Şi ce aşteptai?
— Aşteptam să ştiu dacă aţi izbutit.
— Da. Şi atunci…?
— Excelenţa Voastră îşi aminteşte că-mi datorează al doilea piastru.
Marchizul se scotoci prin buzunar.
— Ţine, zise el, iată-l.
Şi-i dădu o monedă de argint.
— Mulţumesc, Excelenţă, zise puştiul punându-l în aceeaşi mână ca pe cel dintâi, şi săltându-i pe amândoi ca pe nişte castaniete. Dumnezeu să vă dea viaţă lungă.
Marchizul urcă iar în trăsură, poruncind birjarului să meargă la Fiorentini.
In răstimp, Peppino se suia pe o bornă şi, la licărirea lămpii unei madone, cerceta moneda pe care o primise.
— O! exclamă el, mi-a dat un ducat în loc de un piastru! îmi fură doi carlini. Ce ticăloşi mai sunt boierii ăştia mari!
Pe când Peppino îl lăuda astfel, marchizul Malaspina se îndrepta spre Fiorentini.
În faţa teatrului, sau mai degrabă în piaţeta care-l precede, văzu trăsura viceregelui; ceea ce arăta că prinţul mai era la spectacol.
Sări jos din *carrocello*[99]plăti birjarul, urcă repede şi porunci să i se deschidă loja prinţului.
La zgomotul pe care-l făcu uşa, prinţul se întoarse.
— Aha! Malaspina, zise el, dumneata eşti?
— Da, principe, răspunse marchizul cu brutalitatea-i obişnuită.
— Ei?
— Totu-i în regulă şi, mâine la ora zece dimineaţa, ordinele Maiestăţii Sale vor fi executate.
— Mulţumesc, răspunse prinţul. Aşează-te aici. Ai pierdut duetul din actul al doilea; dar, din fericire, ajungi la

[99] Carrocello — trăsurică (în limba italiană, în original).

timp pentru *Pira che spunti l'aurora*![100]

51. MARTIRA

Am vrea să trecem sub tăcere ultimele amănunte ce ne rămân de povestit şi, ajungând la capătul dureroasei căi, să scrim numai: *Aici zace Luiza Molina San-Felice, martiră*; dar neînduplecata istorie ce ne-a călăuzit în toată lunga povestire vrea să mergem până la sfârşit, chiar de ne-ar lipsi puterea şi de-ar trebui, ca divinul stăpân, să cădem de trei ori pe drum, sub greutatea poverii.

Cel puţin, jurăm aici, că nu de plăcere dezvăluim grozăvii. Nu născocim nimic; povestim evenimentul aşa cum l-ar povesti un simplu spectator al tragediei. Vai! Şi de data aceasta, realitatea va depăşi tot ce imaginaţia ar putea plăsmui.

Dumnezeul judecăţii de apoi! Dumnezeule răzbunător! Dumnezeul, lui Michelangelo! Dă-ne puterea să mergem până la capăt!

Cum am arătat în capitolul precedent, prizoniera din fortul Castellamare, abia sculată după durerile naşterii, fusese transportată de la Palermo la Neapole, pe coverta Sirena şi, sosind, fusese dusă la închisoarea Vicaria şi lăsată în camera vecină cu capela.

Acolo, neputând sta nici în picioare nici jos, se prăbuşise cu desăvârşire pe o saltea, atât de slăbită, aproape moartă, putem spune, încât socotiră zadarnic s-o mai pună în lanţuri. Temnicerii nu se temuseră s-o vadă fugind mai mult decât se teme vânătorul de-a vedea zburând porumbiţa, căreia glontele lui i-a sfărâmat amândouă aripile.

Într-adevăr, cele două legături ce ar fi putut s-o facă să ţină la viaţă erau rupte. Simţise cum Salvato se frângea, cădea şi murea pentru dânsa şi, ca o înştiinţare că n-avea dreptul să supravieţuiască aceluia care-o iubise atâta, văzuse cum copilul ce-o ocrotea se grăbise să iasă din sânul ei, înainte de sorocul hotărât de natură.

---

[100] Rugul pe care zorile îl aprind (în limba italiană, în original).

A scoate la rându-i şi sufletul, din bietul trup zdrobit, era foarte uşor.

Fie de milă, fie pentru a urma groaznicul ceremonial al morţii, temnicerii o întrebară dacă avea nevoie de ceva.

N-avu puterea să răspundă şi se mulţumi să clatine din cap că nu.

Ordinul dat de Ferdinand că era pregătită sufleteşte, şi putea muri fără spovedanie, fusese transmis guvernatorului Vicariei, aşa că preotul nu fusese convocat decât la ora când trebuia să părăsească închisoarea, adică la opt dimineaţa.

Execuţia nu avea loc decât la ora zece; dar biata femeie, murind sub acuzarea de-a fi pricinuit cazna celor doi Backeri, trebuia să-şi recunoască vina în public, la uşa băncii lor şi în piaţa unde fuseseră împuşcaţi.

Apoi, hotărârea aceasta mai prezenta şi un foarte mare folos. Vă amintiţi scrisoarea lui Ferdinand în care spunea cardinalului Ruf f o că nu se miră de zarva din Piaţa-Veche, dat fiind că, de-o săptămână, n-a mai fost spânzurat nimeni la Neapole. Iar, de mai bine de o lună, nu fusese nicio execuţie. Se ştia că închisorile erau aproape golite de către călăi. Nu se mai putea bizui prea mult pe felul ăsta de spectacol pentru a menţine poporul în supunere.

Supliciul signorei San-Felice era deci binevenit, şi trebuia să fie cât mai răsunător şi mai dureros cu putinţă, ca să răsplătească răbdarea fiarelor sălbatice din Piaţa-Veche pe care, de şase luni, Ferdinand le hrănea cu carne de om şi le potolea setea cu sânge.

Ce-i drept că întâmplarea, îndepărtându-l pe meşter Donato, adică pe călăul oficial, şi înlocuindu-l cu un călău amator, pregătea, în privinţa aceasta, plăcute surprize mult iubitului popor al Maiestăţii Sale Siciliene.

Nu vom încerca să descriem ce a fost pentru biata femeie noaptea aceasta de groază. Singură, iubitul ei mort, copilul ei mort; aruncată, cu trupul numai vânătăi pe dinafară şi ciuntit pe dinăuntru, pe salteaua funebră, în

anticamera eşafodului, care văzuse trecând atâţia martiri, ea rămase în cumplita slăbiciune a istovirii morale şi fizice; din care nu ieşea decât pentru a număra orele, şi fiecare vibraţie a lor îi străpungea inima ca o lovitură de pumnal; apoi, când se stingea ultimul fior al bronzului şi socotise timpul ce-l mai avea de trăit, îşi lăsa capul în piept şi cădea iar în somnoroasa-i agonie.

În sfârşit, ora patru, ora cinci, ora şase bătură şi se ivi ziua: cea din urmă!

Era întunecată şi ploioasă, în armonie, cel puţin, cu lugubra ceremonie pe care avea s-o lumineze: o sinistră zi de noiembrie, una din zilele care vestesc moartea anului.

Vântul şuiera prin coridoare; o ploaie mare biciuia ferestrele.

Luiza, simţind că se apropie ceasul, se ridică anevoie în genunchi, îşi rezemă capul de perete şi, astfel sprijinită, putând să stea pe jumătate în picioare, începu să se roage.

Dar nu-şi mai amintea nicio rugăciune, sau mai degrabă nu cunoştea niciuna pentru starea în care se găsea, neprevăzând-o niciodată şi, simplu ecou al unei inimi distruse, buzele-i repetau: „Doamne! Doamne! Doamne!"

La ora şapte, se deschise uşa exterioară a bianchilor. Se înfiora fără să ştie ce însemna zgomotul pe care-l auzea; dar orice zgomot era pentru ea o lovitură a morţii la uşa vieţii!

La ora şapte şi jumătate, auzi un pas greoi şi intermitent răsunând în capelă; apoi uşa închisorii se deschise şi în prag văzu că se iveşte ceva fantastic şi hâd, o fiinţă cum numai zvârcolirile coşmarului le zămislesc.

Era beccaiul, cu picioru-i de lemn, mâna stingă schilodită, faţa spintecată şi un ochi scos.

Îşi trecuse la brâu un satir lat, lingă cuţitul de înjunghiat berbecii.

Râdea.

— Ah! exclamă el, iată-te, frumoaso! Nu ştiam ce noroc am. Ştiam desigur că eşti denunţătoarea bieţilor Backer;

dar nu ştiam că erai ţiitoarea ticălosului de Salvato!… Va să zică a murit! adăugă el scrâşnind din dinţi, şi n-o să am bucuria de-a vă omorî pe amândoi împreună!… De fapt, reluă el, aş fi fost prea încurcat să ştiu cu care din doi să încep!

Apoi, coborând cele trei-patru trepte care duceau din capelă în temniţă, şi văzând minunatul păr al Luizei despletit pe umeri:

— A! făcu el, iată un păr ce va trebui tăiat. Păcat, înainta spre prizonieră.

— Haide, zise el, scoală-te, e timpul.

Şi, cu un gest brutal, întinse mâna ca s-o apuce de subsuoară.

Dar, înainte ca piciorul-i de lemn să-i fi îngăduit a străbate camera, uşa bianchelor se deschisese, şi un penitent îmbrăcat în lungul veşmânt alb, numai cu ochii strălucindu-i prin deschizăturile glugii, se aşezase între călău şi victimă şi, întinzându-şi mâna pentru a-l împiedica pe beccai să facă un pas mai mult zise:

— N-ai să te atingi de femeie decât pe eşafod.

La glasul acesta, signora San-Felice scoase un strigăt şi, regăsindu-şi puterile pe care ea însăşi le credea pierdute, se ridică dreaptă în picioare, rezemându-se de zid, ca şi cum glasul, oricât de blând era, ar fi îngrozit-o mai mult decât vocea ameninţătoare sau batjocoritoare a beccaiului.

— Trebuie să fie în cămaşă şi desculţă ca să-şi mărturisească vina, faţă de lume, răspunse beccaiul; trebuie să-i fie părul tăiat ca să-i tai capul. Cine. o să-i. taie părul? Cine o să-i scoată rochia?

— Eu, răspunse penitentul cu acelaşi glas, totodată blând si hotărât.

— O! da, dumneata, exclamă Luiza eh un glas ce nu se poate reda în cuvinte, şi împreunându-şi mâinile.

— Ai auzit, zise penitentul, pleacă şi aşteaptă-ne în capelă. N-ai ce căuta aici.

— Am tot dreptul asupra acestei femei! exclamă

beccaiul.

— Ai dreptul asupra vieţii ei, dar nu şi asupra ei; ai primit de la oameni ordinul s-o ucizi; am primit de la Dumnezeu ordinul de-a o ajuta să moară; să ne executăm fiecare ordinul primit.

— Hainele ei mi se cuvin, banii ei mi se cuvin, tot ce-i al ei mi se cuvine mie. Numai părul ei face patru ducaţi!

— Uite o sută de piaştri, zise penitentul, aruncând o pungă plină cu aur în capelă, pentru a-l sili pe beccai să se ducă după ea. Taci şi pleacă. v

In mârşavul suflet al omului se dădu o clipă lupta între zgârcenie şi ură; zgârcenia birui. Trecu în camera de alături, înjurând şi blestemând.

Penitentul îl urmă, trase uşa fără s-o închidă, dar destul ca să ascundă prizoniera privirilor curioase.

Am spus ce putere aveau bianchii şi cum ocrotirea lor se întindea asupra ultimelor clipe ale condamnaţilor, care nu erau predaţi călăului decât numai când ei îşi ridicau mina de pe umărul osânditului, spunând executorului: Bărbatul sau femeia e a ta.

Penitentul coborî încet treptele şi, scoţând un foarfece de sub veşmântul său, se apropie de Luiza arătându-i-l.

— Dumneata sau eu? întrebă el.

— Dumneata! O! Dumneata! exclamă Luiza.

Şi se întoarse spre el, aşa ca să-şi poată îndeplini cea din urmă şi funebră datorie ce se cheamă toaleta condamnatului.

Penitentul îşi înăbuşi un oftat, ridică ochii spre cer şi, prin deschizătura măştii lui de pânză, s-ar fi putut vedea cum îi curgeau lacrimi grele din ochi.

Apoi, cu mâna stingă, strânse cât putu mai uşor bogatul păr al prizonierei într-un singur mănunchi şi, cu mâna dreaptă, vârând binişor foarfecele între mâna-i stingă şi gât, luând seama ca fierul să nu-l atingă, tăie încet această podoabă a vieţii, ce devenea o piedică în ceasul morţii.

— Cui vrei să se predea părul? întrebă penitentul după

ce-l tăie.

— Vă implor a-l păstra! răspunse Luiza. Penitentul îl duse la gură, când ea nu putea să-l vadă, şi-l sărută.

— Şi acum, zise Luiza, trecându-şi cu un fior mina pe ceafa despuiată, ce-mi rămâne de făcut?

— Judecata te condamnă să-ţi ceri iertare în faţa mulţimii, în cămaşă şi cu picioarele goale.

— O, tigrii! murmură Luiza, în care se revolta pudoarea.

Penitentul, fără a scoate o vorbă, se întoarse în vestiarul bianchilor, la uşa căruia se plimba o santinelă, desprinse un veşmânt de penitent, îi tăie gluga cu foarfecele şi, prezentându-l Luizei:

— Vai, exclamă el, iată tot ce pot face. Condamnata scoase un strigăt de bucurie. înţelesese că veşmântul închis până la gât şi acoperindu-i picioarele, nu era o cămaşă, ci un giulgiu care-i ascundea goliciunea tuturor privirilor, şi întindea de mai înainte peste ea linţoliul sacru al morţii.

— Eu ies, zise penitentul, să mă chemi când vei fi gata. După zece minute, se auzi vocea Luizei spunând:

— Padre!

Penitentul se înapoie.

Luiza îşi pusese hainele pe un scăunel. Era îmbrăcată cu cămaşa, sau mai degrabă cu veşmântul; avea picioarele goale.

Vârful unuia ieşea de sub poala pânzei; ochii penitentului se îndreptară spre piciorul atât de delicat cu care trebuia să meargă, pe caldarâmul Neapolului, până la eşafod.

— Dumnezeu vrea, zise eL să nu lipsească nimic pătimirii tale… Curaj, martiră! eşti pe calea cerului.

Şi, prezentându-şi umărul, de care prizoniera se rezemă, sui cu ea treptele scăriţei; apoi, împingând uşa capelei zise:

— Iată-ne.

— Aţi zăbovit multă vreme! răspunse beccaiul. E adevărat că îi frumoasă condamnata…

— Taci, ticălosule! îl opri penitentul; ai dreptul să ucizi,

dar nu să insulţi.

Coborâră scara, trecură prin cele trei porţi zăbrelite şi ajunseră în curte.

Doisprezece preoţi aşteptau împreună cu copiii din cor ce purtau prapurile şi crucile.

Douăzeci şi patru de bianchi erau gata să însoţească osândita, iar călugării din mai multe ordine, adăpostiţi sub arcade, trebuiau să întregească cortegiul.

3£5

Ploua cu găleata.,,

Luiza privi în jurul ei; părea să caute ceva.

— Ce doreşti? o întrebă penitentul.

— Aş vrea un crucifix, ceru ea.

Penitentul scoase din veşmântul său un mic crucifix de argint, atârnat de-o panglică de catifea neagră, pe care i-l legă de gât.

— O, Mântuitorule! rosti ea, niciodată nu voi suferi ce ai suferit; dar sunt femeie. Dă-mi putere!

Sărută crucifixul şi, ca întărită de această sărutare zise:

— Haidem!

Cortegiul se puse în mişcare. Preoţii mergeau în frunte, cântând rugăciunile morţilor.

Apoi, groaznic în bucuria lui, râzând sălbatic, rotindu-şi în mâna dreaptă satirul ca un om ce taie un cap, sprijinindu-se cu stânga într-un băţ pentru a-şi ajuta mersul ţopăit, după preoţi, venea beccaiul.

Pe urmă venea Luiza, cu braţul drept rezemat de umărul penitentului şi apăsându-şi cu mâna stingă crucifixul pe buze.

În spatele lor, mergeau cei douăzeci şi patru de bianchi.

In sfârşit, după bianchi, veneau călugării din toate ordinele şi de toate felurile.

Cortegiul ajunse în piaţa Vicar ia; mulţimea era imensă.

Strigăte de bucurie, amestecate cu injurii şi blesteme, întâmpinară cortegiul. Dar victima era atât de tânără, atât de resemnată, atât de frumoasă; atâtea felurite zvonuri,

dintre care unele nu lipsite de interes şi de simpatie, se răspândiseră pe socoteala ei, încât, după câteva clipe, injuriile şi ameninţările se potoliră încetul cu încetul şi făcură loc tăcerii.

Dureroasa cale era hotărâtă de mai înainte. Prin strada dei Tribunali, dădură în strada Toledo, ticsită de lume, şi merseră de-a lungul ei. Casele păreau zidite din capete.

La capătul străzii Toledo, preoţii cotiră la stânga, trecură pe la San-Carlo, ocoliră largo Castello şi apucară pe via Medina unde vă amintiţi că se afla banca Backer.

Poarta cea mare fusese preschimbată într-un fel de altar, cu baza încărcată cu flori de hârtie şi cu luminări pe care vântul le stinsese.

Cortegiul se opri aici şi făcu în jurul Luizei un mare semicerc, ea fiindu-i centrul.

Ploaia îi muiase veşmântul, lipindu-i-l de mădulare; îngenunche tremurând toată.

— Roagă-te! îi zise cu asprime un preot.

— Prea fericiţilor martiri, fraţii mei, rosti Luiza, rugaţi-vă pentru o martiră ca şi voi?

Poposiră cam zece minute; apoi porniră din nou.

De data aceasta, funebra procesiune se întoarse înapoi, apucă pe strada del Molo şi strada Nuova, intră iar în vechiul Neapole prin piaţa Târgului, şi se opri în faţa marelui zid, unde Backerii fuseseră împuşcaţi.

Caldarâmul prost al cheiurilor însângerase picioarele martirei, vântul mării o îngheţase. Gemea înăbuşit la fiece pas, dar gemetele-i erau acoperite de cântările bisericeşti. N-avea putere iar penitentul îşi trecuse braţul de mijlocul ei şi o susţinea.

Aceeaşi scenă ca la poarta băncii se repetă în faţa zidului.

Signora San-Felice îngenunche sau mai degrabă căzu în genunchi şi îşi rosti, dar cu glas aproape stins, aceeaşi rugăciune.

Era vădit că, pe jumătate istovită de lehuzia-i recentă

şi" de călătoria pe o mare vijelioasă, aceste ultime oboseli, ultime dureri o dădeau gata şi, de-ar fi trebuit să mai meargă încă o parte din drumul pe care-l făcuse, ar fi murit înainte de-a ajunge pe eşafod.

Dar ajunsese!

De la picioarele zidului, ultimul ei popas, auzea tunând ca o furtună cei douăzeci-treizeci de mii de lazzaroni, bărbaţi şi femei, ce umpleau toată Piaţa-Veche, fără a mai număra pe cei care, aidoma cu puhoaiele vărsându-se într-un lac, veneau cu grămada prin miile de ulicioare, prin încurcata reţea de stradele ce dau în piaţa aceasta, forul norodului napolitan. Niciodată Luiza n-ar fi putut trece prin mijlocul mulţimii înghesuite, dacă curiozitatea n-ar fi săvârşit minunea de a-i deschide rândurile.

Mergea cu ochii închişi, rezemată de cel ce-o îmbărbăta, susţinută de el, când, deodată, simţi că braţul care-i cuprindea trupul tremură. Deschise ochii fără voie... Zări eşafodul!

Se ridica în faţa bisericuţii Santa-Croce, drept pe locul unde fusese decapitat Conradin.

Se alcătuia numai dintr-o platformă cu trei metri mai înaltă decât nivelul pieţei, şi cu un butuc deasupra.

Era descoperit şi fără parmalâc, pentru ca niciun amănunt al dramei ce avea să se desfăşoare să nu scape spectatorilor.

Se putea urca pe o scară construită.

Scara, un lux, era acolo nu pentru ajutarea osânditei, ci a beccaiului care, cu picioru-i de lemn nu s-ar fi putut sui pe o scară portativă.

Bătea ora zece la biserica Santa-Croce, preoţii, penitenţii şi călugării se rânduiau în jurul eşafodului, condamnata ajungea la scară.

— Curaj! îi zise penitentul; peste zece minute, în locul braţului meu şubred, te va susţine puternicul braţ al lui Dumnezeu. E mai puţin de la eşafod la cer, decât de la caldarâmul pieţei la eşafod.

Luiza îşi adună toate puterile şi urcă scara. Beccaiul i-o luase înainte pe platformă, unde apariţia lui, hâdă şi caraghioasă totodată, stârnise vuietul mulţimii.

Cât vedeai cu ochii, nu desluşeai decât capete în mişcare, guri deschise, priviri lacome şi aprinse.

Dintr-o singură parte se zărea cheiul plin de lume, şi dincolo de chei, marea.

— Haide, zise beccaiul împleticindu-se pe picioru-i de lemn şi rotindu-şi satirul, suntem gata, în sfârşit?

— Când va veni clipa, eu ţi-o voi spune, răspunse penitentul.

Apoi, osânditei, cu nesfârşită blândeţe:

— Nu doreşti nimic? întrebă el.

— Să mă ierţi! Să mă ierţi 1 exclamă Luiza îngenunchind înaintea lui.

Penitentul îşi întinse mâna pe capul ei plecat.

— Fiţi cu toţii martori, rosti el cu glas tare, că în numele meu, în numele oamenilor şi al lui Dumnezeu, o iert pe femeia aceasta.

Acelaşi glas aspru care, în faţa băncii Backer poruncise signorei San-Felice să se roage, strigă de la picioarele eşafodului:

— Eşti preot ca să dai iertarea păcatelor?

— Nu, răspunse penitentul, dar, deşi nu-s preot, dreptul meu nu-i mai puţin sacru: sunt soţul ei!

Şi, ridicând condamnata, dându-şi pe spate gluga, îi deschise amândouă braţele şi fiecare putu recunoaşte, cu toată dureroasa-i expresie, blinda faţă a cavalerului San-Felice.

Luiza căzu plângând pe pieptul soţului ei.

Oricât de împietriţi ar fi fost spectatorii, prea puţini ochi rămaseră uscaţi în faţa acestei scene. Câteva glasuri, ce-i drept, rare, strigară:

— Graţiere!

Era protestul omeniei. Luiza înţelese ea însăşi că sunase ceasul. Se smulse din braţele bărbatului ei şi, clătinându-se,

făcu un pas spre călău, zicând:

— Dumnezeule i mă las în voia ta.

Apoi căzu în genunchi şi, punându-şi singură capul pe butuc întrebă:

— — Stau bine aşa, domnule?

— Da, răspunse cu asprime beccaiul.

— Nu mă faceţi să sufăr, vă rog.

În mijlocul unei tăceri de moarte, beccaiul ridică satirul…

Dar atunci, se întâmplă ceva îngrozitor.

Fie că mâna-i era nesigură, fie că arma n-avea greutatea trebuitoare, prima lovitură, căzând, făcu o largă tăietură pe gâtul osânditei.

Luiza scoase un strigăt, se ridică însângerată frângându-şi braţele în aer.

Călăul o apucă de părul ce-i mai rămăsese, o încovoie pe butuc şi lovi a doua, a treia oară, în toiul blestemelor mulţimii.

Sângele ţâşni în valuri.

Luiza se prăbuşi.

Murise.

De la întâia lovitură cu satirul, cavalerul San-Felice leşinase.

Era mai mult decât se putea răbda; norodul din Piaţa-Veche, oricât de obişnuit ar fi fost cu asemenea spectacole, se năpusti spre eşafodul pe care-l dărâmă, şi asupra beccaiului, făcându-l bucăţi într-o clipită.

Apoi, din eşafod înălţară un rug pe care arseră călăul, în timp ce câteva suflete cucernice se rugau în jurul trupului victimei, depusă la picioarele marelui altar din biserica del Carmine.

Cavalerul fusese târât la oficiul bianchilor.

Execuţia nenorocitei signora San-Felice fu ultima ce avu loc la Neapole. Bonaparte, pe care căpitanul Skinner

Îl văzuse trecând pe Muiron, după prevederile regelui Ferdinand, înşelând vigilenţa amiralului Keith, debarca, la 8 octombrie, la Frejus; la 9 noiembrie următor, dădea lovitura de Stat cunoscută sub numele de 18 Brumar; la 14 iunie, câştiga bătălia de la Marengo şi, iscălind pacea cu Austria şi cele Două-Sicilii, pretindea lui Ferdinand sfârşitul supliciilor, deschiderea porţilor închisorilor şi întoarcerea exilaţilor.

Aproape un an, sângele cursese în toate pieţele publice din regat, şi se socoteşte la mai mult de patru mii victimele reacţiunii burbone.

Dar junta de Stat, care credea că sentinţele ei sunt fără apel, se înşela. In lipsa justiţiei oamenilor, victimele au făcut apel la justiţia divină, şi Dumnezeu i-a casat judecăţile.

Casa Burbonilor din Neapole a încetat să mai domnească şi, după cuvântul Domnului, crimele părinţilor au căzut asupra copiilor până la a treia şi a patra generaţie.

Căpitanul Skinner, sau mai degrabă fratele Joseph — după ce dădu ultimele onoruri lui Salvato — se întoarse la mânăstirea Monte-Cassino, şi bieţii bolnavi de prin împrejurimi, care zadarnic întrebaseră de el trei-patru luni, văzură iar lucind, din amurg şi până-n zori, o licărire la fereastra cea mai de sus a mânăstirii.

Era lampa călugărului sceptic, sau mai bine a tatălui deznădăjduit, care nu contenea să-l caute pe Dumnezeu şi nu-l găsea.

Astăzi 25 februarie 1865, la zece seara, am isprăvit povestirea aceasta, începută la 24 iulie 1863, ziua mea de naştere.

Timp de aproape optsprezece luni, am înălţat anevoie şi conştiincios acest monument spre gloria patriotismului napolitan şi spre ruşinea tiraniei burbone.

Nepărtinitor ca justiţia, să fie trainic cum e bronzul!

NOTA

In cursul publicării romanului istoric pe care l-aţi citit, fiica nenorocitei Luiza San-Felice a adresat scrisoarea de mai jos directorului ziarului l'Indipendente, fundat de d. Alex. Dumas la Neapole, şi unde a apărut o traducere italiană a Signor ei San-Felice. Reproducem scrisoarea, precum şi răspunsul pe care i l-a dat d. Dumas, fiind pe deplin convinşi că aceste neobişnuite documente vor fi citite cu viu interes.

Editorii

D-lui Director al ziarului l'Independente, la Neapole.

„Domnule Director,

Ca fiică a Luizei Molina San-Felice, aleasă drept subiect al unui roman pe care d. Dumas îl publică în l'Indipendente, simt ca am dubla datorie de a revendica adevărata paternitate a mamei mele, şi de a rectifica alte inexactităţi într-un roman ce vrea să fie istoric fiindcă istoria n-a falsificat niciodată vârsta şi circumstanţele esenţiale ale personajelor descrise. Şi, dacă-mi îndeplinesc cam târziu datoria, e din pricină că duc o viaţă retrasă şi, desigur, fără a mă ocupa cu lectura ziarelor.

Aflaţi deci, şi pot să v-o dovedesc cu acte, că Luiza era fiica domnului Pierre Molina şi a doamnei Camille Salinero, căsătoriţi. S-a născut la 28 februarie 1764, într-o casă vecină cu biserica parohiei Santa-Anna di Palazzo, unde a fost botezată. D. André delii Monti San-Felice, soţul Luizei Molina, s-a născut la 31 martie 1763, în arondismentul parohiei San-Liberio, unde a fost botezat. Aşa că între el şi soţia lui n-a existat marea deosebire de vârstă pe care o afirmă istoricul romancier, şi căsătoria s-a celebrat la 9 septembrie 1781, în parohia San-Marco di Palazzo.

In sfârşit, zestrea Luizei Molina n-a fost de cincizeci d? mii de ducaţi; dar părinţii ei i-au constituit una de şase mii de ducaţi, după cum rezultă din actul încheiat de maestrul Donato Cervelli.

Lămuririle acestea i-ar fi fost date domnului Dumas, numai cu scopul de-a o cruţa pe Luiza Molina de o prezentare injurioasă — fiindcă, în baza libertăţii presei, nu pot opri publicarea romanului — dacă le-ar fi cerut, fără a se mulţumi să afirme, împotriva adevărului, în Istoria Burbonilor din Neapole, pag. 120 şi 121, că a venit la mine şi că mi-am renegat mama, refuzându-i orice desluşire.

Binevoiţi deci, a publica prezenta, şi a rectifica în ediţia pe care o scoateţi a romanului, o filiaţie puţin onorabilă pentru familia mea, o vârstă contrazisă de actele de naştere şi o zestre cu totul închipuită.

Lealitatea cu care procedaţi mă asigură că veţi binevoi să faceţi toate aceste îndreptări, pentru care vă mulţumesc de mai înainte.

A dv. devotată,

Maria-Emmanuela delli Monti San-Felice.

Neapole, 25 august 1864".

Iată răspunsul d-lui Alex. Dumas la această scrisoare:

„Doamnă,

Dacă în romanul Signora San-Felice, în baza privilegiilor romancierului, m-am îndepărtat de adevărul material pentru a mă avânta în domeniul idealului, dimpotrivă, în a mea Istorie a Burbonilor din Neapole, am urmat pe cât mi-a fost cu putinţă calea sacră a adevărului, de la care nu trebuie, sub niciun cuvânt, să se îndepărteze istoricul.

Zic pe cât mi-a fost cu putinţă, doamnă, fiindcă Neapole e oraşul unde-i cel mai uşor să te rătăceşti ţinându-te de istorie. şi încercând să mergi pe urmele ei. latã de ce mă hotărâsem să mă adresez de-a dreptul dv. care. ca fiică a

nenorocitei victime a lui Ferdinand, îmi păreaţi cea mai interesată ca, pentru prima oară, să se facă lumină asupra acestei întunecate şi sângeroase întâmplări. Atunci am încercat să ajung până la dv., doamnă; mi-a fost cu neputinţă. Am însărcinat pe un prieten, compatriotul dv., M. F., să mă înlocuiască; avu onoarea să vă spună in ce scop dorea să va vadă şi care era lămurirea pe care ţinea să i-o daţi; m-a asigurat însă că i-aţi răspuns atât de puţin respectuos pentru memoria mamei dv., încât, cu toată asigurarea lui, nu pot crede că acesta v-ar fi fost răspunsul. M-am hotărât deci să văd câteva persoane contemporane cu martira şi, la desluşirile cuprinse în Coletta, în Cuoco şi în ceilalţi istorici, să adaug cele care mi-ar putea fi date prin viu grai.

Cu acest prilej, am văzut pe un bătrân doctor de optzeci şi doi de ani — i-am uitat numele — care-l îngrijea pe tânărul prinţ delle Grazie, însurat de atunci, pe o mătuşă a doamnei prinţese Măria şi, în sfârşit, pe ducele de Rocca-Romana, pe Nicolino Caracciolo ce locuia la Pausilippe.

Mulţumită lor, după refuzul dv., doamnă, am putut obţine pentru Istoria Burbonilor din Neapole câteva lămuriri pe care le cred exacte şi, cel puţin, împotriva lor n-aţi protestat.

Dar vă repet, doamnă, că tărâmul deschis romancierului e mai larg decât drumul trasat istoricului. într-o publicaţie de fantezie şi de imaginaţie, scriind despre jalnica perioadă în toiul căreia a căzut mama dvs., am vrut, cum s-ar spune, şi dintr-un sentiment de pură delicateţe, să idealizez cele două personaje principale ale cărţii, cei doi eroi ai povestirii mele. Am vrut ca Luiza Molina să fie recunoscută, dar aşa cum se recunoşteau, în antichitate, zeiţele ce apăreau muritorilor, adică printr-un nor. Norul acesta trebuia să răpească apariţiei tot ce-ar fi putut avea material. Trebuia să izoleze personajul de legăturile-i de familie, încât rudele cele mai apropiate să-l recunoască, dar aşa cum recunoşti o umbră ce iese din mormânt şi, înfăţişându-se iar vederii,

rămâne impalpabilă.

Iată de ce, doamnă, i-am creat filiaţia cu totul închipuită a prinţului Caramanico, şi aceasta fiindcă, vrând să fac din Luiza Molina o fiinţă aparte ce ar întruni toate perfecţiunile, voiam să îndrept asupra ei una din poeticele raze ce înconjoară amintirea unui om care, lucru rar, amestecându-se în istoria lui Ferdinand şi-n amorurile Carolinei, a păstrat aureola vaporoasă a pasiunii, a lealităţii şi a nenorocirii.

În privinţa aceasta, doamnă, dacă-i o greşeală, mărturisesc aici c-am săvârşit-o cu bună ştiinţă şi, stăruind în eroarea mea, voi adăuga că, dacă romanul meu ar trebui scris în loc de-a fi gata, reclamaţia dv., aşa dreaptă cum este, nu m-ar face să schimb nimic din acea parte a povestirii mele.

Cât despre al doilea personaj pe care l-am adus pe. scenă, botezându-l cu numele de Salvato Palmieri, de prisos să mai spun că ştiu foarte bine că n-a existat niciodată sau, de-a existat, nu s-a găsit în împrejurările unde l-a aşezat pana mea.

Dar veţi avea curajul, doamnă, să mă învinuiţi că n-am făcut să retrăiască personajul prea puţin simpatie al lui Ferdinand Ferry, voluntar al morţii în 1799 şi ministrul Ivi Ferdinand al II-lea în 1848? Din nenorocire, Ferdinand Ferry nu era un erou de roman, şi poate că necumpătata iubire a cavalerei San-Felice pentru el, făcând-o să-i trădeze taina încredinţată ci de nenorocitul Backer, ar fi fost destul de neverosimilă pentru a dăuna interesului aproape original pe care voiam să-l păstrez acestei iubiri; căci mi se pare mie că, scriind dureroasa şi simpatica povestire, trebuia să fac din eroină, nu numai o martiră, ci şi o sfântă. Dintr-un oarecare punct de vedere, iubirea-i o religie: îşi are şi ea sfinţii, doamnă, şi, din sfinţii aceştia, nu vă voi cita decât doi, care nu-s cei mai puţin elocvenţi şi mai puţin slăviţi din calendar. Cei doi sfinţi sunt sfânta Tereza şi sfântul Augustin, şi vedeţi c-o uit pe sfânta cea mai populară din toate, cea căreia, drept răsplată a iubirii pentru cara i s-au

iertat multe, Isus, înviat din morţi, a binevoit să i se arate: vedeţi c-o uit pe Magdalena.

Să trecem la cavalerul San-Felice. In toiul tuturor sângeroaselor execuţii din 1799, rămâne tot atât de nebăgat în seamă ca şi faimosul Vatia, al cărui turn se înalţă li marginea lacului Fusaro, iar Séneca[101] *îi spunea: O Vatia, solus scis vivere!*[102] *Palida lui fantomă nu-i însufleţită nici de ură nici de răzbunare. Singura răsfrângere pe care o primeşte de la amorul adulter al soţiei sale şi al lui Ferry nu-i nici măcar o răsfrângere sângeroasă şi, în cazul ăsta, după cum ştiţi, când nu eşti don Guttiere al lui Calderón*[103]*, eşti George Dandin al lui Moliere. Cred că am făcut mai mult decât asta din eroul închipuit pe care l-am creat. L-am făcut, nu un soţ crud sau ridicol, l-am făcut un tată devotat.*

Dacă în cartea mea e mai bătrân decât era, e în acelaşi timp mai bogat în virtuţi şi, ca şi mama dv., doamnă, nu va avea a se plânge posterităţii c-am alunecat de la pana istoricului la a poetului şi a romancierului.

Şi, în viitor, doamnă, în viitorul care-i adevăratul şi probabil singurul Eliseu unde retrăiesc fiinţe ca Didona, Virgiliu, Francesca, Dante, Hermiona şi Tasso, când vreun călător va întreba: „Oare cine-i Signora San-Felice?" în loc să se adreseze, ca mine, cuiva din familia ei, care ar răspunde cum mi s-a răspuns mie; Nu-mi vorbiţi de femeia aceasta, mi-e ruşine de ea! va deschide cartea mea şi, din fericire pentru renumele familiei, istoria va fi uitată şi romanul va fi devenit istorie.

Binevoiţi a primi, doamnă, omagiul sentimentelor mele cele mai distinse.

Alex. Dumas.

---

[101] Séneca, zis Seneca-filozoful (4 î.e.n.-65). Preceptorul lui Neron. Filozof moral, inspirat de doctrina stoică.

[102] O Vatia, numai tu ştii să trăieşti!

[103] Calderón de la Barca, scriitor spaniol (1600—1681). Autor de comedii cu teme istorice sau religioase.

Saint-Cratien, 15 septembrie 1864"

CUPRINS

Lei 18